

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARININ DİN İLE
UZLAŞTIRILMASI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

KÜBRA NUR SÖNMEZ

BURSA-2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARININ DİN İLE
UZLAŞTIRILMASI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Kübra Nur SÖNMEZ

Danışman:
Prof. Dr. Vejdi BİLGİN

BURSA – 2022

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda 701921023 numaralı Kübra Nur Sönmez'in hazırladığı "Alternatif Tedavi Uygulamalarının Din İle Uzlaştırılması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili savunma sınavı,/...../20.... günü - saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın (başarılı / başarısız) olduğuna..... (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

(Tez Danışmanı ve
Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Vejdi BİLGİN
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üy. Sümeyra ÜNALAN TURAN
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üy. Ekber Şah AHMEDİ
Bursa Teknik Üniversitesi

...../...../20....

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 29/06/2022

Tez Başlığı / Konusu: Alternatif Tedavi Uygulamalarının Din ile Uzlaştırılması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 211 sayfalık kısmına ilişkin, 29/06/2022 tarihinde şahsım tarafından Turnitin. adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

29/06/2022
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Kübra Nur Sönmez
Öğrenci No: 701921023
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Programı: Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Prof. Dr. Vejdi Bilgin
29.06.2022

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Alternatif Tedavi Uygulamalarının Din İle Uzlaştırılması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Kübra Nur SÖNMEZ

Öğrenci No : 701921023

Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

Programı : Din Sosyolojisi

Tezin Türü : Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

Yazar Adı- Soyadı : Kübra Nur SÖNMEZ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilim Dalı : Din Sosyolojisi
Tezin Türü : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xi+187
Mezuniyet Tarihi :/...../2022
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Vejdi BİLGİN

ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARININ DİN İLE UZLAŞTIRILMASI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Ülkemizde yeni çağ inanışlarının bir uzantısı olan alternatif tedavi uygulamaları gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Bu araştırmada alternatif tedavi uygulamalarını, uygulayıcıların din ile nasıl uzlaştırdığı, bu süreçte geçirdikleri dönüşüm ve bunun toplum üzerindeki etkisi konularına açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Mevcut araştırmada bireylere “yeni bir sen” olmayı vaadeden EFT, theta healing, access bars adlı uygulamaların dindar uygulayıcılar tarafından din ile nasıl uzlaştırıldığı hakkında 16 kişilik çalışma grubu ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre çalışma grubu, din ve tekniği birbirinden ayrı tutanlar, tekniğin dine uygun olmadığını düşündüğü kısmı uygulamayanlar, tekniği kabul edip yorumlayanlar şeklinde üç kategori altında toplanmıştır. Sonuç olarak alternatif tedavi uygulamalarından sonra çoğu uygulayıcının bakış açısında bir değişim yaşandığı ve birçoğunun tekniği dinle uzlaştırma çabasında olduğu görülmektedir. Uygulayıcıların uyguladığı tekniğin içeriğine ve bakış açılarında yaşanan değişime baktığımızda yeni çağ inanışlarıyla aralarında kuvvetli bir bağ olduğu ortaya koyulmuştur. Modern dönemin spiritüel rehberi olarak görülen uygulayıcılar dönüşen bakış açılarıyla tüm toplumun düşünce dünyasını da etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni çağ, alternatif tedavi uygulamaları, şifa, ruhsallık

ABSTRACT

Author's Full name : Kübra Nur SÖNMEZ
University : Bursa Uludag University
Institute : Social Sciences
Major Research Area : Sociology of Religion
Thesis Status : M.A. Thesis
Page number :xi+187
Graduation Date :.../...../ 2022
Advisor : Prof. Dr. Vejdi BİLGİN

A SOCIOLOGICAL RESEARCH on THE RECONCILIATION of ALTERNATIVE THERAPY PRACTICES with RELIGION

Alternative treatment practices, which are an extension of new age beliefs, are becoming more common day by day in Türkiye. In this research, it has been tried to clarify the alternative treatment practices, how practitioners reconcile with religion, the transformation they went through in this process and its impact on society. In this research, in-depth interviews were conducted with 16 person working groups about how the practices called EFT, ThetaHealing, Access Bars, which promise individuals to be a “new you”, are reconciled with religion by religious practitioners. According to the research findings, the research group was grouped under three categories as those who keep religion and technique separate from each other, those who do not apply the part that they think the technique is contrary to religion, and those who accept and interpret the technique. As a result, after the alternative treatment practices, it is seen that there is a change in the perspective of most practitioners and that many of them try to reconcile the technique with religion. When I look at the content of the technique applied by the practitioners and the change in their perspectives, I revealed that there is a strong connection between them and the new age beliefs. Practitioners, who are seen as the spiritual guide of the modern era, also affect the world of thought of the whole society with their transforming perspectives.

Keywords: New Age, Alternative Treatment Practices, healing, spirituality

ÖNSÖZ

Kutsal ile arasına mesafe koyan modern toplumlar bireyin kendi insani özüne yabancılaşması sonucunda yeni maneviyat arayışlarına girmiştir. Bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıkan “alternatif ruhsallıklar” toplumda modernleşme sürecinin getirdiği zihinsel yorgunluk, ruhsal ve fiziksel problemleri çözme vaadiyle ortaya çıkarak “terapi kültürleri” şeklinde kendini göstermiş olup Batı Dünyasından başlayarak tüm dünyada popüler bir pazar hâline gelmiştir. Yeni çağ inanışları Türkiye’de de etkisini göstermektedir. Günümüzde ise “yeni çağ” inanışlarının şifa kolu olan alternatif tedavi uygulamaları sosyal medya ve benzeri araçlarla her geçen gün popüler bir hal almaktadır. Bu uygulamalar modern bireyin “kutsal rehberler” aracılığıyla daha manevi daha kaliteli bir yaşam süreceğini vaatmektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde yeni çağ inanışları, yeni çağ inanışlarının öğretileri, yeni çağ inanışlarının dünyada ve Türkiye’de gelişim süreci, alternatif tedavi uygulamaları ele alınmış olup ikinci kısım olan alan araştırması ve bulgular başlığıyla, dindar uygulayıcıların tekniklerden sonra zihinsel, davranışsal dönüşümü ve uyguladıkları tekniği din ile nasıl uzlaştırdıkları üzerinde durulup alternatif tedavi uygulayıcılarıyla yapılan mülakat görüşmeleri ve analizlerine yer verilmiştir.

Tez çalışmam boyunca tüm aşamaları dikkatle takip ederek tavsiye ve görüşleriyle bana yardımcı olan, yapıcı yaklaşımı ve değerli bilgisiyle beni her daim destekleyerek hoşgörüsünü esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Vejdi BİLGİN’e teşekkür ve saygılarımı sunarım. Lisans döneminden itibaren beni akademik anlamda cesaretlendiren ne zaman çıkmaza düştüğümü hissetsem beni motive eden, bakış açısıyla ufku açan kıymetli hocam Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK’e, yüksek lisans döneminde değerli bilgisi, tecrübesi ve müsamahasıyla bilgi dağarcığımı geliştiren değerli hocam Prof. Dr. Abdurrahman KURT’a ve yine yapıcı yaklaşımlarıyla bana destek olan Bursa Teknik Üniversitesi’nden Dr. Öğr. Üyesi Ekber Şah AHMEDİ ve Bursa Uludağ Üniversitesi’nden Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra ÜNALAN TURAN hocalarıma ve tez sürecinin başından itibaren tecrübesi ve yardımseverliğiyle bana rehberlik eden Ahmet Selim DEMİRYÜREK hocama teşekkür ve saygılarımı sunarım. Araştırmaya katkı sunan tüm katılımcılarımıza ve son olarak hayatım boyunca her zaman arkamda olan kıymetli annem, babam, ablam, eniştem ve iki gözümün çiçeği yeğenlerime özellikle tez sürecinde gösterdikleri anlayış ve destekleri için sonsuz teşekkür ederim.

Kübra Nur SÖNMEZ

İstanbul /2022

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN ARKA PLANI.....	1
2. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI	3
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	5
3.1. Araştırmanın Evreni Örneklem ve Sınırlılıkları.....	5
3.2. Araştırmacının Konumu.....	6
3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması	8
3.2.1. Mülakat Yapılması.....	8
3.2.2. Araştırma ve Gözlem	8
4. KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMALAR	9

BİRİNCİ BÖLÜM

kAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. YENİ ÇAĞ İNANIŞLARI.....	11
1.1. Yeni Çağ İnanışlarıyla İlgili Yapılan Tanımlamalar	14
1.2. Yeni Çağ İnanışlarının Tarihçesi.....	20
2. Yeni Çağ İnanışlarının Oluşumunu Etkileyen Faktörler	25
2.1. Modernite	25
2.2. Kurumsal Dinin Zayıflaması.....	27
2.3. Dinsel Bireycilik ve Dini Pazar	28
2.4. Postmodernite	30
3. Yeni Çağ İnanışlarının Ana Öğretileri.....	31
3.1. Determinizm.....	31

3.2. Holizm(Bütünsellik).....	33
3.3. Senkretizm/ Eklektizm	34
3.4. Pragmatizm	40
3.5. Evrimcilik.....	38
3.6. Şifacılık ve Kişisel Gelişim.....	40
4. YENİ ÇAĞ İNANIŞLARININ TÜRKİYE’DE GELİŞİM SÜRECİ.....	44
5. YENİ ÇAĞ İNANIŞLARI BAĞLAMINDA ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARI.....	51
5.1. Alternatif Tıp.....	51
5.2. Enerji Şifası.....	54
5.2.1. EFT.....	56
5.2.2. Theta Healing.....	60
5.2.3. Access Bars.....	68

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ÇALIŞMA GRUBUNUN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	73
1.1. Yaş Aralığı ve Cinsiyet	73
1.2. Eğitim Durumu.....	74
1.3. Medeni Durum	75
1.4. Meslek/ İş Durumu.....	75
1.5. Gelir Düzeyi ve Ailede Çalışan Kişi Sayısı	76
1.6. Yetişilen Bölge ve Yerleşim Yerinin Özellikleri	77
2. AİLE YAPISI VE DİNDARLIK DURUMU	81
2.1. Okul Dışında Din Eğitime Yönlendirilme	83
2.2. Bireylerin Kendi Dindarlık Durumu	85
2.3. Bireylerin Dini Uygulama Boyutu	89
3. ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARIYLA TANIŞMA.....	91
3.1. Anlam Arayışı ve Spiritüel Alana Duyulan İlgi.....	92
3.2. Ruhsal - Fiziksel Sorunlara Çare Arayışı.....	96
3.3. Başka Bir Eğitim Alırken veya Arkadaş Vesilesiyle Tanışma	98
3.4. Alternatif Tedavi Uygulamalarına Çalışma Grubunun Yüklelediği Anlam	100
3.5. Alternatif Tedavi Uygulayıcısı Olma Sebepleri.....	102
4. UYGULAMALARDA TANRI TASAVVURU	104

5. UYGULAMALARDAN SONRA DİNİ YAŞAYIŞTA DEĞİŞİM	108
6. UYGULAYICILARIN TEKNİKLERİNİ DİN İLE UZLAŞTIRMASI	111
6.1. Din ve Tekniği Birbirinden Ayrı Tutanlar	113
6.2. Tekniğin Dine Uymayan Kısmını Uygulamayanlar	114
6.3. Tekniği Kabul Edip Temel Kavramları Yorumlayanlar	122
6.3.1. İçsel Dönüşüm	127
6.3.2. Reenkarnasyon.....	129
6.3.3. Karma	130
6.3.4. Tekâmül.....	132
6.3.5. Evren Kavramı.....	134
6.4. Yeni Kazanılan Kavramlara İslâmi Karşılık Üretmek	136
6.4.1. Dengede Kalma/Ölçülü Olma.....	136
6.4.2. Akışa Bırakma.....	137
6.4.3. Olumlu Düşünme/ Konuşma	138
6.4.4. Yargıya Girmeme.....	139
6.4.5. Arınma	141
6.4.6. Şükretme ve Şükürde Yaşanan Artışın Örnekleri.....	142
6.4.7. Hislerde Artış İle Kalbe İlham Gelmesi Arasındaki İlişki	143
6.5. Uygulayıcıların İslâmi Kavramları Yeniden Yorumu	146
6.5.1. Atasal Aktarım ve Necm Suresi-38. Ayet	147
6.5.2. Uygulamalara göre Anne-Babayı Kimin Seçtiği Düşüncesi	150
6.5.3. Theta Healing'te Miraç Yorumu.....	153
6.6. Tekniklerde İslami Kavram, Sembol ve Zikirlerin Kullanımı	156
6.6.1. Ayetler, Esmâ/ Zikirden Faydalananlar	156
6.6.2. Ayet/ Hadis/ Alim ve Peygamber Hayatından Örnekler Sunma	158
SONUÇ	161
BİBLİYOGRAFYA	165
EKLER	181
Ek.1: Katılımcı Listesi	181
Ek.2: Mülakat Soruları.....	183
Ek.3: Etik Kurul Kararı.....	186

KISALTMALAR

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
akt. : Aktaran
a.s : Aleyhisselam
bkz. : Bakınız
c. : Cilt
çev. : Çeviren
DKAB : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
DNA : Deoksiribonükleik Asit
Ed. : Editör
Hz. : Hazreti
İHL : İmam-Hatip Lisesi
MÖ : Milattan Önce
öl. : Ölüm tarihi
s. : Sayfa
s.a.s : Sallallahu aleyhi ve sellem
sy. : Sayı
ss. : Sayfa Sayısı
vb. : ve benzeri
vs. : ve saire
yy. : Yüzyıl

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN ARKA PLANI

Baerveldt tarafından “Kendin Yap Dini”¹ olarak da adlandırılan yeni çağ inanışları Avrupa’dan başlayarak tüm dünya genelinde yaygınlık kazanmıştır. Yeni çağ inanışları kurumsal dini özümsememekle birlikte ruhsallıktan da kopamayan ve bunu küresel bir pazar şeklinde sunan oluşum olarak ifade edilebilir. Yeni çağ inanışlarının doktrinlerine baktığımızda kendi yapısıyla ilgili birçok bilgi sunmaktadır. Öncelikle kendine ait bir yapısı olmayan yeni çağ inanışları, semavi dinler, kadim dinler ve Uzak Doğu felsefelerinin harmanlanmasıyla ortaya çıkan bir kült yapısıdır. Yeni çağ inanışları, yeni dinî hareketlerde olduğu gibi karizmatik bir lidere sahip değildir. Pragmatik anlayış ön planda olduğundan birey kendine faydası olanın ardından gitmektedir. Gereken fayda sağlandığında başka bir kült yapıya doğru yön değiştirebilmektedir. Evrimcilik anlayışı bulunan yeni çağ inanışlarında evrim olgusu fiziksel olmayıp ruhsaldır.

Yeni çağ inanışlarında her daim gelmesi beklenen, geldiği söylenen bir dönemden bahsedilir. Kimilerine göre bu dönem milenyumda gelmiştir. “Kova Çağı” olarak da adlandırılan bu çağın özelliği bireysel sorumluluğa önem verilmesi ve bireyin kârı ne olursa olsun ötekinin bireyin hayatını yönlendirme hakkına sahip olmamasıdır. Kova Çağı’nda daha çok bireyin sözlerine kulak verildiği görülmektedir.² Bu da çeşitli alternatif tedavi uygulamalarında bireylerin zihin olarak daha farklı bir yapıya bürünmeleri, içindeki tanrısal gücü aktive etmeleri ve algılarının değişmesi olarak açıklanmaktadır. Kova Çağı’ndaki ilerleyiş kişinin kendi iç dünyasındaki ilerlemedir. Modern dönemde somut olanın bireye yetmediğinin anlaşılmasıyla spiritüalizme olan ilginin artması bireyi Tanrı’ya yaklaştırmaktan ziyade bireyin kendini Tanrı’nın bir parçası olarak görmesi yahut Tanrısal güce sahip olduğu fikrine ulaşip kendini Tanrısallaştırmasıyla nihayete ermiştir.

¹ Elif Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 29.

² Lorna St. Aubyn, *New Age (Yeni Çağ Akımı)*, çev. Nuray Mines - Ercan Arısoy (İzmir: Ege Meta Yayınları, 1998), 25.

Bu bağlamda yeni çağ inanışlarının Türkiye’de şifa kolu olan alternatif tedavi uygulamaları her ne kadar şifa çalışması olarak ifade edilse de alt yapısında olan anlayış yeni çağ inanışlarından farklı değildir. Türkiye’de popüler hale gelen alternatif tedavi uygulamaları artık halk arasında konuşulan ve tartışılan bir konu hâline gelmiştir. Bu araştırmanın konusunu oluşturan EFT, theta healing, access bars uygulamalarına hemen hemen toplumun her kesiminden birey ilgi göstermektedir. Çalışma grubumuzu oluşturan bireylerin bir kısmı bu uygulamaların önce seansını alarak kendilerinde değişim olduğunu fark etmekte ve birçoğu akabinde bu uygulamaların eğitimini alıp kendine ve çevresine uygulamaktadır. Hatta bazıları bunu bir meslek haline getirip ofis kiralamakta ya da online hizmet sunarak uygulamaktadır. Bunun yanında eğitmenlik eğitimini alıp öğrenci yetiştirenlerin sayısı da az değildir.

Bu minvalde Elif Doğan’ın *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* adlı tez çalışmasında bireylerin bu teknikleri önce kendilerine ve yakın çevrelerine uyguladıkları, faydasını gördükten sonra uygulamaları bir meslek haline getirdikleri ortaya koyulmuştur. Bizim çalışmamızda da aynı sonuçlar elde edildiğinden Doğan’ın araştırmasıyla bizim çalışmamız benzerdir.³

Alternatif tedavi uygulamalarının popüler hale gelmesinde sosyal medyanın gücü yadsınamaz. Uygulayıcılar her gün düzenli şekilde gönderi paylaşarak teknikle ilgili insanların merakını uyandırmaktadır. Birçok alternatif tedavi uygulayıcısı Instagram canlı yayınları ve YouTube kanalları ile tekniği tanıtmakta ve akabinde birçok TV programına konuk olarak katılmaktadırlar. Tüm bu etkenler uygulamaların Türkiye’de de yaygınlaşma hızını artırmıştır. Alternatif tedavi uygulamalarına insanların ilgi gösterme sebebi birbirinden farklı olmakla birlikte birçoğu kendilerini adlandırırken “teknikten önce” ve “teknikten sonra” şeklinde iki kısma ayırarak büyük bir dönüşüm geçirdiklerini ifade etmektedirler. Spiritüel ağırlıklı olan bu uygulamalar bireye konfor alanından çıkmadan farklı deneyimler yaşatmakta, hayatın sırrını arayan bireye sanki aradığını bulmuş olmanın hissini yaşatarak güzel ve sorunsuz bir gelecek vaatmekte, duygusal problemlere çözüm buldukça bireyin insana ve duruma bakış açısının değişeceğini, her

³ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 121.

duruma pozitif perspektiften bakacağını vadedmekte; öte yandan kendi değerini bilmek ve gerektiğinde başkalarına sınır çizebilmek mottosuyla insanı bencilliğe iten ikircikli bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu çelişkiler insan zihninde yaşandığında bireyle birlikte tüm toplumu narsizme sürüklenme sebebiyle sosyolojik bir problem olarak görülmektedir.

Bu çalışma, bütün bu yansımalar içinde Türk toplumunda alternatif tedavi uygulamaları ile dinî hayat arasındaki etkileşimin sosyolojik bir öneme haiz olduğunun altını çizer. Bu bağlamda araştırma özünde din, toplum ve sağlık gibi bileşenlerin kesiştiği bir alanda çeşitli problem ve gelişim alanlarına odaklanmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Araştırmamızın konusu, yeni çağ inanışlarının şifa kolu olan alternatif tedavi uygulamalarının din ve dinî müktesebat ile uzlaştırılma eğilimleri, etkileşimleridir. Alternatif tedavi uygulamalarının din ile uzlaştırılması adlı çalışmamızda ele alınacak olan uygulamalar esasen alternatif tıp bağlantılı olan yöntemler değil, enerji şifası olarak adlandırılan uygulamalardır. Araştırmamız, EFT, theta healing, access bars teknikleri ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda alternatif tedavi uygulamaları her kesimin ilgisini çeken bir konu iken son zamanlarda, kendini dindar olarak adlandıran bireylerin de memnuniyetle öğrendiği, uyguladığı hatta tavsiye ettiği bir alan olmuştur. Yurt dışı kaynaklı olan bu uygulamaların yadırganmaması ve ülkemize, bireylere hitap edebilmesi için dine uygun olmayan kısımları dine uydurulmaya çalışılmakta, meşru bir zemine oturtulması için sürekli “Dinimizde de şöyle bir karşılığı var.”, benzeri cümlelerle mantığa bürüme gayretine girilmektedir. Bu söylemler sadece bireylerin zihnini meşgul etmekle kalmayıp sosyal bir varlık olan insanın en yakınlarından başlayarak toplumun bir kısmını etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı alternatif tedavi uygulamalarına ilgi duyanların ne sebeple ilgi duyduğu, uygulayıcıların demografik özelliklerinin ne olduğu, uygulamalardan sonra hayatlarında ve kişilik özelliklerinde nasıl bir değişim olduğunun ortaya konulmasıdır.

Bunun yanında en önemli amaç alternatif tedavi uygulamalarının uzmanlığını/ eğitmenliğini yapan dindar uygulayıcıların teknik ile dini uzlaştırma çabasına girip girmediklerini anlamaktır. Eğer din ile uzlaştırma gibi bir çabaları var ise nasıl bir uzlaştırma yaptıkları, uzlaştırırken dinin hangi söylemlerinden faydalandıklarını sorarak

esasen tekniği nasıl algıladıklarını ve zihinlerinde nasıl uzlaştırdıklarını anlamak amaçlanmıştır.

Araştırmamızın bir diğer amacı ise gerek uygulayıcının gerek uygulama seansı alan bireyin alternatif tedavi uygulamalarını modern tıp veya psikolog ile çözülmeyen problemleri çözdüğü düşünölen alternatif bir enerji şıfası olarak algılayıp algılamadıklarını ortaya koymaktır.

Araştırmanın başka bir amacı ise bu tekniklerin özünün, bazı söylem ve protokollerinin, çeşitli kadim, semavi dinler ve Uzak Doğu felsefesindeki düşüncelerle paralellik gösterip göstermediği ve bu uygulamaların yeni çağ inanışlarıyla bir uzantısı olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Alternatif tedavi uygulamalarıyla oluşturulmak istenen “yeni bir sen” modeli bazı yönleriyle Türk toplumuna ve esasen cari olan İslâmi geleneğe de pek uymamaktadır. Sınır çizme, alma-verme dengesi adı altında bencillik duygusunun artması ve koşulsuz yardımlaşmanın unutturulması, nereden/kimden geldiği belli olmayan sıradışı tecrübelerle bireyde egonun şişmesi gibi etkenler önce bireyi sonra toplum huzurunu olumsuz etkileyecektir. Bu çalışmada, konuyla ilgili problemler üzerinde durularak toplumsal ve dinî hayat üzerindeki yansımalarına ulaşmak amaçlanmıştır.

Alternatif tedavi uygulamalarının konu olarak seçilme sebebi, bu uygulamaların Türkiye’de gittikçe popüler bir hâl almış olmasıdır. Toplumun bir kısmını etkileyen bu oluşumu ve alt yapısını oluşturan yeni çağ inanışlarını yakından incelemek Türk toplum yapısında olabilecek değişimi gözler önüne sermek adına önemli görölmektedir. Bunun yanında akademik alanda alternatif tedavi uygulamalarıyla ilgili yapılan çalışmalara bir yenisini eklemek ve literatüre katkı sunmak amacıyla böyle bir konu üzerine araştırma yapmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın problemi alternatif tedavi uygulamalarını din ile uzlaştırma girişimleridir.

Mevcut çalışmanın alt problemleri ise şöyle ortaya konulabilir:

- Alternatif tedavi uygulamaları ile yeni çağ inanışları arasında bir bağlantı var mıdır?

- Alternatif tedavi uygulayıcılarının yaş, cinsiyet, medeni durum, aldığı eğitim, meslek ve sosyo-ekonomik düzeyi nedir?
- Alternatif tedavi uygulamaları, yeni çağ inanışlarının düşüncelerini şifacılık adı altında toplumda yaygınlaştırmaya çalışmakta mıdır?
- Alternatif tedavi uygulamalarına bireyin yönelme sebepleri nelerdir?
- Alternatif tedavi uygulamalarının uygulayıcı/eğitmenlerinin dünya görüşünde, dini algılayışında ve günlük yaşamında bir dönüşüm yaşanmakta mıdır?
- Alternatif tedavi uygulayıcılarının yapmış oldukları meslek, aileden aldıkları dinî eğitim onların tekniklere yönelmelerinde etkili olmuş mudur?
- Alternatif tedavi uygulayıcıları uygulamalardan sonra dinî kavramları (ayet, hadis vs.) yorumlamada bir değişim yaşamakta mıdır?
- Alternatif tedavi uygulayıcılarının dine uygun ya da aykırı olduğunu düşündükleri alternatif tedavi uygulamaları var mıdır?

Mevcut çalışmada bu sorulara cevap aranmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma nitel bir alan araştırmasıdır. Literatür taramasında dokümantasyon tekniği uygulanmış, alan araştırmasında da nitel araştırma tekniği olan “görüşme formu yaklaşımı”⁴ yöntemiyle sorular hazırlanarak derinlemesine mülakat yapılmıştır. Soruların yarı yapılandırılmış şekilde hazırlanmasının sebebi, soru tarzını konuşmanın seyrine ve çalışma grubunun durumuna göre yeniden düzenlemek veya sorunun sırasını değiştirebilmek, sorunun ayrıntısına inebilmek ve gerektiğinde aynı bağlamda farklı sorular sorabilmektir. Araştırmanın birinci bölümünde doküman tekniği, ikinci bölümünde derinlemesine mülakat yapılarak “verinin çeşitlendirilmesi” yoluyla araştırmanın geçerliliğini artırmak amaçlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Evreni, Örneklem ve Sınırlılıkları

Araştırmanın evreni, cinsiyet ve yaş aralığı gözetilmeyerek Türkiye’de yaşayan EFT, theta healing, access bars eğitimlerinden birini almış dindar uygulayıcı ve eğitmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, çoğunluğu İstanbul’un

⁴ Görüşme Formu Yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre, araştırmacı hem hazırladığı sorulara cevap alma hem de aynı bağlamda ayrıntılı bilgi almak için yeni sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2018), 132.

Anadolu ve Avrupa yakasında ikamet eden kişiler oluşturmaktadır. Bunların dışında Antalya, İzmir, Osmaniye, Kocaeli şehirlerinde ikamet eden alternatif tedavi uygulayıcıları/eğitmenleri bulunmaktadır. Sadece bir katılımcımız İngiltere Oxford'da ikamet etmekte olup yılın en az birkaç ayını İstanbul'da geçirerek ülkesinde de eğitim vermektedir. Katılımcılarımızın farklı şehirlerden olması, uyguladıkları tekniğe yaşadıkları şehrin düşünsel anlamda bir katkısı ya da bir sınırlaması olup olmadığını gözlemlene imkânı da sunmuştur.

Katılımcılarımız arasında cinsiyet ayrımı gözetilmese de yalnızca bir erkek bulunmaktadır. Geriye kalan tüm katılımcılarımız kadınlardan oluşmaktadır. Bu durum da alternatif tedavi uygulamalarına kadınlar tarafından daha yoğun ilgi gösterildiğini ortaya koymuş ve buna neden olan sebepleri anlamaya katkı sunmuştur. Kadınların spiritüel alana daha ilgili olduğunun ortaya koyulduğu başka çalışmalara değinmek gerekirse Kurtuluş Cengiz vd'nin *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar* adlı çalışmasının bulgularına göre, spiritüel alana kadınların daha fazla ilgi gösterdiği tespit edilmiştir.⁵

Çalışma grubunda dikkat edilen noktalardan biri, katılımcı olarak seçilen uygulayıcıların/eğitmenlerin uygulamayı bir meslek hâline getirmesi ya da aktif danışan alması olmuştur. Bu seçimin gerekçesi olarak kısa süreli uygulama yapan uzman/eğitmenlerin uygulamanın felsefesine kapılmamış ve mantığını tam olarak çözememiş olmaları gösterilebilir. Düşünsel anlamda yaşadıkları değişim ve dönüşüm toplumu da etkilediğinden bu işi bir meslek olarak ya da mesleğine katkı olarak yapan uygulayıcı/eğitmenlerle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı sayısı belirlenirken nitel araştırma yöntemlerinde kişi sayısı tayin etmede kullanılan doygunluk noktası⁶ esas alınmış olup 03.03.2022-11.04.2022 tarihleri arasında çeşitli yaş, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve meslek grubuna dâhil olan toplam 16 kişiyle pandemi koşulları sebebiyle ZOOM uygulaması üzerinden derinlemesine mülakat yapılmıştır.

3.2. Araştırmacının Konumu

⁵ Kurtuluş Cengiz vd., *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb.* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2021), 216.

⁶ Doygunluk Noktası: Araştırma sorularına verilen cevapların, kavram ve sürecin kendini tekrar etme noktasıdır. Doygunluk noktasına ulaşıldığında araştırmacı yeterli veri ve kişi sayısına ulaştığına karar verebilir. Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 125.

Araştırmacı, 2018 yılının Mayıs ayında EFT ile tanışmış ve yüz yüze uzmanlık eğitimi almıştır. Aynı yıldan itibaren EFT ve enerji alanında okumalara devam etmekte ve enerji çalışmalarına aktif şekilde katılmaktadır. Araştırmacı 2020 yılı itibariyle de aktif danışan kabulüne başlamıştır. Ancak, 2022 yılında sadece kendine ve yakın çevresine seans yapmaya devam etmiş ve danışan kabul etmemiştir. EFT uzmanı olsa da enerji kavramının muğlaklığından dolayı eleştirel bakış açısı sergileyen araştırmacının akademik araştırma döneminde sorgulamaları daha da artmıştır. Alanyazında okumalar yaptıkça ve çalışma grubuyla görüştüğçe uygulamaların zemininde yeni çağ inanışlarının olduğuna kanaat getirmiştir. Araştırmacı, EFT uzmanı kimliğinden dolayı alternatif tedavi uygulamalarına içerden bir bakış sergilemiştir. Bu içerden bakışın mülakat sorularını hazırlamada da oldukça yardımcı olduğu ve çalışma grubunun kendilerine yöneltilen sorulara daha içten cevap vermelerini sağladığı düşünülmektedir. Araştırmacının EFT uzmanlık eğitimi alması konuyu çift yönlü değerlendirmesine imkân vermiştir. Objektif bakış açısını korumaya çalışan araştırmacı, alternatif tedavi uygulamalarındaki aksayan yönlerin toplum üzerindeki etkisini gözler önüne sermeye çalışmıştır.

3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Çalışmamızın teorik kısmı için yeni çağ inanışlarının ne'liği, yeni çağ inanışlarının oluşum sebebi ve hızla büyümesinin ardında yatan öğretilerinin ne olduğu, dünya'da ve Türkiye'de ortaya çıkış sebebi ve yaygınlaşma süreci konularının kavramsal çerçevesini belirlemek adına dokümantasyon yöntemiyle sosyoloji, antropoloji, iletişim, psikoloji, dinler tarihi disiplinlerinde internet tabanlı veri hizmetlerinden, kütüphanelerden ve çeşitli kitabevlerinden faydalanılmıştır. Yeni çağ inanışları ile ilgili araştırmalar daha çok İngilizce olduğundan Türkçe'ye çevrilmiş olan eserlerden ve alanyazında Türkçe yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinden istifade edilmiştir. İngilizcemiz yeterli olmadığından İngilizce kaynaklardan birkaç makale ve kitap dışında, aktaran şeklinde dipnot kullanılarak faydalanılmıştır. Ayrıca gerekli görüldüğünde özellikle alternatif tedavi uygulamalarıyla ilgili internet sitelerinden, sosyal medya hesaplarından da faydalanılmıştır. Tüm bunların yanında katılımcılarımızın sosyal medya hesapları ve varsa resmî web siteleri incelenmiştir. EFT, theta healing, access bars uygulayıcıları/eğitmenleriyle yapılan mülakat görüşmelerinde uygulayıcıların hayatı algılayışında, dini algılayış ve yorumlayışında geçirdiği dönüşüm ve bu fikirlerin toplumu

ne derece etkilediği ile ilgili önemli bulgular ortaya konulmuştur. Çalışma grubunda farklı şehirlerden katılımcılara yer verilmesi bu uygulamaların Türkiye genelinde gösterdiği popülerliği gözler önüne sermektedir. Pandemi sürecinin etkisiyle bu süreç daha da hızlandığı düşünülmektedir. Böylece kişiler, Türkiye'nin bir ucundan İstanbul'a gelip eğitim almasına gerek kalmadan online eğitimle uygulamanın sertifikasına sahip olarak uzman sıfatıyla danışan kabulüne başlayabilmektedirler.

3.3.1. Mülakat Yapılması

Alanyazın incelemesiyle ulaşılan sonuçlar çerçevesinde, açık uçlu 28 adet yarı yapılandırılmış sorudan oluşan mülakat formu hazırlanmıştır. Katılımcılara kartopu tekniği ile ulaşılmıştır. Mülakatlar pandemi koşulları sebebiyle ZOOM uygulaması üzerinden gerçekleştirilmiş ve çalışma grubunun izniyle ses kaydı alınmıştır. Görüşmelerin en kısısı 48 dakika, en uzununu 173 dakika sürmüştür. Çalışma grubuna kendilerini rahat hissetmeleri, fikirlerini özgürce dile getirebilmeleri, kendilerine sorgulanıyormuş hissi yaşatmayacak ve aynı zamanda araştırmaya katkı sağlayacak bir üslupla yaklaşmıştır. Mülakatlarda çalışma grubunu yönlendirici bir imada bulunulmamış ya da sözcük kullanılmamış, katılımcıların düşüncelerini özgürce ifade etmelerine imkân tanınmıştır. Mülakat analizi için her bir görüşmenin sonunda alınan ses kayıtları dinlenerek yazıya çevrilmiştir. Elde edilen veriler ışığında betimsel analiz yapıldıktan sonra içerik analizi de yapılmıştır. Katılımcıların mahremiyet sınırlarına özen gösterilerek gerçek isimleri kullanılmayarak farklı isimlendirmeler yapılmıştır.

3.3.2. Araştırma ve Gözlem

Çalışma grubuyla yapılan mülakatlar sonunda katılımcılardan resmî internet sitesi olanların siteleri takip edilmiş ve ayrıca hem çalışma grubu hem de çalışma grubunun takip ettiği sosyal medya hesapları yakından takibe alınmıştır. Katılımcılar yapacakları eğitimlerle ilgili bilgi vermek adına internet uygulamaları veya sosyal medya hesapları üzerinden bilgilendirmeler yapmaktadır. Uygulayıcılar bu bilgilendirmelerde hem tekniğin ne olduğu üzerinde durmakta hem de tekniği öğretmede diğerlerinden farklarının ne olduğunu da ortaya koymaktadırlar. Bunun yanında yaptıkları seanslardan memnun kalan danışanlarının teşekkür mesajlarını sosyal medya hesaplarında gönderi olarak ve durum mesajı olarak paylaşmaktadırlar. Ayrıca uygulayıcılar gündemi de yakından takip etmektedir. Örneğin; Uygulayıcıların, Manavgat'tan başlayarak ülkemizin birçok bölgesinde meydana gelen orman yangınlarının sönmesi, Kudüs'e yapılan saldırıların son

bulması, COVID-19 korkusundan kurtulmak için enerji çalışması, namaz atölyesi, üç aylara özel arınma çalışması gibi toplu şifa çalışmaları yaptıkları da gözlemlenmiştir.

4. KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmada teorik zemini oluşturan yeni çağ inanışları ve alternatif tedavi uygulamalarıyla ilgili faydalandığımız birçok eser bulunmaktadır. Yeni çağ inanışlarının oluşmasına zemin hazırlayan sekülerleşme ve bireycilik ile ilgili teorik kısmın dile getirilmesinde Ali Köse'nin *Kutsalın Dönüşü (Timaş Yayınları, İstanbul, 2020)*, Mehmet Süheyl Ünal'ın *Dinsel Bireycilik (Açılım Kitap, İstanbul, 2011)*, Gözde Aynur Mirza'nın *Yeni Dinselleşme Eğilimleri ve Maneviyat Arayışları (Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2018)*, Kurtuluş Cengiz, Ömer Küçükkural ve Hande Gür'ün, *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb. (İletişim Yayınları, İstanbul, 2021)*, Nasuh Günay'ın, *Türkiye'de Yeni Çağ İnançları (Manas Yayınevi, Isparta, 2011)* adlı eserlerden istifade edilmiştir. Yeni çağ inanışları ve alternatif tedavi uygulamalarıyla ilgili faydalandığımız diğer kaynaklardan bazıları ise Lorna St. Aubyn'nin *New Age (Yeni çağ Akımı) (Ege Meta Yayınları, İzmir, 1998)*, M. Ali Kirman'ın *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi (Birleşik Yayınevi, Ankara, 2010)*, Mustafa Merter'in *Dokuz Yüz Katlı İnsan (Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2012)*, Donna Eden ve David Feinstein'in, *Enerji Tıbbı (Butik Yayıncılık, İstanbul, 2019)*, AbbyWynne'in *Enerji Şifası (Ganj Yayıncılık, İstanbul, 2017)*, Silvia Hartmann'ın *Enerji EFT'si (Pegasus Yayınları, İstanbul, 2016)*, Bradley Nelson'un *Duygu Şifresi (Omega Yayınları, İstanbul, 2012)*, Nick Ortner'in *EFT ile Mucizevi İyileşme (Koridor Yayıncılık, İstanbul, 2017)*, Vianna Stibal'in *ThetaHealing: Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş (Nemesis Kitap, İstanbul, 2019)* ve *İleri ThetaHealing: Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak (Nemesis Kitap, İstanbul, 2019)* adlı eserleri, Dain Heer'in *Kendin Ol Dünyayı Değiştir Zamanı Şimdi mi? (Bilince Erişim, İstanbul, 2013)* eserlerinden faydalanılmıştır.

Batı dünyasında yeni çağ inanışları ile ilgili çok fazla araştırma olmasına karşın Türkiye'de bu alanda bir boşluk bulunmaktadır. Akademik dünyada yeni çağ inanışları, Batı dünyası kadar olmasa da son zamanlarda popüler bir hâl almaya başlamıştır. Din Sosyolojisi alanında, Elif Doğan'ın, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2020)* adlı Enerji Şifacılığı

temalı çalışması, New Age ana başlığı altındaki enerji şifacılarının sosyo-ekonomik tabanına vurgu yapan bir araştırma olması yönüyle bu çalışmada kullanılmıştır. Bahsi geçen tez çalışması ile bu çalışma arasındaki temel fark ise mevcut araştırmayı Türkiye’de yaygınlaşan EFT, theta healing, access bars teknikleriyle sınırlandırmak ve bu tekniklerin din ile nasıl uzlaştırıldığını ortaya koymak olmuştur. Bu çalışmaya katkı sunması için başta yeni çağ/New Age başlıklı çalışmalar olmak üzere birçok başlıkta faydalanılan yüksek lisans düzeyindeki diğer tez çalışmaları sırasıyla şunlardır: Şafak Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi* (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006), Emre Uysal, *20. yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2016), Rümeyza Acar, *New Age Hareketi* (Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2019), Sakine Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2008).

Bunlara ek olarak doktora düzeyinde sırasıyla; Gülenay Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından- İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi* (Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020), Cüneyd Aydın, *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki* (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2015) başlıklı çalışmalardan yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. YENİ ÇAĞ İNANIŞLARI

Yeni çağ inanışları, Türkiye’de vakıf, cemiyet faaliyetleriyle yayılım göstermesinin yanında, birçok kesimde kişisel gelişim kitaplarıyla popülerlik kazanmış ve alternatif tedavi uygulamalarıyla da devam etmektedir. Son yıllarda TV dizilerinde replik hâline gelen “akışa bırakmak”, “enerji” gibi kelimeler esasen yeni çağ inanışlarına ait olan kavramlardır. Halk dilinde kullanılan bu kavramların zihin dünyamızı etkilememesi düşünülemez.

New Age adıyla da bilinen yeni çağ inanışları farklı dinî gelenek ve kültürleri bünyesinde taşımaktadır.⁷ Ancak yeni çağ inanışlardan bahsetmeden önce yeni dinî hareketler kavramına değinmek yerinde olacaktır. Yeni dinî hareketler olgusuna bakıldığında, daha iyi bir yaşam vaadi olan veya yaşam kalitesini artırma yolunda çeşitli püf noktaları sunan, bazı savunucularının yaşam koçu gibi sıfatlarla görünürlük kazandığı ve kimi zaman kutsallığa dair atıfların belirgin olmadığı akımlardır.⁸ Her ne kadar olgunun adı dinî hareketler olsa da bireye gösterilen yönü yaşam koçu gibi dünyevi odaklı alanlardır. Çünkü bu hareketler kurumsal dinlerde olduğu gibi belli kuralları sıralamaktan ziyade modern bireye uygun bir profilde ilerleyerek dini arka planda tutup bireyi cezbedecek seçenekler sunarak alıcısını beklemektedir. Böylece din olgusu zorunluluktan çıkıp kişisel bir seçenek haline gelmiş yani bir nevi form değiştirmiştir. Bu minvalde Thomas Luckmann’ın *Görünmeyen Din* kavramı incelenebilir. Endüstri toplumlarında dinin geleceği ile ilgili çağdaş sosyologlar tarafından yapılan kilise eğilimli çalışmalar, uygar dünyada dinin etkisinin gittikçe azaldığı ve modern bireyin yaşam amacını kaybettiğini kanıtlama çabasıdır. Ancak Luckmann, bu çalışmaların uygar toplumlarda dinin yok olduğu fikrine ulaşmasının sebebini, araştırmacıların din olgusundan sadece kurumsal dini anlamasından kaynaklandığını düşünmektedir.

⁷ Gülenay Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)* (İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 82.

⁸ Gözde Aynur Mirza, *Yeni Dinselleşme Eğilimleri Ve Maneviyat Arayışları* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2018), 37.

Luckmann'a göre dinin özel olmayan evrensel hâli bir dünya görüşü iken, hususi biçimi de öze ilişkin formlar içeren din olgusunun "resmî" biçimi yani kilisedir.⁹ Luckmann endüstri toplumunda kurumsal dinin yerini alacak olan mananın ne olacağı hususunda kesin konuşmamaktadır. Ancak kurumsal dindeki aşkından dikte edilene karşı hissedilen inanma duygusu, modern bireyin zihin dünyasında bir karşılık bulmamaktadır. Birey artık kutsal statüye benzeyen bir "özerklik" duygusu içindedir. Thomas Luckmann'dan sonraki bazı sosyologlar, bireysel dindarlığın kurumsal dindarlığın aleyhine geliştiğini ifade etmiştir.¹⁰ Luckmann'ın *Görünmeyen Din* teorisine göre ise uygar toplumlarda daha ön planda olan bireysel dindarlık, din olgusunun toplumsal formundan bahsedildiğinde kurumsal dinin bir otorite olarak görülmemesi demektir.¹¹ Yani modern toplumda birey, kendi dinini inşa etme çabasına girmiş olup onun açısından kurumsal dinin bir bağlayıcılığı kalmamıştır. Bu yönüyle toplumda din gücünü kaybediyormuş gibi gözükse de aslında bireysel dindarlık güç kazanmaktadır. Luckmann, Hristiyanlık ya da kurumsal dinin ögesi olmayan spiritüel olgularla alakalı inançların "örtük bir din"i olduğunu düşünmektedir. Hristiyan inancı hâlâ yaygın olsa da aidiyet ve kiliseye katılım azalmıştır. Çünkü modern toplumlarda "ait olmadan inanma" düşüncesi yaygınlaşmaktadır.¹² Luckmann, endüstri toplumunda dinin yok olduğunu değil form değiştirdiğini düşünmekte ve oluşan bireysel dine de vurgu yapmaktadır. Bu minvalde yeni çağ inanışlarında da "ait olmadan inanma" olgusu hakim olduğundan dinin form değiştiren hâlinin yeni çağ inanışları olduğu düşünülebilir.

Yeni çağ inanışlarının yeni dinî hareketlere oranla daha gerçekdışı bir yapıda olduğu görülmektedir. Tıp, din, bilim, ruhsallık, tüketim, dünyada mutluluğu arama, dünyayı reddetme, maddi birikim vb. kavramlar kendi içinde zıtlıkları barındırmaktadır. Tüm bu kavramların bireyin hayatında can bulacak şekilde gerçekleşebilmesi hakikaten düşsel bir yapılanmayı akla getirmektedir. Yeni çağ inanışları dinleyici merkezli bir yapıdan ziyade müşteri merkezli bir yapının görünür olduğu bir hareketi düşündürmektedir.¹³ Bu müşteri odaklı yapı bireyler arasında din, dil, ırk ayrımı

⁹ Thomas Luckmann, *Görünmeyen Din Modern Toplumda Din Sorunu*, çev. Ali Coşkun vd. (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016), 33-34.

¹⁰ Luckmann, *Görünmeyen Din Modern Toplumda Din Sorunu*, 36.

¹¹ Luckmann, *Görünmeyen Din Modern Toplumda Din Sorunu*, 36.

¹² S. Turner Bryan, "Talcott Parson's Sociology of Religion and the Expressive Revolution: The Problem of Western Individualism", *Journal of Classical Sociology*, 5/3 (2005), 309.

¹³ Mirza, *Yeni Dinselleşme Eğilimleri Ve Maneviyat Arayışları*, 39.

yapmadan ne olursan ol yine gel felsefesiyle hareket ederek düşünceyi geniş bir alana yaymaya çalışmaktadır.

Hanegraaff, yeni çağ inanışlarını birbirinden az da olsa farklılaşan ve birçok alt grubu, doktrini içeren şemsiye bir kavram olarak görmektedir. Yeni çağ inanışları içerisinde zikredilebilecek öğreti ve grupların iki ortak özelliği bulunmaktadır. Bir; rasyonel, dualist ve pozitivist modeldir ki holistik olmayan din ve bilim yaklaşımının karşısında olan ve genel itibarıyla modern batı kültürüne karşıt bir yapı içerir. İki; Doğu dinleri ya da felsefesiyle harmanlanmış dünyevi bir batınlık (esoterizm) ortaya koyar. Bu ezoterik yaklaşımın kendini ifade şekli, holistik ve ruhsal bakımdan tekçidir. Sıhhatin kaybını sadece fiziksel bir aksaklık kabul eden modern tıbbı karşı şifacılığı önceler; bireyin, sahip olduğu ilahi bir öz olan ‘yüksek benlik’ ile karşılaşmasını, ego’dan meydana gelen sınırlandırmaları ve problemleri aşmasını önemser; kişinin yaratıcı bir güce sahip olduğunu, yaşamını kendisi yarattığını ve bu anlamda kişisel sorumluluğu hayatında ön plana alarak, kendi hayatının direksiyonunu elinde tutmak yönüyle bireye değer kazandırır; yeniden doğuş (reenkarnasyon) ve karma inancı ile varoluşu geliştirici, tekâmül ettirici bir döngü hali olarak görür.¹⁴

Pınarbaşı’na göre; yeni çağ inanışı, insanlığın bakış açısını değiştirecek yeni bir dönemden de bahsetmektedir. Çağ açıp çağ kapama şeklinde geçiş evresinde oluşan bu değişimler farklı enerjilerin de işe katılması demektir. Bu enerjiler sonucunda din ve ananeyi yıkacak güce sahip büyük kırılmalar yaşanır.¹⁵ Evrende bu döngü 26 bin senelik süreçte Mayalılar’a göre beş defa yaşanmıştır.¹⁶ Boğa, balık, kova çağını sırasıyla ele alacak olursak; Zodyak teorisi uyarınca dünya 6500 sene önce boğa burcu dönemindeydi ve hayvanlar bu çağda evcilleşti. Akabinde yerleşim yerleri kuruldu ve insanlık gelişti. Tarihte bir de yaklaşık 2000 sene süren balık burcu dönemi yaşanmıştır. Bu dönem “mistisizmin” simgesi olarak görülmektedir. Hz. İsa (a.s) ve Hz. Muhammed (s.a.s) bu dönemde gelmiştir.¹⁷ Yeni çağ inanışlarının takipçilerinin savunmasına göre balık burcu döneminde insanlık Tanrı’ya güven duymaktaydı. Ancak şimdi geleceğine inanılan kova

¹⁴ Oya Paker, “Postmodern Bilgelik: Yeni Çağ Söyleminde Kişisel Gelişim ve ‘Ruhsal Alıştırmalar’”, *Psikoloji Çalışmaları Dergisi* 31/0 (2011), 62-64.

¹⁵ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 138.

¹⁶ Metin Albasan, *Yeni Çağ’da İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı* (İstanbul: New Age Yayınları, 2006), 9.

¹⁷ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 138.

burcunda ise insanın kendisi Tanrı olacak, şu ana kadar kullanamadığı ne kadar güç varsa hepsinin farkındalığına erişip kullanmaya başlayacaktır. Kova böylelikle bünyesindeki spiritüel ufku açma akımını tüm dünyaya yayacaktır.¹⁸ Yani bu iddialara göre dünya, boğa burcu döneminde evcilleşirken balık burcu döneminde Tanrı'ya güvenmiş, kova burcu döneminde de bireysel din güçlenerek bireyin kendisinin Tanrı olmasını izleyecektir.

Kova burcuna geçişin 1880'li yıllarda yaşandığı ifade edilmektedir. Bu süreçte bilimsel ve maddi anlamda çeşitli gelişmeler görülmüştür. Telefon, telgraf ve uçaklar icat edilmiştir. Bunun yanında spirüel-entelektüel sahada teozoflar ruhsal alanda çalışmalar yapmaya başlamıştır. 1900'ler boyunca da yeni çağ inanışlarının temeli atılmaya başlanmıştır. Ruhsallığın keşfiyle birlikte farkındalık artmıştır. Şuur denen şeyin ömrü fiziksel beden ölümüyle sona ermeyecektir. Tüm ruhlar aşkından gelip tekrar ona dönünceye dek uzun mesafe katetmektedir. Ruhun enkarne ya da dezenkarne olması ruhun ölümsüzlüğünün ilk ispatı olmuştur. Tüm bu gelişmeler kova burcu çağına girildiğinin göstergesi olmakla birlikte kova çağı enerjisinin tüm dünyayı kaplaması için 20-30 yıl daha geçmesi beklenmektedir.¹⁹ Kova çağının 1960'larda başladığını söyleyenlerin yanında bu çağın milenyumda, 2012'de başladığını belirtenler de mevcuttur.²⁰ Görüldüğü üzere Tanrılaşmak isteyen insan kova burcuyla içindeki bu gücü ortaya koyabileceği iddiasında bulunmakta ve bu çağa ne zaman girildiği/girileceği üzerine farklı yorumlar yapmaktadır.

1.1. Yeni Çağ İnanışlarıyla İlgili Yapılan Tanımlamalar

Yeni çağ inanışlarının akla gelebilecek her alanı etkilemesi ve kendine özgü bir kurallar silsilesinin olmayışı tanımlamada birtakım zorluklara sebep olmaktadır. Yeni çağ inanışlarının uygulama ve inanç sistemine baktığımızda farklı din ve kültürleri bünyesinde taşıdığını görmekteyiz.²¹ Yeni çağ inanışlarının diğer dinî gruplarda olduğu gibi belli bir sınırı ya da kuralı yoktur. Bu zaviyeden bakıldığında belirli bir gruba hitap etmedikleri anlaşılan yeni çağ inanışları dinî anlamda daha esnek oluşu ve daha ziyade

¹⁸ A. Rafet Özkan, *Kıyamet Tarikatları* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006), 129-130.

¹⁹ Aubyn, *New Age (Yeni Çağ Akımı)*, 20-21.

²⁰ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 130.

²¹ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 82.

ruhsallığa meyyal oluşu yönüyle dikkat çeker.²² Eklektik ve senkretik bir yapıya sahip olan yeni çağ inanışlarının karizmatik lideri, kutsal kitabı, dinî bir hiyerarşisi ya da dogması yoktur.²³

Yeni ve küresel bir fenomen olarak serdedilen yeni dinî hareketlerin geniş bir yelpazeye sahip oluşu ve sofistike yapısı sebebiyle özelliklerinin anlaşılması için birbirinden oldukça farklı tanımlar yapılmıştır. Söz konusu olan yeni dinî hareketlerin “zararlı örgütler” “yeni dini hareketler” “kült” “yeni dinler” “sekt” “yeni dindarlık biçimleri” gibi çok farklı olgularla açıklanma gayretine girilmesi bu realitenin apaçık bir ifadesidir. Türkiye’de de sözü edilen oluşumlar “yeni dinî hareketler” “kült grupları” “yeni çağ dinleri” “tarikatlara” gibi farklı olgularla tanımlanmaya çalışılmaktadır. Çok farklı disiplinler tarafından yapılmış olan bu tanımları her disiplin kendi bakış açısına göre yaptığından hiçbiri tam olarak yeni dinî hareketleri açıklamaya yetmemektedir.²⁴

Yeni çağ inanışlarını din ve inanç kavramları üzerinden açıklamaya çalışırsak; inanç kavramı daha bireysel bir yaklaşımda olup kendi oluşturduğu yapı içerisinde varlık kazanırken, din daha kurumsaldır ve sosyal bir bağlam üzerinden değerlendirilmesi gerekir. Bu iki kavrama baktığımızda adından da anlaşılacağı üzere yeni çağ inanışları kişilerin kimi zaman kendi kurallarını kendilerinin koyduğu kimi zaman da başka kültürlerden katarak harman hâline getirdikleri bir inanç sistemini oluşturur. Esasen maddeci dünyanın karşısında duran yeni çağ inanışları toplum ruhuna uyum sağlayan, ananeden aktarılan değerleri de yaşatarak 1980’li yıllardan beri bireysel bir inanç şekline bürünmüştür.²⁵ Esasen bireyselliğe izin veren ve göreceğimiz tanımlarda da değinilecek olan “senkretik ve eklektik yapıda olması” mevzusu kavramın adında da kendini belli etmektedir. Semavi dinlerin (İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik) inanç esasları ve uygulamaları ile bunun dışındaki düşünce ve inançların uygulamaları (okültizm, mistisizm) iç içe geçmiştir. Bununla birlikte Şamanizm, Neopaganizm gibi düşüncelerden

²² Abdurrahman Kurt, *Din Sosyolojisi* (Bursa: Sentez Yayıncılık, 2012), 288.

²³ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 87.

²⁴ Mehmet Ali Kirman, “Yeni Dinî Hareketleri Tanımlama Problemi ve Tipolojik Yaklaşımlar”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 3/1 (01 Şubat 2003), 28.

²⁵ Wouter J. Hanegraaff, “New Age Movement”, *Encyclopaedia of Religion*, ed. Lindsay Jones vd. (Michigan: Macmillan Reference, 2005), 6495-6500.’den akt: Ekber Şah Ahmedî, “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 141.

istediğini alarak yeni çağ inanışlarının temeli oluşturulmuştur.²⁶ Şimdi bu müphem yapısından dolayı disiplinlerarası ortak bir tanım yapılamayan yeni çağ inanışlarıyla ilgili birbirinden farklı tanımlara yer vererek beraberinde farklı bakış açılarını da sunacağız.

Fenomenolojik açıdan bir tanımlama yapmak icap ederse yeni çağ inanışları dinî otorite ve/veya ilah merkezli bir inanış yerine bireysel ruhsallık oluşumu ve bu oluşumla paralel bir pratikler ve doktrinler bütünüdür denebilir.²⁷

Yeni çağ inanışları bir dinden ziyade bir tefekkür sistemi, değişik dinlerden harmanlanmış bir ideoloji, kendisine bağlı olanları para kazanılacak bir araç olarak gören sosyal bir akım, büyük dinlerin karşı cephesinde duran bir bakış açısı ve çeşitli yöntemler aracılığıyla şifalandırıcı özelliği bulunan bir hareket olarak düşünülebilir.²⁸

Yeni çağ inanışları, sosyal ve spiritüel eylemde bulunan özgürlükçü ideolojiyi savunan bir yaşam tarzıdır. Dinî konular, spiritüalizm, sağlık, felsefe, mistisizm, parapsikoloji, okültizm, psikoloji, ekoloji ve daha birçok alan yeni çağ inanışlarının semsiyesi altında toplanmıştır. Geniş bir çerçeveye sahip olduğundan kolaylıkla tanımlanamasa da bu yeni çağ inanışlarının yetersiz olmasından kaynaklı değildir. Bilakis bunun yeni çağ inanışlarının dünya görüşünden ve demokrasi ötesi bir oluşum olmasından kaynaklı olduğu düşünülür.²⁹ Yeni çağ inanışları birçok alanla ilişkili olmasından dolayı bir din ya da gizli bir oluşum gibi düşünülmez. Çünkü oluşumu meydana getiren kitleleri bir arada tutan bağ çok gevşektir. Bu yüzden dinî bir çerçeveye oturtmak güçtür.³⁰

Yeni çağ inanışları, ruhsal bilgilerden uygar bilim anlayışına, köklü ve arkaik ezoterik felsefeden modern çağın ruhsal yaşam pratiklerine kadar uzanan etraflı bir bilgi doygunluğu sonucunda şekillenmiş, değişime açık, esnek, melez bir inanış türüdür.³¹

²⁶ Rümeyza Acar, *New Age Hareketi* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 8-9.

²⁷ Şafak Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 9.

²⁸ Cüneyd Aydın, *Dinsel Fundamentalizm İle Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 3-4.

²⁹ M. Ata Nirun, *Geçmişten Geleceğe Kıyamet Almanacağı* (İstanbul: Kozmik Kitaplar, 2005), 57.

³⁰ Nirun, *Geçmişten Geleceğe Kıyamet Almanacağı*, 83.

³¹ Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 28.

Yeni çağ inanışları, toplum içinde yaşayan tüm bireylerin hayat boyu içinde gizlediği, kaçtığı duyguların hepsiyle yüzleşerek bu duyguları kabule geçmesi ve en nihayetinde bunlarla barışması gerektiği gerçeğiyle “içsel uyanış ve değişim zamanı” olarak adlandırılmıştır.³²

Son tanım üzerinde biraz durmak gerekirse yeni çağ inanışları, insanın hayatındaki bir sırrı -bu işlediği bir günah da olabilir- ortaya dökmesini içsel bir uyanışla gelen dönüşüm olarak görmektedir. Eğer burada söz konusu bir günah ise İslâm dininde de günahtan duyulan pişmanlık sonucu kişide bir dönüşüm meydana gelir; ancak bu dönüşümü sağlamak için Hristiyanlıktaki günah çıkarma olayına benzer tarzda fâni olana anlatarak değil kişinin yalnızca Rabbinden af dilemesi ve sırrını onda baki tutmasıyla gerçekleşmektedir. Benzer şekilde yeni çağ inanışlarının iz düşümü olan bazı alternatif tedavi uygulamalarında da birtakım dönüşümlerin yaşanması için kişinin kendine ait bir sır olmaması ya da sırrın ortaya çıkması gerektiği savunulmaktadır.

Yeni çağ inanışları her ne kadar bünyesinde kurumsal dinlerden öğeler taşısa da daha çok kurumsal dinden özgürleşip kendi kurallarını belirleme gayreti taşımaktadır. Bu minvalde Mirza'nın da ifade ettiği gibi kurumsal dinden ziyade bireysel dinsel ve ruhsallığa atıf yapıldığını görmekteyiz.³³ Yeni çağ inanışlarında kurumsal dinin kurallar silsilesiyle uğraşmadan aşkın olanla direkt irtibata geçme aceleciliği vardır. Aşkından kastedilen anlam ise yine bireysel dindarlığın tam da adına yakışır şekilde kişiden kişiye değişmektedir. Bu bireye göre muğlak bir yaradan, evren veya kozmik güç şeklinde anlaşılabilir.

Sosyal bilimlerde ‘yeni çağ inanışları’ veya giderek daha fazla tercih edilen ‘yeni çağ spiritüellik’ kavramı kendi içinde bir bağdaşımı olmayan fikir ve uygulamalar toplamıdır. İlgili literatürdeki görüşlere göre spiritüel alanın katılımcıları genel itibarıyla birbirinden farklı fikirlerden, gelenekten, yöntemlerden birleştirme yaparak bireye özel bir bohça sunmaktadır. Bu anlamda yeni çağ inanışlarına, “alakart din tüketimi” (Possamai) “kendin yap dini” (Baerveldt) “spiritüel supermarket” (Lyon) “seç ve karıştır dini” (Hamilton) gibi kavramsallaştırmalar yapılmaktadır. Sutcliffe ve Bowman, “Beyond New Age: Exploring Alternative Sprituality” isimli kitabında kavramsal

³² Albasan, *Yeni Çağ'da İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı*, 14.

³³ Mirza, *Yeni Dinselleşme Eğilimleri Ve Maneviyat Arayışları*, 138.

yorumunu bir adım öteye taşıyarak yeni çağ kavramının, birbirinden farklı ve bir o kadar da geniş çerçevedeki inanç tecrübelerine verilen bir isim olduğunu düşünür. Possamai ise -eğer buna hırsızlık demezsek- harici ve derin bir gerçeklikle alakası olmayan seçmeci bir süreçle ilgilendiğimizi ortaya koyar. Özetle yeni çağ inanışları olgusu, Possamai'ye göre, birçok mabandan, düşünceden, tecrübe ve uygulamadan alınıp kombin yapılan inanma sürecidir. Ayrıca bu inanışların derin bir gerçeklikle ilgisi yoktur.³⁴ Kendine özgü bir sistemden yoksun olan yeni çağ inanışları modern bireye açık büfe hizmeti sunmaktadır.

Yeni çağ inanışlarında; birey ve grupların bir dine inanma ve bir dindarlık formu geliştirme konusunda bireye farklı tercihler yapma özgürlüğü sunması, çeşitli din ve inançlara ait öğeleri yorumlayarak birleştirmesiyle “yamalı bohça”(Patchwork) tezahüründe harmanlanmış kendi şahsına munhasır bir inanç sistemi ortaya koyulmaktadır.³⁵ Wuthnow'a ait olan³⁶ yamalı bohça tabiri; tam olarak yeni çağ inanışlarının farklı renk ve kültürlerin bir birleşimi olduğunu, bunlar çıkarıldığında geriye kendi oluşturduğu bir kültürel birikim bulunamayacağını en kısa şekilde ifade eden kavram olarak görülebilir.

Yeni çağ inanışlarının adı yeni olsa da eski dinler ve ruhçu gelenekten oldukça etkilenmiştir. Bu sebeple yeni çağ inanışları için “old new religions - eski yeni dinler” ifadesi de kullanılmaktadır. Öyle ki bunlar gelenekte olanı tekrar yorumlama ihtiyacı duyarlar. Din yanında materyalizmin yani din harici felsefelerin de buna katkısı vardır. Bazılarında din bazılarında kişinin yaşadığı deneyimler önemlidir. Yeni çağ inanışlarına göre Tanrı, insan şeklinde bedenlenebilirken insan da tanrılaşabilir. Yeni çağ inanışlarının müşterek özelliklerini Douglas R. Groothuis şöyle ifade etmektedir:³⁷

- Her şey tektir (Monizm),
- İnsanlık Tanrı'dır (Hümanizm),
- Her şey Tanrı'dır (Panteizm),

³⁴ Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 29.

³⁵ Gamze Gürbüz, Hasan Hüseyin Aygül, “Arayıştan Uyanışa, Şifadan Estetiğe Yeni Çağ İnançları”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23/43 (2021), 42.

³⁶ Kurt, *Din Sosyolojisi*, 280.

³⁷ Nasuh Günay, *Türkiye'de Yeni Çağ İnançları* (Isparta: Manas Yayınevi, 2011), 34-35.

- Bütün dinler aynıdır (Ekumentalizm),
- Bilinçte değişiklikler vardır,
- Bilinçte değişiklik özel bilgi ile olur (Ezoterizm),
- Ortak evrensel iyimserlik söz konusudur. Ruhun sürekli yeniden doğuşu vardır (Reenkarnasyon),
- Genel içsel birlik deneyimi,
- Yasak, günah davranış yoktur (Hedonizm),
- Büyüsel ayin ve ibadetler (Yeni Şamanizm),
- Tabiatüstü güçler ve enerji kavramı (Okültizm),
- Toprak ana canlıdır (NeoWitchcraft),
- İyi kötüyü takip eder (Dualizm),
- Her şey tabiatla uyumludur (Yeni Paganizm),
- Kişisel sağlık-içsel sağlık esastır.

Yeni çağ inanışlarının ortak özelliklerine baktığımızda dinsel anlamda marjinal fikirlerinin olduğu, insan yaşamı hakkında da yine dinlerin koyduğu sınırları kaldırarak kişiye özgürlükçü ve gücü kendi içinde arayan bir ruh kazandırmaya çalıştığı görülmektedir. Ancak bunu yapmaya çalışırken materyal olarak yine kadim dinlerin geleneklerini ritüelize ederek sunmakta ve sanki bu yeni bir şeymiş gibi pazarlamaktan da çekinmemektedir. Kendisiyle çelişen bu kavram bir taraftan modernizme hayranlık duyarken öte yandan geleneğe de göz kırpmaktadır. Özetle yeni çağ inanışlarının geçmişleriyle barışık olmayan aynı zamanda da kopamayan heterojen bir akım olduğu görülmektedir. Bu heterojen yapı belli bir kalıba girmek istemeyen, başına buyruk bir hayatı tercih eden modern insanı oldukça cezbetmekte ve birey “spiritüel süpermarket” te sunulan içeriklerden hangisi cazip gelirse onu sepetine atmaktadır.

1.2. Yeni Çağ İnanışlarının Tarihçesi

Yeni çağ inanışlarının belli bir fikir babası olmayıp bu oluşum farklı membalardan beslenmektedir.³⁸ Yeni çağ olgusu, belirli bir dönemi ya da yalın felsefî bir yapılanmayı kastetmeyip daha ziyade günümüz toplumunda yaygınlaşan, başka birçok dinî hareketten ayrı, özgün, eklektik (seçmeci) ve senkretik (birleştirici) bir inanış tarzını ifade etmektedir. İçeriğine bakıldığında farklı inançlarla ortak olan pratik ve doktrinleri bünyesinde taşıdığından karmaşık bir özellikte olması nedeniyle yeni çağ olgusunun başlangıç ve bitiş noktasını saptamakta araştırmacılar zorlanmaktadır.³⁹ Bununla birlikte Alice Ann Bailey (öl.1949) tarafından beslenip yaygınlaştırıldığı ile ilgili bilgiler mevcuttur. Bailey'in akabinde Marilyn Ferguson, Ina-Maria Greverus/ Gisela Wela, Ingo Mörth, yeni çağ inanışları konusunda çalışmalara imza atmıştır.⁴⁰ 1782 yılına gittiğimizde de yeni çağ kavramının ABD'nin ambleminde kullanıldığını görmekteyiz. Yeni dünya düzeni manasındaki Latince “*novus ordo seclorum*” kelimesinden de anlaşılacağı gibi maziden kopuşun sembolü hâline gelen yeni bir dünya tahayyülü, ABD'nin kuruluşuna kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Bununla birlikte yeni çağ kavramı Amerika'nın ve Batı'nın dini tarihinde yeni kullanılan bir kavram değildir. Hristiyanlar Tanrı'nın krallığıyla aynı anlama gelen “Mesih” terimini ilişkilendirerek asırlardır bu kavramı kullanmaktaydı. Yeni çağ ve “Kova Burcu Çağı” kavramlarını yaygınlaştıran Anglikan Kilisesi'ne mensup ve Teosofist yazar Alice Bailey⁴¹ 1930'lu yıllarda ana çerçevesini ‘Eskatolojik Teosofi’ olarak sistemli hâle getirdiği içerik bakımından yoğun eserler yayınlamıştır. *The Return of the Christ, Discipleship in the New Age, Education in the New Age* eserlerinde Bailey, Mesih'in geri gelişiyle başlaması beklenen ezoterik bir Yeni Çağ'ın geleceğinin müneccimliğini yapmıştır. Her ne kadar Mesih'le bağlantı kurulsa da bahsedilen yeni çağ bir kişi ya da grubun baskısıyla değil kurallardan arındırılmış, sonraları postmodernite olarak isimlendirilecek ve şekilsel olmayan bir

³⁸ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 94.

³⁹ Mevlüt Kaya, Cüneyd Aydın, “Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35/35 (2013), 6-7.

⁴⁰ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 94.

⁴¹ S. M. Pike, *New Age and Neopagan Religions in America* (New York: Columbia University Press, 2004), 64.'den akt: Emre Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 14.

usülde sunulacaktı.⁴² Yani dinî yönünü arka plana alan ve çoğulculuğu ön gören bir üslupta yayılacaktı.

1900'lerde yeni çağ inançlarının gelişip yaygınlaşmasında Edgar Cayce (öl. 1945)'ın rolü büyüktür. "Uyuyan Kâhin" olarak anılan Edgar Cayce, transa geçince astroloji, Atlantis (Kayıp Şehir), reenkarnasyon ve sağlık ile ilgili kehanetlerde bulunmuş; bunun yanında hastalıkların tedavi edilmesi için izlenmesi gereken yollar ve kullanılması gereken ilaçlar hakkında da bilgilendirmiş, söyledikleri uygulanırsa mucizeler ortaya çıkacağına inanılmıştır. Spiritüel güçlerini kullanıp insanların sorunlarına çare bulan modern bir çağ medyumudur. O zamanlarda Edgar Cayce, yetenekleri ve spiritüelliğiyle ünlenerek ülkede herkes tarafından tanınan bir kahin olmuştur.⁴³ Edgar'ın bu hallerini izleyen halkın sıra dışı olaylara olan ilgisi artmış olup yeni çağ inanışlarının yayılmasına hız kazandırdığı görülmektedir. Benzer durum günümüz alternatif tedavi uygulamalarının kurucularında da görülmektedir. Kendi yaşadıkları sıra dışı olayları kitaplarında anlatarak gökten geldiğini ifade ettikleri bilgiyle insanları ve kendilerini şifalandırdıklarını belirtmektedirler.

Yeni çağ inanışlarına etkisel anlamda hizmet veren üç yeni hareket; Spiritüalizm/ Maneviyat, Theosophical Society/Teosofi Hareketi, New Thought/Yeni Düşünce hareketleridir. Bunlara ilave olarak, Zen Budizmi, Sufizm, Hümanist Psikoloji vb. psikolojik ekoller, Hinduizm ve Budizm'in Asya dini gelenekleri, The Human Potential Movement vb. ruhsal yollar, Hristiyan bilimi gibi zümreler teorik ve uygulama seviyesinde yeni çağ inanışlarının şekillenmesine katkı sağlamıştır. Yeni düşünce adıyla anılan 19. asrın yeni dinî inanışı Hristiyanlık'tan bütünüyle sıyrılarak *New England Şifa Hareketi* adıyla tanınmaktadır. Hristiyanlıktan ayrılma sebebi, akli önceleyen bir düşünce tarzı olmasıdır. Ussal gücün dünyayı değiştireceğine inanılır. Yeni düşünce bireyin gelişimi ve daha güzel bir gerçeklik yaratmayı hedefleyen spiritüel bir öz gelişim şeklini öğretir. Özetle yeni düşünce kökleşmiş bir düşünceye bağlı kalmaz ve dinî bir şemsiye altına girmez. Süreklilik arz eden yeni bir düşünceyi vurgular.⁴⁴ Burada yeni çağ inanışlarının genelde üç semavi din ve çeşitli felsefelerden, özelde ise Hristiyanlık'tan

⁴² S. J. Sutcliffe, *Children of the New Age: A History of Spiritual Practices* (New York: Routledge, 2003), 26.'dan Akt: Uysal, 20. *Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 14.

⁴³ Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 35.

⁴⁴ Acar, *New Age Hareketi*, 12-13.

beslendiğini sonrasında ise dinin yerine akli önceleyerek şifa hareketi adıyla yön değiştirdiğini görmekteyiz. Yeni olarak anılma sebebi birçoğunun II. Dünya Savaşı sonrasına denk gelmesidir. Çünkü bu inanışlar 1950’lerde görünür olmaya başlamış, 1960 ve 1970’lerde popüler bir hâl almıştır.⁴⁵

Yeni çağ inanışlarının izleyici/dinleyici (audience) olgusunun görünürlüğü bilim kurgu kitap ya da filmlerinden sonra ortaya çıkmıştır. Bilim kurgu temalı dergilerde yıldızlar arasında yüzen uzay gemileri ve dünya dışındaki medeniyetler gibi kavramları içeren yazılar yazılarak yeni çağ inanışları yayılmaya çalışılmıştır. ABD ve Batı Avrupa’da, dünya dışında yaşayan varlıklarla irtibat kurabildiğine dair bir inancın etrafında birtakım küçük dinî hareketler görünürlük kazanmıştır.⁴⁶

Önceleri Swedenborgianizm (İsveçli Emmanuel Swedenborg adındaki mistiğin düşüncelerine bağlı bir hareket) olarak bilinen Amerikan dinî hareketlerindeki bu kavram 60’lı yılların sonrasında daha önceki dinî kapsamından çıkarılmış ve tekrar yorumlanmıştır. Bununla birlikte sınırları da bir hayli belirsiz (amorph) düşünce ve alternatif spiritüel hareketleri ifade etmekte de kullanılmıştır.⁴⁷ UFO fenomeni de 1950’li yıllar itibariyle fantastik ve fütüristik romanlar ile önem kazanmıştır.⁴⁸

Manevi arayışlar, II. Dünya Savaşı’nın özelde Avrupa, genelde tüm dünyaya getirdiği olumsuzluklar sonucu yeni bir aşamaya yönelmiştir. 1960’lardan beri Vietnam Savaşı esnasında ve sonraki süreçte Batı dünyasında 68 Hareketlerinin humanist Doğu felsefesiyle kurduğu yakın ilişki ruhsal inanç ve uygulamaları tüm dünyada popüler hale getirmiştir. ABD’deki orta sınıfa mensup gençler ruhsal alternatiflerle ilk kez öğrenci ayaklanması ve karşı kültür hareketleri esnasında tanışmışlardır. Hızlıca akan bu süreçte kutsal yerlerde gruplar kurmuşlar, akabinde Hippiler bazı dini ve ruhsal örgütlere yönelim

⁴⁵ Eileen Barker, *New Religious Movements* (London: HMSO Publications, 1992), 145.’den akt: Kirman, “Yeni Dinî Hareketleri Tanımlama Problemi Ve Tipolojik Yaklaşımlar”, 32.

⁴⁶ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 7.

⁴⁷ M. F. Bednarowski, *New Religions and the Theological İmagination in America* (Indiana University Press, 1989), 15.’den Akt: Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 14-15.

⁴⁸ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 35.

göstermişlerdir. Böylelikle spiritüel hareketler sekülerleşen toplumun çoğuna kendini tanıtmış ve Batı'dan başlayarak tüm dünyada ciddi takipçi bulmuştur.⁴⁹

Karşı kültür hareketi haricinde Hippi-beatnik adı verilen Doğu mistisizmine önem veren zümreler de bulunmaktaydı. Yaşadıkları toplumu tümüyle yozlaşmış ve sağlıksız gören üniversite gençliğinin oluşturduğu bu gruplardaki ayaklanmaların sebebi siyasal sebepler değil spiritüellik ve yaşam tarzında, kişisel tercihlerde toplumsal kuralları hiçe saymaya yönelikti. Bu ortamın içinde bulunduğu atmosfer ABD'de cinsel devrimden uyuşturucu kültürüne, öğrenci ayaklanmalarından savaşı kınayan protestolara kadar yapılan çeşitli hareketlerle yeni kültürlerin ortaya çıkmasına ortam hazırlansa da sisteme güvenini kaybeden gençlerin organize ettiği yeni sosyal hareketlere ilgi duyulmaktaydı. 1960'ların alternatif hayat tarzı; benliğin aşkınlaştırılması, özgür aşk, bireysel aydınlanma, evrensel barışa inanma ve geleneksel olanın inkarını kapsamaktaydı. Yine tüm bu sosyal kaos ve bozukluk sürecinde *The Divine Light Mission, Hare Krişna, Transandantal Meditasyon, The Children of God, Aşk Ailesi, The Unification Church, Jonestown* gibi yeni Hristiyan ve Doğu menşeli kültürler doğdu. Böylece 1960'ların sonu 1970'lerin başı itibariyle artık yoga, transandantal meditasyon ve aydınlanma kelimeleri halk dilinde bile kullanılmaya başlandı.⁵⁰

Vietnam Savaşı'ndan sonra siyasal ve toplumsal merkezli tenkitler yerini bireyi merkeze alır şekilde bireyin zihin dünyasının nasıl olduğuna bırakmış, Batı'nın sosyo-kültürel ortamına yanıt vermeye müsait olan Doğu dinlerinin ruhsallık özelliği daha ziyade karşı kültürden gelen gençler arasında yaygınlaşmış ve toplumun odak noktası siyasal ve ekonomik süreçlerden kişinin mutluluğuna ve "spiritüel" gelişimine doğru yönelmiştir. Bu esnada Uzak Doğu'dan bazı guruların gelerek Kızılderili mistisizmi konulu antropolojik incelemeler, meditasyon okulu, UFO araştırmaları, terapi ve şifa grupları, bireylerin ilgisine göre alabileceği birçok ruhsal konuda eğitim yapan kişi ve grupların görünürlüğü artmıştır.⁵¹

⁴⁹ Eileen Barker, *New Religions Movements: Their Incidence and Significance, New Religious Movements: Challenge and Response*, ed. W. Bryan - J. Cresswell (Londra: Routledge, 1999), 22.'den akt: Cengiz vd., *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb.*, 43.

⁵⁰ Margaret Thales Singer, *Cults in Our Midst: The Hidden Menace in Our Everyday Lives* (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1995), 37-39.'den akt: Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 7-8.

⁵¹ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 8.

Bu dönemlerde gelenekten beslenen uygulamaları bir çatı altında toplayan ve alternatif yaşam tarzına izin verse bile yine de efsunlu ve bunun yanında bazen çok sıradışı gelebilen spiritüel öğretileri destekleyen kişiler, gruplar ve öğretiler için öncesinde herhangi bir başlık altında değerlendirilemeyen bu yeni inanışlar, 1980’li yıllarda yeni bir döneme, yeni birey ve toplum anlayışına işaret etmesi ve her yönüyle gerçek dışı yapısını ortaya koymasıyla yeni çağ başlığı altında anlaşılmaya çalışılmıştır.⁵²

Bilhassa 1980’lerin ortalarında alternatif spiritüel alt kültürün rağbet ettiği meditasyon gibi teknikler de olmak üzere astral seyahat, ruhsal deneyim, kristal şifa, kanallık, holistik sağlık, dünya dışında bir yaşam varlığı, çevrecilik ve basit yaşam, UFO, dünyanın sırları, crop circles (ekin çemberi) gibi olgular ve reenkarnasyon inancı ile ilgili uygulamalar ağırlık kazanmıştır. Bu düşünceleri *NAPRA Review*, *Medyum Rehberi*, *Yoga Journal*, *New Age*, *Body, Mind & Spirit* vb. yayımlar Avrupa’da popülerleştirdi.⁵³ Kitap ve dergiler aracılığıyla yayılmasıyla ilgili, Sosyolog Steve Bruce *Religion in Modern Britain* adlı eserinde, Büyük Britanya’nın devasa kitabevi Waterstone’s Kitabevi’nin Aberdeen’deki şubesinde Hristiyanlık diniyle ilgili kitapların bulunduğu rafların yüksekliği yaklaşık 5 metre iken, yeni çağ inançları konulu kitapların bulunduğu rafların yüksekliğinin ise yaklaşık 70 metreye ulaştığını belirtmiştir.⁵⁴ Bu ifadelerden yeni çağ inanışlarına İngiltere’de ne kadar ilgi gösterildiğini ve aynı zamanda kendilerine göre uyarladıklarını görüyoruz. Yeni çağ inanışları Avrupa’yla sınırlı kalmayıp ilerleyen süreçte her toplumda varlığını göstermiştir.⁵⁵

Yeni çağ inanışlarının geçici popüler gruplar olduğu düşünüldüğünden ve belli bir dogmatik bir kurallar bütünü, kurumsal hiyerarşisi, kutsal kitabı, doktrinleri, geleneksel dinlerdeki mensubiyet bağı olmadığı için alternatif ruhsal hareketlere akademik camiada uzun yıllar yer verilmemiştir. Ancak 1990 ve sonrasında akademik dünyanın ilgisini çekmeyi başarmıştır. Yeni çağ inanışları ve grupları aynı asırda ortaya çıkan yeni dini akım ve geleneksel dinlerden farklı olarak kendine özgü hareketler şeklinde çeşitlenerek

⁵² Uysal, 20. *Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 16-17.

⁵³ Günay, *Türkiye’de Yeni Çağ İnançları* (Isparta: Manas Yayınevi, 2011), 3.

⁵⁴ Acar, *New Age Hareketi*, 16.

⁵⁵ D. George Chryssides, “‘New Religious Movements - Some Problems of Definition’”, *Internet Journal of Religion* 2/2 (1997).’den akt: Kirman, “Yeni Dinî Hareketleri Tanımlama Problemi ve Tipolojik Yaklaşımlar”, 32.

zamanla temel y aklaşımların çerçevesi belli olsa da önemli noktalarda değişimler devam etmiştir.⁵⁶

Tüm bunların yanında homeopati, hipnoz, biyoenerji, akupunktur tarzı uygulamalar şifacı misyonu ile huzur vermeyi, fiziksel memnuniyeti ve yaşam kalitesini artırmayı vadedmektedir.⁵⁷ Özünde din olan, dinî inanç ile şifaya kavuşulabileceğini salık veren ve inanç mihverinde şekil alan dinsel tıp, bugünkü adıyla alternatif tıp uygulamalarının, tarih boyunca hep farklı formlarla karşımıza çıktığı ifade edilebilir.⁵⁸

Günümüzde yayınlanan diziler, stand-up gösterileri medyanın her kolundan sosyal medya hesaplarına kadar tüm platformlarda yeni çağ inanışları bireye farklı şekillerde sunulmaktadır. Geleneksel bir yöntem olup modern tıbbın gelişimiyle unutulmuş alternatif tıp bu süreçte yeniden canlanmıştır. Hemen her gün bir kimyager ya da doktorun TV programlarına konuk olması bunun bir göstergesidir. Öte yandan bu araştırmanın konusu olan alternatif tedavi uygulayıcıları da uyguladıkları tekniğin faydalarının ne olduğunu, din değil bir enerji şifa tekniği olduğunu, TV programları ve Instagram canlı yayınları aracılığıyla savunmaktadırlar. Ancak her ne kadar uygulayıcılar bunu savunsa da yeni çağ yaklaşımlarının oluşum süreci ve ele aldıkları konu çeşitliliği incelendiğinde akademik camia alternatif tedavi uygulamalarının da bu oluşumun bir ürünü olduğunu ortaya koymaktadır.

2. Yeni Çağ İnanışlarının Oluşumunu Etkileyen Faktörler

Alternatif tedavi uygulamalarının taşıyıcısı olan yeni çağ inanışlarının ortaya çıkış sebeplerinden modernite, kurumsal dinin zayıflaması, dinsel bireycilik ve dini pazar ve postmoderniteye değinmek yerinde olacaktır.

2.1. Modernite

Modern, modernleşme ve modernlik hem Batı hem de Batı dışı toplumların analizinde anahtar kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern kavramı “şimdiki zamana ait” manasındadır. Türkçeye “çağdaş” olarak tercüme edilmekte olup çağdaşlaşma ve çağdaşlık terimleriyle birlikte kullanılmaktadır. Modernizm; 18. yy’da Batı dünyasında bilhassa Aydınlanma düşüncesiyle kendini gösteren, gerek geleneksel

⁵⁶ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 17.

⁵⁷ Mehmet Ali Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* (Ankara: Birleşik Yayınevi, 2010), 283.

⁵⁸ Serkan Derin, *Sahaja Yoga: İçeriği, Amacı ve Türkiye’deki Faaliyetleri* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 21.

otoriteyi gerekse kilise otoritesini yok sayarak bilimsel, ussal, birey-merkezli, demokratik ve ilerlemeci değerler üzerine bina edilen bir dünya görüşü olarak tanımlanabilir. Modernlik ise yine Batı’da hızla yayılan siyasi, felsefi ve teknolojik/bilimsel buluş ve gelişmelerin akabinde doğan yeni bir bilinç durumudur. Bu oluşan yeni bilinç, insanı, içinde yaşanan toplumu ve kainatı eski bakış açısını bir kenara bırakarak tabiri caizse modernite gözlüğüyle yeniden keşfetme, açıklama ve inşa etme peşindedir.⁵⁹

Bu çerçevede modernite olgusunun doğru kavranması için iki olgudan söz etmek gerekir. Bunlar “Aydınlanmacı zihin” ve “kapitalist düzenin hakimiyeti”dir. Bu iki olgunun birbiriyle yakın ilişkiye sahip olmadığı düşünülse de modernitenin dünya görüşünü anlamak adına önemlidir. Aydınlanmacı zihinde aklın egemenliği esastır ve akıl mutlak bir gerçeklik olarak ifade edilir. Aydınlanmacı zihin birey yaşamının inanca ve sezgiye bağlı değil, bireye tarafsızlık ve özgürlük vadeden aklın egemenliğinde çizilmesi gerektiğini savunur. Çünkü bu düşünceye göre sezgi ve inanç bireyin gerçeği görmesine engel olan olumsuz bir etkiye sahiptir. Böylece bilim ve akılla doğayı hakimiyet altına alma hedefini ortaya koyan aydınlanmacı zihin, sezgisel ve ruhani olanı değersizleştirerek pozitif akılla biçimlenen birey merkezli bir düşünce etrafında temellenir.⁶⁰

Modernite, kilise baskısından kurtuluşu ifade eden Batı toplumunun bağrına bastığı bir kavramdır ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almayı başarmıştır. Ancak modernitenin aklın öncülüğünde yaşanan bir hayatın insanı mutlak mutluluğa ve özgürlüğe kavuşturacağı vaadi boşa çıkmış olup özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra bu gerçeğe tüm dünya yüzleşmek durumunda kalmıştır. Modernitenin getirdiği bireyselleşme, yalnızlık ve rekabet ortamı modern bireyi özgürleştirmek bir yana dursun modern köleliğe sürüklemiştir. Modern bireyin içinde bulunduğu halet-i ruhiyeden kurtulmanın yolu ise yine adı yeni çağ inanışları olan modernitenin yadsıdığı ruhsallık, sezgisellik ile bulunmaya çalışılmıştır. Batı modernizminin torunları, dedelerinden kalan salt akılcılık mirasını reddetmiş, Doğu’dan gelen, özellikle Hint menşeli felsefi ve dinî akımlara yönelmişlerdir. Çünkü bu akımlar bireyin iç dünyasına ve insani ilişkilerine önem vermekte olup doğal yaşam şeklini yüceltmektedir. Modern dünyanın bunalımından sıyrılmak isteyen birey çağdaş psikoterapi ve psikiyatriye bir alternatif

⁵⁹ Vejdi Bilgin, *Bizi Kuşatan Toplum* (Bursa: Emin Yayınları, 10. Baskı, 2021), 168-169.

⁶⁰ Mirza, *Yeni Dinselleşme Eğilimleri Ve Maneviyat Arayışları*, 69-70.

arayışına girmektedir.⁶¹ Yeni çağ inanışlarının iz düşümü olan alternatif tedavi uygulamaları ise modern bireyin çare arayışına düştüğünde tutunduğu bir dal olmuştur.

2.2. Kurumsal Dinin Zayıflaması

Yeni çağ inanışlarının sebepleri arasında Aydınlanma dönemiyle gelen modernleşme sürecinin etkili olduğunu görmekteyiz. Modern dönemin başlamasıyla modernlik, modern toplum ve sekülerleşme gibi olay, fenomen ve süreçler sonucunda dinin konumunun ne olacağı, dinin bu olguları nasıl etkilediği ve bu olgulara nasıl baktığı ile ilgili sorular sosyal bilimler mecrasından en fazla din sosyologlarını ilgilendirmiştir. Bu anlamda ortaya koyulan teorilerden biri de sekülerleşme teorisidir. Sekülerleşme kavramı ilk defa 1648 yılında, Avrupa’da yaşanan Otuz Yıl Savaşları sonunda, kiliseye ait olan mülkün devletin kontrolüne geçmesi anlamında kullanılmıştır.⁶² Şimdilerde ise sekülerleşme, dinin kamusal ve toplumsal sahada etkisini kaybetmesi ve toplumsal alandaki fonksiyonunun azalması olarak görülmektedir.⁶³

Bu teorinin zıddını düşünenler olduğu gibi son dönem sosyologlarından Luckmann’ın bunu *görünmeyen din* kuramıyla açıkladığına değinmiştik. Ayrıca Luckmann, bireyi benliğin oluşumuna götüren toplumsal süreçlere dinden soyutlanarak varılamayacağını savunmuştur.⁶⁴ Luckmann, yaşamın amacını bulmanın din ile olacağını savunurken sekülerleşme teorisi toplum ve kültürün bir adım ötesine giderek sekülerleşmenin sadece dinin kamusal alandan el etek çekmesi değil aynı zamanda bireyin zihin düzeyinde de kendini göstermesiyle gerçekleşeceğini savunmuştur.⁶⁵ Esasen dinin kamusal alandan çekilerek isteğe bağlı bir pozisyona düşmesiyle Wilson’un dediği gibi sadece işi düştüğünde uğranan bir “*postane*” görevine indirgenmiştir.⁶⁶ Ancak sekülerleşme teorisyenlerinin iddia ettiği gibi modern hâle gelen toplumda dinin yok olmadığı sadece form değiştirdiği görülmektedir. Bu minvalde dindarlık anlayışının da

⁶¹ Ali Köse, *Milenyum Tarikatları* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2020), 15.

⁶² T.N. Madan, “Secularism in Its Place”, *The Journal of Asian Studies* 46/4 (01 Kasım 1987), 748.

⁶³ Luckmann, *Görünmeyen Din Modern Toplumda Din Sorunu*, 7.

⁶⁴ Luckmann, *Görünmeyen Din Modern Toplumda Din Sorunu*, 15.

⁶⁵ Peter L. Berger, *Kutsal Şemsiye*, çev. Ali Coşkun (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2000), 168.

⁶⁶ Ali Köse, “Sekülerden Kutsala Yolculuk”, *Kutsalın Dönüşü 21. Yüzyılda Dinin Geleceği* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), 134.

değiştirdiği göz önüne alınacak olursa modern toplumdaki yeni dindarlık şekilleri *yeni dini hareketler*, *yeni çağ inanışları* ya da *dinin bireyselleşmesi* şeklinde adlandırılmaktadır.⁶⁷

Böylelikle bireylerin eskisi kadar kiliseye üye olmamaları sekülerleşmeyle ilgili değil bireysel bir dindarlığın gelişmesiyle ilgiliydi. Bu gerçek anlaşıldığında sekülerleşme teorisinin en önemli savunucularından Peter Berger 1996/1997’de *The National Interest* dergisinde yayımlanan⁶⁸ “Sekülerleşme Yanlışlandı” adlı makalesiyle kendi iddiasında yanıldığını ortaya koydu. Ona göre, modernite zaruri şekilde sekülerleşmiyor zaruri şekilde çoğulculuşuyordu. Aynı toplumda çeşitli inançlar, ideolojiler, değerler görülebilmekteydi. Küresel formda İslami canlanma ve Evanjelik Protestanlık’ta dinamizm görüldü. Bunun yanında Katolik, Ortodoks kilisesi, ABD ve İsrail’de Ortodoks Yahudilik, Hinduizm ve Budizm’de canlanma yaşandı. Bunlardan Budizm, Avrupa ve ABD insanına kendini yönetebilme becerisi kazandırmıştır. Özetle modernite Tanrı’nın olmayışıyla değil aksine Tanrı’nın çokluğu ile ifade edilebilir.⁶⁹ Sonuç itibariyle Luckmann’ın ifade ettiği gibi bireylerin anlam arayışı yine din olgusuyla yollarını keşsettirmiştir. Ancak bu sefer kamusal din yerine ikame edilmeye çalışılan, bireyin içindeki manevi boşluğu eklektik bir şekilde Budizm vb. felsefe görünümlü dinlerin çeşitli ritüelleriyle karşılayan, böylece kurallardan sıkılan modern bireyin Baerveldt’in deyimiyile “*kendin yap dini*” formuna sahip inanışlara rağbet gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise 1970 itibariyle Batı dünyasında yeni dini hareketlerin ortaya çıkış nedeni olarak görülmektedir.⁷⁰

2.3. Dinsel Bireycilik ve Dini Pazar

Lukes, dinsel bireyciliği; “*İnançlı bireyin araçlara ihtiyacı olmadığı, ruhsal yazgısının temel sorumluluğunu kendisinin taşıdığı, Tanrı’sıyla kendi bildiği yolda ve kendi çabalarıyla, ilişki kurma hak ve güvenin olduğu görüşü*”⁷¹ şeklinde ifade etmektedir. Bu tanımlamadan hareketle bireyin kutsalı yaşaması için kurumsal dine ihtiyacı yoktur. Nitekim, dini inançların “tekelci” anlayıştan vazgeçmesi çoğulcu yapıyla

⁶⁷ Ahmedi, “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”, 137.

⁶⁸ Köse, “Sekülerlerden Kutsala Yolculuk”, 128.

⁶⁹ Peter L. Berger, “Sekülerleşme Yanlışlandı”, çev. Mehmet Ali Kirman, *Sekülerleşme Klasik Ve Çağdaş Yaklaşımlar* (Ankara: Otto Yayıncılık, 2015), 224-225.

⁷⁰ Köse, “Sekülerlerden Kutsala Yolculuk”, 134.

⁷¹ Steven Lukes, *Bireycilik*, çev. İsmail Serin (Ankara: Ark Yayınevi, 1995), 101.

kendini göstermiştir. Din olgusu, bundan hoşlansa da hoşlanmasa da çoğulcu ortam içinde bir seçenek haline gelmiştir.⁷²

Berger'e göre; birey, belli bir gruba bağlı şekilde değil kendi tercihlerini yaparak ve uygulayarak daha dindar hissetmektedir. Modern toplumdaki bu değişimler de kişiyi dinsel bireyciliğe yönlendirmektedir.⁷³ Bu bağlamda modern toplum içinde din, kaybolmak yerine form değiştirerek yeniden gündeme gelmeyi başarmıştır. Birey din'i "özel iş" olarak görünce önünde serili olan alternatifler arasından seçim yapar hâle gelmiş ve dini olduğu gibi kabul etmek yerine kendi anlam dünyasına göre şekil vererek almıştır.⁷⁴ Modern birey manevi boşluğu doldurmaya çalışırken bunu tam olarak kurumsal din ile değil içinde dini öğelerin de olduğu kutsallıkla hissetmek istemektedir. Din yerine koyulmaya çalışılan "alternatif ruhsallıklar" "seküler kutsallıklar" "terapi kültürleri" "modern ruhaniyetler" "müşteri kültürleri" olarak çeşitli isimler verilen kutsallıklarla maneviyat hissedilmeye çalışılmaktadır. Ruhsal hizmet sağlayıcısı ve aracı olarak görülen bu kültürler marka bağımlısı tüketicilerin dikkatini çekmektedir.⁷⁵

Netice itibarıyla sosyologlara göre, modern dönemde dinin konumu ile ilgili tartışmalar bazılarının göre dinin yok olması şeklinde olsa da kendilerinden de gelen fikir değişikliği ile aslında yok oluş sanılanın farklı formlarla yeniden ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Önceden belli kuralları olan bir din tercih edilirken şimdi bireyciliğin öne çıkmasıyla din olgusu "spiritüel süpermarket"ten tercih edilir hâle geldi ve tüketim malzemesi oldu. Yeni çağ inanışlarının, tüketiciye cazip gelmesi için "Neden bizi tercih etmelisin?" sorusunun cevabı örtük mesajlarla, süslü şekilde tüketiciye verilmektedir. Günümüzde de yeni çağ inanışlarının ülkemizde şifa kolu olan alternatif tedavi uygulamaları da aynı yolu izleyerek ilerlemektedir. Günümüzde alternatif tedavi uygulayıcıları, adını duyduğumuz yüzlerce teknik arasında hangisini incelemek "Neden onları tercih etmeliyiz, bu eğitim neden alınmalı?" gibi soruların cevabını gerek sosyal medya hesaplarında paylaştıkları memnun kalınan şifa içerikli danışan yorumlarıyla gerek din, bilim, tıp bağlamı kurarak yapmaya çalıştıkları açıklamalarla cazip bir şekilde

⁷² Peter L. Berger - Thomas Luckmann, *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi: Modern İnsanın Yönelimi*, çev. Mustafa Derviş Dereli (Ankara: Heretik Yayınları, 2015), 67.

⁷³ Peter L. Berger, *A Far Glory: The Quest For Faith in an Age of Credulity* (New York: The Free Press, 1992), 84-87.'den akt: Ünal, *Dinsel Bireycilik*, 184.

⁷⁴ Ünal, *Dinsel Bireycilik*, 212.

⁷⁵ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 284.

vermektedirler. Modern dönemin getirdiği yalnızlaşma ile bireyin içinde oluşan manevi boşluğu doldurma, ruhsal, fiziksel sorunları çözüme ümidi verilerek kendilerini modern dönemin kutsal rehberi tayin etmektedirler.

Merter, bu durumu “pazar” benzetmesiyle açıklamaktadır. İnsanlardaki manevi boşluğun oluşturduğu “metafiziki yaşayamama gerilimi” arttıkça sözde manevi olan yollara yöneliş de artacaktır. Çakra dengelemeden, uzaylılarla konuşmaya, şeytana tapmadan, doğum öncesi deneyimlere kadar genişleyen bir “pazar’a” maruz kalınmaktadır. Bunun en kötü yönü ise bu pazarın alıcıları “uçuk” bireyler değil, toplumda saygın ve yaptıkları meslekte (subay, akademisyen, avukat, doktor, hakim vb.) başarılı kişilerdir. Bunun sebebi sorgulandığında ise şu cevap karşımıza çıkmaktadır: Zihinsel zeka çok iyi gelişmiş olsa bile latif zeka alanı eğitilmemişse birey, bu konulara ilgi gösterebilmekte hatta gün gelip kendisinin tarihi bir büyüğün enkarnesi olduğunu dahi iddia edebilmektedir.⁷⁶ Tüm bu anlatımlardan hareketle alternatif tedavi uygulamalarının da bir pazar olduğunu ve bu pazarın gün geçtikçe genişlediğini görmekteyiz.

2.4. Postmodernite

Yeni çağ inanışlarının ortaya çıkmasında etkili olan öğelerden sonuncusu postmodernitedir. Jameson, Lyotard, Baudrillard gibi birtakım düşünürler 1960’dan itibaren düşünsel ve toplumsal bazda önemli değişimlerin yaşandığı iddialarını gündeme getirmişler ve bu değişimi postmodernizm olarak adlandırmışlardır. Postmodernizm, bir yandan modernizme duyulan eleştiri ve güvensizlik olgusuyla gündeme gelse de esasen modern düşünme biçimiyle ortaya koyulan bir kavramdır. Bunu ortaya koyan teorisyenlere göre, modernizmin hapsettiği tek biçimliliğin yerini çok biçimlilik almıştır. Modernizmin reddettiği dini-metafizik öğretiler yeniden değer kazanmaya başlamış ve modernizmdeki bilimin mutlaklığı anlayışı tenkit edilmiştir. Bu süreçte ideolojik, felsefi, dinsel ifadeler (Marksizm, bilimcilik, büyük dinler, yapısalcılık vs.) yerini çok çeşitli, nispeten daha küçük ifadelerle bırakmıştır. Yerel kültür ve dinlerin yeni toplum anlayışında değer görmesi onların doğru ya da güzel olmasından değil, bireyleri seçimlerinde özgür bırakma arzusundandır.⁷⁷

⁷⁶ Mustafa N. Merter, *Dokuz Yüz Katlı İnsan: Tasavvuf ve Benötesi Psikolojisi (Transpersonal Psikoloji)* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2012), 392.

⁷⁷ Bilgin, *Bizi Kuşatan Toplum*, 179.

Modernite, dinin salt akılcı kabulle zayıflayarak yok olacağına, insanın evrimsel gelişiminde din olgusunun toplumsal ve zihinsel süreç içinde fonksiyonunu yitireceği inancına dayanıyordu. Halbuki postmodernite, akılsal tekelciliği göreceli hale getirerek dini oluşumların faydasına olacak bir ortam hazırladı. Mazinin daha gelenekçi ve dindar bir yaşam sürdüğü algısını yıkarak, yeni oluşan dindarlık formlarının daha bireyci ve yaygın misallerine yer açtı.⁷⁸ Dini çoğulculuk nedeniyle de modern bireye göre din artık, geçmişteki gibi dinî kurumlar ya da gelenek aracılığıyla kendisine sunulan ve şeksiz şüphesiz bir realite değil, sunulan çeşitlilik içerisinde “seçim yapılabilen bir olgu” hâline geldi. Yukarıda bahsettiğimiz üzere farklı dinsel kuruluşlar, kendine üye toplamak için “rekabet etmek” mecburiyetindedir ve bu rekabet ortamında, üyelere geçmişteki gibi sadık olmaları da beklenmemektedir. Bu nedenle çağdaş toplumda, dinsel görüşlerin pazara sunulması ve potansiyel müşterilerle bir araya getirilmesi önemlidir. Bu da rekabet ortamını canlandıracak şekilde organizasyon yapmayı gerektirir.⁷⁹

Postmodernizmin ortaya koyduğu “Her şey gider.”, düşüncesi ile rasyonalist ve pozitivist anlayışa karşı eski geleneklerdeki çeşitli ruhsal öğeler postmodern bireyin anlam arayışına sunulmuş oldu.⁸⁰ Modern dönemin din, felsefe, bilim gibi çeşitli alanlarda geliştirdiği salt akılsal yorumlar postmodern dönemde tüm ezberleri bozmuş ve modern dönemdeki tekelcilik post modern dönemde yerini çoğulculuğa ve nesnellikten ziyade öznelliğe bırakmıştır. Bireyin düşüncelerine önem veren öznellikten din de nasibini alarak yeni çağ inanışları denilen olguyu ortaya çıkarmıştır. Bu öznellik bireyin sağlayacağı faydayı ve oluşuma karşı hissedilen cazibeyi ön planda tuttuğundan bir sadakat söz konusu olmayıp kült bir yapı şeklinde kendini göstermektedir. Postmodernite'nin savunduğu çoğulculuk, bireysellik anlayışıyla yeni çağ inanışlarının oluşumuna uygun bir zemin hazırlamıştır.

3.Yeni Çağ İnanışlarının Ana Öğretileri

3.1. Determinizm

Determinizm kâinattaki her fenomenin yine kâinatın içindeki bir sebep-sonuç ilişkisiyle oluştuğuna inanmaktadır. Geleneksel dinlerde yer alan aşkın ve tüm beşeriyete

⁷⁸ Celaledin Çelik, “Sekülerleşmenin Kuramsal Sosyolojik Serüveni”, *İslami Araştırmalar*, 28/3 (2017), 221.

⁷⁹ Mustafa Aslan, “Postmodern Yeni Dinsel Kimlik ve Paranormal İnançlar”, *Milel ve Nihal* 12/2 (01 Temmuz 2015), 61.

⁸⁰ Aslan, “Postmodern Yeni Dinsel Kimlik ve Paranormal İnançlar”, 61-62.

emirleriyle yön veren Tanrı anlayışı Aydınlanma döneminin bilinemezci ve deist düşünürlerince tenkit konusu olmuştur. Filozoflara göre kâinatı yaratmaktan ziyade düzene sokan güç, evrenin dışında veya göklerde değil evrenin içerisinde ve onun evrensel kanunları çerçevesinde iş yapmaktadır. Somut dünyada geçerli olan “evrensel”, “deterministik” kuralların spiritüel dünya için de geçerli olduğu düşüncesi “büyü” tatbiklerini yaygınlaştırmıştır. Determinizmde amaç aşkın gücün “inayet”ine mazhar olmak değil evrendeki özellikler sebebiyle büyüsel niteliklere sahip olan gücün belli yöntemlerle ortaya konulmasıdır.⁸¹ Gücün evrenin dışında değil evrenin içinde gizli olduğunu söyleyen ifadesi yeni çağ inanışlarındaki bireye gücü kendi içinde, ruhunda aramasını salık veren öğretiyi hatırlatmaktadır.

Ruhsallık düşüncesine önem veren yeni çağda determinizmin karşılığı “*karma yasası*”dır ve bu yasa somut dünya ile de sınırlı değildir.⁸² Bu düşüncüyü Gary Zukav şu ifadeyle desteklemektedir: “Fiziksel nesnelere ve olaylar kapsamındaki sebep-sonuç ilişkisi, fiziksel gerçeklikle sınırlandırılmayan bir dinamiği yansıtır. İşte buna “karma” dinamiği denir.”⁸³ Bu sözlere göre determinizm denen olgunun somut dünyanın sınırlarını aştığı görülmektedir. Ruhsal determinizme örnek olan ve enerjistlerin karma yasasına atfen kullandıkları bir deyim burada anmak yerinde olacaktır. “*Dede koruk yer, torunun dişi kamaşır.*” Enerjistler bu ifadeyi *atalardan gelen aktarım* için kullanırlar. Örneğin: enerjistlere göre hayatında geçim sıkıntısı çeken bir kişinin ya üst nesilden bir atası başkasının hakkını yemiştir ya da başkasına hakkını yedirmiştir. O yüzden dedenin yaptığı bir davranışın torununun hayatını etkileyeceği düşünülür. Burada kişinin maddi zorluk çekmesinin birçok sebebi olabileceği halde duruma ataların yaşantısı mesabesinde bakılması ruhsal bir determinizmin varlığına işaret eder. Eğer bu durum atadan aktarılan bir mizaç ise yine *atasal aktarım* ya da daha bilimsel ifadesi olan *epigenetik*⁸⁴ ile açıklanmaktadır.

⁸¹ Uysal, 20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, 67-68.

⁸² Doğan, Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme, 41.

⁸³ Gary Zukav, Mutlak Gücün Yolu, çev. Nedret Şanlı (İstanbul: Akaşa Yayıncılık, 2011), 33.

⁸⁴ Epigenetik: DNA diziliminde değişiklik olmadan gen ifadesinde oluşan kalıtsal değişikliklerdir. Çevik Gürel vd., “Epigenetik ve Kanser”, Türkiye Klinikleri J Radiat Oncol. 2/1 (21 Ekim 2016), 45.

Uygulayıcılar yapılan seanslarda bireylere birtakım ödevler verir ya da farkındalık kazanmasını sağlar. Eğer danışan, uygulayıcının verdiği görevleri yerine getirirse bireyin iyileşeceğine inanılır. Bu düşünce determinizmin varlığına işaret etmektedir.

Popülerliğiyle nam salmış alternatif tedavi uygulamaları astroloji, tarot kanallığıyla gaibten haber getirme, ölmüş atalarla konuşup bilgi alma ya da Transandantal Meditasyon'da bizzat beden aracılığıyla tahayyül edilen ve zihin gücü kullanılarak gerçekleştirilen uygulamalarda ruhsal bir determinizmin varlığı görülebilir.⁸⁵ Sonuç olarak bilim, sebep-sonuç ilişkisini somut dünya ile sınırlandırırken yeni çağ inanışlarına göre sebep-sonuç ilişkisini soyut alanları veya ruhsal dünyayı da kapsar.⁸⁶ Esasen bu tarz tekniklerde tüm kurallar yerine getirildikten sonra doğru sonuca ulaşılacağı vadiyle bireylerin tekniklere daha sıkı bağlanması amaçlanmaktadır.

3.2. Holizm (Bütünsellik)

Bütüncüllük anlamına gelen holizm, birey ya da atomları tek tek ele almak yerine bütünü ele alan yaklaşımdır. Holizm bir yapının organik bütünlüğe sahip olduğunu, yapının kısımları veya bireysel hususiyetlerden daha büyük realiteye ulaştığını iddia eden felsefi düşüncedir.⁸⁷ Bu kavram sosyolojik yaklaşıma göre incelenen olguyu bölümlere ayırarak ele almaktansa olgunun kendisini, onu meydana getiren parçalardan ayrı tutarak tek başına bütünsel halde tetkik etmeyi hedefleyen sosyolojik bir araştırma ve analiz tekniğidir. Yani bir olguyu doğru anlamak için, olguyu ait olduğu bütünlük içinde ele almak gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca olgunun kendisinin onu oluşturan parçalardan daha fazla oluşu yalnızca nicel ölçekte değil nitel ölçekte de farklılık göstermektedir.⁸⁸

Yeni çağ inanışları hem metafizik dünyayla iletişim kurmaya çabalamış hem de modern bilim dünyasının evren tasarımını özümsemiştir. Bu inanışlar bilim dünyası tarafından kabul görülmeyen ruhsal konuları içinde yaşadıkları evrenle tutarlı olarak açıklama gereksinimiyle ve bilimin kâinatın bütünü üzerine ifadesinden hareketle insanın fiziksel dünya ile ruhsal dünya arasındaki ilişkisini göz önünde bulundurarak holistik bir felsefe ortaya koymuşlardır.⁸⁹

⁸⁵ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 68.

⁸⁶ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 76.

⁸⁷ Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü* (İstanbul: Say Yayınları, 2015), 86.

⁸⁸ Mehmet Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004), 42.

⁸⁹ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 68.

Evrende her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğunu söyleyen bütüncül yaklaşım, tüm insanlığın birbiriyle uyumlu olduğunu, herkesin Tanrı'dan bir parça olduğunu ifade eder. Bütüncül düşünce astrolojideki yıldızların işleyişinden insanın hayatında tecrübe ettiği olaylar ve hissettiği duygular, içinde bulunduğumuz gezegenin jeolojik hareketleri gibi direkt gözlenme imkânı olmayan olgular arasında dahi bir bağlantı olduğunu kabul etmektedir.⁹⁰ Astrolojinin en görünür hâli ise sosyal medya hesaplarındaki günlük paylaşımlar olan merkür retrosu, venüs şiron kavuşumu, tam kare açılımları, burçlardaki dolunaylardır.⁹¹ Bunların insanın, toplumun duyguları ve kararları üzerinde etkili olacağını ifade edilmesi holistik yaklaşıma örnektir.

Ayrıca, yeni çağ inanışlarının popüler terimi olan holistik yaklaşım, modernitenin insanı ruh ve beden, maskülen ve feminen, birey ve topluluk vb. şeklindeki ayrımının bütüncül hâle getirilmesi demektir.⁹² Tıp dünyasında bir tedavi metodu olan homeopati, Alman doktor Samuel Hahnemann'ın 1800'lü yıllarda geliştirdiği yöntemdir. Benzerin benzeri iyileştirmesi prensibine dayanır. Homeopati, holistik bir yaklaşımı benimseyerek bireyi, kişiye özel ilaçlar kullanarak şifalandırmayı hedefler. Türkiye'de homeopati Sağlık Bakanlığı'nca 2016 senesinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp kapsamına alınmıştır.⁹³ Yeni çağ unsuru olan alternatif tıbbın da holistik görüşü savunduğunu görmekteyiz. Bunun yanında alternatif tedavi uygulamalarında insanın zihin, ruh, bedenden⁹⁴ oluşan bir bütün olduğu, bireyin ruhen yaşadığı sıkıntıların ona hastalık olarak döneceği şeklindeki düşünceler de aynı felsefenin bir ürünüdür. Bu sebeple alternatif tedavi uygulamalarında hastalıkların duygusal ve zihinsel sebepleri üzerinde önemle durulur.

3.3. Senkretizm/ Eklektizm

Yeni çağ inanışlarını tanımlama zorluklarından biri, yeni çağ inanışlarının belli bir sınıra sahip olmamasıdır. Bu nedenle hemen hemen akla gelebilecek her alanda yeni

⁹⁰ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 78.

⁹¹ "Instagram'da İslami Astroloji: '16 ŞUBAT 2022 Aslan Burcunda Dolunay . . 16 Şubat'ta, Türkiye saatine göre akşam 19:57 de 27 derece Aslan Burcunda dolunay..." (Erişim 20 Haziran 2022). <https://www.instagram.com/p/CaBBRlotSM48Vzsd57BD90ItqcBhce-zlhJnk0/>.

⁹² R Kyle, *The New Age Movement n America Culture*. (Lanham, New York, London: University Press of America, 1995), 28.'den akt: Uysal, 20. *Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 69.

⁹³ Ayşe Didem Esen, "Tamamlayıcı Tıp Yöntemleri ve Homeopati Konusunda Aile Hekimliği Uzman ve Asistanlarının Bilgi ve Görüşler", *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi* 3/2 (2020), 131-132.

⁹⁴ Silvia Hartmann, *Enerji EFT*, çev. Duru Ekin (İstanbul: Pegasus Yayınları, 2016), 262.

çağ etkisini görmek şaşırtıcı değildir. Yeni çağ, Tıp bilimi gibi mekanik bir alanda dahi etkisini alternatif, tamamlayıcı tıp adı altında göstermiştir.

Senkretizm, çeşitli medeniyet ve coğrafyalarda meydana gelen dinlerin pratik ve farklı düşüncelerinin birleştirilmesiyle oluşan heterojen inanç sistemidir. Rastgele bir araya getirilen inanç sistemleri ile oluşan beşeri dinler, genellikle büyük ve klasik dinlerden beslenen, kendine özgü bir muhtevadan yoksun, toplumun unuttuğu, müntesibi bulunmayan antik dinlerin dahi usüllerinden alıntı yapılarak oluşturulan suni oluşumlardır.⁹⁵ Ayrıca bu inanışlar, diğer dinlerin tamamen aynısı olmayıp kendisini diğerlerinden ayıran başka özelliklere de sahiptir. Eklektizm ise birtakım dinlere ait öğretilerin alınıp farklı bir inanç sistemi oluşturma çabasıdır. Eklektizmi senkretizmden ayıran şey eklektizmin daha ziyade seçici olması, kendini belli başlı dinlere ait öğretilerle sınırlandırmasıdır. Senkretizmde ise böyle bir sınırlama söz konusu değildir.⁹⁶

Yeni çağ inanışları, kendini her ne kadar yeni olarak adlandırıp dogmalar, gelenekler, ahlaki kurallar, doktrinlere karşı bir duruş sergilese de bu oluşumun gelenekten beslendiği görülmektedir. Bu çelişkinin ardında dinî olanın cevherindeki bilgeliğin tecrübe edildiği inancı bulunmaktadır.⁹⁷ Yeni çağ inanışları, özümüyle barışık olmasa da yeri geldiğinde gelenekten faydalanmaktan da çekinmeyen; ancak ürünü pazarlarken yeni bir icatmış gibi sunan bir yapıdır. İşte yeni çağ inanışlarının senkretik/eklektik özelliğini öne çıkaran örnekler yayımlanan kitap serisinde kendini göstermektedir.

Yeni çağ inanışlarının senkretik ve eklektik oluşuna dair en somut delil bir yayıncılığın “*Elements of...*” başlığıyla duyurduğu serideki kitapların isimlerinde gizlidir: Budizm, Simya, Hristiyan Sembolizmi, Astroloji, Yaratılış Miti, Feng Shui, Rüyalar, Herbalizm, Dünya Gizemleri, İnsan Potansiyeli, Doğal Büyü, Meditasyon, Mistisizm, Kehanet, Sufizm, Psikosentez, Taoizm, Şamanizm, Aborjin Geleneği, Kabalah, Çakralar, Görselleştirme, Grek Geleneği, Zen, Tanrıça, Kutsal Kadeh

⁹⁵ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 51-52.

⁹⁶ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 52.

⁹⁷ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 87.

Geleneği,⁹⁸ Doğu'nun ve Batı'nın sentezi olan yeni çağ inanışlarındaki kitap çeşitliliğinin bu kadar fazla olma sebebi yeni çağın senkretik yapısıdır. Bunun yanında yeni çağ inanışları popüler ve hümanist psikoloji, ilerlemeci-evrimci ideoloji, 19. yüzyılın sözde bilim anlayış ve pratiklerinden bazı öğeler taşımaktadır.⁹⁹ Yeni çağ inanışlarının psikoloji ağırlıklı oluşuna psikolojinin bir dalı olan transpersonal psikoloji örnek verilebilirken sözde bilime ise son yıllarda kuantum fiziğine yapılan atıflar örnek gösterilebilir. Fizik eğitimi almamış birçok insan yeni çağ inanışlarının uzantısı olan alternatif tedavi uygulamalarındaki bazı unsurları, bilimsel nitelik kazandırma amacıyla kuantum fiziği ile örtüştürmeye çalışmaktadır. Çekim yasası olarak bilinen yasanın tam olarak ne olduğu bilinmeden enerji dünyasındaki "*Benzer benzeri çeker.*"-yani benzer özelliklere sahip olan insan ve durumlar birbirini çeker anlamına gelmektedir- ifadesi çekim yasası ile açıklanmaktadır. Yeni çağ inanışlarının şifa kolunu oluşturan alternatif tedavi uygulamalarında enerji, kuantum fiziği ve psikolojiye atıf yapıldığı gibi dini olgulara da atıf yapıldığını görmekteyiz. Bu çerçevede Türkiye'deki dindarlık tiplerinden olan senkretik dindarlık tipine değinmek gerekmektedir. Senkretik dindarlık tipi; kaynakları derinlemesine araştırmayan, İslâm dinini merkeze alarak İslâm'ı çeşitli akımlarla sentezleyen dindarlıktır.¹⁰⁰ Bu araştırmanın da konusunu oluşturan alternatif tedavi uygulamalarının din ile uzlaştırılması esasen Türkiye'de ortaya çıkan senkretik bir dindarlık tipinin varlığını gözler önüne sermektedir. Örneğin; theta'yı din ile uzlaştırmak için Allah'ın her insanı bir programla donattığı, insana düşenin ise bu programı çalıştırmak olduğunu ifade ederek bu tarz uygulamaların Allah'ın bir ilmi olduğu düşüncesiyle din ile alternatif tedavi uygulamalarını senkretize edebilmektedir.

Başka bir senkretik uygulama olan açlık ile tedavi etme denildiğinde ise akla gelen isim Dr. Aidin Salih'dir. Salih'in ekolüne göre bir, üç ve on günlük açlık tedavisi uygulanmaktadır.¹⁰¹ Ancak burada özetlenecek olan oruç on gün devam eden açlık tedavisidir. Bu uygulama tedaviden önce ve sonra yapılması gerekenleri hariç tuttuğumuzda özünün yalnızca su içilerek geçirilen on gün olduğu söylenebilir. Salih, bu tedaviyi meşrulaştırmak adına¹⁰² hem oruç ibadetinin ilk peygamber olan Hz. Adem'den

⁹⁸ Steve Bruce, *Religion in Modern Britain* (Oxford University Press, 2002), 105.s.105'den aktaran: Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 87.

⁹⁹ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 82.

¹⁰⁰ Vejdi Bilgin, *Din ve Toplum* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2. Baskı, 2021), 264.

¹⁰¹ Aidin Salih, *Gerçek Tıp* (İstanbul, 2008), 153-158.

¹⁰² Bilgin, *Din ve Toplum*, 264.

(a.s) başlayarak tüm ümmetlere emredildiğinden bahsetmiş hem de Ebu Zer'in rivayet edilen, "Zemzemden başka yiyeceğim olmadığı hâlde Kâbe'yle örtüsü altında kırk gün kırk gece kaldım." şeklindeki Hz. Peygamber'den (s.a.s) aktardığı hadisin *Müslim* ve *Buhari*'de geçtiğini özellikle ifade etmiştir.¹⁰³ Oysa İslâmi kültüre aşına olanlar zemzem suyu ile Kâbe avlusunda yaşayanın Hz.Peygamber (s.a.s) değil, Ebu Zer olduğunu bilirler. Ayrıca rivayetlere bakıldığında bu sürenin kırk gün değil, on beş ve otuz gün olduğu görülmektedir. Günümüz Türkiye'si'nde Aidin Salih'in ortaya çıkardığı ve özünde açlığa dayanan bu şifa yöntemi *tıbb-ı nebevi* adıyla yayılmaya devam etmektedir.¹⁰⁴ Görüleceği üzere yeni çağ inanışlarının senkretik/eklektik yapısı alternatif tedavi uygulamalarının zeminini hazırlamış ve dindar uygulayıcıların da bu uygulamaları din ile uzlaştırmalarını sağlamıştır.

3.4. Pragmatizm

Pragmatizm, İngiltere'de doğan ve "Birey için yararlı ve iyi olan şey faydalı olandır." düsturuyla hareket eden bir düşüncedir.¹⁰⁵ Bir fikir, teori ya da doktrinin ancak fonksiyonel ve faydalı olduğu zaman onaylanacağı, bir teoremin doğruluğunun, neden olduğu pratik neticelerde aranması gerekliliğini öne çıkaran bir düşünce sistemidir.¹⁰⁶ Yeni çağ inanışlarında da pragmatist bakış ön plandadır. Belli bir kalıba girmek istemeyen modern insan, yeni çağ inanışlarını kurumsal dinlerin kurallarından kurtaran bir acil çıkış kapısı gibi görmüştür. Yeni çağ inanışlarına bu cazibeyi sağlayan ise Hamilton'un "*seç ve karıştır dini*" ifadesiyle bireylere tüm kültürleri sunmasıdır. Öte yandan Lyon'un adlandırmasıyla birey "*spiritüel süpermarket*" raflarına yeni çağ inanışlarını en parlak hâliyle dizerek "senin için faydalı, cazip olanı al, zaten senin için faydalı olan da iyi olandır." nidalarıyla müşterilerini kendine çekmeye çalışmaktadır.

Yeni çağ inanışlarında pragmatizmin en belirgin olduğu alternatif tedavi uygulamalarında, dikkat çeken konu beden ve zihin sağlığıdır. Geleneksel dinlerde bulunan doktrinlere uyulduğunda insanların daha sağlıklı ve keyifli olacağı vadedilir. Bunun yanında gizil fayda sağlayan acı çekmeye de manevi bir değer verilir. Hâlbuki yeni çağ inanışlarında terapi gizli değil açık uygulanır. Özgüven, destekleyici ilişkiler, iyi

¹⁰³ Salih, *Gerçek Tıp*, 150-151.

¹⁰⁴ Bilgin, *Din ve Toplum*, 264.

¹⁰⁵ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 78.

¹⁰⁶ Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, 359.

bir sağlık ve refah, yapılan kulluğun/ibadetin geçici sonuçları değil spiritüel aktivite yöntemiyle ulaşılmak istenen hedeftir. Kurumsal dinlerdeki bireyin manevi derecesiyle paralel görünmeyen sağlık, yeni ağ ilişkili tekniklerde (Reiki, NLP v.s) bireysel geleişim seviyesi ve maneviyatla doğrudan ilişkilidir.¹⁰⁷ Yeni ağ inanışlarında sağlık arttıkça kişinin manevi anlamda da yükseleceği, zira onun yükselmesine engel olan blokajlardan arındığı düşünülür. Bu minvalde acı çekmeye verilen değere örnek sunmak gerekirse alternatif tedavi uygulamalarını savunanlara göre, uygulamalardan sonra bireyin psikolojik olarak daha kötü hissetmesi veya fiziksel olarak hastalanması olasıdır. Bu durum enerjistler tarafından beden *iyileşme krizi* olarak adlandırılır ve “Dönüşüm sancılıdır.” sözüyle yorumlanır. Yani, çekilen acıların netice itibariyle bireye fayda sağlayacağına inanılır. Bunun yanında uygulamaların eğitiminde yapılan seanslarda danışana, “alışılan konuyla ilgili uzmanın da sorunu varsa danışan şifalanırken siz de şifalanacaksınız.” denilerek iki taraflı bir pragmatizmin varlığından söz edilmektedir.

Bu anlayışa göre, felsefi anlamda yararlı olanın insan için iyi olanla karşılık bulması inanç seviyesinde de dünyayı olumlamaya karşılık gelmektedir. Dünyayı olumlayanlar dünyayı reddedenlerin aksine dünyanın öz itibariyle iyi olduğunu ve bireyin kısıtlanacak derecede kötü olmadığını düşünmektedir. Bu tarz oluşumlarda seküler dünyaya dair memnuniyet hâkimdir, benlik ve insanlık olgusuna yapıcı bir perspektiften bakılır.¹⁰⁸ Osho’ya göre, insan doğuştan özgürdür. Ancak insanın konfor, sayđı duyulma, sevilme arzuları insana özgürlüğünü unutturmuştur. zgrlğ nasıl kaybettiğini sormak cevabı bulmak olacaktır. Tanrı ve din olgusu insanın özgürlüklerini zedelemektedir.¹⁰⁹ Osho açıkça belirtmese de esasen ailenin de insanı belli kalıplara soktuğuna değinmektedir. Aynı şekilde alternatif tedavi uygulamalarında da çocukluk sürecinde insana çizilen sınırların kişi büyüdüğünde hayatında zorluklara yol açtığı, o duygulardan zgrleşildiğinde kişinin hayatındaki zorlukların kolaylaşmasına giderek fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

3.5. Evrimcilik

¹⁰⁷ Uysal, 20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, 79.

¹⁰⁸ Uysal, 20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, 79.

¹⁰⁹ Osho Rajneesh, *Ben Dini Değil Dindarlığı öğretiyorum*, ev. Nur Yener (İstanbul: Okyanus Yayıncılık, 2003), 177-179.

Evrimcilik; evrendeki her şeyin ilkel durumlardan doğal aşamalar geçirerek geliştiği fikrine dayanan felsefi yaklaşımdır.¹¹⁰ Darwin, canlıların çok uzun bir süreçte evrimleşip basitten karmaşığa doğru bir evrim geçirdiğini ve bu durumun sadece tür içinde değil türler arası farklılıklara da sebep olduğunu savunmuştur. Evrimcilik anlayışı ilk başlarda geleneksel Hristiyanlığın eleştirilerine maruz kalmıştır. Ancak, yeni çağ inanışlarında evrim anlayışına ılımlı bir tutum sergilenmiştir. Aydınlanmacı felsefenin ilerlemecilik anlayışında da insanoğlunun sürekli bir ilerleyiş ve gelişim sürecinde olduğu fikrine bilimsel destek olarak düşünülebilecek biyolojik evrimcilik anlayışı aynı zamanda ruhsal arayıştaki bireyleri de destekleyen görüş olmuştur. Zira her daim gelişmekte olan insanoğlu artık yeni maneviyat formlarına da ihtiyaç duymaktadır. İnsanoğlu bedensel evrim geçirdikçe en iyi hâle dönüşürken ruhsal yönü de gelişime devam etmektedir.¹¹¹ Zihinsel evrim, içinde bulunduğumuz zamanın öne çıkan bir yorumu olmayı başarmıştır. Yeni dinler, yeni keşfedilen tedavi yöntemleri, zihin araştırmaları ve psikoterapi, esasen insanlığın doğuşuna ait gizil gücün evrimsel imajıyla güçlenmektedir.¹¹²

Bedensel olanla ruhsal olanın arasındaki aşılmaz duvarların kalkması ve ruhsal alanın da fiziksel alandaki gibi yasalara bağlı olduğunun bilinmesi zihnin de tıpkı insan organizmasının geçirmiş olduğu evrim aşamalarını geçirme olasılığını mümkün kılmaktadır. Bunun yanında Teosofi ve Antroposofideki gibi ruhsal yaklaşımlarda da bireyin fiziksel bedeninin yanında bir de soyut, süptil (latif) bedeninin var olduğu, öldükten sonra dahi yaşamındaki alışkanlıklarını devam ettireceği bir dünyaya göçtüğe dair iddialar da bu düşüncenin ürünüdür ve bu anlayış yeni çağ yazarlarına da aktarılmıştır.¹¹³

Sherwood'a göre, içinde yaşadığımız dünya da dört kattan/boyuttan meydana gelir. Bu dünyada yaşayan biz insanların da dört bedeni vardır. Bu bedenler; fiziksel, ruhsal, eterik ve zihinsel bedendir.¹¹⁴ Sanaya Roman, zihinsel (*mental*), spiritüel, fiziksel, duygusal (*emotional*) ve “soyut zihin” (*abstract mind*)’in yanında “irade beden” (*body of the will*) ve “arzu beden” (*desire body*)’in varlığından söz eder. George Trevelyan saf,

¹¹⁰ Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, 169.

¹¹¹ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 83.

¹¹² Theodore Roszak, *Bilincin Evrimi*, çev. Bedirhan Mühib (İstanbul: İnsan Yayınları, 1995), 18.

¹¹³ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 70.

¹¹⁴ Keith Sherwood, *Ruhsal Şifa Teknikleri*, çev. Semra Ayanbaşı (İstanbul: Akaşa Yayıncılık, 2021), 26-31.

spirit ile eterik ve ruhsal bedeninin ayrımını yapmakta, Starhawk ise süptil bedeni eterik, ışınsal (*raith*) veya unsuri (*elemental*) enerjiler şeklinde tanımlar. Yeni çağ yazarları kendince fonksiyon ve sayı yönünden farklı gruplandırırsalar da bireyin fiziksel beden yanında başka bedenlere de sahip olduğu noktasında hemfikirdir. Süptil beden düşüncesi yeni çağ literatüründe yer alan ölüme yakın deneyimler, reenkarnasyon, beden dışı seyahat (*astral seyahat*)’i adlandırmada kullanılmaktadır.¹¹⁵ Alternatif tedavi uygulamalarında da enerji bedeninin varlığından söz edilerek enerji bedende biriken olumsuzluklar, bedeni terkettikçe fiziksel bedeninin hastalıklardan kurtulacağı ve ruhsal anlamda daha iyi hisseden kişinin içsel dönüşüm yaşayacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla uygulamalarda ruhsal evrimin kabul edildiği görülmektedir.

Spiritüel dünyanın evrim anlayışı zihinsel ve ruhsal evrimdir. Bireyin “öz”e dönüş yaşayarak ruhsal anlamda yükselmesidir. Bu ise bizlere tasavvuftaki tekâmül yolculuğunu hatırlatmaktadır. Ayrıca spiritüel dünyada ruhun tekâmülü için bireyin içinde bulunduğu dünyadan el etek çekmesi de gerekmez. Bilakis ruhsal evrim/tekâmül ruhun içinde yaşadığı evrene hükmedecek dereceye gelerek maddeye hakimiyetinin daimi olması anlamına gelmektedir. Ruhların maddeyle bağdaşım kurması, ruhun maddi âleme dalmalarındaki amacı ortaya koyar. Kastedilen ilişkide ruhun maddeye olan hakimiyeti mündemiçtir. Ancak ruhu hedeflenen bu seviyeye yükseltmek için önce evrende ve evrenin öğeleriyle harmanlanmalı ve yeri geldiğinde pasif yeri geldiğinde aktif görevler alıp yaşadığı tecrübelerle tabiat kanunlarına hükmedecek duruma gelmeyi öğrenmelidir.¹¹⁶ Ruhun geçirdiği tekâmülde ruhun evrenden kopuk olmaması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Sonuç olarak biyolojik anlamdaki evrim, spiritüalistler için ruhsal ve zihinsel anlamda kullanılmaktadır. Ayrıca alternatif tedavi uygulamalarında yapılan seanslar sonrasında kişinin zihinsel anlamda dönüştüğü, bakış açısının değiştiği görüşünün evrimcilik ile aynı kapıya dayandığını görülmektedir. Yine alternatif tedavi uygulamalarında insanın sadece fiziksel bedenden ibaret olmadığı, bir de enerji bedeni olduğu yaklaşımında da yeni çağ inanışlarının etkisi görülmektedir.

3.6. Şifacılık ve Kişisel Gelişim

¹¹⁵ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 84.

¹¹⁶ Bedri Ruhselman, “Tekâmülün Amacı”, *İstanbul: Ruh ve Madde Dergisi*, (2012), 4.

Yeni çağ inanışlarının ülkemizde etkisini hissettirdiği alanlardan biri kişisel gelişimdir. Çok satılan kişisel gelişim kitaplarında içimizde uyuyan bir güç olduğu, eğer onu harekete geçirmeyi başararsak ulaşamayacağımız hiçbir hedef olmadığı savunulmaktadır. Yabancı yazarların kaleme aldığı bu eserlerde bizim inancımıza, kültürümüze uymayan yönler çoğunluktadır. İnsanın içindeki devi uyandırarak bireyselliğini ön plana çıkardıktan sonra spiritüel yönünü de canlandırıp bizim kanaatimizce “Artık sen kendi kendini şifalandırabilirsin.” mottosuyla herkesin içinde bir şifacının uyuduğunu salık vermektedir. Ancak bu şifa sadece fiziksel olmayıp aynı zamanda ruhsal ve duygusal anlamdadır. Kendini ifade edebilmek, sınır çizebilmek, ne kadar alırsan o kadar vermek insanı dönüştüren, bunun sonucunda da şifalandıran şeylerdir. Türk toplumu, yeni çağ inanışları adıyla sunulan uygulamaları cazip bulmamış; aynı uygulamalar şifacılık başlığıyla pazarlandığında bu teknikleri meşrulaştırarak almaya gönüllü olmuştur.

Burada bahsedilen şifacılık, alternatif tedavi uygulamalarıyla yapılan tıbbin müdahalesi olmayan şifacılıktır. Bunun yanında geleneksel tıp denilen tıbbi yaklaşımda da insana beden, zihin ve ruh bütünlüğü demek olan holistik açıdan bakılır. Holistik tıpçılar modern tıbbi şu yönüyle eleştirmektedir: Modern tıp hastalıkları insanın ruhsal yönünü göz ardı ederek, bireyi mekanik bir varlıkmiş gibi değerlendirip yalnızca fiziksel bedenine odaklanmaktadır. Ancak holistik görüşü savunanlara göre, ruhsal alanın göz ardı edilmesi kimi zaman çözümsüzlüğü de beraberinde getirmektedir.

1900’lü yılların ilk yarısında meydana gelen iki dünya savaşı sonrasında insanların hayata karşı ümidini kaybetmesi modern olana da önyargıyla bakmayı beraberinde getirmiştir. Sanayileşme, şehirleşme ve modernleşmenin hız kazanması, insanların bu hıza ayak uyduramaması madden ve manen bezginlik, yorgunluk hissi, arayış içine girmelerine sebep olmuştur. Modern hayat sunduğu teknolojiyle hayatı kolaylaştırırsa da beraberinde yaşam galesi, stres, çatışma, rekabet, mental ve fiziksel yorgunluğa; en nihayetinde de Marx’ın ifadesiyle bireyin “*kendi insani potansiyeline yabancılaşma*”¹¹⁷ sına sebep olmuştur. Tüketim yorgunluğundan, rekabet ortamındaki yarış ve gerginlikten bunalan insan bir an olsun kabuğuna çekilme, kendini dinleme arzusuyla alternatif huzur arayışına girmiştir. Bunun sonucunda modern hayattaki ihtirası

¹¹⁷ George Ritzer - Jeffery Stepnisky, *Sosyoloji Kuramları*, çev. Himmet Hülür (Ankara: De Ki Basım Yayın, 2018), 54.

tenkit eden kutsallık, sağlıklı yaşam, huzur vaadeden Uzak Doğu felsefesi ve beşeri inanç sistemlerinden oluşan heterojen yapıdaki alternatif inanç ve kutsallıklara yönelmiştir.¹¹⁸

Yeni çağ inanışlarına göre modern insan doğadan uzak bir hayat yaşamaktadır. Bu durumda insan kendi potansiyelini kullanarak ayakta kalabilir. Herkesin birbiriyle rekabet hâlinde olduğu bu ortamda fiziksel ve ruhsal açıdan yıpranan insan, bedeninde bu yükü kaldıramadığını hissetmektedir. Bununla beraber bağışıklık sisteminin düşmesi bireyin fiziksel bedenini alerjik ve kronik rahatsızlıklara açık hâle getirmektedir. Bunların sebebini ise doğadan kopuk yaşamasına bağlayan yeni çağ inanışları, şifalı bitki ve doğaya önem verildiğinde ruhsal açıdan daha huzurlu ve sağlıklı olunacağını savunur.¹¹⁹ Bu yüzden günümüzde şifalı bitkiler ve bitkisel yağlarla tedavilerin öne çıkması yeni çağ inanışlarının bir ürünü sayılabilir.

Modern tıbbın hastalığı sadece fiziksel bedenden ibaret görmesi, tedavi yöntemlerinin başka hastalıkların ortaya çıkmasında etkili olması bir şeylerin eksik ve yanlış olduğunu düşündürerek farklı disiplinlerce eleştiri almasına sebep oldu. Buna karşılık bireyin/hastanın duygusal, spiritüel, fiziksel, zihinsel ve çevresel faktörler bütünü içerisinde değerlendirilmesi gerektiği savı alternatif tıp yöntemlerinin doğmasını sağlamıştır.¹²⁰

Burada eş anlamlı gibi gözüken alternatif ve tamamlayıcı tıp kavramları arasındaki farkı bilmek önemlidir. Tamamlayıcı tıp modern ya da geleneksel tıbbı inkar etmeyen, ona destek niteliğinde yardımcı olan ekoldür. Alternatif tıp ise geleneksel tıp haricinde ya da onun yerine konulmaya çalışılan, henüz sonuçları kanıtlanmamış tedavi yöntemleridir. Alternatif tıbbın kendine ait bir felsefesi ve ideolojisi vardır. İnsan bedenini fiziksel, duygusal, zihinsel ve ruhsal bir bütünlük içinde değerlendirir. Bu yüzden bütünsel tıp adı verilir. Bireyi kişisel gelişim ve dönüşüme yönlendiren bu yaklaşımlar daha ileri iyileştirici güçlerle koordine olmak için çoğunlukla insanın içinde iyileştirici güce sahip olduğunu savunan fizikötesi yöntemler içeren bir ideolojiye sahiptir. Örneğin; ruhsal, zihinsel, bedensel motivasyonla ilintili yoga, dua, meditasyon

¹¹⁸ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 282-283.

¹¹⁹ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 285-286.

¹²⁰ W. J. Hanegraaff, *New Age Religion and Western Culture* (State University of New York Press., 1997a), 42-43'den akt.: Uysal, 20. *Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 79.

vb. alternatif tedaviler modern tıbbın kanser tedavisinin yan etkisi olan bulantı, anksiyete, depresyon, ağrı vb. şikayetlerin şifalanmasına destek olabilmektedir.¹²¹

Kimi şifacılık yaklaşımlarına göre çok boyutlu olan insanın enerji bedenini tanınması önemlidir, çünkü bir hastalık fiziksel bedende kendini belli etmeden önce enerji bedende açığa çıkar. Hatta bu sebeple Çin'in bazı bölgelerinde bireyin enerjisini optimum seviyede tutmanın kişinin sağlığını korumak olduğu şeklinde düşünüldüğünden; doktor sadece birey sağlıklıysa para alırdı, bir hastayı iyileştirdiyse başarısız olduğu düşünülerek doktora para verilmezdi. *Enerji Tıbbı* adlı eserde insan sağlığını korumanın en önemli sebebinin enerji bedenini tanımak olduğu ifade edilir.¹²² Enerji tıbbı yaklaşımına göre, çakralar fiziksel bedenin enerji istasyonudur. Aynı zamanda bu çakraların psikolojik, ruhsal, bedensel fonksiyonu olduğunun belirtilmesi bütünselliğe vurgu yapıldığını göstermektedir. Çakralar dengedeysen fiziksel hastalıklar önlenir, ortaya çıkan hastalık varsa çakralar dengede olduğundan iyileşmenin kolaylaşacağına inanılır. İnsanın yedi ana çakrası vardır ve sırasıyla; Kök, sakral, göbek, kalp, boğaz, üçüncü göz (alın) ve tepe çakra şeklindedir.¹²³ İnsanın hastalıklardan korunması ve var olan hastalıklarının iyileştirilmesi için çeşitli teknikler kullanılır. Bunlardan bazıları; aromaterapi, homeopati, doğru nefes alma teknikleri, meditasyon, eft, yoga, akupresür, akupunktur, reiki yöntemleridir.

Yeni çağ yaklaşımı içindeki başka bir alan da kişisel gelişimdir. Kişisel gelişimin ana felsefesini iki düşünce oluşturur: Bunlardan birisi spiritüel ve maddi dünya arasında geçiş ve bütünlük olduğunu savunan holistik bakış açısı, diğeri de benliğin kendinin bir Tanrı oluşu ya da Tanrı'dan bir cüz oluşu tarzındaki monist, panteist bakış açısının bir halkası olan bireyin esasen sonsuz bir güce sahip olduğu görüşüdür. Bütüncül yaklaşım, bireyin duygu ve düşünce dünyasında gerçekleşen durumların onun kendisi ve çevresinde gerçekleşen olaylarla direkt bağlantılı olduğu tarzında bir karara varılmasına sebep olmuştur. Özetle bu yaklaşımda; düşünce ve duygular yaşananlar üzerinde bu kadar etkiliyse yaşamını, çevresini değiştirmek isteyen insan önce kendini değiştirmekle başlamalı görüşü hakimdir.¹²⁴ Bireyin kendini değiştirecek güce sahip olduğuna

¹²¹ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 288-289.

¹²² Donna Eden - David Feinstein, *Enerji Tıbbı*, çev. Merve Duygun (İstanbul: Butik Yayıncılık, 2019), 36.

¹²³ Eden-Feinstein, *Enerji Tıbbı*, 147-148.

¹²⁴ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 110-111.

inanmanın yanında dünyayı değiştirecek gücün de kendinde olduğuna inanması kişisel gelişime gösterilen ilgiyi de her geçen gün artırmıştır.

Yeni çağ inanışlarının dayandığı payanda farklı olsa bile bireyin yaşamında kullanacağı gücün kendi içinde gizli olduğu noktasında hemen hepsi hemfikirdir. 1960'lı yıllarda yeni çağ inanışlarının öncüsü kabul edilen *The Human Potential* ve benzeri psikoloji akımları da bu düşünceyi psikoloji biliminde yineleyerek popüler hâle gelmesini sağlamışlardır. Psikoloji biliminin verdiği destekle kişisel gelişim ile ilgili çalışmalarda ABD ve dünyanın birbirinden farklı kültüre sahip bölgelerinde artış yaşanmıştır. Yeni çağ inanışlarının kişisel gelişim kolunda psikolojiden sıklıkla faydalanılır. Böylece yeni çağ inanışlarındaki spiritüel baskınlık kişisel gelişim alanında görülmez. Bunun yerine daha bütünsel ifadeler kullanılır ve daha bilimsel açıdan yaklaşılır. Tanrı'dan ve Tanrı'nın kolektif zihnine vurgu yapmaktan ziyade konsantrasyonun gücü, beynin sağ ve sol lobunun özellikleri, beyin gücü gibi bilimsel değeri olabilecek ifadelere yer verilir. Kişisel gelişimin tarihsel kökünün felsefi açıdan olmasa da kullanılan ifadeler açısından değiştiği görülmektedir.¹²⁵ Örneğin popüler kişisel gelişim yazarı Robbins'e göre, kendi hayatını değiştirmek ve yönetmek verilen kararlara bağlıdır. Ancak bu kararlar zayıf bir istek, tercih şeklinde değil güçlü bir adanmışlıkla alınmalıdır. İnsanın kaderi aldığı kararlara göre şekillenir. Birey yaşamı için önündeki yılları nasıl geçireceğine dair karar verdiğinde hayal ettiği hayatı yaşayabilir.¹²⁶ Bu dizeler her şeyin düşünceyle başlayıp şekillendiğini, düşünceler değişirse hayatın da buna bağlı olarak değişeceğini ima etmektedir. Bu düşünce de yaşamın bütünüyle insanın kendi elinde olduğunu düşündürerek bireyi ben merkezci bir yaklaşıma davet etmektedir.

4. YENİ ÇAĞ İNANIŞLARININ TÜRKİYE'DE GELİŞİM SÜRECİ

Dünya, modernleşme olgusuyla tanışınca modern birey tarafından din, gelişmenin önünde bir engel olarak görülmüş ve insanlar tam anlamıyla maddesel dünyaya yönelmiştir. Ancak ilerlemecilik anlayışında iddia edildiği gibi bilim ve teknik geliştikçe evren sürekli daha iyiye gitmemiştir. Yaşanan teknolojik gelişmelerle insanlığın yükü fiziksel anlamda azalsa da kapitalist sistem ruhi anlamda bireyleri

¹²⁵ Uysal, *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, 81.

¹²⁶ Antony Robbins, *İçindeki Devi Uyandır*, çev. Belkıs Çorakçı Dişbudak (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2003), 32-34.

ümitsizlik ve tükenmişliğe sürüklemiştir. Mutlak mutluluğun bilim ve teknolojik gelişmeyle doğrudan bağlantılı olmadığını idrak eden insan, kurumsal dine olan güvenini de yitirmiş olduğundan çareyi içindeki manevi boşluğu gidermesi için yasakları, kuralları olmayan ama aynı zamanda onu tatmin de eden senkretik ve eklektik yapıdaki yeni çağ inanışlarına gönül vermekte bulmuştur. Tüm dünyaya yayılan yeni çağ inanışlarının Türkiye’de de etkileri görülmektedir.

Türkiye, toplumsal anlamda sekülerleşme, sanayi inkılabı ve modernleşmeyi Batı dünyası ile aynı hızda yaşamamıştır. Böylelikle gelenekle arasına Avrupa toplumu kadar kalın duvarlar örmemiş, şehirleşme hızı da yine Batı dünyasından farklı şekilde seyretmiştir. Köyden kente göç artsa bile gelenekle bağ devam etmektedir. Bu sebeple yeni çağ inanışlarının Türkiye’de yaygınlaşma sebeplerinin Batı dünyasıyla benzeştiği ve ayrıştığı yönler bulunmaktadır. Batı dünyası ile Türkiye arasında en önemli fark yeni çağ inanışları ve uygulamalardaki çeşitlilik anlamındadır. Batı dünyasında yeni çağ anlamında çeşitlilik daha fazlayken Türkiye’de çeşitlilik görece daha azdır.¹²⁷

Türkiye’nin yeni çağ inanışlarıyla tanışması Batı’ya göre oldukça yenidir. Türkiye’de yaygınlık gösteren akımlar ise genel itibariyle Asya’dan ilham alan ya da köken itibariyle Asya’dan gelen gruplardır. Bu grupların Türkiye’ye kendini kabul ettirme tarzı ise beslendikleri Doğu mistisizmi yerine Batı’nın mistisizmle olan serüveni bağlamındadır. Yeni çağ inanışları, gelenekten beslense de onu aktif yapan ve dünyaca popüler kılan Batı dünyasının düşünce sistemidir. Yeni çağ inanışları, yayılma imkanı bulunduğu bölgelerde taraftarlarını artırmış, karşılıklı etkileşim sonucu kendi yöntemleri de nicel anlamda artmış ve kapsamı da genişlemiştir.¹²⁸ Türkiye’de yeni çağ inanışlarının yayılmasına sebep olan bazı faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

a. Yabancılaşma: İslâm dünyasında din aileler tarafından yeni nesle aktarılır. Ancak, birey yine köyden kente göçün artmasıyla gelenekten kopma sonucu birçok şeyde olduğu gibi inancına ve doğaya da yabancılaşır. Dinginlik arzusu taşıyan birey, yeni çağ inanışlarına ilgi göstermiştir.

¹²⁷ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 118.

¹²⁸ Didem Öztürk, *Türkiye’de Yeni Çağ Ruhaniyeti Ve Pratikleri: Evren Tasarımı, Birey Ve Olumlama* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 21-22.

b. Küreselleşme, insan fitratında bulunan merak duygusu, gelişen hoşgörü, bireylerarası iletişim ihtiyacı, psikolojik arayış.

c. 1980 darbesinden sonra yaşanan apolitikleşme ile bireylerin daha çok kendi sorunlarına odaklanması ve Türkiye'nin ülke dışındaki akımlara daha açık hâle gelmesi, vb. sebepler Türkiye'nin yeni çağ inanışlarından etkilenmesine neden olmuştur.¹²⁹

Spiritüalizm veya ruhçuluk deneyimlerinin, Türkiye'de 19. yy'ın sonlarında başladığı ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nde 1896'da Bergama'da ilk kez ruh çağırma uygulaması belediye başkanının da katılımıyla bir grup insan arasında yapılmıştır. Ruh çağırma uygulamasının yapılıp yapılmadığı kesin olmamakla birlikte Batılı ruhçularla Osmanlı ruhçuları arasındaki iletişimin Levantenler, tüccarlar ve diplomatlar vesilesiyle daha önce gerçekleşmiş olma ihtimali söz konusudur. Ayrıca, bu yıllarda ruh çağırma uygulaması Osmanlı üst-orta zümre arasında eğlence halini almıştır.¹³⁰ Hasan Bedrettin'in *Cinler ile Muhabere* adlı eseri dönemin en çok satılanlar listesine girmiştir. H. Bedrettin kitapta, *Cahseza* isiminde bir cinle bilinçli şekilde görüşüğünü ifade etmiştir.¹³¹

Türkiye'de örgütsel anlamda ve özel bir şemsiye kapsamında yeni çağ inanış ve pratikleriyle ilgili ilk çalışma 1950 senesinde görülmüştür. Türkiye'de Metapsişik Tetkikler ve İlmi Araştırmalar Cemiyeti, yeni çağ inanışlarının Türkiye'deki hem ilk hem de en önemli temsilcisidir. Liderlerinden Bedri Ruhselman (öl.1960) tıp hekimidir. Spiritüel çalışmalarını din dışı veya dinler üstü şeklinde tanıtmaktadır.¹³²

Ruhselman, tarihte hiç kimsenin iletişime geçemediği dördüncü boyuttaki yüksek ruhlardan bilgi aldığını belirtmektedir. Kendisi, bu ruhları üstat diye isimlendirir. Ruhselman'a ruhsal dünyadan ilk bilgi, Hüseyin Sadettin Arel'in medyumluğu vasıtasıyla 'Üstat' adlı bedensiz varlıkla gerçekleştirilen oturumlar esnasında ulaşılmıştır. Bu iletişim 20 celse devam etmiş ve bu oturumlarda Ruhselman'ın ileride yapacağı faaliyetlerin temelini atıldığı iddia edilmiştir.¹³³ 20 oturumluk bu görüşmede Ruhselman'ın celseleri

¹²⁹ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 132-135.

¹³⁰ Cengiz vd., *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb.*, 95.

¹³¹ Sakine Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 17.

¹³² Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 124.

¹³³ Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*, 18.

“Mustafa Molla” ve “Kadri” adlı bedensiz varlıklarla devam etmiş “Akın” “Kemal Yolu Rehberleri” “Şihap” “Kemal Yolcusu” “C-İstasyonu” ve “Rehber” isimli varlıkların celseleriyle tamamlanmıştır.¹³⁴ Ruhselman ve arkadaşlarının düzenlediği ve celse ismindeki ruh çağırma faaliyetlerine Macit Gökberk, Enis Behiç Koryürek, Peyami Safa, Samet Ağaoğlu adındaki dönemin ünlü şair, yazar ve düşünürlerinin katılması ilk takipçilerin yüksek seviyedeki insanlar olduğunu göstermektedir.¹³⁵

Cemiyet, faaliyetlerini günümüzde de devam ettirmektedir. Cemiyetin başta İstanbul olmak üzere Girne, Ankara, Adana, İzmir gibi şehirlerde spiritüel araştırmaların yapıldığı merkez ve şubeleri bulunmaktadır. Bedri Ruhselman 1957 senesinde, cemiyetin başkanlığından ayrılmış, onun yerine sırası ile Dr. Refet Kayserilioğlu, Dr. Ata Atalay, Feridun Tepeköy, Ergün Arıkdal cemiyet başkanı olmuştur. Refet Kayserioğlu ile arkadaşları 1964 senesinde “Beyt-i Dost” adında bedensiz bir varlıkla konuştuklarını söylemişlerdir.¹³⁶ Cemiyet bu dönemlerde de Türkiye’nin her yerinde çalışmalarını sürdürmüştür. Hatta Ruh ve Madde Yayınları, Meta FM 105.6 Radyo istasyonu, Sağlık Hizmetleri A.Ş., İnsanlığı Birleştiren Bilgiyi Yayma Vakfı (BİLYAY) gibi kuruluşlarla yaygınlık kazanmıştır. Cemiyet, başta reenkarnasyon inancı olmakla birlikte psişik yetenekler, bilimin son gelişmeleri, parapsikoloji, duyuların algılanması, medyumluk, telkin, hipnotizm, manyetik şifa, meditasyon, gizemcilik, UFO vb. alanlar ve yeni çağ inanışlarının özellikleri, yeni çağ inanışlarına insanlığın hazırlanması gibi temalar üzerinde durmaktadır.¹³⁷ Ayrıca Adana Ruhsal Araştırmalar Derneği gibi daha yerel oluşumlar söz konusudur.¹³⁸

1960’lı yılların yarısında Türkiye’de başka bir yeni çağ inanışı olan Transandantal Meditasyon¹³⁹ bir merkez şeklinde kurulmuştur. Hindistan kaynaklı bu akım, ABD ve

¹³⁴ Bedri Ruhselman - Allan Kadrec, *Neo Spiritizm Modern Spiritizm*, ed. Haluk Egemen Sarıkaya (İstanbul: Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, 1978), 35.

¹³⁵ Cengiz vd., *Türkiye’de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb.*, 21.

¹³⁶ Acar, *New Age Hareketi*, 21.

¹³⁷ http://www.astroset.com/bireysel_gelisim/psi/p23.htm, (24.03.2015).’den akt: Cüneyd Aydın, *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015), 78.

¹³⁸ Ramazan Biçer, “Heretik Bir New Age Tarikatı Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı”, *EKEV Akademi Dergisi* 29 (2006), 32.

¹³⁹ Transandantal Meditasyon: Hint menşei Transandantal Meditasyon, Yeni Çağ inanışları arasında “İnsan Potansiyelini Geliştirme” grubunda ele alınır. Bu akım esasen Hinduizm’in Batılılara göre uyarlanmış/kolaylaştırılmış halidir. Guru Dev adlı bir Hintli birinin Hinduizmin kutsal metinlerinden

Avrupa’da çok ilgi çekmiştir. Önderi Maharishi, hareketin din ile ilgisi olmadığını söylese de Amerika Federal Mahkemesi dinî akım olduğuna karar verip çalışmalarına düzenlemeler getirmiştir. Dr. Mahmut Görkey, 1966 senesinde temelini attığı Transandantal Meditasyon Merkezi’nin 24 sene başkanlık görevini yürütmüştür. Oluşumun ana hedefi Maharishi’nin doktrinlerini Türkiye’de yaygınlaştırmaktır. Günümüzde ise zayıflama, zihin geliştirme ve stresle mücadele konularında bulunduğu vaatlerle faaliyetlerine devam etmektedir. 1960’larda ortaya çıkan bir başka oluşum, 1923 doğumlu Vedia Bülent Çorak tarafından kurulan ve başkanlığı yürütülen Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı’dır.¹⁴⁰ Bu akımın bazı kanallardan bilgi alarak oluşturdukları *Bilgi Kitabı* vardır. Çorak, bilgiyi kaligrafik medyumluk aracılığıyla almaktadır ve transa girdiğinde *Bilgi Kitabı* tarafınca yazılmaktadır. Çorak, kendini Mevlana hazretlerinin enkarnesi şeklinde tanıtır. Ayrıca *Bilgi Kitabı*’nın trans hâlindeyken ‘rab kanalı alfa merkezi’nden yazıldığını ileri sürerek kendine vahiy geldiğini ve peygamber olduğunu iddia etmekte, yazılan *Bilgi Kitabı*’nı da kutsal kitap olarak göstermektedir.¹⁴¹ Hareketin söylemine göre *Bilgi Kitabı*, dinî kitapların birleşimi olup doğruları yazan, Altın Çağ’a davet eden, dünya hayatı tarafından bilinmeyen farklı boyutlardan bilgi akışı gerçekleştiren, hareketin özel kanalına tabi olan semavi kitapların içeriğine sahip bir kitap gibi görülmektedir.¹⁴²

Türkiye’deki bir başka hareket ise Adana’da Eczacılık Fakültesi mezunu Cenap Başman liderliğinde kurulan Maron Tarikatıdır. Başman, çocukluk itibariyle paranormal olaylar yaşadığını söyleyerek kendi kendine bilgi aktığını iddia eder. Yayınladığı makale ve kitaplarının muhtevasının bu bilgi akışı tarafından meydana geldiğini savunmaktadır. Kitapları; *Uzay ve Uzaylılar Gizemi, Aktif Varoluş 1 (RA Öğretisi 1) Aktif Varoluş 2 (RA Öğretisi 2) Bu Galaksi Şeytanları (Lüsiferyan Güç Topluluğu)*’dur. Makaleleri kendi internet sitesinde erişime açılmıştır. Dünyanın 2011’de yeni bir periyoda gireceğini,

yola çıkararak geliştirdiği bir tekniktir. Batı dünyasında taşıyan kişi ise Maharishi Mahesh Yogi’dir. 13 yıl boyunca inzivada kalıp ormanlarda yaşadktan sonra deneyimlerini insanlara aktarmak için misyoner olmaya karar kılmıştır. Meditasyonu geliştirip 1959’da Amerika’ya taşır. ABD’de Spiritual Regeneration Foundation ismiyle teşkilat kurmuş ve ünlü olmuştur. Köse, *Milenyum Tarikatları*, 165.

¹⁴⁰ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 124.

¹⁴¹ Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*, 20.

¹⁴² Ali İhsan Yitik, “Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik: Türkiye Örneği”, *Nedenleriyle ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler*, ed. Süleyman Turan - Faruk Sancar (İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık, 2018), 250.

aslında kendinin bu dünyaya ait olmadığını, Sirius'tan geldiğini ve Atlanta adında bir medeniyeti kurmakla vazifeli olduğunu, bu medeniyeti kendine tabi olanlarla kuracağını söyleyerek kendini kurtarıcı kimliğine bürümüştür. Ayrıca iddialarına göre 2013'te kıyamet kopacaktı. Başman; 'Amon', 'İmparator Bilinç', 'Altın Galaksi İmparatorluğu Merkez Yönetimi' gibi niteliklerle kendini tanıtır.¹⁴³ Öğretisiyle ilgili sitede kendisinden bahsederken doğum tarihini "Doğdum" şeklinde değil "Bedenlendim." şeklinde ifade etmesi dikkat çekicidir. Kendine gelen akışın Atlanta dilinde geldiğini söyleyerek o dildeki hâlini de sitede sunmaktadırlar.¹⁴⁴ Cenap Başman, 2017 yılında vefat etmiştir ama öğretileri öğrencileri tarafından aktarılmaya devam etmektedir.

Türkiye'deki akımlara baktığımızda paranormal olaylar yaşayarak ya kendi kendilerine ya da soyut bir varlıktan bilgi aldıklarını ifade edenlerin sayısının az olmadığı görülmektedir. En nihayetinde kendileri ifade etmese de varlıklarını diğer insanlardan üstün görerek kendilerini ya peygamberleştirme ya da ilahlaştırma aşamasına kadar götürmektedirler. Bu oluşumlara bakıldığında yeni çağ inanışlarındaki Tanrısal gücü uyandırma çabasının sonuç verdiğini görmekteyiz.

1980'lerde önceden daha kapalı ve belli kurallarla gerçekleştirilen ruhçuluk uygulamaları, darbe sonrası atmosfer nedeniyle popüler alana dahil oldu. Gazetelerde astrolojiye ayrılan bölümün artması, *Bilinmeyen* ve *Burç* gibi dergilerin yayın hayatına başlaması 1990'lı yıllarda 900 ile başlayan telefon numaralarıyla astroloji ve fal uygulamalarının artması buna örnektir.¹⁴⁵

1990'larda yeni açılan yayınevleri ve Türkçeye tercüme edilen kitaplarla yeni çağ inanışlarının tinsel yönü gözde olmuştur.¹⁴⁶ Türkçeye çevrilen bu geniş alan yazınının

¹⁴³ Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*, 20-21.

¹⁴⁴ "Cenap Başman Kimdir? Göksel Varlığı", *Cenap Başman Axoy RA Bilgelik Öğretisi* (blog) (Erişim 19 Mayıs 2022). <https://axoyrabilgelikogretisi.com/>.

¹⁴⁵ Gözde Aynur Mirza, *Yeni Dinselleşme Eğilimleri Ve Maneviyat Arayışları*, 56.

¹⁴⁶ Shirley MacLaine'nin *Out on a Limb* adlı eseri ve diğer çeviri eserleri haricinde Trungpa Rinpoche, İdris Şah, Osho, Krishnamutri, Pir İnyet Han, Maharishi Mahesh Yogi, Meher Baba, Pamahansa Yogananda, Sri Aurobindo gibi Tibet Budizmi, Sufi ve Hindu felsefesine meyyal doğulu ruhsal öğretmenlerin; Ram Dass, Carlos Castaneda, Paul Brunton, Gurdjieff, Paul Brunton, Rudolf Steiner vb. batılı öğretmenlerin; Charles T. Tart, Andrew Weil gibi doktor ve psikologların; Abraham Maslow, Carl Gustav Jung gibi yeni çağ vizyonuna psikoloji biliminden katkıda bulunan ve birçok hareketin ortaya çıkmasını sağlayan psikologların; yeni çağ sağ görüşünün oluşumunda ismi geçen yazarlar Eileen Caddy ve David Spangler'in; yeni çağ bütüncül bakış açısını bilim içinde canlandırmaya çalışan David Bohm, Rupert Sheldrake, Michael Talbot, Frithjof Capra, Garl Zukav, F. David Peat, Ken Wilber, Stanislav Grof, Gary Zukav'm; Starhawk, Edgar Cayce, Shakti Gawain, Sanaya Roman, Silver Birch,

yanında şifa uygulamaları, meditasyon ve yoga uygulamaları da çeşitli oluşum ve kişiler tarafından yaptırılmaktadır. İkinci milenyumdan sonra Türkiye’de yeni çağ inanışlarının ruhsal formu, hem Avrupa ve ABD kaynaklı farklı toplulukların Türkiye’deki şubeleri hem de ülke dışındaki bu uygulamalarla ilgili seminerlere, kurslara katılan kursiyerlerin verdikleri derslerle popüler hâle gelmiştir.¹⁴⁷ Meditasyon, Reiki, Biyoenerji, Yoga, Fitoterapi, Refleksoloji, Renk Terapi, Homeopati, Melek Terapi, Aile Dizimi vb. tekniklerin öğretilmesi için açılan şubelerde eğitmen, şifacı, terapist yetiştirilerek Türkiye’de yeni çağ inanışlarının ruhsal boyutu artırılmaya çalışılmıştır.¹⁴⁸ Bunun yanında, yeni çağ inanışlarındaki ana düşüncenin Türkiye’nin kültürel, dinî temasıyla harmanlanmaya başlanması da konunun başka bir noktasını oluşturmaktadır. İslâm mistisizmi felsefi tasavvuf olarak da bilinmektedir. Felsefi tasavvuftaki vahdet-i vücut inancının, yeni çağ olgusundaki bireysellik ve öz-tanrıçılığın klasik tarikat oluşumu haricindeki dernek ve gruplarda birbiri içinde kaynaştığı ve güçlendiği görülmektedir.¹⁴⁹

Günümüzde astroloji ile bağlantılı olarak doğum haritası, burç uyumu, mesaj içerikli tarot kartları ile alakalı sosyal medyada fenomen olanların yanı sıra dünyayı bekleyen tehlike, kıyamet tahminleri ile “felaket tellallığı” yapan TV programlarının yayımlandığı görülmektedir. Ayrıca sanat ve edebi eserlerde de gerçeküstü konular yoğun kullanılmaktadır. Reenkarnasyon ve Doğu mistisizmini öne çıkaran spiritüel oluşumlar yanında, terapi amaçlı olduğu söylenen meditasyon ve yoga merkezleri de popüler olmaktadır. Hâlâ, UFO gördüğünü iddia eden insanlar medyada yer almaktadır. Örneğin Türkiye’deki birtakım toplulukların “Uzaylılardan bilgi alıyorum,” söylemiyle ortaya çıkıp insanları etkiledikleri görülmektedir. Bunun yanında yerli ve yabancı basında bazı ünlülerin medyumluk, astroloji, büyü, telepati, el falı gibi konulara ilgi duydukları bilinmektedir. Yerli filmler arasındaki (Gen, Büyü, Siccin, Dabbe) adlı sinema filmleri de metafizik alana olan ilgiyi artırdığı için önemli örneklerdir.¹⁵⁰ Kişisel gelişim kitapları, yerli yabancı sinema filmleri, TV dizileri ile insanların ilgisi uyandırıldıktan sonra insanoğlu artık fizikötesi konulara gönüllü olmuştur. Günümüzde TV’den ziyade sosyal

Starhawk, Louise Hay, J. Z. Knight vb. batılı ruhsal eğitmenlerin, şifacıların ve kanal olanların kitabı Türkçeye tercüme edilmiştir. Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 60.

¹⁴⁷ Aydın, *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 76-77.

¹⁴⁸ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 61.

¹⁴⁹ Aydın, *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 77.

¹⁵⁰ Aydın, *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 78-79.

medya ve sosyal medyada yayınlanan videolar izlenmeye başlanmıştır. Spiritüel konularda açılan hesaplarla ve kişilerle iletişim kurmak daha hızlı ve kolay olduğundan bu akımlara ulaşım da kolaylaşmıştır. Günümüzde her meslek grubundan, özellikle de yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin spiritüel alana ilgi duyduğu ve bazılarının aktif çalışmalar yaptığı da görülmektedir.

5. YENİ ÇAĞ İNANIŞLARI BAĞLAMINDA ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARI

5.1. Alternatif Tıp

Alternatif ve tamamlayıcı kavramları, bireylerin modern tıp yaklaşımına alternatif ya da ek olarak tercih ettikleri pratik ve ürünleri ifade eder. Alternatif ve tamamlayıcı kavramları birbiri yerine kullanılmaktadır.¹⁵¹ Alternatif tıp, modern tıbbı seçenek olarak kullanılan uygulamaları içerirken, tamamlayıcı tıp ise modern tıbbi tedavilere ilaveten kullanılan tedavi yöntemidir.¹⁵² Böylelikle alternatif tıp geleneksel tıbbın pazar amaçlı kullanılması için form değişmiş hali olarak adlandırılabilir.¹⁵³

Yeni çağ inanışlarındaki alternatif tedavi uygulamalarının yaygınlaşmasında ilk önce yayımlar etkili olmuştur. Buna katkı sağlayan ise Dr. Deepak Chopra, Andrew Weil gibi modern tıp derecesi olan yeni çağ tıp gurularıdır. 1990'lı yılların sonunda, Weil'in eserleri New York Times'ın en çok satanlar listesine girmeyi başarmıştır. Weil, yeni çağ inanışlarının ilgi alanlarını birey sağlığını artırmak amacıyla doğal yöntemler kullanarak kendi kendini dönüştürme ve irade gücüne derinleşerek birleştirmektedir. Bu tutumları geleneksel Batı tıp bilgileriyle harmanlayan Weil, yeni çağ tıbbi kavramlarını mümkün olduğunca en geniş kitleye ulaştırmıştır.¹⁵⁴

Konvansiyonel tıpta hastalıklar, büyüsel güçler, metafizik, Tanrı'nın cezalandırışı gibi subjektif ve soyut sebeplerle değil "mikrop teorisinde" olduğu şekilde nedensellik ilkesi bağlamında somut verilerle ele alınır. Hastaya, sosyal, ruhsal, fiziksel boyutlarıyla

¹⁵¹ Haile T. Debas vd., "Complementary and Alternative Medicine", *Disease Control Priorities in Developing Countries*, ed. Dean T. Jamison vd. (Washington (DC): World Bank, 2006), 1281.

¹⁵² Gamze Uğurluer vd., "Ayaktan Kemoterapi Ünitesinde Tedavi Alan Hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamalarına Başvurma Sıklığı ve Nedenleri", *Van Tıp Dergisi* 14/3 (2007), 68.

¹⁵³ Yunus Emre Öztürk vd., "Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımı", *Bütünleyici ve Anadolu Tıbbi Dergisi* 1/3 (2020), 24.

¹⁵⁴ Acar, *New Age Hareketi*, 21.

holistik yaklaşmaz; beden ve ruh farklı tedavilere ihtiyacı olan bir *hasta beden* olarak görülür.¹⁵⁵ Modern tıbbın gelişmesiyle yasal meşruiyetini yitiren geleneksel tedaviler, biyomedikal tıba ciddi eleştirilerin atfedilmesiyle 20. yy'ın sonlarına doğru tekrardan değer görmeye başlamıştır.¹⁵⁶ Modern tıbbın imkanlarının sınırlı olması ve bazı hastalıklara çözüm bulunamaması hem bireyi hem de bazı tıp doktorlarını alternatif tekniklere yönlendirmiştir. Alternatif tedavi uygulamalarına yönelme sebebi, modern tıbbın sadece fiziksel bedene odaklandığı ve ilaçların hastalığı tedavi etmeye yönelik olmak yerine sadece semptomları baskılama işlevi olduğu şeklinde açıklanmaktadır. Bununla ilgili birçok kitap yazılarak hastalığın tek sebebinin fiziksel beden olmadığı, düşüncelerin iyileşme ve var olan sağlığı korumadaki rolü üzerine kitaplar yazılmıştır. Örneğin: Louise Hay *Tüm Hastalıkların Zihinsel Nedenleri* adlı eserinde her hastalığın zihinsel sebebi olduğu iddia edilmekte ve hastalığın iyileşmesi için de söylenmesi gereken olumluların listesi verilmektedir.¹⁵⁷ Hay, *Düşünce Gücüyle Tedavi* adlı kitabında ise “hastalık” olgusunu kendimizin ürettiğini, bedeninin içsel inanç ve düşüncelerin bir aynası olduğunu, eğer kulak verirsek bedeninin bireyle konuşacağını ifade etmektedir.¹⁵⁸

Alternatif tıpta sağlığa holistik yaklaşılarak yapılan tedavilerin tek amacı sadece bedeni tedavi etmek değil ruhu da iyileştirmek olduğundan bu anlayış Şamanizm'e kadar dayandırılır. Sağlığa bütünsel açıdan bakan, “bedenin iyileşmesini öncelikle ruhun iyileşmesine bağlayan” şamanizme göre, “Şaman”(medicine-man/medizinman) yani şifa verenin tedavi yöntemini ifade etmektedir.¹⁵⁹

Tamamlayıcı tıptaki tutum ve uygulamaların birçoğu alternatif Doğu tıbbının pratiklerini içermektedir. Tamamlayıcı tıp üzerine Batı dünyasında da birçok araştırmaya rastlanmıştır. Özellikle Tibet, Çin gibi Uzak Doğu ve Hindistan'dan Batı dünyasına yayılan geleneksel tıbbi uygulamalar burada Batılılar eliyle geliştirilerek ve harmanlanarak farklı uygulamalar da oluşturulmuştur. Sağlıklı yaşam sürmek amacıyla

¹⁵⁵ Sümeyra Ünalın Turan-Vejdi Bilgin, “Tıbb-ı Nebevi Uygulamalarının Toplumsal ve Ekonomik Boyutu Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21/1 (31 Mart 2021), 105.

¹⁵⁶ Turan-Bilgin, “Tıbb-ı Nebevi Uygulamalarının Toplumsal ve Ekonomik Boyutu Üzerine Nitel Bir Araştırma”, 101.

¹⁵⁷ Louise Hay, *Tüm Hastalıkların Zihinsel Nedenleri ve İyileşmenizi Sağlayacak Düşünce Modelleri*, çev. Semra Ayanbaşı (İstanbul: Akaşa Yayıncılık, 2000), 20-90.

¹⁵⁸ Louise Hay, *Düşünce Gücüyle Tedavi*, çev. Nil Gün (İstanbul: Altın Kitaplar, 2019), 163.

¹⁵⁹ Melike Kaplan, *Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın -Ankara Kent Örneğinde Kuşaklar Arası Çalışma-* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008), 2.

Türkiye’de birçok tamamlayıcı ve alternatif yöntemlerden bahsedilebilir. Bireylerin rağbet gösterdiği alternatif şifa yöntemlerinden bazıları, yoga terapi¹⁶⁰, akupunktur¹⁶¹, reiki, meditasyon, homeopati, renk terapi¹⁶², kayropratik, fengshui¹⁶³, holotropik nefes¹⁶⁴, hidroterapi¹⁶⁵, refleksoloji¹⁶⁶, müzik terapi¹⁶⁷, aromaterapi¹⁶⁸, fitoterapi¹⁶⁹, masaj

¹⁶⁰ Yoga terapi: geleneksel yoga ile modern tıbbın sentezlendiği yeni bir sistemdir. “Yoga Terapi Nedir | Eda Uslu | Mindfulness Eğitimi” (Erişim 21 Haziran 2022). <https://www.edauslu.com/yoga-terapi/yoga-terapi-nedir/>.

¹⁶¹ Akupunktur: Ten üzerindeki belli noktalara incecik iğnelerin batırılmasıyla bedende dengenin sağlanması hedefiyle ciltteki belli noktaların uyarılması esasına dayalı bir yöntemdir. “Akupunktur hakkında geniş bilgi” (Erişim 31 Mayıs 2022). <https://www.doktorsaliheken.com/akupunktur-hakkinda-genis-bilgi>.

¹⁶² Choromo (Renk) Terapi: Renkli ışıkların ve renklerin beden ve zihin sağlığını iyileştirmeye fayda sağlayacağı fikrine dayanır. Fulden Küçük, “Renk Terapisi Nedir? Faydaları Nelerdir? |” (Erişim 21 Haziran 2022). <https://www.fuldenkucuk.com/renk-terapisi-nedir-faydaları-nelerdir/>.

¹⁶³ FengShui: Su ve Rüzgar anlamına gelir. Çin’de 3000 yıl kadar öncesinde çıkmıştır. Oradan da Malezya, Filipinler, Kore, Laos, Singapur vs. bölgelere yayılmıştır. Kullanım amacına göre süreç içinde yapılan tanım değişmiştir. Feng Shui düşüncesinin temeli, birey ile içinde yaşadığı mekan arasındaki enerjinin dengeye getirilmesidir. Rana Özen Kutun - Sümeyra Alpaslan, “Feng Shui İle Daha Ergonomik Ofis Dizaynına Doğru”, *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources* 10/1 (2008), 69.

¹⁶⁴ Holoterapi (Nefes Terapisi): Prof. Dr. Stanislav Grof ve psikolog eşi Christina keşfetmiştir. Çiftler Budizm, Japon, Hint, Zen öğretilerini araştırmışlardır. Tibet, Türkiye, Horasan ve Maya’yı gezerek tüm felsefe ve inanç sistemlerinin pratikleri ve Türklerin zikirlerini harmanlayarak holoterapiyi oluşturmuşlardır. “Holoterapi Bilinçaltı Nefes Terapisi Hakkında”, *Dilek Torun* (blog) (Erişim 31 Mayıs 2022). <http://www.dilektorun.com.tr/holoterapi-hakkinda-bilinmesi-gerekenler/>.

¹⁶⁵ Hidroterapi: Havuz terapisi adıyla da anılır. Soğuk ve sıcak suyun bedendeki etkilerinden hareketle dolaşımın hızlanıp vücuttaki iltihabın azalması hedeflenir. Grup Florence Nightingale, “Hidroterapi Nedir? (Havuz Terapisi)”, *Grup Florence Nightingale* (Erişim 31 Mayıs 2022). <https://www.florence.com.tr/su-ici-yurume-egitimi-ve-hidroterapi>.

¹⁶⁶ Refleksoloji; Kulak, el ve ayaklardaki refleks bölgelerine basınç uygulanmasıyla bu bölgeyle ilgili olan organ ve sistemlerin şifalanmasını sağlayan tekniktir. İlk kez 5000 yıl önce Çin’de uygulandığı düşünülmektedir. “Refleksoloji Nedir? Refleksoloji Masajı Nasıl Uygulanmalıdır? - Medicina Sağlık Grubu” (Erişim 21 Haziran 2022). <https://www.medicana.com.tr/saglik-rehberi-detay/10495/refleksoloji-nedir-refleksoloji-masaji-nasil-uygulanmalidir>.

¹⁶⁷ Müzik Terapi: Kişinin iyilik halini koruyarak yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan alternatif bir yöntemdir. Gamze Kor - Çağhan Adar, “Mim Kemal Öke Ve Müzik Terapi Üzerine Düşünceleri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi* 2/4 (2016), 3.

¹⁶⁸ Aromaterapi; Bitkilerin özünden alınan aromatik esansiyel yağların ruhsal ve bedensel iyilik amacıyla kullanılan terapötik bir yöntemdir. Tayfun Kanat, “Aromaterapi”, *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research* 3/GETAT Özel Sayı (2019), 68.

¹⁶⁹ Fitoterapi: Bitkilerden faydalanılan tedavi yöntemidir. Yeliz Sürme - Gülsüm Nihal Çürük, “Yara Bakımında Fitoterapi: Çay Ağacı Yağı”, *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 7/2 (2021), 35.

terapi¹⁷⁰, aile dizimi¹⁷¹, osteopati¹⁷² vb.dir.¹⁷³ Görüldüğü gibi geleneksel tıbbın ticari yüzü olan alternatif tıpta çeşitli tedavi yöntemleri uygulanmaktadır.

5.2. Enerji Şifası

Einsteinci bir model üzerine bina edilen enerji şifası teknikleri antik dönemlerden beri varlığını sürdürmektedir. Bu model, insanın da tıpkı cisim gibi titreşim ve enerjiden meydana geldiğini ifade etmektedir. Bu modele göre enerji şifacılığı uygulamalarında cerrahi müdahale ve ilaç tedavisinden çok hastalıkların arı enerji ile şifalanacağı savunulmaktadır.¹⁷⁴ Bu doğrultuda enerji şifası ile iyileşme MÖ 4000'lere dayanır. Şifacılar, sağlığımızın çoğunlukla, bedenimizi oluşturan ve çevresinde dolanan enerjinin niteliğine bağlı olduğunu düşünmektedir. Çin tıbbında enerjiye “Ki” veya “Çi” adı verilmektedir. Ayurvedik veya Antik Hint tıbbında ise “Prana” yani evrensel enerji denilmektedir. Buna göre elektriği nasıl görmüyor ama olduğunu biliyorsak enerji de tıpkı elektrik gibi görülmez ama hep oradadır.¹⁷⁵ Beden kendini iyileştirecek potansiyele sahiptir. Bedenin sahip olduğu enerjiler bedenin atmosferi, yakıtıdır ve sağlıklı olmanın temelidir. Çakralar (bedendeki enerji merkezi), meridyen (bedendeki enerji yolları), biyoalan veya aura (bedendeki enerji atmosferi) vb. kendimize ait bu enerji düzenekleri elektromanyetik bir ışık ve enerji yayılımı yapar.¹⁷⁶

Enerji şifacılığının Türkiye’de tutulma sebeplerinden en önemlisi şifaya yapılan bu tanımdaki bütünsellik ve maneviyat vurgusudur. Her ne kadar alternatif tedavi

¹⁷⁰ Masaj terapi: Bedenin yumuşak dokularının dengelenmesi amacıyla dokuların uyarılmasıdır. “Masaj Terapisi”, *AlternatifTerapi* (Erişim 31 Mayıs 2022). <http://www.alternatifterapi.com/icerik/masaj-terapisi-nedir-tpoqu>.

¹⁷¹ Aile Dizimi Terapisi: 90’larda Almanya’da ortaya çıkmıştır. Bireyin doğduğu aile tarafından şekillendirildiğini benimser. Bu düşünceye göre aile bir sistem oluşturur. Ailedeki bir kişi kendi sistemindeki başka bir kişiye kadersel anlamda bağlıdır. Ruhsal tekâmülde; ruha beden giydirilen bireyler birbirini seçerek bu dünyaya gelmektedirler. Dünya yolculuğunda her birey birbirinden bir şey öğrenir. Bu anlayışa göre psikolojik hastalıkların tamamına yakını kök ailede yaşanan problemlerden kaynaklanmaktadır. Nesrin Duman, “Bert Hellinger ve Aile Dizimi Terapisi”, *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi* 2/2 (2020), 116..

¹⁷² Osteopatik Manuel Terapi: Kas ve İskelet sisteminde görülen hastalıkların tedavisini tamamlamak hedefiyle kullanılan tedavi yöntemidir. Kemik erimesi hariç her yaş grubunda oluşan kas ve iskelet sorunlarında kullanılabilir. Elif Kaya - Turgay Altınbilek, “Osteopati Yaklaşımı; Bel Ve Boyun Ağrılarında Yeri”, *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research* 3/Özel Sayı (2019), 85-90.

¹⁷³ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 64-65.

¹⁷⁴ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 66.

¹⁷⁵ Nelson, *Duygu Şifresi*, 52.

¹⁷⁶ Eden-Feinstein, *Enerji Tıbbı*, 18.

uygulamaları yurt dışı merkezli olsa da şifa kavramındaki bütünsellik ile alternatif tedavi uygulamalarının da şifaya bütüncül yaklaşması, affetmenin, akışa bırakmanın şifaya olan katkısı üzerinde durulması, İslam dininin de bunları emrettiğinin uygulayıcılar tarafından vurgulanması enerji şifacılığını da halk arasında popüler hâle getirmektedir.

Şifacılığın ana ilkesi, evrenin sonsuz bir enerji deposu olduğu ve bu deponun kapısının her daim açık olduğunu bilmektir. Şifacılık denen şey tıbbi cihaz veya ilaçlarla değil ruhsal enerji kullanılarak gerçekleştirilir. Bireyin kaliteli bir şifacı olabilmek için de ilk önce spiritüel ve psikolojik olarak kendi üzerinde çalışması gerekir.¹⁷⁷ Bu yaklaşıma göre, şifacılık kavramı teknikten tekniğe değişmekle birlikte enerji şifacılığı genel itibarıyla fiziksel beden çevresindeki “süptil” bedenlerden fiziksel bedene her daim akan enerjinin dengelenmesi üzerine bina edilmiştir. En yoğun beden fiziksel bedendir: spiritüel, mental, eterik ve astral bedenler daha seri titreşime sahiptir. Bazı şifa tekniklerinde şifacı ellerini danışanın fiziksel bedeninden 5-10 cm. uzaklıkta tutar. Çünkü önemli olan eterik beden üzerinde çalışabilmektir. Bunun sebebi ise bir hastalık fiziksel bedende kendini göstermeden evvel süptil bedende var olmasıdır. Şifacının elinden akan enerjinin gücü, danışanın içinde bulunan kendini iyileştirme potansiyelini aktive ederek enerji, çakralar vasıtasıyla enerjinin daha uyumlu hâlde yayılmasını sağlayacaktır.¹⁷⁸

Enerjiyi kullanarak uygulanan şifa teknikleri; Entegre Enerji Terapisi (IET), Biyoenerji, Thetahealing, Kristal Şifacılığı, Rahinni, Pranik Şifa, Kuantum Dokunuşu, Geçmiş Yaşam Regresyonu, Reiki vb.dir.¹⁷⁹ Konuşmayı enerji şifasıyla harmanlayan yöntemler; hipnoterapi, şamanizm, EFT, enerji koçluğu ve daha değinemediğimiz birçok enerji şifa tekniği bulunmaktadır.¹⁸⁰ Ayrıca bu ve benzeri enerji çalışmalarının bireyin ruhsal ve fiziksel hastalıklarına şifa verdiği ve var olan sağlığı koruduğu savunulmaktadır. Birçok sağlık uzmanı (doktor, eczacı, hemşire) alternatif tedavi yöntemlerinden faydalanmaktadır. Buna homeopati, aromaterapi, bach çiçekleri örnek verilebilir.

Türkiye’de son derece yaygın olan tamamlayıcı tıp teknikleri, ABD’de “Yeni Çağ Hareketi” başlığında değerlendirilmiş ve bu tekniklerin Amerikan dinî hayatında önemli fonksiyonları yüklendiği savunulmuştur. Bunun yanında Çin, Tibet menşei teknikler

¹⁷⁷ Aubyn, *New Age (Yeni Çağ Akımı)*, 47-49.

¹⁷⁸ Aubyn, *New Age (Yeni Çağ Akımı)*, 50.

¹⁷⁹ Wynne, *Enerji Şifası*, 211-212.

¹⁸⁰ Wynne, *Enerji Şifası*, 215-216.

kitabî dinlerden olan Hristiyanlık ve Yahudilik inancı bağlamında ele alındığında özellikle Yahudi din bilginleri tamamlayıcı tıbbî “puta tapma temelli” şeklinde tanımlamışlardır.¹⁸¹

Bunun yanında tasavvufî içeriğe sahip olduğunu iddia eden teknikler de bulunur. Bunlar; Melek Kartları (dört büyük melek ile özdeşleştirilir) ve Esmalardan hareketle yapılan zikir uygulamalarıdır.¹⁸²

Yeni çağ inanışlarının yalın hâli sorgulamaya daha açık olduğundan ülkemizde daha çok şifacılık adıyla taraftar bulmuş ve çoğunlukla o şekilde de devam etmektedir. İlk zamanlarda yurtdışı kaynaklı oluşundan dolayı İslâm dinine uymayan sözler, uygulamalar olabildiğinden yadırgandığı olmuştur. Modern hayatın koşturmasında kendine vakit ayıramayan belki hayatındaki birçok problemi halının altına süpüren insan, yeni sosyalleşme mekanı olan internet aracılığıyla bu sorgulamaların cevabını bulduğunu düşünmüştür. Alternatif tedavi uygulayıcılarının sosyal medya hesapları veya sitelerinde yayınladıkları anne-baba, eş ile ilişki şifalandırma çalışmaları, stresle mücadele, bolluk-bereket çalışmaları, pandeminin ne zaman biteceği ile ilgili yapılan astrolojik tahminler, frekansını yüksek tutarak COVID-19’dan korunma, COVID-19 korkusunu yenme vb. çalışmalar insanların bir hayli ilgisini çekmiştir.

Pandemi sürecinde online eğitimin de yaygınlaşmasıyla Türkiye’nin başka ucunda ikamet eden bir kişi İstanbul’da yaşayan bir eğitmenle kolaylıkla online eğitim alma imkanına sahip olmuştur ve çoğunluğu bir hafta bile sürmeyen eğitimler sonucunda “uzman, koç” unvanı almıştır. Çalışmamızın bu bölümünde ülkemizde hızlı gelişme gösteren teknikler arasında yerini alan EFT, theta healing ve access bars uygulamalarından bahsedeceğiz.

5.2.1. EFT

Açılımı Emotional Freedom Techniques olup Türkçeye Duygusal Özgürleşme Tekniği olarak çevrilen EFT bir enerji uygulamasıdır. EFT; bedenın etrafındaki enerji

¹⁸¹ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 67.

¹⁸² Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 129.

meridyenlerinin uç noktasına tapping¹⁸³ yapmayı içeren, fiziksel bedenin gerilimini azaltarak daha içten bir zihin-beden ilişkisi kurmayı amaçlayan bir prosedürdür.¹⁸⁴ Bir başka tanıma göre ise bireyin enerji bedeninde meydana gelen birikmiş duyguların açılmasında kullanılan bir tekniktir.¹⁸⁵ Bu bağlamda fiziksel bedenin yanında bir de enerji bedeni vardır. Enerji bedeni, fiziksel bedendeki sağlığın temelini tesis ettiğinden bir nevi fiziksel bedenin gizemli ortağıdır. Fiziksel bedenin sağlıklı olması için enerji bedeninin dengede olması gerekir ve enerji bedene yapılan uygulama başarılı olduğunda tüm bedene dalgalar halinde yayılır.¹⁸⁶

Bu uygulamayı savunanlara göre, EFT'nin kökeni yaklaşık MÖ 5000 yıl öncesindeki Taoist Kadim Çin Shaolin Manastırları'na kadar götürülmektedir. Burada çeşitli keşifler yapılmıştır.¹⁸⁷ İnsan bedeniyle ilgili yapılan çalışmalarda sadece enerji merkezleri değil, fiziksel bedenden akan zayıf potansiyelli enerji dalgaları da keşfedilmiştir. Tüm bu çalışmaların meyvesi olarak ise Çin tıbbı ve akupunktur keşfedilmiştir.¹⁸⁸ EFT'yi keşfeden Gary Graig'tir. Ancak Graig'i etkileyerek EFT'ye günümüzdeki şekli veren psikolog Roger Callahan'dır. Callahan'ın kendi keşfettiği duygusal akupresür¹⁸⁹ EFT'nin temelini atmıştır.¹⁹⁰ Günümüzdeki hâliyle ise Silvia Hartmann tarafından EFT'ye Modern Enerji EFT adı verilmiş ve teknik daha pratik hâle getirilmiştir Bunun yanında Hartmann süreç içinde SUE (Subjective Units of Experience)

¹⁸³ Tapping “vuruş” demektir. EFT uygulamasında parmak uçlarımızla enerji meridyenlerine ufak vuruşlar/dokunuşlar yapılır. “Duygusal Özgürleşme Tekniği: Tapping Nedir, Nasıl Yapılır?”, *Live to Bloom* (blog), 14 Aralık 2021. (Erişim tarihi:21.06.2022) <https://livetobloom.com/tapping-nedir-nasil-yapilir/>.

¹⁸⁴ “EFT Tekniği Nedir?”, *Op. Dr. Ayşe Duman* (blog), 08 Nisan 2020 (Erişim tarihi:21.06.2022) <https://www.ayseduman.com/ef-teknigi-nedir/>.

¹⁸⁵ Semra Altuntaş, *EFT (Duygusal Özgürleşme Tekniği) Psikoterapi Tekniği İle Destek Alan Kişilerde Dini Tutum Ve Davranışlar* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 11.

¹⁸⁶ Eden-Feinstein, *Enerji Tıbbı*, 36.

¹⁸⁷ Zeynep Esmey, *Duygusal Özgürleşme Tekniğini (Emotional Freedom Techniques – EFT) Öğrenen Uygulayıcıların Tekniği Algılayışları* (İzmir: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 12.

¹⁸⁸ Bülent Uran - Nilgün Çalık, *EFT İle İyileşin İyileştirin* (Ankara: Pusula Yayınevi, 2018), 37.

¹⁸⁹ Akupresür: Hastanın rahatsızlık ve ağrısını gidermek için bedenin akupunktur noktalarını uyarmak amacıyla el ve parmakla uygulanan tekniktir. Chi adlı bir enerji vardır bu enerji akupunktur noktalarındaki meridyenlerden akmaktadır. El ve parmak ile akupunktur noktalarındaki tikanıklıkların açılmasıyla bedenin enerji akışı dengeye gelir. El ve parmak ile uygulandıktan akupresür'e ‘iğnesiz akupunktur’ da denilmektedir. Tuba Koç Özkan - Serap Balcı, “Çocuklarda Ağrı Kontrolünde Akupresür Kullanımı”, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 7/1 (2018), 236.

¹⁹⁰ Uran-Çalık, *EFT İle İyileşin İyileştirin*, 37-38.

scale yani subjektif deneyim ölçeği¹⁹¹, Modern Stres Yönetimi, Modern Energy in Motion gibi birçok yöntem de geliştirmiştir.¹⁹²

EFT uygulaması aynı zamanda bir enerji psikolojisi tekniğidir. Enerji psikolojisi bireyin fiziksel bedenini, duygularını, davranışlarını bir enerji alanı olarak gören psikoloji yaklaşımıdır.¹⁹³ Enerji psikolojisinin temeli enerji tıbbına dayanır ki enerji tıbbına göre meridyen, aura, çakra, bedendeki enerji gibi bireyin kendine ait olan enerjisi elektromanyetik ışık ve enerji yaymaktadır. Yani bu yaklaşıma göre her şey enerjidir.¹⁹⁴ EFT’de tapping uygulaması enerji meridyenleri denen noktalara yapılmaktadır. Meridyen ise Çin’in kadim tıp sistemindeki akupunkturun temelini oluşturur. “*Ki*” hayati öneme sahip olan yaşam gücünü bedendeki sistem ve organlara ulaştıran bir enerji kanalı olarak ifade edilmektedir.¹⁹⁵ Bazı uygulayıcılar tarafından akupunktur noktalarına sadece dokunuş yapıldığından iğnesiz akupunktur olarak adlandırılan EFT’nin¹⁹⁶ tapping (vuruş) noktaları ise sırasıyla şöyledir:

Kalp iyileştirme (*şifa*) durumunda şifaya niyet edilir.¹⁹⁷ Sonra eller sırasıyla, tepe noktası (*bazı meridyenlerin birleştiği nokta*)¹⁹⁸, Üçüncü Göz Noktası¹⁹⁹, iki kaşın başlangıç noktası (*mesane meridyeni*) iki kaşın bitiş noktası (*safrâ kesesi meridyeni*) gözün altı (*mide meridyeni*) burun altı (*governing vessel/ yöneten damar meridyeni*) çene (*central vessel/ ana damar meridyeni*) köprücük kemiği (*böbrek meridyeni*) başparmak (akciğer meridyeni) işaret parmağı (*kalınbağırsak meridyeni*) orta parmak (*pericardium (kalp zarı) meridyeni*)²⁰⁰ yüzük parmağı noktası²⁰¹ serçe parmak (*kalp meridyeni*) karate (*incebağırsak meridyeni*)²⁰² noktasına vuruş yapılarak bir tur eft tamamlanır. Burada bilgi

¹⁹¹ Rana Korkunç, “Rana Korkunç | Temel EFT Eğitimi | GoE | İstanbul”, *Rana Korkunç* (blog) (Erişim 21 Haziran 2022). <https://ranakorkunc.com/temel-eft-egitimi/>.

¹⁹² Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 100-101.

¹⁹³ David Feinstein, “Energy Psychology: A Review of The Preliminary Evidence”, *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training* 45/2 (2008), 199-213. ‘den akt: Altuntaş, *EFT (Duygusal Özgürleşme Tekniği) Psikoterapi Tekniği İle Destek Alan Kişilerde Dini Tutum Ve Davranışlar*, 16.

¹⁹⁴ Eden-Feinstein, *Enerji Tıbbı*, 16-17.

¹⁹⁵ Ortner, *EFT İle Mucizevi İyileşme*, çev. Handan Ünlü Haktanır (İstanbul: Koridor Yayıncılık, 2017), 28.

¹⁹⁶ Esmez, *Duygusal Özgürleşme Tekniğini (Emotional Freedom Techniques – EFT) Öğrenen Uygulayıcıların Tekniği Algılayışları*, 12.

¹⁹⁷ Hartmann, *Enerji EFT*, 24.

¹⁹⁸ Ahmet Aksoy - Nilüfer Aksoy, *EFT (Tepeleme)* (İstanbul: Engin Matbaacılık, 2011), 31.

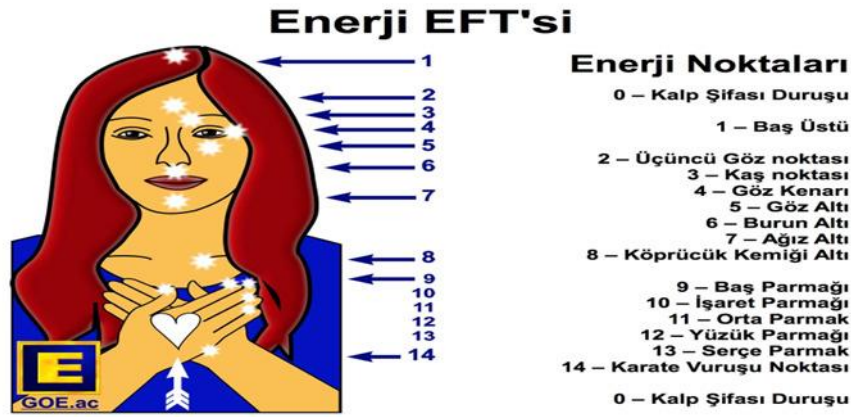
¹⁹⁹ Hartmann, *Enerji EFT*, 23.

²⁰⁰ Aksoy-Aksoy, *EFT (Tepeleme)*, 29.

²⁰¹ Hartmann, *Enerji EFT*, 23.

²⁰² Aksoy-Aksoy, *EFT (Tepeleme)*, 27.

vermek gerekirse kalp şifa duruşu ile seansa başlamak enerji EFT'nin bir stilidir. Diğer vuruş noktaları EFT'ye son şeklini veren Hartmann'ın stili ile aynı olsa da vuruş noktalarıyla ilgili iki farklı kaynaktan faydalanılmıştır. Bunun sebebi *Enerji EFT* kitabında meridyen noktalarının hangi organa denk geldiğinin yazmamasıdır. Ancak EFT uygulayıcılarına göre, hangi meridyen noktasına vuruş yapılıyorsa ona karşılık gelen organda biriken duyguların akacağı iddia edildiğinden bu bilgiye yer vermek gerekmektedir. Ayrıca EFT'deki bazı vuruş noktalarının da Aksoy'un kitabında yazmadığı görüldüğünden o noktada da Hartmann'ın kitabından faydalanılmıştır.

Şekil.1. Enerji EFT Meridyen Noktaları.²⁰³

Hartmann, *Enerji EFT* adlı eserinde bu teknik ile bağımlılık, öfke, endişe, yas, kısıtlayıcı inançlar, iş, ilişkiler, çocuklar, güven sorunu, ölüm korkusu, şans, hedefler, affetme, para, ağrı (fiziksel, psikosomatik), cinsellik, spiritüalizm, kilo problemi vs. birçok konuda çalışıldığını ifade eder.²⁰⁴

Yurt dışında EFT tekniğinin gelişmiş bir versiyonu olan “Spiritual Emotional Freedom Technique (SEFT)” adında bir uygulama söz konusudur. Türk diline “manevi duygusal özgürleşme tekniği” şeklinde çevrilebilir. SEFT, EFT uygulamasına çeşitli manevi uygulamalar ilave edilmiş şeklidir. SEFT uygulamasında da EFT'deki tapping noktalarına vuruşlar yapıp diğer kurulum cümleleri söylenirken yanında ihlas, dua okunur; teslimiyete dair sözler de söylenir. SEFT uygulaması ile AIDS hastasının depresyon seviyesinde azalma, kanser ağrısında azalma, bağımlıların endişe seviyesinde

²⁰³ Rana Korkunç, “Rana Korkunç | Temel EFT Eğitimi | GoE | İstanbul”, *Rana Korkunç* (blog) (Erişim 21 Haziran 2022).<https://ranakorkunc.com/temel-eft-egitimi/>.

²⁰⁴ Hartmann, *Enerji EFT*.

düşme, iş dünyasındaki tükenmişlikte azalma, kronik böbrek yetmezliğinden muzdarip hastalardaki depresyon seviyesinde düşme, kanser hastalarındaki stres seviyesinin azalması, yüksek tansiyon tanısı olan gebelerin tansiyonunda dengelenme konularında araştırmalar yapılmıştır. Bunun yanında SEFT uygulamasını sufi bakış açısıyla harmanlayan bir çalışmada bağımlılara SEFT uygulaması yanında sufi terapi adıyla verilen birlik vurgusu, bütünlük, denge hususları üzerinde duran bir uygulama yapılmıştır. Bir adım ötesine giden başka bir çalışmada SEFT uygulamasına dua etme, Kur'an-ı Kerim okuma ve namaz kılma gibi uygulamalar ilave edilerek SQEFT adlı yeni bir yöntem ile şizofreni tanılı hastalar üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. SQEFT (Spiritual Qur'anic Emotional Freedom Technique) tekniği, "Kur'an-ı Kerim'e dayalı manevi duygusal özgürleşme tekniği" olarak tercüme edilebilir.²⁰⁵ Yurtdışında yapılan bazı yeniliklerle EFT uygulamasının geliştirilerek farklı versiyonlarının geliştirilmekte olduğunu görmekteyiz. Burada ek bir bilgi vermek gerekirse normal şartlarda EFT uygulaması şizofreni, bipolar bozukluk ve epilepsi tanısı alan hastalara uygulanamamaktadır. Çünkü şizofreni klinik vakadır ve uygulayıcıyı yanıltabilir. Epilepsi tanılı hastalar ise seans esnasında vuruş yapıldığından nöbet geçirebilmektedir. Bu yüzden EFT uygulayıcıları sözü edilen tanılarla gelen danışana EFT uygulamamaktadır. Ancak bazı EFT uygulayıcıları, bipolar bozukluk vakasıyla gelenlere seans yapmaktadır.

5.2.2. Theta Healing

Theta healing tekniği beynin Theta dalgasını deneyimlemesi esnasında uygulanan bir tekniktir. Theta healing; "Var Olan Her Şeyin Yaratıcısı" vasıtasıyla psikolojik, fiziksel, ruhsal şifayı derinleşmiş dua ile uygulayan meditasyonel bir tekniktir. Bu tekniği uygulamanın tek şartı "Var Olan Her Şeyin Yaratıcısı" na inanmaktır. Bu anlayışa göre, yaradanın birden çok adı vardır. Buda, Tanrıça, Şiva, Tanrı, İsa, Allah, Yehova bunların tamamı varoluşun yedinci seviyesine ve "Her Şeyi Yaratmaya Muktedir Olan Yaratıcı Enerji" ye dönmeyi sağlar. Theta healing dinî hareket değildir. Bu teknik hiçbir, renk,

²⁰⁵ Semra Altuntaş - Sevde Düzgüner, "Duygusal Özgürleşme Tekniği (EFT) ile Destek Alan Kadınlarda Bireysel, Sosyal ve Manevi Değişim Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 61/2 (2020), 460-461.

yaş, cinsiyet, ırk, din veya mezhebe ait olmayıp içindeki Yaratıcı Güce veya Tanrı'ya arı inanç duyan herkes bu tekniği uygulayabilir.²⁰⁶

Kurucunun kitabında geçen bu yaklaşım tekniğin herhangi bir dinle ilgisi olmadığını savunurken tekniği uygulamak için aşkın güce inanmayı şart koşmaktadır. Theta healing'in kurucusu ABD'nin Idoha Eyaleti'nde yaşayan Vianna Stibaldır.²⁰⁷ Stibal, 1990 yılında eşinden ayrılarak üç çocuğuyla birlikte yaşamaya başlar. Bu süreçte çeşitli sağlık problemleri sebebiyle naturopatik tıp²⁰⁸ alanında araştırmalar yapar. 1994 yılında naturopatik tıp, beslenme danışmanlığı ve masaj uygulaması yapılan bir işletme kurar. Doğuştan sezgisel alanda yetenekli olduğunu düşünen Stibal, bir medyum ile tanışır ve bu kişi kendisine sezgisel okumalar yapmasını önerir. Bunun üzerine para kazanmak için uygulama yapar. Bu konuda profesyonel olunca Tanrı'nın kendisinden tekniği öğretmesini istediğini savunur. O günden sonra yoluna sezgisel şifacı olarak devam eden Stibal'e kemik kanseri teşhisi konulur. Bir süre koltuk değneği ile yürüyen Stibal, doktorların tanı konusunda yanıldığını hisseder. Doktorlar bunun kemik değil lenf kanseri olduğuna kanaat getirdiğinde Stibal bunu bildiğini “*Yukarı çıkmış ve Tanrı'ya (ya da Yaradan'a) sormuş ve cıvadan zehirlendiğim mesajını almıştım.*” diyerek ifade eder. Bu esnada bacağı fiziksel anlamda küçülse de Yaradan'ın anında iyileştirebileceğine inanır ve beden taraması yaparak kendisini şifalandırır: “*Tepe çakramdan çıkıp kendi alanımı terk ettim. Yaradan'a dua ettim, kendi üzerimde bir şifa emrettim ve işe yaradı. Sol bacağımdan yedi buçuk santim kısa olan sağ bacağımda normal boyuta döndü.*” Yapılan testlerin de normal çıkmasıyla Stibal kendi yaşadığı deneyimin theta healingin çıkış noktası olduğunu söyler.²⁰⁹

Stibal, ilk zamanlar Wilson ve Orian tekniği adını verdiği bu uygulamaya daha sonra Theta healing adını verdi. *Theta*'nın Yunan ve Mısır alfabesinde geçmesi ve aynı zamanda *ruh* anlamına gelmesinden dolayı tekniğe bu ismi vermiştir. Kendi ifadelerine göre, Yaradan'dan geldiğine inandığı bir mesaj, ona bilgileri dünyaya öğretmesi

²⁰⁶ Vianna Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, çev. Begüm Karace (İstanbul: Nemesis Kitap, 2019), 15-16.

²⁰⁷ Handan Yalvaç Arıcı, “Modern Şifacılık Yönelimleri”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2021), 317.

²⁰⁸ Naturopati: Cerrahi uygulamalar yada yapay ilaçlardan ziyade doğal yiyecek, içecek ve bitkileri kullanmayı salık veren alternatif tıp dalıdır. hipnoterapi, “Naturopati Nedir? - Hipnoterapi.com” (19 Kasım 2018).(Erişim tarihi: 21.06.2022) <https://www.hipnoterapi.com/naturopati-nedir/>.

²⁰⁹ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 17-24.

gerektiğini söylemiş ama o bunun için meşgul olduğunu, spiritüel alanı reddetmeyen bir doktor göndermesini Tanrı'dan istemiştir. Bu süreçte DNA ve lazer üzerine araştırmaları bulunan bir doktorla tanışmış, gördüklerini anlatmış ve doktor onu DNA konusunda onaylamıştır. Stibal'in ilk theta healing kitabı "*Yukarı Çık ve Tanrı'ya Danış*"tır.²¹⁰ Verdiği eğitim ve yazdığı kitapların kendisine Tanrı tarafından öğretildiğini savunmaktadır. Yeni çağ inanışlarında görülen olgulardan biri Tanrı'yla konuştuğunu söyleyen insanların varlığıydı. Burada da tekniğin kurucusu aynı şekilde yukarı çıkıp Tanrı'yla konuştuğunu ifade etmektedir. Birey, bu tarz uygulamalardan sonra bir süre kendini rahat hissetse de daha sonra psikolojik anlamda zorluklar yaşamaya başlamakta, bir süre sonra ilahlaşma, peygamberleşme iddialarında bulunabilmektedir. Yaşanan bu durumlar alternatif tedavi uygulamalarının yeni çağ inanışlarıyla aynı minvalde olduğunu göstermektedir.

Theta healing yönteminde fazlaca kavram kullanılsa da daha çok bu araştırmayı ilgilendiren kavramlar üzerinde durulmuştur. Ancak kavramlara geçmeden Theta healingte seans öncesi ve sonrası uygulanan kas testi tanımlamak gerekmektedir. Kas testi ile seansa geçmeden önce danışanın konu ile ilgili bilinçaltındaki blokajlar, kök inançlar tespit edilir ve seans sonunda da yine kas testi ile kök inanç değişimi olup olmadığı test edilir.

Kinesyoloji (Kas Testi): Bu test esasen iskelet sistemindeki yapısal orantısızlığı düzeltmek niyetiyle kullanılır. Günümüzde birçok doktor omurgadaki bazı dengesizlikleri düzeltmek için bu testi kullansa da bilinçaltından bilgi alma amaçlı kullanımı çoğu kişiye inandırıcı gelmemektedir. Bu test savunmasız kalan bir bölgeyi hastalığa yenik düşmeden belirlemeye destek olur. Bedende tutsak duygu bulunup bulunmadığını bildirir ve birey bu duygulardan özgürleştiğinde ise yine bilgi verir.²¹¹ Ancak bu test yapılmadan önce bol su içilmiş olması gerekir, aksi takdirde testin yanlış çıkma ihtimali yüksektir. Kas testi sonrası ortaya çıkan blokajı şifalandırmak amacıyla uygulanan theta healingin bazı kavramları ise şöyledir:

Yaradan: Yedinci seviyede "var olan her şeyin yaratıcısı" dır. Çoğu gelenekte Tanrı'nın eril olduğu düşünülür ama yedinci seviyeye çıkınca eril ya da dişil yoktur.

²¹⁰ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 32-35.

²¹¹ Nelson, *Duygu Şifresi*, 139-140.

Herkesin içinde yaratım enerjisi vardır. Theta healingin bir amacı da her şeyi Yaradan’a ve yedinci seviyeye ulaşmanıza engel olan blokajlardan arınmaktır.²¹²

Varoluşun Yedi Seviyesi: Birinci seviye; inorganik maddeler, mineral, toprak, kristal, kayalardır. *İkinci seviye;* bitkiler, vitaminler, ağaçlar ve periler gibi organik maddeleri içerir. *Üçüncü seviye;* insanlar ve hayvanların olduğu seviyedir. *Dördüncü seviye;* ruhlar âlemidir. Zaman kavramı farklıdır. *Beşinci seviye;* düalizmin seviyesidir. Kendi içinde dereceleri vardır. Alt seviyeleri negatif varlıklar, üst seviyelerinde ise on ikiler meclisi bulunur. Astral seviye beşinci seviyede bulunur. *Altıncı seviye;* yasalar seviyesidir. Galaksiyi, dünyayı, evreni, insanları yöneten yasalardır. *Yedinci seviye;* yaratımın arı enerjisidir.²¹³

Yedinci Seviyeye Çıkış: Stibal’e göre içinde olunan her durumun eğitilmesi ve var olan her şeyin anlaşılması için Yaradan tarafından verilen seviyedir. Yedinci seviyeye çıkış ise şöyledir; Kişi, dünyanın orijininden akan enerjinin, ayaklardan yukarı çıkıp başın üzerinde toplanarak bir ışık topuna dönüştüğünü hayal etmektedir. Kişi kendini bu ışık topu içinde imgeler ve devam eder.²¹⁴ Yani yedinci seviye, imgeleme yoluyla çıkılan bir seviyedir.

Şifaya Tanıklık Etme: Şifalandırma sırasında, herhangi bir enerji aktarımı yapmadan evrende her şeyi var eden “yaratıcı gücün” kişiyi şifalandırmasına tanık olmaktır. Şifacı, şifalandırma sırasında şahitlik eder ve gözlemler. Şifacı, bireyin sağlığına kavuştuğu hâline odaklanır ve bu olasılığın gerçekleşmesine aracılık eder.²¹⁵ Ayrıca Yaradan’ın şifa verdiği tanıklık etmek şifacıdan ego bilincini de uzak tutar. Yaratıcının kavrayışına sahip olunmadığından bu noktada sadece “*Yaratıcı ne yapılırsa gerekiyorsa yap ve bana göster.*” diyerek kişinin şifalandığına tanık olunur.²¹⁶

Koşulsuz Sevgi: Yedinci seviyede Yaradan’dan alınan enerjidir. Bedende değişim yapılabilmesi için gereklidir. İnsanoğluna karşı koşulsuz sevgi hissetmek demek

²¹² Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, 31-32.

²¹³ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 235-258.

²¹⁴ Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, çev. Begüm Karace, 4. bs., İstanbul: Nemesis Kitap, 2019, 28-29.

²¹⁵ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 81.

²¹⁶ Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, 55-56.

“peygamber bilincinde” sevmek demektir. Bazı kişilere (zor çocukluk geçiren) her seviyede saf sevgi bilincini Yaradan’dan yüklemek gerekir.²¹⁷

Anda Şifa: Şifa istenen bireyde Yaradan’ın anında yaptığı şifalandırmadır. Yedinci seviyede bulunan Yaradan’ın şifasıyla birçok insan, şifalanma çalışmasının üzerine anında şifalanabilmektedir.²¹⁸ Eğer anında gerçekleşmiyorsa kişinin blokajı vardır. Bu blokaj bulunup bilinçaltından gönderilmelidir.²¹⁹

Okuma: Uygulayıcının anda şifa için Yaradan’a bağlanarak imgeleme tekniğiyle danışanın beden taramasını yapmasıdır. Okumada amaç şifacının, danışandaki fiziksel rahatsızlıklara neden olan duygusal nedenleri tespit etmesi ve dönüştürmesidir.²²⁰

Yaratıcı İmgeleme: Arzu edilen yaşamın elde edilmesi için kullanılan hayal gücüdür. Yaratıcı imgelemede, olması istenen şeyi net bir şekilde görmek için hayal gücü kullanılır. Akabinde somut bir şekilde gerçek olana kadar bu fikre odaklanmak ve pozitif enerji vermek gerekir.²²¹

His Yaratımı: Uygulayıcının var olan her şeyin Yaratıcı’sına çıkararak emretmesidir. Örneğin; “Her şeyin yaratıcısı bu kişiye (danışan adı) şu hissini (his ne ise) bedenindeki tüm hücrelere, dört inanç seviyesinde, hayatın her alanında, en yüce ve en iyi şekilde yüklenmesini emrediyorum. Teşekkür ederim. Oldu, oldu, oldu.” Uygulayıcı enerjinin dolduğuna tanık olup imgeler.²²²

Emir Verme: Theta healingin tüm uygulamalarında kullanılır. Theta healing’e göre, yaratımın gerçekleşmesi için yedinci seviyeye çıkararak Yaradan’a bağlanılır ve Yaradana dua ederken *emretmek* fiili kullanılır. Stibal’e göre emretmek (command) fiilinin içinden (işbirliği, yaradan, katılıma davet etmek, niyetin ilanı vb.) kelimeler türer ve Latince de *mandare; emretmek, sipariş etmek* anlamına gelir. Emretmek fiilinin kökünde yaradan olduğu için bu fiil kullanılınca Tanrı’nın gücünün algılanacağı düşünülür. Öte yandan bazı uygulayıcı/danışanlar “emretmek” yerine “talep etmek”

²¹⁷ Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, 59-61.

²¹⁸ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 81.

²¹⁹ Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, 61.

²²⁰ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 80.

²²¹ “Yaratıcı İmgeleme Nedir”, *Reiki Yaşam* <https://www.reikiyasam.com/genel/her-telden/18-yaratıcı-imgeleme-nedir.html>. (Erişim 03 Eylül 2022).

²²² Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, 67-68.

kelimesini kullansa da talep etmek, Latince, karşı koymak, azaltmak, tersine çevirmek anlamına geldiğinden bu şekilde kullanmanın doğru olmadığı savunulmaktadır. Bunun yanında Stibal, uygulayıcı ya da danışan hangi kelimeyi kullanırken kendini rahat hissedecekse o şekilde kullanabileceğini ifade etse de “*Emretmek* fiili egoistçe geliyorsa bunun yerine *emredilir* deyin.” diyerek her ne kadar kararı kişiye bıraktığını söylese de emretmek fiilini kullanmanın daha doğru olduğunu savunduğu düşünülmektedir. Bu görüşüne dayanak olarak, emretmek denilince şifanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ile ilgili şüphe bir kalmayacağını, çünkü Yaradan’a emir verildiğinde Yaradan’ın, yaratılan etkisinde kalmadan yapması gereken şifalandırmayı yapma izninin kendisine verilmiş olduğunu düşünmektedir. Bu şekilde şifacı tanıklıkta, Tanrı şifa vermede özgür olacaktır.²²³

Bu noktada “Yaradan’a yaratılan etkisi olmadan yapması gerekeni yapma izni verilir.” cümlesi üzerinde durmak gerekirse; şifaya tanıklık etmenin amacının uzmanın şifayı kendinden bilmemesi, şifalandırmanın Yaradan olduğunun bilincinde olması şeklinde ifade edilmişti. Ancak Stibal, Emir Vermede, eğer Yaradan’a emredilirse kesin şifa olacağını, çünkü Yaradan’a yaratılan etkisi olmadan şifalandırma izni verilmiş olacağını ifade etmektedir. Aynı tekniğin iki farklı kavramı arasında Yaradan inancıyla ilgili çelişki bulunmaktadır. Şifaya tanıklık etme kavramında aşkınlştırılıp kimseye ihtiyacı olmayan Tanrı, Emir Verme kavramında ise yaradılından etkilenebilen fâni özellikleri olan bir Yaradan resmedilmiştir. Çalışma grubundaki dindar uygulayıcılar, emretmek ifadesini bir çeviri hatası olduğunu söylese de Stibal’e baktığımızda uygulayıcıyı kullanılacak ifade konusunda serbest bırakmakla birlikte yine de emretmek ifadesinin kullanılması gerektiğini düşünmesi ve bunu kelimenin kökeniyle açıklayarak mantığa bürüdüğünü görmekteyiz.

İnanç Çalışması: Bireydeki olumsuz program ve inanç modelini kaldırarak her şeyin Yaratıcı’sından olumlu olanla değiştirmedir. Bu davranış değişimi ruhsal, zihinsel ya da fiziksel olabilir. Dört inanç seviyesi ise; öz inanç, geçmiş, genetik, ruhsal seviyedir.²²⁴

²²³ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 57-59.

²²⁴ Stibal, *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*, 110-112.

Koruyucu Melek: İnsana yol göstermesi ve insanı koruması için görevlendirilen ruhtur. Koruyucu melek, insan ruhu, hayvan totemleri, atalar, periler, ruhlar, doğa ruhları olabilir. Her insanın hayatında erkek ve dişiden oluşan en az iki meleği vardır. Ayrıca bu yol göstericiler (ruhsal rehber) dört ya da beşinci seviyeden başka türlü bir melek olabilir. Koruyucu melekten gelen bilgiler Yaradan ile doğrulanmalıdır. Çünkü ruhsal rehber ve meleklerin doğru yanlış üzerine kendi düşünceleri vardır. Ancak tek hakikati Yaradan bilir. Ruhsal rehber ile koruyucu melek aynı şey değildir.²²⁵

Atalarla Bağlantı Kurma: Vefat eden atalar ile iletişime geçilip onların orada nasıl oldukları ve bu dünyada destek oldukları gibi yine onlardan destek ve sevgi talep edilebilir. Vefat eden atalarla tekrar irtibat kurmak, onların iyi olduklarını hissetmek iyi hislerin artmasına ve hayattayken dile getiremedikleri duygu ve durumları bireyin algılamasına fırsat sunar.²²⁶

Gelecek Okuması: İnsan eylemleri ve düşünceleriyle geleceğini kendi yaratır. Uygulayıcının gelecek okumasında gördüğü; kişinin şu andaki hâliyle ne yarattığıdır. Kişi yaşamını değiştirdiğinde görülen de değişir. Gelecek okuması çok güçlüdür. Danışan adına karar almaktan kaçınmak gerekir. Karar danışana bırakılmalıdır.²²⁷ Gelecekte yaşanacakların kişinin davranışına göre değişeceği ifade edilirken yine yeni çağ inanışlarındaki sınırsız güce vurgu yapıldığını görmekteyiz.

Kazma: Danışanda bulunan farklı inançların arkasında yatan ve o inanca neden olan kök inancı bulmak amacıyla uygulanan bilinçaltının temizlenme çalışmasıdır. Tüm inançların arka planında bir ya da daha fazla kök inanç olabilir. Kök inançlar kişinin inanç modelini belirler. Negatif inanç modeli olan kişinin kök inancı bulunur ve kaldırılırsa inanç modeli değişime uğrar.²²⁸

DNA Aktivasyonu: Deoksiribonükleik asit, bütün canlıların ve birtakım virüslerin hayati fonksiyonları, biyolojik gelişimleri ve neslin devamlılığı için gereken genetik emirleri taşıyan moleküldür. DNA'nın en önemli rolü genetik verinin uzun süre boyunca

²²⁵ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 299-302.

²²⁶ “Serkan Özkan - ThetaHealing Nedir ?”(Erişim 3 Eylül 2022), <http://www.serkanozkan.com.tr/Icerik.aspx?id=220>.

²²⁷ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 357-358.

²²⁸ Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 86.

saklanmasıdır.²²⁹ Theta healing yaklaşımına göre; DNA aktivasyonu aracılığıyla bireyin genetik kapasitesi oldukça yüksek derecelere yükseltebilir. İnsanlar birbirinden ya farklı kök inanç ya da negatif programlar sebebiyle veyahut atalardan gelen aktarım yoluyla genlerin engellemesi sonucunda gerçek potansiyelini gölgeler. DNA aktivasyonu ile bireye atalardan gelen genler yerine gerçek kapasitesini sunabileceği gen yüklenir. DNA aktivasyonu bittiğinde kişi sıradışı tecrübeler yaşayabilir. Çeşitli rahatsızlıklardan şifalanabilir yaşlanmayı geciktirebilir. Hisleri artabilir.²³⁰

Kavramlara bakıldığında belirsiz bir Tanrı anlayışı ve istenildiğinde bireyin hayatında değişim yaşanacağı inancı hâkimdir. Bu çıkarımlar dahi theta healing'in yeni çağ inanışlarının etkisinde kaldığını göstermektedir. Gelecek okumasında, birey isterse geleceğin değişebileceğine inanmak ve seansta danışanın muhtemel geleceği hissedilse bile kararına müdahale etmemek gelecek okumasının önemli unsurlarındandır. Burada geleceğin hissedilmesi ve geleceği değiştirme gücünün insanda olduğunun düşünülmesi İslâmi kurallara uygun değildir. Öte yandan insana yaşam serüveninde her şeyi değiştirebileceği inancı verilmesi yeni çağ inanışlarını hatırlatmaktadır. Şifaya tanıklık etmede şifayı Yaradan'ın verdiği, uygulayıcının bir vesile olduğu vurgulansa da Yaradan'a emretmenin dinen uygun olmadığı açıktır. Şifalandırmak için Yaradan'a emir verildikten sonra yedinci seviyede Yaradan'ın şifalandırmasına tanıklık etmek, danışanın şifalandığına emin olmak içindir. Ancak şifalandırmayı Yaradan gerçekleştiriyorsa şifaya dair bir şüphe duyulmaması gerekir. Birey gerçekleştiriyorsa Yaradan'a emretmeye gerek duymadan uygulayıcı kendi de şifalandırabilir. Bunlar tekniğin kendi içinde çeliştiği noktaları göstermektedir. Ayrıca yaratıcı imgelemede kuantum fiziğinden örnek verilerek hayal etmenin bilimselleştirildiğini görmekteyiz. Sonuç olarak theta healing'in her ne kadar din değil teknik olduğu vurgulansa da bünyesinde barındırdığı kavramlar din olgusunun etkisinde kaldığını gösterirken kavramların kendi içinde çelişmesi, özgürlük, güven, mutluluk vadederken buna bir sınır çizmemesi yeni çağ inanışlarının etkisinde olduğunu göstermektedir. Theta healing'in bazı kavramları ile yeni çağ inanışları

²²⁹ Mustafa Özdoğan, "DNA nedir? DNA hasarı kanserleşmeyi nasıl etkiler? | Mustafa Özdoğan", *Mustafa Ozdogan* (Erişim 25 Mayıs 2022).<https://www.drozdogan.com/dna-nedir-dna-hasari-kanserlesmeyi-nasil-etkiler/>.

²³⁰ Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 86.

arasındaki bağlantı genel olarak böyleyken bir diğer enerji tekniği olan access bars'ı tanıyalım.

5.2.3. Access Bars

Access bars savunucularına göre, bedende bulunan 32 bar noktasına el ile dokunarak uygulanan alternatif bir tedavi yöntemi olarak görülmektedir. Bar noktalarının parmak uçlarıyla aktive edilmesi amaçlanmaktadır. Bu uygulamanın beden ve zihni gevşetme, uyku düzensizlikleri, stres, sakinlik, enerjik olma gibi faydaları olduğuna inanılmaktadır.²³¹ Beyin geçmiş yaşamlardan aktarılan, bu yaşama ait olan, milyonlarca senelik tutum ve düşünceleri 32 noktada toplar. Access bars uygulamasında bar noktalarına dokunulunca çalışılan konu ile alakalı geçmişten gelen blokaj ve sınırlamalar elektro manyetik anlamda serbest bırakılarak access enerjisiyle bir bilinçaltı temizliği yapılır.²³²

Access bars, ABD'de Gary Douglas ve Dr. Dain Heer tarafından ortaya koyulan bir tekniktir.²³³ Access bars'ın çıkış noktası sorulardır denebilir. Çünkü intiharin eşiğinden dönen access bars'ın kurucusu Gary Douglas hayatının bir evresinde kırılma noktasına gelince hayatın, bireye verebileceği şeylerin, onların isteklerinin çok ötesinde olduğunu kavrayarak farklı soru sormaya karar vermiştir. "Yaşamımın neye benzemesini isterdim?" sorusunu sorarak, hayatta karşısına iyi ya da kötü ne çıkarsa çıksın gönüllü olarak almaya niyet ettiğini belirtmiştir. Gary Douglas küçük yaşlardan itibaren var olan ruhsal yeteneklerini kullanarak yaptığı bir terapi uygulaması esnasında, kanallık* yoluyla kendisine verilen ve "The BARS" adıyla anılan 32 noktanın aktive edilmesiyle yapılan bir seans doktrini almıştır.²³⁴

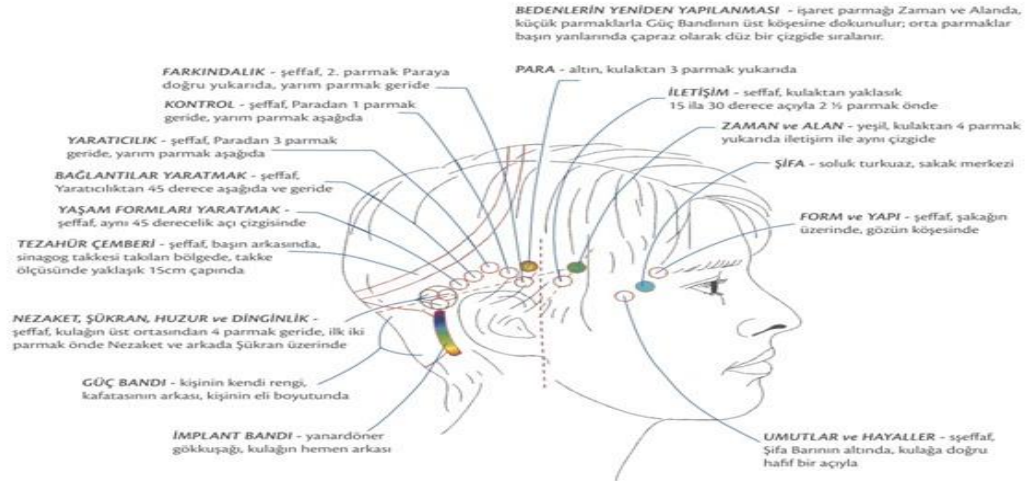
²³¹ Gamze Gürbüz, *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları, Etkileri, Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 43-44.

²³² "Access Bars Nedir?", *Canan Bekdik* (blog) (Erişim 25 Mayıs 2022). <https://cananbekdik.com/access-bars-nedir/>.

²³³ "Access Bars Nedir?" <https://cananbekdik.com/access-bars-nedir/>.

* Kanallık: Her daim indiğine inanılan kutsal enerjinin, birey tarafından şifa ve bilgi vermek niyetiyle boyutlararası akan bedeninden geçirerek aktarmak demektir. "Evrensel Kanallık ve Şifa", *Radia Gelişim* (Erişim 10 Ekim 2022). <https://radiagelisim.com/egitim-detay/186/evrensel-kanallik-ve-sifa>.

²³⁴ "Garry Douglas & Dain Heer", *Nefes ve Ötesi* (blog) (Erişim 28 Mayıs 2022). <https://nefesveotesi.com/garry-douglas-dain-heer/>.

Şekil-2: Access bars'ta Bar Noktaları²³⁵

Access bars'ın yardımcı kurucusu Dr. Dain Heer 2000 senesinde ABD Kaliforniya'da kayropaktik²³⁶ üzerine çalışmaktadır.²³⁷ Heer, dışarıdan bakıldığında hayatında her şey yolunda gidiyormuş izlenimi verse de hayatının bir döneminde intihar etmeyi dahi düşünmüştür. Access bars'ı bir gazete ilanı ile tanıdığı ve başta inanmasa da aldığı bir seans sonunda üç yıldır bulamadığı huzuru hissettiğini fark etmiştir. Önce birçok şey denemesi ve değişim istemesine rağmen bu isteğinin gerçekleşmemesinin enerjisinin aynı olmasından kaynaklandığını düşünen Heer, access bars ile enerjisinin değiştiğini ve hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını savunmaktadır.²³⁸ Access bars, uygulamaya başlayan Heer, Access Consciousness'in kurucusu olan, Douglas'a yaptığı seansta ondan bir enerji aldığını kabul etmektedir. Douglas'ın Heer'den tekniğin üçüncü aşamasını uygulamasını istemesi üzerine daha önce üçüncü aşama seans almayan Heer, seansa başladığında bilinçli olmasa da ne yapması gerektiğini bildiğini, önceden

²³⁵ Makbule Atar, "Access Bars Eğitimleri", *Makbule Öztürk Atar* (blog) (Erişim 25 Haziran 2022). <http://makbuleatar.com/access-bars-egitimleri/>.

²³⁶ Kayropraktik Yöntemi; bedenin çeşitli bölgelerinde kendini gösteren ağrı şikayetinin özellikle kas-iskelet sorunlarının iyileştirilmesi amacıyla çeşitli tedavi prosedürlerinin uygulanmasıdır. Kayropraktik daha çok manuel terapi olarak da adlandırılan el ile uygulanan fiziksel tedavi yöntemidir. Kayropraktik tedavide hedeflenen, bedendeki dokuların uygun hale getirilmesi sağlanarak, bedenin, cerrahi müdahale veya ilaç kullanımına gerek görmeden, kendi kendini şifalandırmasına fırsat tanımadır. Bu minvalde özellikle bel ve sırt ağrısı, eklem iltihaplanmasının sebep olduğu hastalıklar, omuz ve boyun bölgesindeki hassasiyet sorunlarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Grup Florence Nightingale, "Kayropraktik Tedavisi Nasıl Yapılır?", *Grup Florence Nightingale* (Erişim 27 Mayıs 2022). <https://www.florence.com.tr/kayropraktik-nedir>.

²³⁷ Dain Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, çev. Sertaç Dilekcan (İstanbul: Bilince Erişim, 2013), 311.

²³⁸ Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 23-25.

varlığından habersiz olduğu bir alanda ilerlediğini, seanstaki biliş alanı ve kendine erişim dışında hiçbir düşüncenin bireyi meşgul etmediğini iddia etmektedir.²³⁹

Access'in yardımcı kurucusunun da tıpkı Douglas gibi intiharın eşiğinden döndüğü ve sıradışı deneyimler yaşadığı görülmektedir. Access barsın ve theta healingin kurucularının anlam arayışı sonucunda spiritüel alana dahil oldukları ve en nihayetinde sıradışı olaylarla teknikleri öğrendikleri iddiasında bulunulmaktadır.

Access bars'ta özellikle yargının ötesinde olma ve mantralar üzerinde durulur.

Yargının Ötesinde Olmak: Access bars'ın üzerinde durduğu en önemli konulardan biridir. Heer, bir şeyi iyi ya da kötü olarak kategorize etmeden dışarıdan bakıldığında enerjetik yük altına girilmeyeceğini söyler.²⁴⁰ Ayrıca her insanın kendiyile ilgili bir algısı vardır. Örneğin, boyunun kısa ya da uzun olması, zayıf ya da kilolu olmak bunlar kişinin kendi hakkında yüklediği yargılamalardır. Eğer kişi karşısındaki insanın kendiyile ilgili bu algısının farkında oluyorsa bu onu yargılamak anlamına gelmez. Bu farkında olmak demektir. Öte yandan eğer algılanan şey karşısındakinin kendi hakkında düşünülmesini istediği bir şey ise bu da algıdır, dolayısıyla bu da yargı olamaz. Ancak bireyin karşısındakiyle ilgili düşünceleri algı ya da farkındalık dışında kalan salt kendi düşüncesi ise işte bu yargıya girer. Orada da enerjetik yük aktif olacaktır.²⁴¹ Özetle, birey sabit fikirli olmayı bırakıp her an her şey olmaya ya da her şeyi yapmaya gönüllü olursa enerjetik yük aktif olamayacağından yargıya da girmemiş olacaktır.

Temizleme Cümlesi: Access bars uygulamasında bars noktalarına dokunulduğunda temizleme cümlesinin söylenmesi esastır. Hemen hemen her uygulayıcı seanslarında kullanmaktadır. Bu cümle şu şekildedir: “*Right and Wrong, Good and Bad, POC and POD, All 9, Shorts, Boys and Beyonds.*”²⁴²

Right and Wrong, Good and Bad: Doğru&Yanlış, İyi&Kötü: “Bir konu ile alakalı iyi, doğru, mükemmel ve düzgün olan nedir ve bununla alakalı berbat, yanlış, acımasız, kötü, korkunç olan nedir?” manasındadır.²⁴³

²³⁹ Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 27.

²⁴⁰ Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 57.

²⁴¹ Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 55.

²⁴² Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 309.

²⁴³ “Access Arınma Cümlesi”, *morkurdele* (Erişim 27 Mayıs 2022).

<https://namiksahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-cla0j>.

POC (Point of Creation) Yaratım Noktası: Bir şeye sahip olmaya karar vermeden hemen önce zihindeki his, düşünce ve duyguların yaratım noktasıdır.²⁴⁴

POD (Point of Destruction) Yıkım noktası: İçinde bulunulan durumda, arınmaya çalışılan konu her neyse, onu devam ettirmek için bireyin kendine zarar verdiği tüm yöntemleri ve yıkım noktalarını ifade eder. Bireyin kendine zarar verdiği durumları sürdürmesidir.²⁴⁵

All 9 (9'un hepsi): Uygulamayı yaparken, bireyin kendi olmasını engelleyen, 9 enerji tabakası olduğu iddia edilmektedir. Uygulama, kişiyi farkındalığa ulaştırır, mükemmelliğini görmesini sağlar ve kişinin olmayı arzuladığı, bugünkü ve geçmiş yaşamlardaki istediği şeylerin gerçekleşmesine engel olan blokajlardan arındırır.²⁴⁶

Shorts (kısalar) : Bununla ilgili anlamsız olan nedir?, anlamlı olan nedir?, bunun ödülü nedir? ve bunun cezası nedir?²⁴⁷ Yani herhangi bir konu ya da durumun birey için anlamı nedir ve aynı durum birey için nasıl anlamsız hâle gelebilir?²⁴⁸

Boys (delikanlılar) : Çekirdek küreleri ifade eder. Bu dönem bireyin konuşmayı öğrenmeden önceki zamanlarıdır. Genel olarak bu durumlar hayatın içinde herhangi bir etkisi hissedilmediği hâlde her daim baş edilmeye çalışılan alanlardır.²⁴⁹

Beyonds (ötesi) : Bireyin bir an hareketsiz kalmasına sebep olan duygu ya da duyumsamadır. Beklenmedik bir zamanda gelen müjdeli bir haber sonunda; zihin ve beden tarafından hissedilen derin duyguların his dalgasıyla ortaya çıkan implant (öğreti ve başkasından alınan durumlar) ve explantları'dır (şimdiki yaşamdan farkında olmadan alınan ya da geçmiş yaşamdan aktarılan perspektifler).²⁵⁰ Access bars uygulayıcıları bu temizleme cümlesini her seansta barslara bası uygularken söylerler. Temizleme cümlesi ve barslara uygulanan bası ile tutsak duyguların aktığı iddia edilir.

²⁴⁴ Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 309.

²⁴⁵ "Access Arınma Cümlesi". <https://namiksahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-c1a0j>.

²⁴⁶ "Access Arınma Cümlesi". <https://namiksahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-c1a0j>.

²⁴⁷ Heer, *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*, 309.

²⁴⁸ "Access Arınma Cümlesi". <https://namiksahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-c1a0j>.

²⁴⁹ "Access Arınma Cümlesi". <https://namiksahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-c1a0j>.

²⁵⁰ "Access Arınma Cümlesi". <https://namiksahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-c1a0j>.

Mantralar: Access bars esnasında kullanılan özel cümlelerdir. Bu cümlelerin çoğunluğu soru kipidir. Örnek vermek gerekirse, “Hayatın tümü bana kolaylık ve neşe ve ihtişamla gelir.”, “Bundan daha iyi nasıl olur?”²⁵¹ ifadeleri sıklıkla kullanılmaktadır.

Access bars’a göre sorularla yaşamın akışı değişebilir. Başa gelen kötü bir olaya isyan eder tarzda “Bundan daha kötüsü nasıl olur?” denildiğinde daha kötüsünün olacağına inanılır. Çünkü bu düşünceyi savunanlara göre, söylenen hiçbir söz evrende kaybolmamaktadır. Hatta sadece olumsuz konuşmak değil, olumsuz düşünmek dahi bir frekans yayar. Kuantum alanına olumsuz frekans gönderildikçe birey sanki toprağa bir tohum atmış olur ve o tohum filizlenince kişinin gönderdiği olumsuz frekans yine olumsuzluklar çemberiyle geri döner.²⁵²

Yeni dinî hareketler, Batı dünyasında meditasyon ve terapi aracılığıyla yayılmıştı. Bu hareketler maneviyat arayışında olanlara fiziksel ve ruhsal sorunlarını çözmeye, mutluluk, huzur ve dinginlik vaadiyle yaklaşırken dinî kimliklerini gizleyerek kısa sürede tüm topluma yayılmıştır.²⁵³ Bu bağlamda yeni çağ inanışlarının şifa kolu olan alternatif tedavi uygulamalarına bakıldığında da tarihin tekerrür ettiği görülmektedir. Her ne kadar din değil teknik olduklarını kesin bir dille savunsalar da farklı dinlere ait öğelerin yer alması, kurucuların ifadesi ve tekniklerin gelişim sürecine bakıldığında hep esrarengiz şekilde Tanrı’yla irtibat kurulduğu iddiası yeni çağ inanışlarında bireyin, kendini Tanrılaştırması, kutsallaştırması olgusunu hatırlatmaktadır. Ayrıca kullandıkları kavramlar da yeni çağ inanışlarının taşıyıcılığını yaptıklarının göstergesidir. Türk kültür ve inancına uymayan bazı kavramlar din ve kültüre uyarlanmaya çalışılsa da kimi zaman bireylerin ana dinî akımla ilgili görüşlerinde farklılaşmaya neden olduğu görülmektedir. Fakat bazı uygulayıcılar, bunu ufku açılması, uyanış, farkındalık seviyesi olarak yorumlayabilmektedir. Çalışma grubuyla yapılan görüşmelerin yer aldığı ikinci bölümde bu durum daha net görülecektir.

²⁵¹ “Tüm Türkiye’yi Kolaylık, Neşe Ve İhtişama Davet Ediyoruz”, *Access Consciousness* (blog), 23 Mayıs 2019.(Erişim 21.06.2022) <https://tur.accessconsciousness.eu/tum-turkiye/>.

²⁵² Şahin İlhan, *Kaderin Kuantumun İçinde (Kalemi Senin Elinde)* (İstanbul: Azim Dağıtım Yayıncılık, 2022), 115.

²⁵³ Süleyman Turan, Sema Nur Uzun, "Yeni Dini Hareketlerin Taraftar Kazanma Yöntemleri." *Nedenleriyle ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler*, ed. Süleyman Turan, Faruk Sancar (İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık, 2018), 237.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ÇALIŞMA GRUBUNUN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Bireyin bir akıma, inanişaya yönelmesi veya ondan kaçınmasında sahip olduğu kişisel özellikler ve çevresel faktörler etkili olmaktadır. Bu minvalde dindar uygulayıcılar arasından seçilen çalışma grubunun yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek/iş, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilmek araştırmaya katkı sunacaktır. Çalışma grubumuz başta İstanbul ilinden olmak üzere Türkiye'nin farklı şehir ve bölgelerinden veya yılın belli bir bölümünü yurtdışında geçiren ama Türkiye'den bağını koparmayan bireyler arasından seçilmiştir.

Ayrıca çalışma grubumuzu oluştururken belli bir süredir uygulayıcılık yapma şartı koşulmuştur. Bu anlamda çalışma grubundan, 3'ü 10 yıl, 1'i 6 yıl, 4'ü 5 yıl, 1'i 4 yıl, 7'si 2 yıldır aktif şekilde seans yapmaktadır. Tekniği ne kadar süredir uyguladıklarını sorma sebebimiz alana ne kadar hâkim olduklarını anlayabilmek ve bu süreçte teknikten önceki ve sonraki hâlleriyle ilgili kendilerini doğru değerlendirerek sorduğumuz sorulara doyurucu cevaplar alabilmektir. Araştırmamızla ilgili mülakat çalışması 03 Mart-11 Nisan 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

1.1. Yaş Aralığı ve Cinsiyet

Araştırmamızın örneklemini 26-52 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Bunlardan 26-40 yaş aralığında 8 birey vardır. 42-52 yaş aralığında yer alanlar diğer 8 bireyi oluşturmaktadır. Ancak görüşülen çalışma grubu ele alındığında 30 yaş altında olan sadece 2 kişi bulunmaktadır. Bu durumda spiritüel alana ilginin daha çok 30 yaş üzerindeki bireylerde görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Bizim araştırma konumuzla benzerlik taşıyan Kurtuluş Cengiz vd.'nin *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar* adlı çalışmasında yer verilen katılımcılarla yapılan derinlemesine mülakat uygulamasında 30-50 yaş arasında spiritüel ilginin yoğunlaştığı görülürken aynı çalışmanın anket uygulamasında da katılımcıların yarıdan fazlasının 35-54 yaş aralığında

yoğunlaştığı görülmüştür. Bu anlamda bizim çalışmamız Cengiz'in çalışmasıyla benzerdir.²⁵⁴

Çalışma grubunun cinsiyet oranına bakıldığında sadece 1 kişinin erkek geriye kalan 15'inin ise kadın olduğu görülmektedir.

Bizim araştırma konumuzla benzerlik taşıyan çalışmaları incelediğimizde Elif Doğan'ın *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* adlı yüksek lisans tez çalışmasında da çalışma grubunun çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu ve sadece 1 erkek katılımcının olduğu saptanmıştır. Bu çalışma alternatif tedavi uygulamalarına daha çok kadınların katılması yönüyle Doğan'ın çalışmasıyla benzerdir.

Aynı şekilde Ekber Şah Ahmedî'nin “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”²⁵⁵ adlı makale çalışmasında cinsiyet ile yeni çağ inanışları arasındaki ilişkiye göre kadınların yeni çağ inanışları, geleceği tahmin etme, eski halk inançları, psişik güçler, ruhçuluk ve iyileştirici yöntemlere erkeklerden daha fazla önem verdiği bulgusu ortaya konulmuştur. Çalışmamızın ilk bölümünde alternatif tedavi uygulamalarının da zemininde yeni çağ inanışları olduğu ifade edilmişti. Ayrıca kadınların daha fazla ilgi duyduğunun belirtildiği diğer bulgular da (geleceği tahmin etme, psişik güçler vb.) alternatif tedavi uygulamalarında varlığından söz ettiren kavramlar olduğundan Ahmedî'nin çalışmasındaki bulgular bizim çalışmamızla benzerdir.

1.2. Eğitim Durumu

Araştırmamızın çalışma grubunda 1 ilkokul, 2 lise, 1 önlisans, 7 lisans, 3 yüksek lisans, 2 kişinin de doktora düzeyinde eğitim seviyelerine sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanında 1 kişi iki farklı alanda yüksek lisans yapmış olup şu an uyguladığı tekniğin eğitimliliğini yapmaya ve danışan almaya devam etmektedir. Çalışma grubunun eğitim seviyesine bakıldığında önlisans ve üzeri eğitime sahip olanların 13 kişi olduğu dikkat çekmektedir.

²⁵⁴ Cengiz vd., *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb*, 112-113.

²⁵⁵ Ahmedî, “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”, 144.

Bu minvalde bizim çalışmamızla benzer özelliğe sahip olan Cengiz vd.'nin *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar* adlı çalışmasında da spiritüel alana ilginin lisans ve üzeri eğitim seviyesinde yoğunlaştığı görülmektedir.²⁵⁶ Bizim çalışmamız eğitim durumu arttıkça spiritüelliğe olan ilginin de artması yönüyle Cengiz vd.'nin çalışmasıyla benzerdir. Bu anlamda ülkemizde tıpkı yeni çağ inanışlarında olduğu gibi alternatif tedavi uygulamalarına da daha çok orta-üst zümrenin ilgi gösterdiğini görmekteyiz.

1.3. Medeni Durum

Çalışma grubumuzdan 2'si eşinden ayrılmış, 9'u evli, 5'i ise bekârdır. Katılımcılarımızın çoğunluğu evli olsa da bekâr ve eşinden ayrılmış uygulayıcıların da spiritüel alana ilgi duyduğu görülmektedir. Katılımcılarımızdan biri eşiyile boşanma aşamasındayken alternatif tedavi uygulamalarıyla tanıştığını ifade etmiştir. Bunun yanında evli, bekâr, eşinden ayrılmış bireyler için uygulamayı cazip kılma yöntemine değinildiğinde; genel itibariyle evlilere bu yöntemlerle eşini, çocuğunu şifalandıracağı; bekârlara ise blokajlardan arındıkça karşısına blokajlardan arınmış bir eş çıkacağı vadedilmektedir. Eşinden ayrılmış bireylere de bir daha hayatında aynı tarzda birini seçmemesi için mevcut blokajlardan arınması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Bizim çalışmamızla benzerlik gösteren Elif Doğan'ın çalışmasında katılımcılardan boşanma aşamasında olan bir kişi hariç hepsi evli bireylerden oluşurken bu araştırmada bekâr bireylerde bulunmaktadır. Bizim çalışmamız bu yönüyle Doğan'ın çalışmasından ayrılmaktadır.

1.4. Meslek/ İş Durumu

Çalışma grubumuzun 1'i ev hanımı, 1'i psikolog, 1'i pedagog, 1'i din psikolojisi uzmanı, 1'i firma yöneticisi, 2'si öğretmen, 2'si kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, 7'si enerji uzmanıdır. Örneklemin 3'ü hariç diğerlerinin farklı bir alanda eğitim alarak meslek sahibi oldukları görülmektedir. Ancak elde edilen verilere bakıldığında 7'sinin kendini enerji uzmanı olarak ifade etmekte olduğunu görüyoruz. Geçimini uyguladığı teknikten sağlayanlar kendini enerji uzmanı olarak tanıtıyor. Fakat çalışma grubunda kendini enerji uzmanı olarak tanıtan 7 kişiden 2'si hariç diğerlerinin ilahiyat, felsefe grubu öğretmenliği, sosyal hizmetler, tarih ve iki ayrı yüksek lisans, ingilizce öğretmenliği alanlarında eğitim

²⁵⁶ Cengiz vd., *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb*, 113.

aldıkları görülmektedir. Kendi meslekleri yerine alternatif tedavi uygulayıcılığını tercih etme sebepleri bizim kanaatimizce bu alana duydukları ilgi ve danışandan gelen olumlu dönütler, seanslardan elde edilen kazanç ve en önemlisi kendi işinin patronu olmaları şeklinde sıralanabilir. Çalışma grubumuzdan bir kişi bu tekniklerle tanışmadan önce iş ortamında ayrımcılık yaşadığını ve kendini değersiz hissettiğini, böylece yaşam amacını sorgulamaya başladığını ve devamında bu uygulamalarla tanışmasının kendisine verilen bir cevap niteliğinde olduğunu düşünmektedir. Yani hayat amacını bulduğuna inanmış ve bunu bir meslek haline dönüştürmüştür. Geriye kalan 6 kişi ise kendi mesleklerine devam ederken enerji uzmanı sıfatıyla danışan kabulü yapmaktadır.

Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı olan katılımcımız Ceyda hanım tıbbın yetersiz kaldığı noktalarda hastalıklara holistik açıdan bakarak hastalarına yardımcı olmak niyetiyle bu yöntemin eğitimini aldığını ve isteyen hastalarına uyguladığını ifade etmiştir. Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı olan diğer katılımcımız Ahsen Hanım ise doktorlara verilen başka bir eğitimde şu an uzmanlığını yaptığı tekniği duyduğunu ve gebelerine yardımcı olacağını düşünerek tekniğin eğitimini aldığını belirtmiştir. Hatta tekniği uyguladığı bazı gebelerin de daha sonra bu eğitimi alıp aktif olarak uyguladıkları bilinmektedir. Kendisinin eğitmenlik eğitimi de olduğundan bazı gebelerine kendisi EFT eğitimi vermiştir.

Bu araştırmayla benzer özellik gösteren Elif Doğan'ın çalışmasında, çalışma grubunun yarısı kendini enerji uzmanı olarak tanıtırken bizim çalışmamızda örneklemin yarısından fazlası kendini enerji uzmanı olarak tanıtmaktadır. Bu yönüyle bizim çalışmamız Doğan'ın çalışmasından ayrılmaktadır.

1.5. Gelir Düzeyi ve Ailede Çalışan Kişi Sayısı

Çalışma grubunun aylık gelir oranı 5-30 bin TL arasında değişmekte olup 2'si aylık gelirinin belli olmadığını, çünkü aldıkları seansa göre aydan aya değiştiğini, 3'ü ise aylık gelirlerine kendileri çalışmadığından bilmediklerini ifade etmiştir. 4'ü aylık gelirin 5-10 bin arası, 3'ü 15-30 bin arası olduğunu söylerken geri kalan 4'ü ise aylık gelir miktarını belirtmek istememiştir. Bu verilere bakıldığında çalışma grubumuzda her gelir seviyesinde birey olduğu görülmektedir.

Çalışma grubumuzun 8'inde ailede çalışan kişi sayısı 2'dir. Geriye kalan yarısının ise 2'sinde 3 kişi, 6'sında tek kişi çalışmaktadır. Yüksek gelire sahip katılımcılarımızın 2'si kendi mesleğine devam etmekte olup 1'i sadece EFT uzmanlığı ve eğitmenliği yapmaktadır. Sadece uzmanlık ve eğitmenlik yapan bireyin yüksek gelire sahip olması; gerek uygulama gerek eğitimlerden iyi bir ücret talep edildiğini ortaya koymaktadır. Bir katılımcımız yurtdışında da yaşadığından eğitim/seans ücretlerini kişinin yaşadığı ülkenin para birimi üzerinden almaktadır.

Ayrıca yakın dönemde yapılan ve bizim çalışmamızla benzerliği olan Elif Doğan'ın çalışmasında çalışma grubu nispeten daha yüksek gelir düzeyine sahip iken bizim çalışmamızda örneklemin yarıya yakını orta düzeydedir. Bizim çalışmamız bu yönüyle Doğan'ın çalışmasından ayrılmaktadır.

1.6. Yetişilen Bölge ve Yerleşim Yerinin Özellikleri

Bireyin yaşam boyu her bir olaya bakışında doğup büyüdüğü çevre etkili olduğu gibi dine bakışında da oldukça etkilidir. Dindarlığın bağımsız değişkenleri konusunda çalışma yapan din sosyoloğu, Zeki Arslantürk dindarlıkla ilgili, coğrafi bölge, zaman, eğitim, din, ekonomik nedenler, sosyo-kültürel kurallar, sebeplilik algılayışı ve düşünce dünyası olarak sekiz bağımsız değişken tayin etmiştir.²⁵⁷ Bu bağlamda coğrafyanın dindarlık üzerinde etkili bir yere sahip olduğunu bir kez daha görmekteyiz. Türkiye genelinden örnek verirsek istisnalar olduğunu kabul ederek İç Anadolu Bölgesi'ndeki dindarlık anlayışı ile sahil şeridindeki kentlerin dindarlık anlayışı birbirinden farklıdır. Sadece bölge olarak değil yaşanan yerin büyüklüğü ya da kırsallığı da dindarlığı etkileyen faktörlerdendir. Bireyin, şehir ya da kırsal bölgede ikamet etmesi veya her iki fenomenle ilgili olma seviyesi sosyal yaşamda olduğu gibi dinî hayatında da etkili olabilmektedir. Şehirde yaşayan birey ile kırsal bölgede yaşayan bireyin dinî yaşantısı arasında nitel ve nicel anlamda farklılık görülebilir.²⁵⁸ Bu minvalde çalışma grubunun yetiştikleri çevredeki dindarlık algısını ortaya koymak kendi dinî yaşantıları hakkında da ipucu verecektir. Araştırma bulgularına göre çalışma grubumuzun 6'sının dindar çevrede doğup büyüdüğü, 5'inin modern, diğer 5'inin ise kozmopolit bir çevreden geldiği belirlenmiştir.

²⁵⁷ Zeki Arslantürk, "Dindarlığın Bağımsız Değişkenleri", *Dindarlık Olgusu Sempozyumu*, ed. Hayati Hökekleli (İstanbul: Kur'an Araştırmaları Vakfı, 2004), 244-253.

²⁵⁸ Abdurrahman Kurt, "Dindarlığı Etkileyen Faktörler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (01 Haziran 2009), 16.

Theta healing uzmanı Rümeysa Hanım yetiştiği bölge hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Alanya'da yaşıyorum. Süleyman Hilmi Tunahan'ın taleberinden biri Alanyalı olduğundan burada Süleyman Hilmi Tunahan cemaati yaygındır. Kur'an kursları var, ben de çok gittim, onun dışında da çok cemaat var. Aslında dışarıdan bakınca çok turistik bir yer ama dinî bir hava hâkimdir.”

Rümeysa Hanım ile yaptığımız görüşmede; yetiştiği şehirde herkesin birbirini tanınması yönüyle geleneksel, farklı cemaatlerin hakimiyetinden kaynaklı olarak da dinî bir atmosfer olduğu için enerji alanıyla ilgilendiğini ilk etapta söylemekten çekindiğini belirtmiştir. Bu örnekten yola çıktığımızda her ne kadar son yıllarda enerji terapistliği, enerji şifası kavramları adını duyursa da bu eğitimi alan bireylerin bu uygulamaları çevresine tanıtırken hâlâ bazı çekinceler yaşadıkları görülmektedir. Çünkü insanın kendisine farklı gelen bir akım ya da düşünceyle karşılaştığında kabul etmeden önce sorgulaması doğaldır. Ancak bu uygulamaların sorgulanmasının asıl sebebi de bu uygulamaların yurtdışı menşeli olması ve enerji tekniklerinin hem kültür hem de dinî yapımıza uygun olmayışıdır.

Tablo-1. Çalışma grubunun demografik özellikleri.

Çalışma Grubu	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Meslek/İş	Eğitim	Gelir Düzeyi	Ailede Çalışan Kişi Sayısı	Yetiştığı Çevre
Abdullah Bey	34	Erkek	Evli	Enerji Uzmanı	İlahiyat Fakültesi	Belirtmedi	Tek	Muhafazakar
Ahsen Hanım	52	Kadın	Evli	Doktor	Tıp Fakültesi	20-30 bin	2 Kişi	Muhafazakar
Ayça Hanım	33	Kadın	Bekar	Öğretmen	İlahiyat Fakültesi	Belirtmedi	1 Kişi	Kozmopolit
Ceren Hanım	49	Kadın	Evli	Ev Hanımı	İlkokul	Bilmiyor	2 Kişi	Modern
Ceyda Hanım	49	Kadın	Evli	Doktor	Tıp Fakültesi	15-20 bin	2 Kişi	Muhafazakar
Didem Hanım	26	Kadın	Bekar	Enerji Uzmanı	Önlisans Sosyal Hizmetler	7 bin civarı	2 Kişi	Modern
Feyza Hanım	42	Kadın	Boşanmış	Enerji Uzmanı	Yüksek Lisans	15-20 bin	1 Kişi	Kozmopolit
İnci Hanım	50	Kadın	Evli	Öğretmen	Eğitim Fakültesi	5 bin civarı	3 Kişi	Modern
Handan Hanım	39	Kadın	Boşanmış	Theta Healing Eğitmeni	Lisans Mezunu	Belli değil	1 Kişi	Muhafazakar
Hilal Hanım	50	Kadın	Evli	Pedagog	Lisans	Belirtmedi	2 Kişi	Muhafazakar
Nuray Hanım	47	Kadın	Evli	Yaşam Koçu	Lise	10 bin civarı	3 Kişi	Kozmopolit
Nurdan Hanım	29	Kadın	Bekar	Psikolog	Lisans	Belli değil	2 Kişi	Muhafazakar

Rümeysa Hanım	40	Kadın	Evli	Theta Healing Uzmanı	Lise	Bilmiyor	2 Kişi	Muhafazakar
Seren Hanım	34	Kadın	Bekar	Kişisel Gelişim Uzmanı	Felsefe Grubu Öğretmenliği	5 bin civarı	1 Kişi	Muhafazakar
Zehra Hanım	42	Kadın	Evli	Firma Yöneticisi	Yüksek Lisans	7-10 bin civarı	2 Kişi	Muhafazakar
Zeynep Hanım	37	Kadın	Evli	Din Psikolojisi Uzmanı	Yüksek Lisans	Bilmiyor	2 Kişi	Muhafazakar

2. AİLE YAPISI VE DİNDARLIK DURUMU

Aile, insanın dünyaya gözlerini açtığı hayata olan bakış açısının, algısının büyük oranda etkilendiği en küçük toplumsal yapı birimidir. Bu minvalde bireyin seçim ve davranışlarında ailesi oldukça etkindir. Wach, her kültürde yetişkinlerin dinî tavrının, bireylerin dinî yaşantılarına etki ettiğini, yaşadıkları çevrenin ve bilakis ailenin birey üzerinde yakından etkili olduğunu ifade etmektedir. Ailenin verdiği din eğitimi, çocukları ciddi anlamda etkiliyorsa, bu ailenin dinî ilişki ve dinî değer anlamında rol model olmasından ileri gelmektedir.²⁵⁹ Yani bireyin küçük yaşta ailesinin dinî davranışlarını gözlemlemesi onun dine karşı olan ilk algısını oluşturacak ve buna bağlı olarak da ilk dinî eğitiminin oluşmasına da kaynaklık edecektir. Öte yandan din olgusu insanın hayata olan bakış açısını, çevresiyle iletişimini, ahlaki davranışlarını, yaşam tarzını etkilemektedir. Birey dindar bir aileden geliyorsa dini hayatının merkezine alırken nispeten daha modern bir aileden gelen birey dini hayatının merkezine almayabilir. Bu anlamda çalışma grubunun aile yapısı ve kendi dindarlık durumları araştırma konumuz açısından önemli bir yere sahiptir.

Öncelikle, çalışma grubunun aile yapısına baktığımızda tamamının dindar aileden geldiğini görmekteyiz. Ancak dindarlık terimini din sosyolojisindeki geleneksel (halk) dindarlığı ve kitabî dindarlık olarak ikiye ayırmak istediğimizde çalışma grubunun yarıdan fazlası yani 10 bireyin geleneksel (halk) dindarlığına mensup bir aileden dünyaya geldiği, geriye kalan 6 bireyin ise kitabî dindarlık yaşayan bir aileden geldiği ortaya koyulmuştur.

Ceren Hanım, geleneksel dindarlıktan daha bilinçli bir dindarlığa geçen bir örnektir:

“Ailem ibadetlerini yerine getirirdi ama gelenekseldi. Biz bilinçlenince İslâm’ı daha uygun yaşamaya başladık. Örneğin: Annem büyüklerin elini öpün derdi ama bu haram, biz yapmayınca kızardı, çevre de garip karşıladı. Sonra çarşıfa girdik elhamdulillah.”

Geleneksel (halk) dindarlık yaşayan aileden gelen Ceren Hanım’ın karşı cinsten olan büyüklerin eli öpülmediğinde annesinin uyardığını ifade etmesi bize geleneksel dindarlıkla ilgili şu tanımı hatırlatmaktadır. Geleneksel dindarlığın, her ne kadar İslam’ın

²⁵⁹ Antoine Vergote, “Çocuklukta Din”, çev. Fırat Erdoğan, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/1 (1978), 316.

kurallarına sahip çıkılmış olsa da daha çok halkın geleneksel yaşamının oluşturduğu kurallarla şekillenen bir Müslümanlık olduğunu anlamaktayız.²⁶⁰ Bu dindarlık türü sosyal tabanda kırsal bölgelere dayanan yine antropolog ve sosyologların *Popüler İslâm* olarak da isimlendirdikleri, içinde kült ve mitolojik inançları da barındıran, kendi içinde popüler bir kültür-sanat ortaya koyan “Halk İslâm’ı”dır.²⁶¹ Sadece çalışma grubumuzda değil ülkemizde de özellikle kırsal kesimlerde bu tür dindarlığın yaygın olduğu kanaatindeyiz. Ancak ülkemizden ufak bir kesit olan çalışma grubumuzda kitabî dindar aileden gelen bireyler azımsanmayak bir niceliğe sahiptir. Bu minvalde de kitabî dindarlığın ne olduğunu bir cümleyle açıklamak yerinde olacaktır. Kitabî dindarlık; kutsal metinlere saygılı ve inançlı olan, dinî tutum ve inancın günlük yaşamda da kendini gösterdiği dindarlık türüdür.²⁶² Bu dindarlık türünde genellikle din hayatın merkezindedir. Bireyin günlük davranışları, ibadetleri ve hatta düşünceleri bile dine göre şekillendirilmeye çalışılır. Bu minvalde kitabî dindar bir aileden geldiğini ifade eden Ahsen Hanım’ın sözleri şöyledir:

“Bizim ailede el âlem ne der dini yoktur. Benim babamın dedesi Sultan Vahdettin’in huzur hocasıymış.²⁶³ Dedem de hafızdı, ilim sahibi olan bir aile. Babamın çok dinî bilgisi olmasa da temelde iyi yetişip haram lokma yememişler. Anne tarafı da sağlamdır.”

Kitabî dindar aileden geldiğini belirten bir diğer uygulayıcımız da Handan Hanım’dır:

“Sofu diyeceğim düzeydeydi. Kendi etlerini kendileri keser ve haremlik selamlık oturulurdu. Teheccüd, evvabini aksatmazlardı. Annem hafızdı. Dedem Bedüzzaman hazretlerinin talebesi, Dayım Rotterdam’da İslam Üniversitesi’nde hocalık, dekan yardımcılığı yaptı.”

²⁶⁰ Muammer Ak, “Türk Halk Dindarlığı ve Evliya İnancı: Sosyolojik Bir Yaklaşım”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 86 (2018), 96.

²⁶¹ Ahmet Yaşar Ocak, *Türk Sufiliğine Bakışlar* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1996), 16.

²⁶² Asım Yapıcı, “Dinî Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 2/2 (01 Haziran 2002), 102.

²⁶³ “Mukarrir, dersin ilk kısmında ilgili ayet(ler)in tefsirini yapmakla (takrîr) görevli âlime verilen isimdir. Muhatap (tâlib) ise mukarrirden sonra dersin ikinci kısmında ona konuyla ilgili soru sormakla görevli âlime denilir. Bu iki grup âlimler topluluğu “ders takdim heyeti” şeklinde adlandırılabilir.” Aydın Temizer, “Osmanlıda Huzur Dersi Örnekleri Tahlil ve Tenkitli Tefsir Metni Neşirleri I”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/28 (2013), 66.

Handan Hanım'la yaptığımız görüşmede dedesinin küçük çaplı bir cemaati olduğunu da belirtmiştir ve kendisinin de çok mutaassıp olduğunu; kimi zaman çevresinden, çocuklarından dinî anlamda çok katı olduğu noktasında tenkitlere maruz kaldığını ancak theta healing ile tanıştıktan sonra biraz daha farklı olana saygı duyduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında Handan Hanım'ın “*Sofu diyeceğim düzeydeydi...*” ifadesinden Mehmet Taplamacıoğlu'nun yaptığı “Yaşlara Göre Dinî Yaşayışın Şiddet ve Kesafeti Üzerinde Bir Anket” adlı araştırmasında ortaya koyulan dindarlık tipolojisi akla gelmektedir. Bu tipoloji; gayr-i amil, idare-i maslahatçı, dini bütün, sofı ve softa-yobaz şeklinde sıralanır. Beşli tipolojiden Handan Hanım'ın açıklamasına uygun olan sofı dindarlığın tanımı ise şöyledir: Dinin gereklerine günlük yaşamını kaplayacak derecede saygı gösteren, farz ve sünnet ibadetler yanında nafıle oruç ve namazlarını da aksatmayan, günlerinin çoğunu ibadete ayıran, çoğunlukla yaşlı nüfus arasından çıkan, çevresine zararı olmayan yenilikleri eleştirmenin yanında zarar vererek engelleme yoluna gitmeyen dindarlık türüdür.²⁶⁴ Handan Hanım'ın açıklamasına göre dedesinin nafıle ibadetleri aksatmaması ve dikkatli bir yaşam sürmesi yönüyle, -ki kendi etlerini kendilerinin kesmesi- sofı dindarlık türüne güzel bir örnektir. Sofı dindarlığın tanımında dikkat çeken önemli bir nokta yeniliği engellemese de oldukça tenkit etmeleridir. Handan Hanım'ın ifadesine baktığımızda da kendisinin çocukları tarafından katı olduğu için eleştiri aldığı görülmektedir. Bu ifade Handan Hanım'ın yetiştiği ailenin onun dine olan bakışında nasıl bir etkiye sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Ancak Handan Hanım şu an orta yolu bulduğunu söyleyerek kendisini dengeye getiren unsurun da yeni çağ inanışlarının bir uzantısı olan alternatif tedavi uygulamaları (theta healing) olduğunu ifade etmiştir.

2.1. Okul Dışında Din Eğitime Yönlendirilme

İlkel zamanlar olarak adlandırılan tarihin ilk yıllarında dahi din olgusu varlığını hep korumuştur. Dolayısıyla insanlar davranışlarını, bakış açılarını dinî olgular çerçevesinde şekillendirme yoluna gitmiştir. Bunun yanında insana istendik davranış kazandıran ve bakış açısını geliştiren bir diğer unsur da hiç şüphesiz ki eğitimidir. Dolayısıyla tarih kadar mazisi olan bu iki kavram birbiri içinde harmanlanarak var olmaya devam etmiş ve eğitim kâinatta tarih boyunca din merkezli olmuştur: Eğitim sistemleri

²⁶⁴ Mehmet Taplamacıoğlu, “Yaşlara göre Dinî Yaşayışın Şiddet ve Kesafeti Üzerinde Bir Anket”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (1962), 145.

de din olgusunun içinde doğmuş ve işlemiştir. Bu sebepten Peygamberler aynı zamanda ilk eğitimcilerdir. Din temelli eğitim Batı'da Aydınlanma hareketine kadar, ülkemizde ise 19. yy'a kadar devam etmiştir.²⁶⁵ Eğitim, 19. yy itibariyle siyasetin etkisi arttıkça daha seküler bir hâl almış; diğer disiplinlerde olduğu gibi din eğitimi de pozitivist modele uygun hâle getirilmiştir.²⁶⁶ Önceden tüm alanları kapsayıcı özellikte olan dinî eğitim artık kendi içinde disiplinlere de ayrılabilen tek bir disiplin halinde incelenmeye başlanmış,²⁶⁷ dinî eğitim yerini din eğitimine bırakmıştır. İnsanın fitratındaki inanma isteği sonucu din eğitimi okullarda örgün eğitim içerisinde bir ders halinde sunulmaya devam etmiştir. Okullarda verilen din eğitimi yeterli düzeyde gerçekleştirilmeye çalışılsa da çocuğunun görece daha yoğun bir din eğitiminden geçmesini isteyen aileler ya kendileri yardımcı olmakta ya da çocuklarını okul dışında bir din eğitimine yönlendirebilmektedir. Çünkü aile, çocuğun biyolojik gelişiminde olduğu gibi dinî gelişiminde de etkin bir rol oynar. Ebeveyn çocuğuna dinî eğitim verip ondaki fitratı ortaya çıkarabileceği gibi tam tersi şekilde onun fitratının körelmesine ve dinden uzaklaşmasına da sebep olabilir.²⁶⁸ Aile gerek fitratın korunmasında gerekse bireyin ihtiyacı olan duygusal desteğin sağlanmasında en önemli faktörlerdendir.²⁶⁹ Yaratılıştan gelen inanma ihtiyacı ve dinî duyguların doğru eğitim yöntemiyle desteklenmesi bireyin ileriki yıllarda din karşısındaki tutumunu ve din algısını etkileyecektir.²⁷⁰ Zihinsel gelişim dönemleri dikkate alınarak verilen din eğitimi çocuğun hafızasında olumlu izler bırakacak ve yaşamında davranışlarını belirleyen bir faktör olacaktır. Araştırmamızda din olgusu baskın olduğundan çalışma grubumuzun okul dışı din eğitimine yönlendirilip yönlendirilmediği hususu önemlidir. Bu amaçla çalışma grubunun okul dışında din eğitimine yönlendirilme oranlarına baktığımızda 9 kişi aileleri tarafından din eğitimi almış, Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenmesi için camilere yönlendirilmiştir. 9 bireyin yarısı ayrıyeten yaz Kur'an kurslarına da yönlendirilmiştir. Aynı 9 bireyden 1'i sadece camiye yönlendirilmiştir. Örneklem grubundan 3 birey ailesi tarafından okul dışında din eğitimine

²⁶⁵ M. Şevki Aydın, *Din Eğitimi Bilimi* (Kayseri: Kimlik Yayınları, 2017), 25.

²⁶⁶ Tahsin Görgün, "Siyasallaşan Dünyada Dini İlimlerin Değişen Statüleri", *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri*, ed. İsmail Kara - Asım Öz (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi, 2013), 175.

²⁶⁷ Aydın, *Din Eğitimi Bilimi*, 107.

²⁶⁸ Hüseyin Peker, "Ailede Din Eğitiminin Psikolojik Esasları", *Diyanet İlmî Dergi* 21/1 (1985), 21.

²⁶⁹ Hüseyin Algur vd., "Ailede Din Eğitimi", *Din Eğitimi*, ed. M. Fatih Genç (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2020), 253.

²⁷⁰ Sümeyra Bilecik, "Anne Baba Tutumlarının Bireylerin Din Algısına Etkisi", *Değerler Eğitimi Dergisi* 15/33 (07 Temmuz 2017), 7.

yönlendirilmediğini ifade etmiştir. Bunun sebebi ise aile büyükleri tarafından kendilerine Kur'an-ı Kerim'in öğretilmesidir. Ayrıca örneklem grubundan 1 kişi cami, Kur'an Kursu ve Arapça kursuna, 1 kişi ise cami, Kur'an Kursu ve hafızlık kursuna gönderilmiş, 1 kişiye de camiye gidince çok iyi öğrenemediği düşünülerek Kur'an-ı Kerim dersi veren bir hocadan ders aldırılmıştır.

Elde edilen verilerden hareketle çalışma grubuyla ilgili genel bir değerlendirme yaptığımızda tamamının din eğitime önem veren ailelerden geldikleri görülmektedir. Kimi sadece camiye giderken kiminin okul dışı din eğitimi veren birçok kursa yönlendirildiği görülmektedir. Halk dindarlığı uygulayan aileler kitabî dindarlığı uygulayan ailelerde okul dışı din eğitimi noktasında hassas davranmıştır.

Doğan'ın çalışmasında tüm katılımcılar küçük yaşta okul dışında din eğitime yönlendirilmiştir.²⁷¹ Bizim çalışmamızda ise 3 bireyin kendi ailesi okul dışı din eğitimi verdiğinden ailesi öğretmiştir. Ancak geriye kalan 13 kişi okul dışı din eğitime yönlendirilmiştir. Esasen hepsinin okul dışında din eğitimi aldığı düşünüldüğünde çalışmamız bu açıdan Doğan'ın araştırmasıyla benzerdir.

2.2. Bireylerin Kendi Dindarlık Durumu

İnsanoğlu beden ve ruhtan oluşan bir bütündür. Fiziksel ihtiyaçlarımızı bedenimizle karşılarken inanmak, güvenmek ve mutlu olmak gibi ihtiyaçları ruhumuzla karşılamaktayız. İnsanı diğer varlıklardan ayıran başat özellik varlığının farkında olduğu bir ruha sahip olmasıdır. İnsan ruhunun en önemli özelliği de bir kutsala inanmasıdır.²⁷² Din olgusunun psikolojik boyutu bu şekilde özetlenebilirken sosyolojik açıdan ele alırsak din, dindar ve dindarlığın birbiriyle girift halde üç kavram olduğunu görmekteyiz. “Din, aşkın varlıkla (mutlak kutsal) ilgili iman hâlindeki inanç hükümlerinin kişinin ve toplumun hafızasında muhafaza edilmiş, davranış hâline getirilmiş ve böylece kişiye ve topluma bir hayat biçimi sunan/sağlayan normlar sistemi”dir. Bu tanımda dinin hem bireysel hem de kolektif işlevi ele alınmıştır. Ayrıca tanım hem dindar hem de dindarlık

²⁷¹ Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 114.

²⁷² Ali Rıza Aydın, “İnanma İhtiyacı ve Dinî Ritüellerin Psikolojik Değeri”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/2 (2009), 88.

terimlerini de kapsamaktadır. Tanımdan hareketle “dindar: din özelliği taşıyan herhangi bir dini kabul eden, benimseyen ve davranış hâline dönüştüren kişi”, “dindarlık ise din özelliği taşıyan herhangi bir dinin kabulü, benimsenmesi ve davranış hâline getirilme derecesi”ni ifade eder.²⁷³ Özetle dindar birey, bir dini kabul edip o dinin kurallarına uygun bir hayat yaşayan, dindarlık da bireyin inandığı dinin kurallarını hayatına geçirme derecesi olarak açıklanabilir.

Son yıllarda etkisini artıran bir diğer kavram da *spiritüellik* olmuştur. Özellikle yeni çağ yaklaşımlarının hayatımızın birçok alanını etkilemeye başladığını düşünürsek toplumda kendini dindar veya dindar olmayan şeklinde adlandıranların yanında son yıllarda spiritüel olarak adlandıranları da görmekteyiz. Spiritüel kavramı kelime olarak ruhsal, tinsel, manevi anlamlarına gelmektedir. Spiritüellikle ilgili birçok tanım yapılmakla birlikte Myers’e göre spiritüellik yaşamda süreklilik arz eden bir anlam arayışını; yaşamın derinliği, kâinatın genişliği, işlevsel olan tabii güçlere akıl erdirmeye ve bireysel inanç sistemi şeklinde tanımlanır.²⁷⁴ Spiritüel kavramının Türkçe’de tam bir karşılığı olmamakla birlikte yerine maneviyat kelimesi kullanılabilir. Maneviyat; somut olmayan manevi (soyut, duyularla sezilebilen, tinsel) ögeler veya mecazi anlamda kalp gücü anlamına gelmektedir. Spiritüellik kavramına baktığımızda daha çok özde yaşanan bir maneviyat olduğu ortaya çıkmaktadır. Her spiritüel bakış dinî anlayışıyla uyum sağlayamayabilir ancak dinî olan aynı zamanda spiritüeldir. Bu bakış açısıyla ilerlersek spiritüalizm tabirinin dindarlığı da kapsayan bir şemsiye tabir olduğu sonucuna varmaktayız.²⁷⁵

Çalışma grubunun 7’si kendilerini dindar 2’si dindar ama spiritüelliğe ilgili, 2’si önce dindar sonra spiritüel, 2’si hem dindar hem spiritüel olarak tanımlamıştır. 1 kişi kendini çok dindar olarak görmemiş, 1 kişi dindarlık yerine sünnet üzerine yaşama kavramını ifade etmiş, 1 kişi ise dindarlık diye bir şeyin olmadığını söylemiştir. Özetle çalışma grubunda dindarlık kelimesini farklı bir bakış açısıyla algılayan bireyler olsa da kendileriyle yaptığımız görüşmenin geneline bakıldığında yaşayış yönünden dine aykırı

²⁷³ Arslantürk, “Dindarlığın Bağımsız Değişkenleri”, 239.

²⁷⁴ J. E. Myers, *Wellness Throughout The Lifespan* (Guidepost, 1990).’den akt: Halil Ekşi vd., “İyi Oluşun Spiritüel Göstergesi: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması”, *Sağlık Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. (İstanbul: Dem Yayınları, 2019), 317.

²⁷⁵ Fadime Çınar - Fatma Eti Aslan, “Spiritualism And Nursing The Importance and Spirit”, *Journal of Academic Research in Nursing* 3/1 (2017), 38.

bir yaşam sürmedikleri, İslâm dinini yaşama gayretinde oldukları görülmektedir. Zira çalışma grubu aynı zamanda ibadetlerini yerine getirdiklerini ve dinî kurallara uygun yaşamaya çalıştıklarını da ifade etmişlerdir.

Çalışma grubundan bazılarının, dindarlık kavramından rahatsız olduklarını ifade etmeleri dinî vecibelere karşı olmalarından değil, alternatif tedavi uygulamalarındaki bütünsel yaklaşımı kendilerini tanıtırken de kullandıklarından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Uygulamalarda kimseyi ötekileştirmemek gerektiği salık verilmektedir. Bu minvalde de uygulayıcıların, sanki kendi dünya görüşlerini ifade ettiklerinde diğerleri kendini ötekileştirilmiş hissedeceğinden ya da dini istismar ettiği düşünüleceğinden dindar ifadesini kullanmadıklarını düşünmekteyiz. Uygulamaların, bireye düşüncelerini özgürce ifade etmeyi, kendini olduğu gibi kabul etmeyi öğrettiği savunulurken bazı katılımcıların dindar kelimesini ötekileştirici olarak düşünmesi uygulamalarda vadedilenin yerine getirilmediği ortaya koymaktadır. Bunun yanında uygulamaların zaman içinde bireylerin dindarlık algısını da değiştirebildiği görülmektedir.

Çalışma grubundan Didem Hanım dindarlık kelimesinin kısıtlayıcı olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Yani aslında dindar kelimesi de bana uzak geliyor, çünkü mana olarak insanı kısıtlayan bir şey. Spiritüellik de zaten ruhani demek, kendimi ruhani olarak manevi bir boyutta hissediyorum. Yani Allah yolunda mümin olarak sünnet üzere ve Kur’an ehli olarak yaşamak diyebilirim”

Didem Hanım dindarlık kelimesinin kısıtlayıcı bir ifade olduğunu düşünmektedir. Onun yerine spiritüellik kavramını koyduğunda daha bütünsel bir anlama sahip olduğunu ifade etmiştir. Fakat bilmekteyiz ki spiritüellik belli bir dinî inancı kapsayan bir kavram olmayıp ruhsallık anlamına gelen muğlak bir terimdir. Bu minvalde spiritüel ifadesi bütünsellikten çok belirsizliği anımsatmaktadır. Didem Hanım’ın konuşmasının devamına baktığımızda dinini yaşamaya çalıştığı ve birtakım hassasiyetleri olduğu da açıktır. Sonuç olarak dinini yaşasa da dindarlık ifadesini dışlayıcı bulması uygulamaların bireye kimliğini özgürce ortaya koyabilme noktasında başarılı olmadığını göstermektedir.

Dindarlık ve spiritüellik diye bir şey olmadığını zikreden katılımcımız Hilal Hanım ise şu ifadelere yer vermiştir:

“Ben dindarlık diye bir şeyin olmadığına inanırım. Çünkü din bir yaşam tarzıdır. Din, yaşamın içindedir. Bunu bir tarikat, cemaat gibi örgütsel şeklinde düşünmek yanlıştır. Dindarlık Peygamber zamanında da yoktu. Spiritüellik diye de bir şey yok. Sadece insanın Rabbine yakınlıkta bazı perdelerin kalkması diye bir şey var.”

Hilal Hanım dindarlığı cemaatvari bir grupsal yaklaşım olarak algılamaktadır. Peygamber zamanında da yoktu derken yine bu gruplaşmaların olmadığına, her Müslüman’ın kendi yaşayışına önem verdiği vurgu yapmaktadır. Ancak Hilal Hanım’ın burada göz ardı ettiği nokta şudur ki yaşayan bir din, doğası gereği sosyal ilişkiler kurmalı ve bu ilişkileri devam ettirmelidir. Nitekim her din bir toplum içinde var olmuş ve aynı dinî inanca sahip bireyleri birbirine bağlayıcı özellik içeren dinî cemaat ve gruplar içinde kendini göstermiştir. Dinin kendi yapısı cematleşme ve dini birliğe izin verir. Sosyolojik bağlamda din, bünyesinde girift toplumsal ilişkileri barındıran sosyal bir sistemdir.²⁷⁶

Hilal Hanım spiritüelliği geniş bir çerçevede ele almaktan kaçınmakta, spiritüelliği sadece aşkın varlıkla daha yakın irtibat kurmak olarak anlamaktadır. Hilal Hanım’ın sözlerinden dindarlıktan ziyade -her ne kadar spiritüelliği reddetse de- kendini daha çok spiritüel hissettiği anlaşılırken, kendisiyle yaptığımız görüşmede nafie ibadetleri dahi yaptığını ifade etmesi dinî bir hayat yaşamaya çalıştığını göstermektedir. Dine bağlı da olsa kendini dindar olarak ifade etmemesi yine holistik yaklaşım ve uygulamalardaki ikircikli yaklaşımın bir ürünüdür.

Kendisini hem dindar hem spiritüel olarak tanımlayan Seren Hanım evrenselliğe vurgu yapmıştır:

“Ben karışım olarak tanımlıyorum. Çünkü ikisi birbirinin içinde birini diğerinden ayırt edemem. Benim misyonumda hepsini bir arada oluşturan evrensellik var.”

²⁷⁶ Ünver Günay, *Din Sosyolojisi* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2000), 229-230.

Seren Hanım'ın ifadelerinden ve enerji dünyasında neredeyse almadığı birkaç eğitim kaldığı bilgisinden yola çıkarsak bu süreçte bakış açısının bir hayli dönüştüğünü hatta bazı kavramların zihin dünyasında iç içe geçtiğini görmekteyiz. Soru karşısında da yeni çağ öğretisi olan holistik yaklaşımı ile cevap vermiş olup böylece alternatif tedavi uygulamalarının da aynı kulvarda olduğunu göstermiştir.

Çalışma grubumuzda kendini dindar olarak tanımlayanlar ise access bars uzmanı Ceren Hanım, Nuray Hanım ve Abdullah Bey, EFT uzmanları/eğitmenlerinden, Ahsen Hanım, Feyza Hanım, Zeynep Hanım, theta healing uzmanları/eğitmenlerinden Zehra Hanım'dır.

2.3. Bireylerin Dini Uygulama Boyutu

Her din müntesiplerinden iman etmenin yanında dinin kurallarını içeren emir ve yasaklara da riayet etmelerini ister. Din bilindiği üzere ilk önce bireyin günlük yaşamında görünür hâl almaktadır. Dinî anlamda günlük yaşamda yapılması gereken fiiller, yapılması yasak olan fiiller (haram) yapıp yapmama hususunda bireyin özgür bırakıldığı birtakım fiiller (mübah, helal) bulunmaktadır. Örneğin: bireyin günlük, haftalık veya belirli zamanlarda yapmakla mükellef olduğu ibadetler vardır. İbadetler dışında her birey belli bir zamanla sınırlı olmayan ancak oluşan durumlara göre yapması gerekli olan fiillerden de sorumludur. Din, bireye yardıma ihtiyacı olan biriyle karşılaşıldığında ona yardımcı olmak gerektiği, haksızlıkla karşılaşıldığında ise hakkı savunmanın gerekliliği gibi anlamlı eylemler yükler.²⁷⁷ İslâm dininde ibadet olgusu, yolda başkasına zarar verecek bir çalı veya taşın kaldırılmasından bireyin canını fedaya kadar uzanan geniş bir alanı kapsar. İslâm'daki dini uygulama (ibadet) boyutu, bireyin birtakım eylemsel ve sözlü ifadelerle Allah'a direkt yönelmesi yanında, bireyin kendisiyle, diğer insanlarla ve diğer canlılarla ilişkisinin mutlak iyilik niyetiyle sürdürülmesine, her eylem ve düşüncenin ibadet olarak görülmesine, yaşamın hiçbir alanında boşluk bırakmadan tüm hayatın anlam kazanmasına katkı sunar.²⁷⁸

Bir önceki başlıkta din olgusuna bütünsel yaklaşanlar olsa da dindar oldukları çıkarımını yapmıştık. Bu başlık altında da söylemleriyle aslında dindarlığın hangi boyutunu önemsediklerini ve uygulama boyutunu anlamlandırmaya çalışacağız.

²⁷⁷ Vejdî Bilgin, *Sosyal Çözümle Ve Din* (Samsun: Etüt Yayınları, 1997), 159.

²⁷⁸ Turgay Gündüz, *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi* (Bursa: Düşünce Kitabevi, 2002), 274.

Verilerden hareketle çalışma grubumuzun 13'ü dinin hayatının tümünde yer aldığını belirtirken 2'si dinin hayatında ilk sırada yer aldığını, 1'i de dinin kendisi için bir yaşam felsefesi olduğunu bildirmiştir. Bunun yanında çalışma grubumuzun tamamı ibadetlerini yerine getiren bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca büyük çoğunluğu da ahlaki değerlere ve dinî hassasiyetlere önem verdiğini özellikle vurgulamıştır.

Örneklem grubundan Ceren Hanım dinin ibadet boyutuna vurgu yaparak şu şekilde cevap vermiştir:

“Allah’ın emirlerini yerine getirmeye çalışıyorum. Râbitamı yapar, tesbihlerimi çekerim, hafızım, Kur’anı tekrar ederim. Haftada bir dinî sohbetlere katılırım.”

Ayrıca Ceren Hanım, hafızlığın sorumluluğunu üzerinde hissettiğini ve şimdilerde hafızlık talebesi yetiştirmek için gerekli olan lise eğitimini tamamlamaya çalıştığını ifade etmiştir.

Bunun yanında dindarlığın tüm boyutlarına vurgu yapan çalışma grubumuzdan din psikolojisi uzmanı Zeynep Hanım dindarlığı geniş bir çerçevede ele almaktadır:

“Din benim hayatım demektir. İbadet boyutu dindarlığına sahibim, aslında Glock ve Stark’ın belirttiği dindarlık boyutlarına sahibim.”

Bilindiği gibi din psikolojisinde birbirinden farklı dinî yönelim boyutları olmakla birlikte en çok kullanılan dindarlık ölçeği Glock ve Stark’a aittir.²⁷⁹ Glock’a göre dinî düşünce ve tutumlar tüm yönleriyle anlaşılacak isteniyorsa bireyin genel anlamda dindar olabileceği çeşitli yapılar dikkate alınmalıdır. Glock, bu anlayıştan yola çıkarak dindarlığı İnanç boyutu, ibadet (dinsel uygulama) boyutu, tecrübe boyutu, bilgi boyutu, etkileme boyutu olarak beş farklı boyutta ele almaktadır.²⁸⁰

Çalışma grubundan Zeynep Hanım’da dindarlığı tek bir boyuttan değerlendirmeyip dindarlık olgusuna her yönden baktığını ifade etmiştir.

²⁷⁹ Özlem Altunsu Sönmez, “Dindarlığın Ölçülebilirliği Üzerine Geliştiren Dindarlık Ölçekleri”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 36 (2016), 566.

²⁸⁰ Charles Y. Glock, “Dindarlığın Boyutları Üzerine”, *Din Sosyolojisi*, ed. Yasin Aktay, M. Emin Köktaş (Ankara: Vadi Yayınları, 1998), 258-272.

Bunun yanında dindarlığa daha geniş bakan, dindarlığın kendisi için bir yaşam felsefesi olduğunu söyleyen Seren Hanım holistik bir bakış sergilemektedir:

“İnançlı doğduğumuz için önemli bir noktadadır. Benim için yaşam felsefesi. Bunu sadece Müslümanlık, Hristiyanlık diyerek de sınıflandırmıyorum. Özünde hepsi aynı. Bozulmalar olduğundan en son en doğrusu Müslümanlık. Namaz kılarım, esma okumak önümü çok açmıştır. Onlar da bir frekans ve enerjidir.”

Seren Hanım kendisiyle yaptığımız görüşmede dinin kendisi için sınırlayan bir faktör değil, yaşam yolculuğunda onu zarardan alıkoyan, faydaya ulaştıran bir rehber olduğunu vurgulamıştır. Günlük hayatında farz olan ibadetlerinin yanında esma okumaya da önem verdiğini hatta onların da bir frekansının olduğunu ifade etmektedir. Bilindiği gibi alternatif tedavi uygulamalarında frekans* kavramı önemlidir. “Farklı din mensuplarıyla elimizi açtığımız yer aynı”, ifadesini de kullanan Seren Hanım’ın çoğulculuğa vurgu yaparak yine bütünsel bakış sergilediğini görmekteyiz. Seren Hanım’ın cümlelerinde yeni çağ inanışlarının izlerini görmek alternatif tedavi uygulamalarının da aynı alana hizmet ettiğini doğrulamaktadır.

3. ALTERNATİF TEDAVİ UYGULAMALARIYLA TANIŞMA

Sanayi İnkılabı’nın yaşanmasıyla birlikte Batı’dan başlayarak tüm dünyada yeni bir dönem başlamıştır. Yapılan buluşlar insan hayatını kolaylaştırmış ve birey ilerlemeci anlayıştaki gibi insanlığın gittikçe daha nitelikli bilgiye, daha fazla mutluluğa kavuşacağına inanan yaklaşımı benimsemiştir.²⁸¹ Gelenekte olanı küçümseyen, kurumsal bir dine inanma ya da gelenekten beslenmeyi batıl ve bilim dışı olarak gören modern birey, yaşamını salt bilim ve sınırsız olduğunu düşündüğü akıl olgusu çerçevesinde şekillendirmiştir. Bu yolda ilerlediği müddetçe mutlak mutluluğa ulaşacağına inanmıştır. Kapitalist sistemle gelen rekabet ortamı ve yalnızlık duygusu, modern bireyin yaşamına sinsice girmiştir. Modern yaşam, bireye mutlak mutluluğu getirmemiş aksine elindeki değerleri de yitirmesine sebep olmuştur. Geçmişe duyduğu özlemi itiraf etmese de ruhsal ve fiziksel problemlerle boğuşan birey içinde anlamlandıramadığı bir boşluk duygusu

* Frekans: Cep telefonu, tv gibi düşünülebilir. Bunun gibi herkesin ve Allah’ın yarattığı her şeyin bir frekansı vardır. Frekanslar, hızlanıp yavaşlayabilir organlar gibi bozulup düzelebilir ve sonra tedavi edilebilir. İlhan, *Kaderin Kuantumun İçinde (Kalemî Senin Elinde)*, 14.

²⁸¹ Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, 231-232.

olduğunu fark etmiştir. Ancak kurumsal dine de gönüllü olmadığından yeni maneviyat arayışlarına yönelmiştir. Böylece adına spiritüellik denen çalışmalarda huzuru bulmayı, özgürleşmeyi amaçlamıştır.

Bireyi kapitalist sistemin getirdiği bunalımdan kurtarmaya çalışan “*seküler kutsallar*” müşterilerine sistemlerini pazarlarken hangi konuda hassasiyetleri varsa o noktadan yaklaşarak ona uygun dil tercih etmektedir. Kimine hayatındaki sıkıntılardan kurtulmayı vadederken kimine de bu uygulamaların psikoloji bilimi kaynaklı olduğunu vurgulayarak bilimsel yaklaşmaktadır. Bu minvalde çalışmamızın bu bölümünde katılımcılarımızın hangi sebeplerle “*seküler kutsallar*”a ihtiyaç duyduklarını göreceğiz.

Alternatif tedavi uygulamalarıyla tanışma süreci kişiden kişiye değişmekle birlikte örneklem grubumuzun 8’i spiritüel alana ilgilerinin olduğunu ve böylelikle yollarının kesiştiğini söylerken 1’i spiritüel alana ilginin yanında ruhsal problemlerinin olduğu dönemde tanıştığını, geriye kalan dilimden 4’ü fiziksel veya ruhsal problemler yaşadığı dönemde tanıştığını, son 4’ü de başka bir eğitim alırken/tanıdık vesilesiyle tanıştığını belirtmiştir. Buradaki dağılımı ele aldığımızda tüm katılımcılarımızın teknikle tanışmasının tek bir sebebi olmadığını görmekteyiz. Süreçte ilgi merakı beslemiş ve kiminin yaşadığı ruhsal problemlerin içinden çıkamayışı kiminin de fiziksel hastalıklara çözüm bulamayışı alternatif tedavi uygulamalarıyla doğrudan ya da dolaylı şekilde yollarının kesişmesini sağlamıştır.

3.1. Anlam Arayışı ve Spiritüel Alana Duyulan İlgi

Bireyin dindarlığı üzerinde etkili ya da kolaylaştırıcı olan sebeplerden biri de entelektüel bir kişiliğe sahip olmasıdır. Okuyan, düşünen, sorgulayan birey hayatın anlamını da sorgular. Bu sorgulama onu ruhsal anlamda arayışa sürüklediğinden varoluşsal sorunlarına cevap aramaya başlar. Bu tarz sorgulamalara en nitelikli cevabı dinler vermekteyken²⁸² kurumsal dinden uzaklaşan, akli önceleyen modern toplumun bireyin manevi ihtiyaçlarını görmezden gelmesiyle ortaya çıkan manevi boşluğu yeni inanç biçimlerinin doldurmaya çalıştığı görülmektedir. Mistik, dinsel, büyüsel uygulamalar içeren yeni çağ inanışlarının modern topluma teknolojik açıdan maddi rahatlık sağlasa da manevi huzur getirememesi uygar bireyi “anlam krizi”ne

²⁸² Hasan Kayıklık, *Din Psikolojisi* (Adana: Karahan Kitabevi, 2011), 75-76.

sokmaktadır.²⁸³ Bu kriz, sorgulayan bireyi dine sevk etmek yerine eklektik yapıya sahip olan yeni çağ inanışlarının bir uzantısı niteliğindeki alternatif tedavi uygulamalarına yönlendirmektedir.

Anlam, insanın varoluş ve yaşamla yüzleştiği, bireyin kendi kişisel gelişimine ağırlık verdiği süreçte psikolojik sağlığın belirti ve sonuçlarını içeren bütün pozitif özellikleri kapsayan kendine özgü bir muhteva içerir. Basit bir örnekle beden nasıl ki bir ruha ihtiyaç duyarsa ruh da varlığını anlamlandırabilmek için bir manaya ihtiyaç duyar. Bedenin yaşamına devam etmesi için ruhun önemi ve fonksiyonu nasıl yadsınamazsa ruhun varlığı için de “anlam”ın fonksiyonu ve önemi yadsınamaz. İnsan-anlam-varoluş çemberinde dönen köklü ve canlı ilişki, insan ve anlam arayışı arasındaki ilişkinin ne kadar hayati ve kuvvetli olduğunu göstermektedir. Bu minvalde yapılan çeşitli araştırmaların anket çalışmasında insanın nihai amacının “hayatta bir amaç ve anlam bulma” ve “anamlı bir hayat felsefesi geliştirme” olması yönüyle insan hayatında anlam arayışı birincil sırada yer almaktadır.²⁸⁴

Böylelikle insan, hayatına bir anlam katmaya, bir yaşam felsefesi oluşturmaya çalışır. Bu anlam arayışı da bireyleri yeni manevi arayışlara yönlendirir. Entellektüel bireylerin hayatın anlamını sorgulamaları onları modern dönemde kurumsal din yerine istediklerini seçme imkanı sunan yeni çağ inanışlarına yönlendirmektedir. Bizim çalışmamız açısından bakıldığında da yeni çağ inanışlarıyla aynı minvalde ilerleyen alternatif tedavi uygulamalarına bireyin yöneldiğini görmekteyiz. Araştırmamızın bu başlığında çalışma grubunun alternatif tedavi uygulamalarıyla tanışma sürecinde bir anlam arayışı, her daim spiritüel alana, psikolojiye ilgili olduklarını söyleyenlerin ifadelerine yer verilecektir. Ancak çalışma grubumuzla yaptığımız görüşmenin bütününe baktığımızda alternatif tedavi uygulamalarına yönelmenin tek sebebinin salt ilgi olmadığı, alana ilgi duymanın yanında yaşam amacını sorgulama, fiziksel ya da ruhsal problemlerle mücadele etme gibi faktörlerin de etkili olduğu, yani alana yönelimin tek bir sebebe indirgenemeyecek şekilde girift olduğu görülmektedir. En nihayetinde çalışma

²⁸³ Sonja St. Amant, *Faith by Demonstration: The Connection Between The History of Paranormal Phenomena and a New Age Spirituality* (New York: State University of New York, College of Arts & Science, Department of History, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2003), 12-13.’den akt:Aydın, *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 82.

²⁸⁴ Abdülkerim Bahadır, *İnsanın Anlam Arayışı ve Din* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2002), 22-23.

grubumuz spiritüele ilgili olduklarını söylemeler de birçoğu esasen bir anlam arayışı içinde olduğunu kendi ifadeleriyle de ortaya koymuştur.

Çalışma grubumuzdan Ceren Hanım psikolojiye ilgisi olduğunu ifade ederek teknikle tanışmasının pandemi döneminde katıldığı bir mesajlaşma grubu vasıtasıyla olduğunu ifade etmiştir:

“Psikolojiye hep meraklıyım. Bir mesajlaşma grubunda affetmekten bahsedildi. Aslında dilde affediyormuşuz bunu farkettim. Ayette de diyor ya: “Ancak Allah’ın huzuruna tertemiz bir kalple gelen kurtulur.”²⁸⁵ Sonra mesajlaşma grubunda da 21 günlük atölye çalışmaları oluyordu, yaptıkça rahatladım ve eğitimi aldım.”

Ceren Hanım, teknikle tanışmasında psikolojiye olan ilgisinin etkili olduğunu ifade etse de katıldığı online çalışmalarda affedemediği birçok şeyi fark ettiğini görünce art arda iki eğitim aldığını belirtmiştir. Bu aslında meselenin sadece ilgili olmak değil, aynı zamanda yaşanan içsel sıkıntıların da kişiyi alana yönlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca ayette belirtilen “temiz kalp” ifadesini de, “Affettikçe temiz bir kalbe kavuşacağımız” şeklinde yorumlayarak aslında ayeti hayatında uygulamasına access bars ve bilinçaltı tekniğinin vesile olduğunu ifade etmektedir. Kalbi selim ifadesi ise şu anlamlardadır. “Kıyamet günü ne mallar ne de evlatlar fayda sağlayacak: tek geçerli olan şey “kalb-i selim” olacaktır. Kalb-i Selim’in özellikleri ise şüphe, şirk ve küfürden arınmış, kötü huy ve cehaletten temizlenmiş, manen sağlıklı ve inanç esaslarına kararlılıkla bağlanmış, evlat ve mal sahibi olduğundan şımarmayan, Allah korkusu ve aşkıyla yanan, sünnete bağlı, bid’atten uzak duran tertemiz kalptir. Böyle bir kalbe ulaşmak için, kalbin hassas noktaları üzerinde dikkatli bir çalışma yapmak gerekir.²⁸⁶ Bu çalışmanın da manevi bir çalışma olması gerekmektedir. Ceren Hanım, access bars’ın kişileri affedip bireyin rıza makamına yükselmesinde etkili olduğunu düşünerek ayetlerle tekniği meşrulaştırmaktadır.

Didem Hanım’ın teknikle tanışması ise yaşam amacını sorguladığı bir dönemde gerçekleşmiştir:

²⁸⁵ eş- Şuarâ 26/89, Ömer Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 3/608.

²⁸⁶ eş- Şuarâ 26/89, Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 3/608-609.

“Benim hep spiritüel yanım vardı. Hayatım hakkında da bir sorgulamaya girdim. Allah'ım benim yerim ne? Yaşam amacım ne? diye sordum. Çalıştığım yerlerde de kendimi vasıfsız ve değersiz hissettirecek olaylar yaşadım. Bunun cevap olarak geldiğine inanıyorum.”

Spiritüel alana hep bir ilgisinin olduğundan bahsederken esasen tek sebebin bu olmadığını çalışma hayatının zorluklarının da kendisini bu kulvara yönlendirdiğini görmekteyiz. Anlam arayışı, yeni çağ inanışlarının çıkış noktası olduğu gibi insanların alternatif tedavi uygulamalarına yönelmesinde de oldukça etkilidir. Aldığı eğitimleri de yaptığı sorgulamaya karşılık Allah'tan gelen bir cevap olarak görmektedir.

Theta healing eğitmeni Hilal Hanım teknikle tanıştıktan sonra orada anlatılan bilgilerin aslında kendisinde olduğunu kendi hayatından bir kesit aktararak şöyle ifade etmektedir:

“Yıllar önce ben Hepatit-C oldum. O zaman bana bunu o gönderdiyse bunun şifası da bana verildi ama ben göremiyordum. Şöyle karar verdim ben Ya Hakîm esmasını bulduğumda Şafi tecelli edecek ben bunun hikmetini bulmalıydım. Dört yıl sonra akşam aniden iyileştim dedim. Birçok farklı fakülte hastanesinde testler yapıldı gerçekten iyileşmişim. Bu formülünde theta healing ile karşılık bulunduğu bir durum. Hatta eğitimi de ondan sonra aldım.”

Ya Hakîm esması Gazâlî'ye göre: “O, Sağlam şekilde hüküm veren ve teslim olunacak hükümlerde bulunandır. Onun verdiği hükmü geri çevirecek veya hükmünden dolayı O'nu sorguya çekecek yoktur.” anlamına gelmektedir. Hikmet ise sebepleri düzenleyip buna neden olan şeylere yönelmek anlamına geldiğinden, o zaman buna hâkim olan da değişmez hüküm sahibidir.²⁸⁷ Hilal Hanım, Ya Hâkim esmasını bulmak derken hastalığının sebebi hikmetini bulduğunda iyileşeceğine inandığını söylemektedir. Bu sözünden hareketle enerji alanındaki şu yaklaşıma vurgu yapmak yerinde olacaktır: Enerji dünyasında her hastalığın duygusal/zihinsel bir sebebi olduğu, bu sebep bulunduğu anda ise hastalığın şifalanacağına inanılır. Bir hastalığın kökünü kazımak için, ilk önce onu oluşturan zihinsel sebebi çözmek

²⁸⁷ İmam Gazâlî, *Esmâü'l Hüсна Kitabı*, çev. İshak Doğan (İstanbul: İlke Yayıncılık, 2016), 114.

gerekir. Semptom sadece görünen sonuçtur. Zihinsel sebebi bulup illeti ortadan kaldırmak amacıyla semptomun başladığı vakit iç dünyada ne yaşandığına kulak vermek gerekir. Bedende hastalığa en çok sebebiyet veren düşünceler gücenme, eleştiri, suçluluk ve kırgınlıktır. Örneğin, eleştiri bir alışkanlığa dönüşürse eklem iltihabına yol açabilir.²⁸⁸ Bu anlayışa göre, her hastalığın altında duygusal, zihinsel bir sebep yatmaktadır. Bu sebep bulunabilirse kişi iyileşir bulunamazsa devam eder. Burada alternatif tedavi uygulayıcıları şifanın bireye Allah tarafından verildiğini kabul ederken tekniklerin de şifaya giden bir vesile olduğunu vurgulamaktadır.

Alternatif tedavi uygulamalarına başvuru sebeplerinden biri olan anlam arayışı ve spiritüel alana ilgi gösterme daha çok kadınların fitratında olan bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma grubumuzda da 1 kişi hariç diğer katılımcıların kadın olduğu hatırlatılarak Kurtuluş Cengiz vd.'nin çalışması olan *Türkiye 'de Spiritüel Arayışlar* adlı eserden elde edilen verilere değinmek yerinde olacaktır. Araştırma bulgularına göre; Kadınların erkeklere oranla anlam arayışına daha çok önem verdikleri hayatın anlamı, gerçek benliği bulma noktasında daha meraklı olduklarını bu yüzden spiritüel alanda kadınların daha çok var olduğu ifade edilmiştir. Kadınların alana daha fazla ilgi duymasının bir diğer sebebi de, erkekler olaylara daha mantıksal açıdan bakarken kadınların daha irrasyonel bir bakış sergilemeleri olarak görülmektedir. Dolayısıyla kadının spiritüel alana olan ilgisi fitratının bir gereği olarak düşünülebilir. Bunun yanında kadınların spiritüel çalışmalara daha çok zaman ayırabilmesi ve işgücüne evrensel alanda katkı sunmaya başlaması kadınların spiritüel alanda etkili olmasının diğer sebeplerindendir.²⁸⁹

3.2. Ruhsal-Fiziksel Sorunlara Çare Arayışı

Modern bireyin her ne kadar günlük hayatta eskiye nazaran yaşam kalitesi iyi olsa da yaşadığı negatif duygular onun beden sağlığını etkilemekte hatta psikolojik problemlere sebebiyet verebilmektedir. Kimi bireylerde bu ruhsal problemler kronik bir hal almıştır ve bu durumdaki bireylerin bir kısmı modern tıbbı başvururken bir kısmı da tıbbın yetersiz kaldığını düşünerek çeşitli alternatif tedavi uygulamalarına yönelmektedir.

²⁸⁸ Hay, *Tüm Hastalıkların Zihinsel Nedenleri ve İyileşmenizi Sağlayacak Düşünce Modelleri*, 16.

²⁸⁹ Cengiz vd., *Türkiye 'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb*, 215-224.

Sayar'ın *Ruhun Labirentleri* adlı eserinde bu durum şöyle ifade edilmektedir: Tıbbın yetersizliğini savunan görüşe göre; günümüzde ABD toplumu “Analjezi Toplumu” olarak anılmaktadır. Analjezi; ağrı hissini ne olursa olsun dindirme düşüncesidir. Yakın dönemde Türkçe'ye çevrilen bir eserde aynı toplum “Prozac* Milleti” olarak da tabir edilmektedir. Günümüzde ruhsal acıların farmakolojik ilaçlar tarafından bastırılarak ruha sadece makyaj yapıldığı düşünülmektedir.²⁹⁰ Psikolojik ilaçların sorunu kökten çözmediği, sadece bastırdığını düşünen bireyler alternatif tedavi uygulamalarıyla şifalanmaya çalışmaktadır. Bunun yanında fiziksel hastalıklar için de modern tıbbi tercih etmeyen ya da bir dönem tercih etse de sağlığına kavuşamayan bireyler ilaçların tedavi edici olmadığını savunarak bunun yerine holistik tıp yaklaşımlarına başvurmaktadır.

Akıl, ruh, beden, arasında sıkı bir bağlantı olduğunu savunan bütüncül bakışa göre, bireyin her boyutu özgündür ve bu boyutlar birbiriyle bağlantılıdır. Ayrıca holistik yaklaşımla şifa verme tıbbın kurucusu olan Hippocrates'e kadar dayandırılmaktadır. Bu görüşe göre bir hastalık için hastaya bütüncül yaklaşımla muamelede bulunmak gerektiği, fiziksel hastalık şikâyetiyle gelse dahi duygu durumuna da bakmanın önemli olduğu savunulmaktadır.²⁹¹ Holistik tıp düşüncesinin etkisiyle hastalıkların altında yatan sebeplerle ilgili yazılan kitap ve ansiklopediler, hastalıklara bitkisel yollarla çözüm bulmanın önemi ve bununla ilgili kürlerin bulunduğu kitaplar bireyleri bu konuda oldukça etkilemektedir. Tüm bu sebepler birleştiğinde birey kendini alternatif tedavi uygulamalarında bulmaktadır.

Handan Hanım hayatında zorluklar yaşadığı dönemde teknikle tanıştığını söylemektedir:

“Boşanma aşamasında tanıştım, geceleri hep ağlıyordum. Psikologlara, psikiyatrye gittim, antidepresan aldım ama kökten çözmedi. Öyle olunca alternatif yöntemlere yöneldim.”

* Prozac: Genellikle depresyon, yeme bozukluğu (blumia), obsesif- kompulsif bozukluk vb. hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Reçeteli ilaçtır. Ayşegül Kılıçel Özlü, “Prozac (Fluoksetin) Nedir? Ne İçin Kullanılır? Yan Etkileri Nelerdir?” Medikal Akademi (blog), 19 Kasım 2018. (Erişim 22.06.2022). <https://www.medikalakademi.com.tr/prozac-fluoksetin-nedir-ne-icin-kullanilir-yan-etkileri-nelerdir/>.

²⁹⁰ Kemal Sayar, *Ruhun Labirentleri* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2017), 15.

²⁹¹ Nilüfer Demirsoy, “Eski Uygarlıklardan Günümüze Yansıyan Holistik Tıp Uygulamaları”, *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 22/3 (2014), 106.

EFT eğitmeni Feyza Hanım teknikle tanışmasının gebeliğinde tanıştığı doktoru vesilesiyle olduğunu ancak bu süreçte fiziksel ve ruhsal anlamda şifalandığını belirtmiştir:

“EFT ile tanışma hikâyem ikinci kızıma hamileyken başladı. Kadın doğum doktorum EFT uzmanıydı, ilk o uyguladı. Başta anlamadım ama erken menopoz, tiroid, astım, alerji, panik atak gibi sağlık sorunlarım olunca uygulamaya başladım.”

Alternatif tedavi uygulamalarına yönelmedeki en güçlü sebeplerden birinin hastalıklara çare arayışı olduğunu söyleyebiliriz. Modern tıptan yeterli şifayı bulamayan birey alternatif yöntemlerle kendi kendinin doktoru olmaya çalışmaktadır. Araştırmamızın ilk bölümünde yeni çağ inanışlarının dinî boyutu geri plana atıp şifacılık merkezli yayılım gösterme amacıyla devam ettiği üzerinde durulmuştu. Uygulamalardaki şifacılık vurgusuna ve neredeyse birçok şeye çare olmayı vadettiğine bakılırsa bu tekniklerin yeni çağ inanışlarının şifa kolu olduğu görülmektedir.

Bizim araştırmamızla benzerlik gösteren Doğan'ın çalışmasında hastalık ve ruhsal bunalım olgusu alternatif tedavi uygulamalarına yönelten sebepler arasındadır. Bu anlamda Doğan'ın çalışması bizim çalışmamızla benzerlik taşımaktadır.²⁹²

3.3. Başka Bir Eğitim Alırken veya Arkadaş Vesilesiyle Tanışma

Sosyal bir varlık olan insan çevresinde değer verdiği kişilerin görüş ve davranışlarına genel itibariyle önem verir. Güvendiği bir arkadaşının yaptığı davranış ya da savunduğu bir akıma karşı tepkisi daha yumuşak olacak ve anlayıcı bir bakış açısıyla yaklaşarak önyargısızca gözlemlene gayretinde olacaktır. Hatta süreç içerisinde arkadaşından, çevresinden etkilenen bireylerin de aynı akıma yönelebildiği ya da aynı davranışı gerçekleştirebildiği görülmektedir. Bu durum insanın sosyal varlık olması yönüyle ele alınıp açıklandığı gibi tıbbi açıdan da bazı araştırmalar dahilinde açıklanmıştır. Bu anlamda konuyla ilgili beyin nöronları üzerine yapılan çalışmalarda kişiler arası etkileşimin mümkün olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan önemli

²⁹² Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 119.-126.

araştırmalardan biri ayna nöronla ilgilidir. Ayna nöronların keşfi 1990'ların başında Rizzolatti ve ekibinin yürüttüğü bir çalışmayla Parma Üniversitesi'nde ilk defa makak maymunlarıyla ortaya koyulmuştur. Ayna nöronlarla ilgili insanların davranışlarının tanınması, hedefinin yorumlanması, motor davranışların taklit ile tekrarlanması, dil, hafıza, empati, öğrenme gibi karmaşık fonksiyonlarda etkili olduğunu ortaya koyan birçok araştırma yapılmıştır. Bu durum, esasen ayna nöronların eylem ve biliş arasında köprü görevi üstlendiğini düşündürmektedir. Eski ve yeni dönemde yapılan birçok çalışmaya göre ayna nöronların; empati, öğrenme, taklit, iletişim vb. sosyal işlevlerde ve öteki bireylerin yaptığı hareketlerin fiziksel bileşenleri, arkasındaki amaç ve hızlı heyecanlanma ya da duygulanma durumlarının anlaşılmasında önemli bir rol üstlendiği görölmektedir.²⁹³ Tüm bu bilimsel araştırmalar bireyin neden yakın arkadaşlarıyla zaman içinde aynı eylemleri gerçekleştirdiğini ya da bazı konularda hemfikir olduklarını ortaya koymaktadır.

Enerji dünyasını dipsiz bir kuyuya benzetirsek aslında başta çok farklı sebeplerle yola çıkan bireyler süreçte kendilerini uzmanlık/eğitmenlik eğitiminde bulabilmektedir. Hatta zamanla bu süreçte katıldığı çalışmalarda yeni insanlarla tanıştıķça başka enerji eğitimi de alabilmektedir. Esasen enerji eğitimi öz itibariyle aynı olsa da bireyler genelde birden fazla tekniğin eğitimini almakta oldukķa heveslidir. Bu da yeni girilen çevre ve arkadaş ortamının bireyin davranışlarını etkilediğini, dolayısıyla ayna nöronların bu konuda etkili olabildiğini göstermektedir.

EFT eğitmeni Ahsen Hanım teknikle başka bir eğitim alırken tanıştığını ifade etmiştir:

“Bizim doktorlara açılan hipnoterapi eğitimi vardı. Orada EFT’yi duydum. Hipnoterapide, indüksiyon tekniğinde EFT çok işe yarıyor, aslında gebelerin doğumu için başladım.”*

Abdullah Bey, access bars ile tanışmasını enerji dünyasına yabancı olmamakla açıklarak öncesinde *refleksoloji, bioenerjiyle ilgilendiğini* ifade etmiştir. Böylelikle

²⁹³ Emre Hari vd., “Ayna Nöron Sistemi ve Fonksiyonlara Klinik Yaklaşım”, *Journal of Istanbul Faculty of Medicine* 84/3 (31 Temmuz 2021), 430-433.

* İndüksiyon (Hipnoz İndüksiyonu): Komut ve sözlerle hipnotik trans meydana getirme halidir. Bülent Uran, *Hipnozun Kitabı Ayakta Uyutulmak İstemeyenler İçin* (Ankara: Pusula Yayınevi, 2018), 93.

enerjiye adım atan bireylerin mutlaka birkaç eğitim daha aldığıın en somut örneğini görmüş bulunuyoruz.

Çalışma grubumuzun uygulamalarla tanışma sebebini üç gruba ayırsak da sebeplerin birbirinden kopuk olmadığını görmekteyiz. Alana ilgisi olduğunu söyleyenler uyguladıkça ruhsal, fiziksel olarak da rahatladığını ifade ederken doğrudan ruhsal ya da fiziksel şifalanma niyetiyle girerek süreçte şifalandıktan sonra zaman içinde uzman ve öğretmenlik eğitimlerini aldığını ifade eden ve bunu bir kazanç kapısına dönüştürenler de bulunmaktadır. Domino taşları misali bir eğitimi alan en az başka bir eğitim daha almakta ve çeşitli tekniklerin atölye çalışmalarına katılmaktadır. Bu minvalde alternatif tedavi uygulamalarında belli bir sınırın olmaması yeni çağ inanışlarındaki sınırsızlığı da hatırlatmaktadır. Nitekim yeni çağ inanışlarının belli bir çerçevesinin olmayışı tanımlama zorluğunda da kendini belli etmişti. Bunun yanında alternatif tedavi uygulayıcılarının birbirinden farklı eğitimler alması uygulamalarında tıpkı yeni çağ inanışlarında olduğu gibi “kült” bir yapıya sahip olduğunu yani akım ve uygulamanın takipçisi gerekli faydayı sağladığında kendine faydalı olacak başka bir alana kolaylıkla yöneldiğini göstermektedir. Nitekim fayda olgusu bize yeni çağ inanışlarındaki “pragmatist” öğretiyi hatırlatırken uygulamalarda da faydacılığın ön planda olması alternatif tedavi uygulamalarının yeni çağ inanışlarından bir parça olduğunu gözler önüne sermektedir.

3.4. Alternatif Tedavi Uygulamalarına Çalışma Grubunun Yüklelediği Anlam

Peter Berger ve Thomas Luckmann’a göre anlam, fiziksel bedende birey haline gelen ve sosyalleşen insanın zihninde inşa edilmektedir.²⁹⁴ Öte yandan anlam, bireyin kendi yaşam şeklini yönlendiren, karşılaştığı durumlara belirli bir çerçevede yanıt vermesini sağlayan bir modeldir. Böyle bir anlam, kâinata karşı holistik bir bakış açısı kazandıran, bireyin yaşamını istikrarlı hâle dönüştüren bir kaynak anlamındadır.²⁹⁵ Frankl, bireyin yaşaması için hayata bir anlam vermesi gerektiğini düşünür. Bu mananın yitirilmesine ise “varoluşsal boşluk” adını vermiştir.²⁹⁶ Boşluktan kurtulmak için yaşamın çekilen sıkıntılara değdiğini, hayatın her olayda, en acınası hâlde dahi bir anlama sahip

²⁹⁴ Berger-Luckmann, *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi*, 20.

²⁹⁵ Adem Akıncı, “Hayata Anlam Vermede Dinî Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 3/9 (2005), 7.

²⁹⁶ Victor E. Frankl, *İnsanın Anlam Arayışı*, çev. Selçuk Budak (Ankara: Öteki Yayınevi, 1992), 123.

olduğunu bilmek gerekmektedir.²⁹⁷ Bunun için birey başına gelen veya etrafında gördüğü olay ve durumları, evren ve hayatı anlamlandırma çabasına girer. Bunun sonucunda da birey hayatını kontrol etme, olayları yönlendirme ya da olacakları önceden tahmin etme yeteneği kazanır. Tüm bunlar bireyin öz saygı ve özgüvenini muhafaza edip daha da güçlü hale gelmesini sağlayan öğelerdendir.²⁹⁸ Birey hayata anlam verdiğinde yapacağı her davranış ve ilgileneceği her konuyu bu anlam bağlamında şekillendirmeye çalışır.

Anlam dünyası bireyin zihninde oluşan bir olgu olmakla birlikte geleneksel dönemlerde kişinin zihin dünyasında aile, din olgusu etkili olsa da modern dönemde kişi zihnini bu disiplinlerden özgürleştirme çabası içindedir. Anlam arayışındaki modern insan genellikle “yeni ruhsallık” olan alternatif tedavi uygulamalarına yönelmektedir. Ancak bu “yeni ruhsallık” bizim kültürel ve dinî değerlerimizle örtüşmediğinden birey uygulamalara yönelirken zihninde bir anlam yüklemeye çalışmaktadır. Çünkü insan doğası gereği anlam vermediği bir düşüncenin peşinden gidemez ya da bir davranışı gerçekleştiremez. Bu minvalde çalışma grubumuzdaki her bir birey alternatif tedavi uygulamalarına kendi zihin dünyasında farklı bir anlam yüklemiş ve verdiği bu anlam gereği uygulamaları ya hayatının bir parçası haline getirmiş ya da hayatının merkezine koymuştur. Çalışma grubumuzun alternatif tedavi uygulamalarına yüklediği anlamlar ise şöyledir: Alternatif tedavi uygulamaları kimine göre kutsalla kurulan yakın ilişki, yaşamını baştan sona düzelterek bir anahtar, kendini bulma yolculuğu gibi mucizevi bir anlama gelirken kimi içinse sadece hayatını kolaylaştıran bir teknik ya da başkalarına yardımcı olma duygusunu diri tutan bir felsefedir.

Çalışma grubumuzdan Ceren Hanım, “*Rabbimin ilmi*” ifadesini kullanarak her ne kadar yurtdışı menşeli olsa da access bars tekniğini Allah’ın ilmi olarak meşrulaştırmaktadır. Bunun yanında uygulayıcılardan tekniğin kurucusu ve tekniğin nasıl ortaya çıktığı ile ilgili bilgi almak istediğimizde genel itibarıyla nasıl ortaya çıktığı ile çok ilgilenediklerini, faydalı olduğunu gördükten sonra devam ettiklerini, bu uygulamaları bulanın da bir insan olduğunu ve onların da bu uygulamaları Allah izin verdiği için bulduğunu söyleyerek bir nevi meşrulaştırmaktadırlar.

²⁹⁷ Frankl, *İnsanın Anlam Arayışı*, 9.

²⁹⁸ Talip Küçükcan - Ali Köse, *Doğal Afetler ve Din: Marmara Depremi Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2000), 63.

Handan Hanım kendi uyguladığı tekniğin ahir zamanda çözülemeyen sıkıntılara bir çözüm olduğunu düşünmektedir:

“Theta healing gördüğüm bilinçaltı teknikleri arasında kendi kendimizi dönüştürebileceğimiz bir tekniktir. Bilinçaltı tekniklerinin çıkması, kuantumdaki yeniliklerin çıkmasını da Allah’ın bir lütfu olarak düşünüyorum. Bu asırdaki zorluğun bir panzehiri olduğunu düşünüyorum.”

Handan Hanım’la yaptığımız görüşmede her dönemin bir sıkıntısı olduğunu, bu dönemin sıkıntısının ise hayatı kolaylaştıran teknolojiye rağmen zihinsel yorgunluğun artması olarak belirtmiştir. Ona göre, bu teknikler bize Allah tarafından sunulan bir ikramdır. Aslında Handan Hanım’ın uyguladığı teknik modernizmin panzehiriymiş gibi sunulsa da en nihayetinde modernizmin ürünüdür. Görüldüğü üzere her ne kadar modernizmin sorunlarından kaçmaya çalışılsa da yine modernizmin ürettiği metalara bel bağlanmaktadır. Bu metalara da sanki bir kurtarıcı gözüyle bakılmaktadır. Elbette uygulamalara yüklenen anlam bireyin uygulamayla tanıştığı dönemdeki halet-i ruhiyesine göre değişmektedir. Fiziksel-ruhsal sorunlarla mücadele ederken tanışan birey uygulamaya daha çok kurtarıcı, mucizevi bir misyon yüklerken diğerleri faydaları olduğu gibi sınırlılıkları da olan bir teknik olarak görebilmektedir. Bireylerin tekniğe yüklediği anlam, tekniğin uygulayıcısı veya eğitmeni olma kararı üzerinde de etkilidir. Birey tekniğe nasıl bakıyorsa danışan ya da öğrencilerine de o şekilde aktaracaktır.

3.5. Alternatif Tedavi Uygulayıcısı Olma Sebepleri

Modern dönemin getirdiği bunalımdan spiritüellikle kurtulmaya çalışan birey spiritüel olgulara hayatında daha fazla yer verme kararı almıştır. Bireyin amacı eski zamanlardaki samimiyeti, huzuru, sadeliği yeniden yakalamaktır. Bu noktada alternatif tedavi uygulamalarının kendine dönmek, yavaşlamak, isteğine kulak vermek gibi vaatlerde bulunması bireyi cezbederek spiritüelliğe yönlendirmiştir. Ancak bireyin bu yönelişte göz ardı ettiği nokta; uygulamaların durup düşünmek, yavaşlamak gibi vaatleri olsa da sahaya inildiğinde bunun tam tersinin görülmesidir. Zira, eğitimlerde vadedilen bir durum olan “kişinin dönüştükçe hayatının da dönüşmesi” kuralından hareketle alternatif tedavi uygulamalarına yönelen birey dönmek, hayatında problemleri noktaları düzeltmek, yeni bir gelir kapısı elde etme gibi sebeplerle farklı teknikleri öğrenmek için

eğitimden eğitime koşmaktadır. Sonuç olarak modernitenin rekabetinden kaçan birey spiritüellik yarışına tutulmaktadır.

Çalışma grubumuzun uygulayıcı/eğitmen olma sebepleri şöyledir: Çalışma grubunun 8'i kendisinde ve çevresinde faydalı olduğunu görmesiyle; 1'i hem kendinde, çevresinde etkili olması hem de aklındaki soru işaretlerine çözüm bulmasıyla, 2'si hastalarına yardımcı olma amacıyla uygulayıcı olmaya karar vermiştir. Geriye kalan toplam 6 kişi ise süreçte gelişmesi, merak, yetenek, iş arama, başka bir eğitimde duyma, dindar uygulayıcıları gördüğünde karar verme gibi sebepler belirtmişlerdir.

EFT uzmanı Zeynep Hanım bunun üzerine tez yazacak kadar derin araştırmalarda bulunduğunu ifade etmiştir:

“Ben EFT eğitiminden sonra etkisini görünce yüksek lisans yaptım ama kafama oturmayan şeyler vardı, ancak teoriyi oluştururken psikanalitik, bilişsel ve dahi pozitif psikolojiyi de içeren psikoterapi tekniği olduğunu gördüm. Ben EFT'yi kendime uyguladığımda Farabi'nin Medînet'ül-Fâzıla'daki fâzıl insanları hatırladım. Bunu hissedince tamam dedim. Altı yıldır uyguluyorum.”

Zeynep Hanım, eğitimini Gazâlî odaklı anlatan bir eğitmenden almasına rağmen İlahiyat Fakültesi geçmişi olduğundan bazı konuları sorgulamıştır. Örneğin; İslâm dinindeki sıla-ı rahim ile enerji tekniklerinde öğretilen akraba, tanıdık arasındaki olumsuz bağı kesme uygulamasının çeliştiğini görünce ve bahsedilen enerjinin kaynağının ne olduğu noktasında da kafa karışıklığına girince uygulamayı bırakmayı düşünmüştür. Ancak EFT'nin de tıpkı Farâbî'nin fâzıl insanlarda işaret ettiği gibi haz odaklı değil anlam odaklı bir yaşam amacı oluşturmaya vesile olması ve kendinde de bunu tecrübe etmesi aradığı kanı bulduğunu düşündürmüştür. Zeynep Hanım, EFT'nin çıkış noktasını enerji değil, psikoterapi olduğunu ifade etse de şu an ağırlıklı olarak uygulanan EFT, enerji bedeniyle çalışılan ve meridyen noktalarında dokunulduğunda bedendeki “chi” adlı enerjinin aktive edildiğine inanılan tekniktir. Bu nedenle içinde enerjinin olduğu bir uygulamanın da bütünüyle bilimsel olduğunu düşünmek doğru olmayacaktır.

Theta healing uzmanı Zehra Hanım, başta tereddütle katıldığı eğitimi dindar insanların da aldığını görünce tekniğin uygulayıcılığını yapmaya karar verdiğini ifade ediyor:

“Bir yıllık araştırma sonunda merak edip eğitime gittim hatta yadırgadım. Eğitim alınca bizim gibi dinî hassasiyeti olan arkadaşın atölye çalışmaları yaptığını gördüm. Ben de, yapabilirim dedim. Yaklaşık altı yıldır uyguluyorum.”

Teknikleri uygulayanların uygulayıcı olma hikâyelerine baktığımızda büyük bir çoğunluğu, kendinde ve çevresinde etkisini gördükten sonra uygulayıcı olmaya karar vermiş hatta bazıları tekniğin eğitmenliğini alıp başkalarına öğretmeye başlamıştır. Başlangıçta çok büyük tereddütlerle, “Acaba dine aykırı bir şey yapar mıyım?” korkusuyla girilen enerji alanına dindar insanların da eğitimini aldığı görülünce içten içe meşrulaştırılmış ve tekniğin eğitimi alınmıştır. Burada dikkat çekici husus, dindar bir kişinin tekniği uygulamasının diğer dindarlar arasında bir fetva niteliğinde algılanmasıdır.

4. UYGULAMALARDA TANRI TASAVVURU

Alternatif tedavi uygulamalarında enerji, çakra, mantra, karma, geçmiş yaşamların etkisi gibi belli başlı kavramların kullanılması aklımıza Uzak Doğu inanışlarını getirmektedir. İlk insandan bu yana dinin varlığından bahsedildiği gibi Tanrı'nın varlığından da bahsedilmesi gerekir. Çünkü, Tanrı ve din olgusunu bir kenara bırakarak tarihi okumak mümkün değildir. İnsanın davranışlarını şekillendiren, en önemli iki olgu Tanrı ve dindir. Tanrı düşüncesi, bireyin hayatının şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Fakat bireylerdeki aşkın varlık fikri onun ortak bir Tanrı tasavvurunda birleşmesine yetmemiştir.²⁹⁹ Charles Hartshorne'ye göre, dindeki Tanrı bireye atfedilen özelliklere sahipken felsefedeki Tanrı gayrişahsi özelliğe sahip mutlak varlıktır. Sonsuz ve mutlak kavramları soyuttur ancak dindeki Tanrı mutlak ve sonsuz bir varlıktır.³⁰⁰ Teolojide Tanrı tasavvuru, tüm diğer dini anlayış ve varlıklar arasındaki ilişkiyi biçimlendirdiğinden oldukça önemlidir. Bunun önemini gösterir şekilde, Tanrı

²⁹⁹ Büşra Dalfidan, *Tanrı Tasavvuru Ve Mutluluk İlişkisi* (Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 9-10.

³⁰⁰ Charles Hartshorne, “Din ve Felsefeye Göre Tanrı”, çev. Mehmet Aydın, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/1-2 (01 Haziran 1981), 219.

tasavvurunu, üç kavram üzerinde değerlendirmek mümkündür: Bağlılık/bağımlılık (karşılıklı), varlık, aktiflik.³⁰¹ Teolojideki Tanrı tasavvuru bu şekilde farklılık gösterdiği gibi Tanrı inancı da her dinde değişiklik arz etmektedir. Tüm dinlerde inanılan aşkın bir ya da birden fazla varlık olmakla birlikte Uzak Doğu dinlerinde politeist bir Tanrı anlayışının hakim olduğu görülmektedir. Hinduizm'in Tanrı tasavvurunda politeist bir Tanrı anlayışından bahsedilebilir. Tanrılar arasında önce önemsiz olan sonra önem kazanabilmektedir.³⁰² Diğer yandan Konfüçyanizm'e bakıldığında bunun bir felsefe mi yoksa din mi olduğu konusunda farklı görüşler olsa da dinler tarihçileri bir din olarak ele almaktadır. Konfüçyanizm'de yüce Tanrı konumunda Gök Tanrı vardır ki buna da Ti'en denir. Konfüçyüs buna "İçimdeki erdemi gök üretti." der. Yani Ti'en Tanrısının kendine bir görev yüklediğini düşünür. Onun altında cinler, atalar ruhu, periler, varlıklar dünyası olduğuna inanılır.³⁰³ Diğer yandan Budizm'in Tanrı hakkındaki düşüncesi, tartışmaya açık bir konu olmuştur. Çünkü Buda, Tanrı hakkında kesin bir söylemde bulunmamıştır.³⁰⁴

Ayrıca alternatif tedavi uygulamalarında Şamanizm uygulamaları bulunmaktadır. Şaman; ruhlarla irtibata geçip hastalıkları şifalandıran, istenen şeyleri yaptığına inanılan kişilere denir. Şamanın peygamberlikle görevlendirildiğini düşünenler de vardır. Şamanizm'de gök 17, yer ise 14 tabakadan oluşur. Gök katları saadet ve iyilik yani cennet iken alt katlar çirkinlik, karanlık yani cehennemdir. Bunun yanında Şamanizm Türk dini değildir. Çünkü Şamanizm birçok dinden alıntılar yapan senkretik bir tedavi tekniğidir.³⁰⁵ Şamanizm'in açıklamasına bakıldığında yeni çağ inanışlarıyla aynı yapıda olduğu ortaya çıkmaktadır. Hatta Şamanizm'in içinde tedavi olgusunun olması, alternatif tedavi uygulamalarıyla da benzerlik taşıdığını göstermektedir. Şamanizm'in de şifa kavramına önem vermesi bazı uygulamalarda neden Şamanizmden alıntılar yapıldığı sorusuna da cevap olmaktadır. Diğer yandan Konfüçyüs'ün Ti'en'in "İçimdeki erdemi gök üretti", ifadesi Tanrıyla iletişime geçtiği düşüncesinin itirafıdır. Konfüçyüs'ün kullandığı ibareye

³⁰¹Şaban Ali Düzgün, "Tanrı Tasavvurları ve Sosyal Hayata Yansımaları Sempozyumu", *Allah Tasavvurlarına Dair Tartışmanın Problematikliği* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2005), 81.

³⁰² Zehra Zeren, *Hint Kökenli Dinlerde Tanrı Tasavvuru* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 29.

³⁰³ Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş* (Konya: Literatürk, 2010), 61-62.

³⁰⁴ Günay Tümer, Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi* (Ankara: Ocak Yayınları, 2002), 191.

³⁰⁵ Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, 78-81.

benzer sözlerle Tanrıyla konuştuğunu, kanallık aldığını ifade eden alternatif tedavi uygulaması kurucuları da bulunmaktadır. Öte yandan alternatif tedavi uygulamalarında ya Budizm'deki gibi hiçbir tanrı tasavvuru bulunmayıp muğlak bırakılmakta ya da politeist Tanrı anlayışına yani çoğulculuğa işaret edilmektedir. Uygulamalardaki Tanrı tasavvuruyla dinlerdeki Tanrı tasavvurunu mukayese ettiğimizde her ne kadar uygulayıcılar tekniklerinde belli bir Tanrı tasavvuru olmadığını iddia etseler de uygulamaların içindeki protokoller ya da kurucuların söylemi dinlerdeki Tanrı tasavvurunu anımsatmaktadır.

EFT eğitmeni ve EMO eğitimleri de veren Ahsen Hanım, teknikte Tanrı tasavvuru olmadığını, duygusal tıkanıklıkların akupunktur noktalarına yapılan vuruşla açıldığını belirtmiştir:

“EFT'nin dinî bir vurgusu yoktur. Sadece Silvia Hartmann'ın EMO da “Mutlak yaratıcının yeryüzündeki halifesi olursun.” gibi bir cümlesi var, tam olarak cümleyi hatırlayamadım.”

EFT'de bilinen bir Tanrı tasavvuru olmadığı söylene de enerjiye yapılan vurgu bu tekniğin yeni çağ inanışlarından bütünüyle farklı olmadığını ortaya koymaktadır.

Hilal Hanım theta'da muğlak bir Tanrı tasavvurundan bahsetmektedir.

“Theta healing, “Var olan her şeyin yaratıcısıdır.” der. Bunu kaynak, enerji olarak sıfatlandırmaktan çekinmez.”

Hilal Hanım uyguladığı teknikteki Tanrı anlayışı muğlak olsa da kendisi için Allah kelimesinin yerini hiçbir şeyin tutamayacağını belirtmiştir.

Ayrıca theta healing uygulayıcılarının yarısı theta healing eğitim kitabında “*Bu tekniği uygulayabilmek için bir yaratıcıya inanmalısınız*” ifadesi olduğundan “Hiçbir inancı olmayana bu tekniği uygulayamadıklarını” belirtmişlerdir. Ancak katılımcılarımızdan Ayça Hanım bu konuda *ateist de olsa herhangi bir maddeye inanıyorsa çalışıldığını* söylemektedir. Bu veri “yaradana inanmak” kavramıyla kastedilen anlamın muhakkak bir yaratıcıya inanmak olmadığını, bu kavramın evren de madde de olabileceği düşüncesiyle muğlak bırakıldığını ima etmektedir.

Çalışma grubumuzla yaptığımız görüşmede, belirgin bir Tanrı tasavvuruna rastlanmamıştır. EFT ve access bars uygulayıcıları tekniğin özünde bir Tanrı tasavvurunun olmadığını, tekniği akupunktur ve bars noktalarına uygulanan vuruş, bası olarak açıklarken esasen bilimsel olduğunu da vurgulama gayretindedir. Ancak EFT her ne kadar psikoterapi yöntemiyle uzlaştırılsa da bu uygulamada enerji kavramının yer alması ve her şeyin enerjiden ibaret olduğu düşüncesi burada kadim dinlerin etkisinin olduğunu göstermektedir. Access bars'ın kurucusunun da tıpkı theta healing'in kurucusu gibi tekniğin kendisine öğretilmiş olduğunu iddia etmesi, access ve araştırmamızdaki diğer tekniklerin “İstediginde her şeyi gerçekleştirebilirsin.”, özgürlüğünü vadetmesi tekniklerin kaynağı noktasında şüpheye düşürmektedir. Ayrıca teknikte bir Tanrı tasavvuru yok denilse de zaten yeni çağ inanışlarının yayılma felsefesi de dinî kimliğini gizleyerek toplumun her kesiminde yayılmak olduğundan dinin ön plana çıkarılmadığını düşünmekteyiz. Çalışma grubumuzun ifadelerine bakınca da bu amacın gerçekleştirildiği görülmektedir.

Theta healing'in muğlak da olsa bir Tanrı kavramına yer vermesi esasen bir din felsefesi konusu olan dinî çoğulculuk kavramını akla getirmektedir. John Hick'e göre, büyük dinler, insan olmanın birbirinden bariz bir farkı olmayan kültürel çeşitliliğin içinde meydana gelir. Her dinde, insan varlığının egosantriklikten mutlaklık merkezliliğine dönüşümü açıkça ortaya çıkar. Bu durum her dinde aynı seviyede olmaktadır. Çoğulculuğa göre, dünyadaki büyük dinlerin hepsiyle ya da her birinin aracılığıyla kurtuluşa erilebilir. Bu yüzden çoğulcu anlayışa göre, dinler kurtuluşa giden yolda bir alternatif olarak düşünülmektedir.³⁰⁶ Esasen din olgusunun temelinde, teolojik doğruluktan ziyade dinin kişisel ve toplumsal yaşamda ahlaki dönüşümler sağlaması yer alır.³⁰⁷

John Hick'in üzerinde durduğu ana tema dinin çoğulculuğu olsa da incelediğimiz alternatif tedavi uygulamalarının da günümüzde yaygınlaşmasını sağlamak ve insanlar üzerindeki etkisini artırmak için yine ana tema olan çoğulculuk üzerinden ilerlediğini görmekteyiz. Uygulayıcılar, ya Tanrı tasavvuru ile ilgili hiçbir ifade kullanmayıp tekniği psikolojiye, bilime dayandırarak ya da belirsiz de olsa bir Tanrı tasavvuru ortaya koyarak

³⁰⁶John Hick, “Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları”, çev. Mahmut Aydın, *Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2005), 52.

³⁰⁷ Lütü Bozkale, “Dini Çoğulculuk Üzerine”, *Diyanet İlmî Dergi* 50/3 (2014), 45.

herkesin kendi inandığı kutsalı anlayacağı şekilde politik bir ifade kullanmaktadır. Bunun yanında uygulamalardaki bazı protokollerin İslâm dinine uygunluğu sorgulandığında ise bunun dinî anlamda değil şifacılık anlamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilerek uygulamaların işlevine vurgu yapılmaktadır.

5. UYGULAMALARDAN SONRA DİNÎ YAŞAYIŞTA DEĞİŞİM

İnsanoğlunun dinî ya da seküler bir yaşam tercih etmesinde birçok faktörün etkili olduğu üzerinde durulmuştu. Ancak insanın zaman içinde ya da yaşadığı olaylar sonucunda düşünce ve davranışları değişebilmektedir. Bu bağlamda çalışma grubumuz; kendilerinde ya da danışanlarda uygulama sonrası varolan blokajlar çözüldükçe Allah ile olan bağlarının kuvvetlendiği, dine mesafeli olanlardan dine yaklaşanların olduğu, ibadetlerini halihâzırda yerine getirenlerin de daha huşu ile ibadet ettiklerini ifade etmişlerdir. Esasen burada iddia edilen ruh sağlığı dengeye geldikçe bireyin içindeki manevi boşluk, ibadet etmesine engel olan blokajlar azalarak ya da çözümlenerek bireyin Allah'a daha çok yönelmesidir. Ancak böyle bir durum yaşanıyorsa bile bunun asıl sebebinin uygulamalar olduğu kesinlik taşımamaktadır. Burada elde edilen veriler şöyledir: Alternatif tedavi uygulamalarından sonra hem ibadetlerde artış hem de ahlaken değişim yaşandığını söyleyen 3 kişi iken, önceden ibadet etmediği hâlde uygulamalardan sonra ibadet etmeye başlayan danışanların olduğunu söyleyenler 2, ibadetlerde artış veya huşu yaşandığını söyleyenler 6, ahlaki anlamda daha iyi olduğunu görenler 2, dualarının değiştiğini söyleyenler 3 kişidir. Yani çalışma grubumuzun tamamı uygulamalardan sonra maneviyatın arttığı hususunda hemfikirdir. Bunun yanında access bars ve theta healing tekniklerini uygulayanların yarısı Allah'a olan yakınlık ve teslimiyetlerinin de arttığını ifade etmişlerdir.

Bu anlamda Gamze Gürbüz'ün *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları, Etkileri ve Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)* adlı çalışmasında, yeni çağ inanışlarının (yoga, meditasyon, reiki, hipnoz, access bars ve biyoenerji) dine yaklaştırıp yaklaştırmadığı hususunda katılımcıların çoğu dine yaklaştırdığını savunurken yeni çağ inanışlarının dine yaklaşma hususunda herhangi bir etkisinin olmadığını ya da aksine

yeni çağ inanışlarının dinden uzaklaştırdığını savunan katılımcılarda bulunmaktadır.³⁰⁸ Bizim araştırmamızda ise çalışma grubunun tamamı uygulamaların bireyi dine yaklaştırdığını düşünmektedir. Gürbüz'ün araştırmasıyla bizim çalışmamız bu yönüyle birbirinden ayrılmaktadır.

EFT eğitmeni Feyza Hanım ibadetlerin daha huşu ile yapıldığını şu cümlelerle ifade etmektedir:

“Mesela çoğu insanın en büyük kavgası babasıyla. Geleneksel anlayışımıza göre baba otoritedir. Kişi babaya öfkeliyse bilinçdışında o öfke Allah'a doğru gider. Babayla barışınca aslında Allah'a yaklaşır neden ibadet ettiğini anlayarak ibadetten zevk alıyor.”

Feyza Hanım, bireyin anne-babası ile olan travmalarını çözdükçe isyandan şükre giden bir yolculuk yaptığını, kalpte sevginin yerini kötü duyguların almasıyla insanın özündeki sevgiyi hissedemediğini, yalnızca blokajdan arınan kalbin, sevgiyi var edene daha çok bağlanıp şükrettiğini savunmaktadır. Ayrıca babanın bizim geleneğimizde otorite olduğunu ifade etmiştir. Bu açıklama da Freud'un, Tanrı inancıyla babayı özdeşleştirmesini akla getirmektedir. Freud, “Psikanaliz, baba kompleksi ile Tanrı inancı arasındaki yakın bağlantıyı anlamamızı sağladı. Ayrıca psikanaliz, Tanrı'nın yüceltilmiş babadan başka bir şey olmadığını gösterdi ve birçok gencin babalarının otoritesinden kurtulur kurtulmaz dinî inançlarını kaybettiklerini kanıtladı...”³⁰⁹ şeklinde bunu ifade eder.

Freud, bireyin baba otoritesinden kurtulunca dini inancı da yitireceğini söylerken enerji psikolojisi tekniği olduğu belirtilen EFT'nin uygulayıcısı Feyza Hanım, Tanrı ve babanın otoriteye karşılık gelmesinden mülhem, babaya hissedilen negatif duygular giderse Allah'a duyulan negatif duyguların da gideceği ve böylelikle bireyin Allah ile irtibatının daha sıkı olacağını iddia etmektedir. EFT uygulamasının bireyi Allah'a yaklaştıran bir vesile olduğunu söyleyen Feyza Hanım, yeni çağ inanışlarındaki “*seküler kutsallık*” ifadesini akla getirmektedir. Allah'a giden yolun spiritüalizmden

³⁰⁸ Gürbüz, *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları, Etkileri, Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)*, 115.

³⁰⁹ Sigmund Freud, *Art and Literature* (New York: Penguin Books, 1990), 216.

geçtiği vurgulanarak bu yolculukta *kutsal rehberlerin* yönlendirmesine ihtiyaç duyulduğundan tekniklerin kolaylıkla yaygınlaştırıldığını görmekteyiz.

Theta healing eğitmeni Hilal Hanım, öğrencilerinin dinî yaşayıştaki değişimini şöyle ifade etmiştir:

“Biz öğrencilere namaz kıl demeyiz ama namaza başlarlar. Hatta teheccüde bile kalkan olur. Epifiz bezini aktive etmeleri için acı acı üzerlik otu içmek yerine, gece namazına kalkmaları, alınlarını secdeyle buluşturup üçüncü gözlerini aktive etmeleri yeterlidir.”

Hilal Hanım’ın üçüncü gözün açılmasında teheccüd namazının etkili olduğunu ifade etmesi İslâm geleneği açısından doğru bir bilgidir. Nitekim, İslam dininde, “teheccüd” olarak bilinen gece namazının kılındığı vaktin, epifiz bezinin de aktive olduğu vakte denk geldiğini bazı araştırmacılar ortaya koymuştur. Bu anlamda ruhsal dünya ile bağ kurmak için en önemli dua ve ibadet vakti, epifiz bezinin etkin olduğu vakitlerdir. Peygamberimiz hayat boyu teheccüde devam etmiş ve genel itibariyle gecenin son üçte birine denk gelen vakitte kılmıştır.³¹⁰ Ancak, üçüncü gözün açılması alternatif tedavi uygulamalarında gıpta edilen bir durum olarak görülmektedir. Bu yüzden “Epifiz bezinin aktive olması için üzerlik otu içmek yerine gece namazına kalkmaları ve üçüncü gözü aktive etmeleri yeterlidir.”, ifadesini kullanmak ibadetlerin spiritüel yönü (üçüncü gözün açılması gibi) ortaya çıkarma niyetiyle yapılmasına sebep olabilir. Bu yüzden seçilen örneklerde dikkatli olunması gerekmektedir.

Katılımcımız Ceyda Hanım, *danışanlarından bir dönüt almadığını ama kızının İslâm’ı yaşama noktasında daha öz güvenli olduğunu* ifade etmiştir.

Alternatif tedavi uygulamalarını, dindarlar arasından savunanlar olduğu gibi eleştirenler de bulunmaktadır. Ancak bu eleştirilere karşılık olarak uygulayıcılar, bu tarz tekniklerin insanı dine yaklaştırdığına dair gerek bilinçaltından gerek psikolojiden örnekler vererek bir nevi meşrulaştırmaktadır. Bunun en somut örneği ise son yıllarda uygulamalarla, sadece dünyevi travmalara değil ibadet sevgisi, bolluk-bereket, namaz atölyesi ve şükür atölyesi gibi çalışmalar yapılmasıdır. Ancak bu çalışmaların

³¹⁰ Nazife Varlı, “Üçüncü Gözün Hatırlamadaki Yeri Açısından Ruh-Beden İlişkisi”, *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8/16 (16 Haziran 2020), 94.

amaçlarından birinin, uygulamaların yurt dışı kaynaklı olduğu ve İslâm'a uymadığı şeklindeki eleştirilere bir cevap verme isteği olduğu iddia edilebilir. Uygulayıcılar, “Yurt dışı kaynaklı olsa bile insanı dine yaklaştırıyor, bunda kötü olan bir şey yok.” şeklindeki açıklamalarla, uygulamaların işlevine işaret ederek dindar kesimin eleştirilerini cevaplama çabasına girmektedir. Ancak burada uygulayıcıların göz ardı ettiği nokta, tekniklerin yurtdışı kaynaklı ya da kâşifinin gayrimüslim olması değil, aslında uygulayıcılarının da bilmediği ya da görmezden geldiği yeni çağ inanışlarının derinliğine sahip olmasıdır. Yeni çağ inanışlarının temelindeki bütünsellik ve çoğulculuğun ana amacını bilmeyen uygulayıcılar, bu öğretileri masumane ve herkesi olduğu gibi kabul eden sevgi timsali bir anlayış gibi görmektedir. Halbuki yeni çağ inanışlarının paralelindeki şifa uygulamaları, bu öğretilerle bireyin dikkatini çekmeyi başardıktan sonra kendi düşüncelerini ona kolaylıkla aktarabilmektedir.

6. UYGULAYICILARIN TEKNİKLERİNİ DİN İLE UZLAŞTIRMASI

Yaşam boyunca insan, davranışlarını belli bir tutuma göre gerçekleştirir. Bağlanılan bir din ya da ideoloji kişinin davranışlarına yön verir. Bu anlamda insanın davranışlarını belirleyen ve üzerinde büyük etkisi olan tutum; davranışsal, bilişsel ve duygusal olarak üç ögeden meydana gelir. Bilişsel öge; tutuma ilişkin kanaat, bilgi ve inançların toplamıdır. Duygusal öge; bireyin tutuma yönelik duygu ve değerlendirmeleridir. Davranışsal öge ise bireyin genel kanaatine ve duygusuna yönelik hareket etmesidir.³¹¹ Tutum, dinî inanç ve değerlerden oldukça etkilenir.³¹² Hayatında olumlu bir dinî tutum geliştiren birey, söz ve davranışlarını inancına göre şekillendirir. Bu anlamda ortaya çıkan yeni bir akım kabul edilmeden önce bireyin inancı bağlamında zihin süzgecinden geçirilir. Eğer akımın dinî olgularla benzerliği ya da en azından dinî olgularla ters düşmediği ortaya konulursa o zaman insan zihninde belli bir mantığa oturtulabilir. Böylece, söz konusu akım zihinde olumlu bir anlam kazanır.

Tutumun ayrılmaz parçası olan bilişsel, duyusal, davranışsal ögelere bireyin, alternatif tedavi uygulamalarındaki yolculuğu üzerinden örnek vermek gerekirse süreç genel itibariyle şöyledir: Eğer birey söz konusu uygulamanın hassasiyetleriyle örtüştüğü ya da en azından çelişmediği kanısına varırsa, birey bilişsel tutum bağlamında söz konusu

³¹¹ Salih Güney, *Davranış Bilimleri* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008), 220-222.

³¹² Erkan Kavas, “Dini Tutum - Stresle Başa Çıkma İlişkisi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 37 (01 Haziran 2013), 144.

uygulama ile ilgili bilgi toplamaya, etrafında eğitimini alan varsa onlara sorular sormaya başlar. Bu noktada hassasiyetleri ile ilgili aklında soru işaretleri varsa cevap bulmaya çalışır. Bu süreç olumlu tamamlanırsa uygulamanın eğitimini almayı tercih edebilir. Duygusal ögede, birey aldığı eğitimin faydalarını, kendinde olacak dönüşüm vaatlerini veya kendinde, çevresinde oluşan değişimi gözlemledikçe ümit ve heyecan duymaya başlayacak ve söz konusu uygulamaya daha çok bağlanacaktır. Davranışsal ögede ise artık birey, uygulama hakkında tamamen mutmain olmuştur ve tekniği kendinden başlayarak tüm çevresine uygulamaya yani danışan kabulüne başlar. Son aşamaya gelen birey için uygulayıcılığı yaptıği teknik yaşamının bir parçası olmuştur. Bunun yanında kendisi bu yolculuğa çıktığında aklına takılan belli başlı soruların benzerinin yeni başlayanlarda da olduğunu görünce kendisinin bu uygulamayla nasıl tanıştığından bahsedebilir. Ayrıca, karşısındakinin hassasiyetini göz önüne alarak uygulamayı bilim, din gibi disiplinler bağlamında ele alarak bireyin zihin dünyasında bir mantığa oturtmasını sağlar. Yani, bir anlamda uygulamaları bu disiplinler üzerinden meşrulaştırarak tekniğin doğru ve işlevsel olduğuna vurgu yapar. Sonuç olarak, son yıllarda popülerlik kazanan alternatif tedavi uygulamaları belli bir dini tutuma sahip bireyler tarafından yurt dışı menşeli olması, farklı din ve kültürlerden öğeler barındırması sebebiyle ilk başlarda insanlar tarafından tereddütle karşılanmıştır. Ancak uygulayıcılar gerek tekniklerdeki dinî kavramlarla bizim dinimizdeki ortak kavramlardan gerekse dinimizdeki ayet ve hadislerden hareketle bu tekniklerin de bir ilim olduğunu savunarak meşrulaştırma yoluna gitmiştir. Kimisi seanslarında dinî terimleri sıklıkla kullanırken kimisi bunu çok tercih etmese de danışanın isteğine uyum sağlayabilmektedir.

Çalışma grubumuzdaki bireylerden 6'sı esmalardan faydalandığını, 6'sı ayetlerden faydalandığını, 4'ü hem ayet hem esmalardan faydalandığını, ancak bu 4 bireyden 1'i esmaların mürşitsiz kullanılmasının sıkıntı oluşturabildiğini o yüzden sık kullanmayı tercih etmediğini ifade etmiştir. 1 kişi, tekniğin bir psikoloji tekniği olduğunu ve dini ifadeler kullanıldığında bid'ate dönüştüğünü düşündüğünden sadece altmış yaş üzerindeki danışanlarda kullandığını ifade etmiştir. 1 kişi, daha çok seansın seyrine göre sezgisel ilerlediğini, bazen dinî terminolojiden faydalansa da bazen de seans sonunda ayetten, hadisten örnekler vererek konuştuğunu belirtmiştir. Access bars ve theta healing uygulayıcılarının 9'u uygulamadaki ifadeleri dine uygun ifadelerle değiştirerek

kullandıklarını, theta healing uygulayıcılarının 2'si de theta healingde dine uygun olmayan kısımların olduğunu ve bu kısımları uygulamadıklarını belirtmişlerdir.

6.1. Din ve Tekniği Birbirinden Ayrı Tutanlar

Alternatif tedavi uygulayıcıları çevrelerinden gelen çeşitli tepkilerden yola çıkarak kavramların birbirine karıştırıldığından yakınmaktadır. Bu yüzden uygulayıcıların bir kısmının bunun bir din değil teknik olduğunu özellikle vurgulamaktadır. Yurt dışı menşeli olmasının herhangi bir dinin savunuculuğunu yaptığı anlamına gelmediğini, tekniklerde amacın insanlara fiziksel, ruhsal şifa vermek olduğunu ancak kimi insanların, tekniklerdeki bazı kavramlar ve kurucularının farklı dine mensup olmaları sebebiyle bunun din için bir tehdit olarak gördüğünü belirtmişlerdir. Her ne kadar açıklamalar bu yönde olsa da tekniklerin senkretik/eklektik yapısından hareketle gerçeğin uygulayıcıların iddia ettikleri gibi olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin, theta healing'in din değil bir meditasyon tekniği olduğu ifade edilse de seanslarda Yaradan'ın katına çıkmak ve Yaradan'a emretmek, meleklerden yardım almak ve muğlak bir yaradan inancının olması sadece meditasyon tekniği olmayıp dinî bir içeriğe sahip olduğunu da göstermektedir. Ayrıca EFT, access bars ve tüm tekniklerde ortak olan istediğini elde etme gücü, Allah'tan bir parça olma düşüncesi, hepsinin dinî ve kadim inançların içeriğine sahip olduğunu göstermektedir.

Feyza Hanım tekniğin bir psikoloji tekniği olduğunu ve seansta dini ifadeler kullanıldığında uygulamanın amacından saptığını şu cümlelerle savunmaktadır:

“Bunu çok yapmayı tercih etmiyorum. Çünkü, psikoloji tekniği olduğu için amacından sapıyor, dinî anlamda yapınca bid'at'a dönüşüyor. Eğer, 60 yaş üzeri hastalıklarıyla boğuşanlar gelirse travma çalışmak doğru değil, “Ya Şâfi” diyerek tapping yaptırırım. Bazen de, danışan travmatik durumla geldiğinde bir şeye tutunmak için dinî ifadeleri kullanabiliyor. Buna başta izin versem de sonra asıl sorunu göstermeye çalışıyorum”

EFT eğitmeni Feyza Hanım, bazı danışanların dinî terimlerin ardına sığınarak asıl sorunu görmekten kaçtıklarını ifade ederken bu kaçışın bilinçaltında yaşandığını ancak danışanın bunun farkında olmadığını kastetmektedir. Ayrıca, Allah'ın kullarından isteğinin kendi hayatlarının sorumluluğunu almak olduğunu, başına her geleni kadere yüklemenin dinde de doğru olmadığını, insanın bir iradesinin olduğunu, bu yüzden

seansta dinî terimlere yer vermenin danışanın asıl sorunu görmesine engel olduğunu düşünmektedir. İslâm dininde cüz’i irade önemli olsa da bu iradenin sınırlı olduğu bilinmektedir. Ancak alternatif tedavi uygulamalarında insanın iradesi ve gücü dev aynasında gösterilmektedir. Örneğin, birey istediğinde, düşünce tarzını değiştirdiğinde dönüşeceği, dönüştükçe hayatının değişeceği, hastalıklarına tutunmayı bıraktıkça şifalanacağı gibi açıklamalar yapılması din ile ayrı olduğu düşünülen uygulamaların insan iradesini sınırsız göstermesi yönüyle yeni çağ inanışlarının bir uzantısı olduğunu gözler önüne sermektedir.

6.2.Tekniğin Dine Uymayan Kısmını Uygulamayanlar

Her birey hayatı kendi bakış açısı çerçevesinde yaşamayı amaçlar. Kimi mükemmeliyetçi olup ya hep ya hiç kuralını hayat felsefesi haline getirirken kimi daha esnek olup birtakım olumsuz durumları tolere edebilir ve bunu bulunduğu şartlar içinde kendince faydalı hâle dönüştürebilir. Bu farklı bakış açıları hayatın her alanına sirayet eder ve birey kendisiyle, çevresiyle olan ilişkisini, yaptığı işi bu bakış açısı çerçevesinde planlar. Bu minvalde uygulayıcıların da birbirinden farklı bakış açılarına ve karaktere sahip olduğunu düşünürsek onlar da uygulayıcılığını yaptıkları tekniklere bakış açıları dâhilinde kendi yöntemlerini geliştirerek uygulayacaklardır. Kimi ya hep ya hiç kuralını uygular. Böylece ya tekniği bütünüyle reddeder hiç kullanmaz ya da pozitif kutuptaysa tamamını uygular. Kimi de kutupsal düşünmek yerine bal arısının çiçekteki özü alması gibi uygulamanın faydalı olan kısmını alır ve uygularken kendi zihin dünyasında bir zemine oturtmadığı kısmı kullanmamayı tercih edebilir. Bu bakış açılarından ikincisine sahip olan uygulayıcılar dini hassasiyeti doğrultusunda hareket etmektedir. Örneğin, theta healing uygulayıcılarından ikisi, meleklerden yardım almayı, gelecek okumayı ve atalarla konuşmayı İslâm dini ile örtüşmediği için uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Çünkü İslâm’a göre yalnızca Allah’tan yardım istenir, gaybı sadece Allah bilir, atalarla iletişime geçilemez. İslâm’a göre gayb âlemi terim olarak, bireyin duyu, akıl ve sezgilerini kullanarak doğru bilgi elde edemeyeceği âleme denir. Eski dönemlerden itibaren bilinmeyen âlem insanların merak ettiği konular arasındadır. Kimi zaman merak duygusuna yenilen insanlar gaibten bilgi getirdiğini savunan kâhinlerce istismar

edilmiştir. Hâlbuki İslâm'a göre gaybı sadece Allah bilir.³¹³ Bu anlamda gaybı araştırmak İslâm dininde doğru karşılanmamıştır.

Öte yandan her din ve kültürde melek inancı bulunur ve her dinde farklı şekilde tasvir edilerek iletişime geçmeye çalışanlar da olur. İslâm dinine göre meleklere inanmak inanç esaslarındandır. Ancak meleklerin yardımını Allah'ın izni dâhilinde gerçekleşir. Meleklerle iletişime geçenlerin amacı ise onlardan yardım ya da bir mesaj almaktır. İslâm dinine göre bu doğru değildir, çünkü insanlara ilahi mesajlar melekler tarafından değil, peygamberler aracılığıyla iletilir. Meleklerden yardım isteme hususunda ise Fâtiha Suresi'nin 5. ayet meali akla gelmektedir. *“Rabbimiz! Sadece sana kulluk eder ve sadece senden yardım dileriz.”* Tefsirde ise *“Kulluk edilecek ve yardım istenecek tek varlık Allah'tır. Çünkü kulun ibâdetini kabul buyuracak ve istediklerini yapabilecek güç ve kuvvet sadece Allah'a aittir.”*³¹⁴ şeklinde ifade edilmektedir. İslâm dininde her ne kadar hafaza melekleri olsa da meleklerden değil Allah'tan yardım istenmesi gerektiği açıktır. Bu sebeple uygulamalarda geçen meleklerden yardım istemenin İslâm dinine uymadığı görülmektedir. Bunun yanında, özellikle theta uygulayıcıları meleklerden koruma, yardım talep etmeyi hafaza melekleriyle meşrulaştırma yoluna gitmektedir.

Atalarla konuşma ise Konfüçyanizm'de vardır ve Konfüçyanizme göre aileler ataların ruhu tarafından korunduğunu düşünür ve her evin güneybatı köşesi atalara ayrılır. Bazı mühim konularda atalar çağrılarak ona konu hakkında bilgi verilip ondan yardım istenir.³¹⁵ Uzak Doğu kaynaklı olan atalarla konuşma ve ataları çağırmanın, farklı inanışlarda olan meleklerden yardım almanın ve gaybı araştırmanın İslâm dininde yeri olmadığını görmekteyiz. Bu anlamda da uygulayıcılarımızdan bazıları tekniğin bu protokollerinin dinî inancımızla çelişmesinden ötürü uygulamamayı tercih etmişlerdir.

Theta healing uygulayıcısı olan çalışma grubumuzdan 2 kişi bu nedenle kendilerine ve danışanlarına meleklerden yardım isteme, atalarla konuşma, gelecek okuma protokollerini uygulamadıklarını, bu noktada dinî hassasiyetlerinin daha önemli olduğunu vurgulamışlardır.

³¹³ İsmail Lütfi Çakan, *Hurafeler ve Batıl İnanışlar* (İstanbul: Marifet Yayınları, 1981), 23-24.

³¹⁴ el- Fâtiha 1/5, Ömer Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 1/47.

³¹⁵ Tümer, Küçük, *Dinler Tarihi*, 58.

Zehra ve Handan hanım *melekler ve atalarla konuşmada farklı enerjiler karışabildiğinden ve gelecek okuması da müneccimliğe girdiğinden* bu uygulamaları yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ayette³¹⁶ açıkça serdedilenden uzaklaşarak sırrını çözmeye güç yetirilemeyecek gayb bilgilerini araştırma yanlısına düşülebileceği fikriyle bu protokolleri uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Burada her ne kadar bu teknikler eğitimler tarafından öğretilirken keşfedildikleri yıl, keşfedenin yaşam öyküsü ve nasıl keşfedildiği anlatılarak “yeni” bir buluş olduğu düşünülse de içerdiği kavramlar açısından bakıldığında, bizim kanaatimizce yeni olmadığı hatta kadim inanışlardaki uygulamaların tekrarlandığı düşünülmektedir. Bu verileri ortaya koymak iki açıdan önem taşımaktadır. Birincisi, yalın bir teknik olduğu vurgusu yapılsa da dinî terimler vardır. Bu da, tekniklerin din olgusundan bütünüyle kopuk olmadığını göstermektedir. İkincisi ise her ne kadar adı yeni de olsa gerek eski kültürlerin gerekse senkretik ve eklektik yapının var olduğunu gözler önüne sermektedir. O halde çalışma grubunun geneline göre, uygulamaların her ne kadar işlevsel olduğu, din ya da başka bir akımla ilgisi olmadığı iddia edilse de bu uygulamalar ne dinden ne de yeni çağ inanışlarından bütünüyle kopuktur, bilakis bu olgular iç içedir.

Ayrıca çalışma grubumuz dindarlar arasından seçildiğinden her ne kadar kendi tekniklerini din ile meşrulaştırmaya çalışsalar da bazı tekniklerin İslâmi çerçeveye uymadığını düşünmektedirler. Bu nedenle dindar uygulayıcılar, İslâma uyan ve uymayan uygulamaların neler olduğunu kendi yorumları ölçüsünde değerlendirmişlerdir.

Çalışma grubumuz, genel itibariyle enerji dünyasında birden fazla eğitim aldıklarından birçok teknikle ilgili bilgiye sahiplerdir. Bu durum yeni çağ inanışlarındaki pragmatist yapıyı akla getirmektedir. Nasıl ki yeni çağ inanışları “kült” bir yapıya sahip olup gerekli fayda elde edildikten sonra birey başka bir kült yapıya kolaylıkla yönelebilmekteyse aynı durum alternatif tedavi uygulamalarında da geçerlidir. Pragmatist özelliğiyle öne çıkan uygulamaların vadettiği değişim, dönüşüm ölçüsünde “müşteri kültü” olma yönünü güçlendirmektedir. Bu özellik uygulayıcıların neden birden fazla eğitim aldıklarını açıklamaktadır. Çünkü bireyin amacı şifalanma ve blokajlardan arınmaktır. O yüzden hangi uygulama, nelerden arınmayı vadederse o uygulamaya birey

³¹⁶ el-Mâide 5/90, “Ey iman edenler! İçki, kumar, tapınmak ve putlara kurban kesmek için dikilen taşlar, fal ve şans okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.” Ömer Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 2/36.

meyletmektedir. Uygulayıcılar, farklı teknikleri tanıdıkça zihninde bunları kıyaslayarak hangi tekniği nasıl uzlaştırabileceğini ya da hangi tekniğin İslâm'a uyup uymadığını da kendi bakış açısından değerlendirebilmektedir. Ancak, uygulayıcılar tarafından önerilen teknikler dine uygun olduğu düşünülerek uzlaştırılsa da her teknikte aksayan bir yön ve yeni çağ inanışlarının bir katkısının olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu yönüyle yapılan yorumlar, bireyin bakış açısıyla bağlantılıdır.

Çalışma grubumuzdaki kişilerin 9'u almak istedikleri başka bir eğitim olmadığını belirtmiş, 7'si İslâm'a uygun olduğu için almak istedikleri eğitimleri şöyle açıklamıştır: Kuantum (2) kişi ³¹⁷, aile dizimi (2) kişi, matrix (1) kişi ³¹⁸, numeroloji (1) kişi³¹⁹, psikokinesyoloji kas testi (1) kişi, EFT eğitmenliği (1) kişi, theta healing (1) kişidir.

³¹⁷ Kuantum Düşünce Tekniği: Kuantum dünyasını etkileyen düşünce tarzıdır. Bu alan etkilendiğinde, yaşamın tamamı etkilenir. Kuantum düşünce, vehim ve vesveseden farklı şekilde tepkisel, mekanik düşünme şekline farklı haliyle hücresele seviyede faydalı olan derin seviyedeki inançları etkileyen kalıplardır. Kuantum, değiştirme potansiyeline sahip düşünce demektir. Kuantum düşünce yöntemi ise temel seviyedeki düşünce kalıplarını dönüştürmek için uygulanan yöntemleri kapsar. Kuantum düşünce ile yapılan değişiklikler kalıcı olur. Çünkü değişim derinde hücresele derecede meydana gelir. Kendi yaşamında yaratıcı ve aktif olduğunu anlayan insan sınırsız güce sahip olduğunu farkederek. Gülşen Kaş, "Kuantum Düşünce Tekniği", *İndigo Dergisi* (blog), 12 Ocak 2007. <https://indigodergisi.com/2007/01/kuantum-dusunce-teknigi-r-sanal-gunseli-bilinc>. (Erişim 04 Haziran 2022)

³¹⁸ Matrix: Dr. Richard Bartlett tarafından geliştirilen, bilinç teknolojisi şeklinde tanımlanan, özünde kuantum fiziği, morfik alan, sicim teorisi, morfik rezonans gibi yeni bilim teorilerinin bulunduğu, an'da etkili, hızlı, kalıcı dönüşüm sağlayan bir şifa uygulamasıdır. <https://mucizeyim.com/s-s-s-3/> (Erişim 04 Haziran 2022).

³¹⁹ Numeroloji: Babil, Çin, Yahudi, Japon gibi en eski yazılı metinlerde yer almıştır. MÖ 2000-4000 arasında numeroloji ve astroloji olarak iki ayrı disipline ayrılmıştır. Yeni çağda tüm sayısal isimlendirme yöntemlerinin birbiriyle aynı minvalde olmayan iki kaynağa dayandığı görülmüştür. Biri Cheiro diğeri Pitagoras sistemidir. Cheiro, Kabala'dan alınarak sistemleştirilen yöntemdir. Nitekim Kabala, Yahudilerin sayıcılık ve harfçilikle sentezlenen mistik öğretileridir. Antik Yunan düşünürü Pitagoras ise Pitagorasçılık denen felsefi-dinsel öğretiyi ortaya koymuştur. Tek Tanrıcılığı öğütleyen Pitagorasçılık, dünyanın sırrının sayılarda olduğunu söyleyerek dünyayı sayılarla açıklamıştır. Vera F. Birkenbihl, *Sayılar Işığında Geleceğimiz*, çev. Esat Nermi (İstanbul: Say Yayınları, 1980), 127-128.

Zehra Hanım, İslâm'a uygun olduğunu düşündüğünden kısa süre önce "AÇÇ (Altın Çağın Çocukları)³²⁰, yaşam çiçekleri³²¹ bir de titreşimlerle dönüşüm³²²" eğitimleri aldığını şimdilik başka bir eğitim almayı düşünmediğini de ifade etmiştir.

Çalışma grubunun, genel olarak enerji boyutunun yanı sıra bilimsel yönü olduğu da iddia edilen uygulamalara yöneldiklerini görmekteyiz. Bu yönelimin sebepleri arasında salt enerji şifasına getirilen eleştiriler, güvensizlikler ve bireyin kendi ilgi alanı gibi çeşitli faktörlerin etkili olabileceği kanaatindeyiz. Ancak bilimsel olarak nitelendirilen bu uygulamaların gerçekten bilimle ne kadar ilgisi olduğu da tartışmaya açık bir konudur.

Alternatif tedavi uygulamalarında bazı uygulayıcılar, kendi uygulamalarını genel olarak meşrulaştırırsa da popüler olan diğer uygulamalardan bazılarını sakıncalı bulabilmektedir. Bir theta healer, access bars uygulamasını sakıncalı bulurken, başka bir access bars uzmanı da theta healingin dine uygun olmayan yönleri olduğunu düşünebilmektedir. Diğer uygulamaların uzmanları, theta healing'in uygun görülmemesi sebebi olarak "Yaradan'a emrediyorum", ifadesindeki gibi İslâm'a uymadığı düşünülen uygulamaların varlığını ve enerjisel anlamda şüphe uyandırmasını gerekçe göstermiştir. Zehra Hanım, access bars ile ilgili iyi ya da kötü her şeye gönüllü olmak gerektiği düşüncesinin baskınlığından dolayı Handan Hanım da temizleme cümlesinde söylenen

³²⁰ FS AÇÇ 33 Altın Çağın Çocukları: İki modülden oluşan Ferhan Sezer'e ait, günlük yaşamda kolaylıkla uygulanan ve hızlı etki eden spiritüel enerji frekansını kullanabilme fırsatı veren eğitimlerdir. Modül 1(Gold Kids), Modül 2 (Gold Age Young) olarak kullanılmaya başlanmıştır. Gold Kids: Çocukları temel alan eğitimidir. Özellikle anne, baba, pedagoğ, öğretmenlerin alması tavsiye edilir. Gold Age Young: Altın Çağın Gençleri/ Yetişkinleri'dir. Öncelikle 'Ergenlik' kavramının ağırlığını bilinçdışında dönüştürüp çocukluktan gençliğe geçiş döneminin önemine vurgu yaparak, eğitimlerde Kuran-ı Kerim'de yer alan Yusuf Suresinin mesajları ve sırları üzerinde incelemelerde bulunarak ilerlenmektedir."FS ALTIN ÇAĞIN ÇOCUKLARI 33", *Altın Çağın Şifa Teknikleri* (blog) (Erişim 05 Haziran 2022). <http://ferhansezer.com/fs-altin-cagin-cocuklari-33/>

³²¹ Yaşam Çiçekleri: "Ferhan Sezer, FS Altın Çağın Şifa Teknikleri 22" başlıklı eğitimin ikinci modülünde verilen eğitimidir. Modül 1 (Heal Power) yani şifanın gücü, eğitimi aşkın boyutta renklerin, enerji boyutunda ise biyoenerji ve süratli şifalanma ile ilgili ana bilgilerin verildiği eğitimidir. Modül 2 (Flower Power) Çiçeklerin Gücü: Ferhan Sezer, yaşam çiçeği enerji şifasını dünya ile ilk defa 2019 senesinde buluşturduğunu ifade etmektedir. Çiçeklerin gücü, eğitiminde evrensel bir simge olan yaşam çiçeğine ve enerji dolu olduğu savunulan: papatya, zambak, lale gibi çiçeklerin enerjisi ile iyileşme amaçlanmaktadır. Merve Bahadır, İhsan Çapçioğlu, "Dijitalleşen Dünyada Anlam Arayışı: Altın Çağ Şifa Teknikleri Örneği", *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi* 6/4 (2021), 163.

³²² Titreşimlerle Dönüşüm Metodu: İnançları dönüştürme, hayatın her yönünü iyileştirmeyi amaçlayan evrimin yeni yöntemidir. Metodun temeli; evrendeki düzen ve enerji akımı ile ilintili olarak 5000 yıldan daha kadim olan Çin öğretileri, anatomi ve fizik bilim dallarının en yeni bilgileri ile donanmıştır. "İnna Goloviznina TDM kurucusu Titreşimlerle Dönüşüm Metodu hakkında" (Erişim 12 Eylül 2022). <http://titresimlerledonusum.tilda.ws/inna>.

kelimelerin bilinçaltında yaptığı kodlamaya güvenmediğini söyleyerek neden access bars eğitimi almadığını ifade etmiştir. Son olarak çalışma grubumuzdaki bazı bireyler, Reiki’de, semboller ve farklı enerjilerin olduğunu düşündüklerinden İslâm’a uygun görmediklerini ifade etmişlerdir.

Çalışma grubumuzdan, İslâm’a ters düşen bir uygulama olmadığını düşünenlerin sayısı 2, diğer teknikleri bilmediğini belirtenlerin sayısı 1’dir. Geriye kalanların İslâmi öğretiye uygun olmadığına inandıkları teknikler ise şöyle sıralanabilir: Theta Healing (5) kişi, Access Bars (2) kişi, Regresyon (2) kişi,³²³ Refik Korkmaz Bilinçaltı ve Sembol Dili (2) kişi,³²⁴ Reiki (4) kişidir.³²⁵ Çalışma grubumuzdan bazıları birden fazla teknik adı vermiştir. Ayrıca bazı bireyler teknikleri alırken ya da aldıktan sonra şüpheye düştiklerinden kullanmadıkları eğitimleri de paylaşmışlardır. Bunlar; *Reiki*, *Refik Korkmaz Bilinçaltı ve Sembol Dili*, *Sarkaç*, *Inner Speak*³²⁶ eğitimleridir.

Ceren Hanım theta eğitimini almak istememesini şu şekilde ifade etmiştir:

³²³ Regresyon: Herhangi bir çağrışım yöntemiyle geçmişte yaşanan olayların zihinde yeniden canlandırılmasıdır. Regresyon telkin ve çağrışım ile hatırlanan olaylardır. Zihine olay sanki o an yaşanıyor hissi verir. Bu tekniğin amacı enerji bedende kalan duyguların akmasıyla beyinde bilinç ve bilinçaltı arasında denge sağlar. Bu denge hali bireyin önceden yaşadığı olaylar karşısında farklı düşünmesini, davranmasını, hissetmesini sağlar. Başarılı olan bir regresyon terapisinde ruhsal ve fiziksel hastalıkların düzelmesi kötü alışkanlıkların bırakılması gibi durumlar görülmektedir. Bülent Uran, *Regresyon Hipnoterapisi Seans Kayıt Çözümlemeleri* (Ankara: Pusula Yayınevi, 2017), 9.

³²⁴ Türk Dili ve Edebiyatı mezunu olan Refik Korkmaz’ın Mitolojiden yola çıkarak bilinçaltı okuması için Arap, Türk, İran, Hint, Çin ve Yunan mitolojilerinin en kadim sözlü kaynaklara dair karşılaştırmalı çalışmalar yaptıktan sonra toplam 25 yılda keşfettiği dildir. Bilinçaltı dili olan bu dil sayesinde hastalıklar iyileşebilir. “Bilinçaltı Dili ve Mucizeler Sistemi - Refik Korkmaz | Bilinçaltı Dili ve Mucizeler” <https://refikkorkmazmucizeler.com/bilincalti-dili-ve-mucizeler-sistemi/>. (Erişim 04 Haziran 2022).

³²⁵ Reiki: Japonca, Rei, “her yerde var olan, evrensel, can, ruh” ve Ki “ruhsal yaşam enerjisi” kelimelerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan Reiki “Tanrısal/Aşkın enerji veya kozmik yaşam enerjisi” anlamına gelmektedir. Reiki, her yaş grubunu fiziksel ruhsal sağlığa ulaştıran ve tekâmül ettiren bir teknik şeklinde açıklanır. Loş ışıklı ve sessiz uygulama salonları, sembolleri, ayinleri, masterları, duaları ve vaadedilen fiziksel ve ruhsal huzur düşünülürken Reiki’yi Budizm dininin Batı’da ortaya çıkan bir versiyonu şeklinde adlandırmak yerinde olacaktır. Kadir Albayrak, “Adana’da Uzakdoğu Kökenli Dinî ve Felsefî İnanışların İzdüşümleri: Sahaja Yoga ve Reiki Örneği”, *Erciyes Akademi* 35/Özel Sayı (2021), 882.

³²⁶ Inner-Speak: Jean Adrienne Miller tarafından ilhamla geliştirilen yaşam enerjisi temizleme sistemidir. Inner-Speak istenmediği halde hayatın bir alanında sıkışmaya sebep olan ya da hayatta problem şeklinde kendini gösteren ve bunun sonucunda iç güce ulaşmayı engelleyen blokajların, yüksek benlik rehberliğinde, ruhsal kinesyoloji ve 144 klasörden oluşan dosya protokolü ile basitçe temizlenmesini sağlar. “Inner-Speak (İç Benlikle Konuşma Yöntemi) Eğitimi - Reikiturk.com” (25 Aralık 2019). <https://www.reikiturk.com/inner-speak-ic-benlikle-konusma-yontemi-egitimi/> (Erişim 04 Haziran 2022).

“Theta healing almadım. Çünkü, ifadelerini dine çok uygun bulmuyorum hocamız da uzak durmamız gerektiğini söyledi. Hocamızdan theta healing’in sadece Miraç eğitimini aldım o da yalnızca o kısmını uyguluyor.”

Theta healing uzmanı Zehra Hanım, almak istemediği eğitimle ilgili tereddütlerini dile getirirken alıp kullanmadığı eğitimle ilgili düşüncelerini de ifade etmiştir:

“Access barsta her şeye gönüllü olmak gerekiyor, eğer gönüllü olmazsan onu yaşarsın diyor yani hırsız, arsız olmaya razı olacaksın, bu kafamı karıştırdı. Refik Korkmaz’ın eğitimini aldım ama onun dini anlamda sıkıntılı söylemleri vardı, çok dinlemedim.”

Zehra Hanım, kendine göre accessin sakıncalı yönlerini belirtse de accesste mantra denen sözleri severek kullandığını belirtmiştir. Bunun yanında, hiçbir tekniği çok abartmamak gerektiğini, tekniklerin de Allah’ın izniyle faydalı olabileceğini ifade etmiştir.

Ayça Hanım, *“regresyon, reenkarnasyonla bağlantılı olduğundan”* bu tekniğin eğitimini almadığını ve teknikleri önce İslâm’ın süzgecinden geçirip sonra alıp almamaya karar verdiğini vurgulamıştır.

Zeynep Hanım, sakıncalı bulduğu eğitimleri, nedenleriyle birlikte şöyle açıklamaktadır:

“Vazgeçtiğim eğitim olmadı. Dine uymayanı uydurmaya çalışmadım. New Age’in söylemlerine benzeyen eğitimlere gidenlerle de kaygularımı paylaştım. Söylemlerinden rahatsız olduğum theta healing, reiki olabilir.”

Yeni çağ inanışlarının etkisini bildiğini söyleyen Zeynep Hanım, kendisiyle yaptığımız görüşmede sakıncalı gördüğü eğitimleri söylerken dine uygun gördüğü bir eğitimi henüz bulamadığını ifade etmiştir. Ancak, görüşmemizde özünde enerjinin olduğu bir yöntem olan EFT’yi özümlediğini belirtmiştir. Halbuki EFT, her ne kadar enerji psikolojisi tekniği olarak meşrulaştırılsa da öz itibarıyla Çin tıbbına dayanan bir tekniktir. Kadim dinlerden ve anlayışlardan etkilenen yeni çağ inanışlarının bir ürünüdür.

Çalışma grubumuz, genel itibarıyla bir uygulamayı almadan önce İslâmi bir süzgeçten geçirdiğini ifade etmiştir. Ancak nicel bir ölçek olmadığı için bu ifade, “kime

göre neye göre?” sorusunu akla getirmektedir. Uygulamaların İslâm’a uygun olup olmadığı ele alınırken bireylerin din anlayışıyla değil, dinin özüyle ele alınmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz. Çünkü çalışmamızda her uygulamanın temelinde yeni çağ inanışları olduğunu, hepsinde aksayan bir yön olduğunu ifade ettik. Ancak çalışma grubumuzun, genel itibarıyla kendi uygulamalarını İslâm’a uygun görürken diğer uygulamalarda aksayan yönler olduğunu ifade etmeleri, herkesin İslâmi süzgecinin kendine göre olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo-2. Çalışma grubunun aldığı eğitimler ve uyguladığı teknikler.

Çalışma Grubu	Alınan Eğitimler	Uygulayıcılığı/Eğitmenliği Yapılan Teknikler
Abdullah Bey	Koçluk, biyoenerji, refleksoloji, access bars.	access bars.
Ahsen Hanım	EFT, hipnoterapi.	EFT.
Ayça Hanım	Reiki, theta healing, koçluk, kuantum, NLP, Refik Korkmaz Bilinçaltı ve Sembol Dili.	Hepsini kullanıyor ancak en az reiki’yi uyguluyor.
Ceren Hanım	Access bars, bilinçaltı.	Access bars, bilinçaltı.
Ceyda Hanım	Access bars, reiki.	Access bars.
Didem Hanım	EFT, theta healing, access bars, biyoenerji, sarkaç.	Theta healing hariç diğerlerini uyguluyor.
Feyza Hanım	EFT, inner speak, aile dizimi, recall healing, sarkaç, enneagram.	Hepsini kullanıyor.
Handan Hanım	EFT, NLP, theta healing, nöroformat.	Aktif olarak theta healing eğitmenliği yapıyor. Diğer teknikleri bazen uyguluyor.
Hilal Hanım	Theta healing.	Theta healing.
İnci Hanım	EFT, access bars, Refik Korkmaz Bilinçaltı ve Sembol Dili.	EFT, Access bars.

Nurdan Hanım	EFT, EMO, sarkaç.	EFT, EMO, sarkaç.
Nuray Hanım	EFT, access bars, recall healing, koçluk, rüya terapistliği.	Hepsini bütüncül olarak kişiye özel uyguluyor.
Rümeysa Hanım	EFT, theta healing, spiritüel dowsing, recall healing, sarkaç, numeroloji.	Hepsini kişiye ve konuya göre harmanlayarak uyguluyor. Ancak en çok uyguladığı theta healing çünkü, bu tekniğin eğitmenliğini de yapıyor.
Seren Hanım	EFT, JAAS, theta healing, access bars, aile danışmanlığı, sarkaç, numeroloji, yaşam koçluğu, spiritüel dowsing, resetting, hipnoz.	Hepsini uyguluyor.
Zehra Hanım	Theta healing, altın çağın çocukları, yaşam çiçekleri, titreşimlerle dönüşüm.	Hepsini uyguluyor.
Zeynep Hanım	EFT.	EFT.

Tablo-2’de de görüldüğü gibi çalışma grubunun çoğunluğu, birçok eğitim almıştır ve aldıkları eğitimleri harmanlayarak seans yapmaktadır. Bu bulgular, alternatif tedavi uygulamalarının da tıpkı yeni çağ inanışları gibi senkretik/eklektik özelliğe sahip olduğunu göstermektedir.

6.3. Tekniği Kabul Edip Temel Kavramları Yorumlayanlar

Birey, yaşamı anlamlandırma ihtiyacı hissettiği gibi yaşadığı hayata, karşılaştığı olgu ve inandığı akıma da kendi yorumunu katmak istemektedir. Yorum, bireyin doğasında olan bir düşünme eylemidir. Esasen bireyin inandığı akımı anlamlı hâle getiren de ürettiği yorumdur. Bu anlamda diğer olgular gibi din de, sosyal bilimlerde düşünme, anlaşılma ve yorum getirilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim sosyolog, psikolog ve filozofların yaptığı din tanımları bir nevi dini kendi anlam dünyalarına göre yorumlama eylemidir. Dinin deneyimlenmesi ve yaşanması bireyden bireye, toplumdan topluma değişiklik arz etmektedir. Dolayısıyla hayatın diğer alanları sosyal yaşamda etkisini gösterdiği gibi bireyin dinî değerleri de sosyal hayatını etkileyecektir. Dinin öğretileri Kur’an-ı Kerim’de olmasına rağmen, dinin yaşanması

kişiyeye, zamana, koşullara ve mekana göre değişmektedir. Bu anlamda bireyler dini, kendi anlayış ve benimsemeleri derecesinde hayatına aktarmaktadır.³²⁷ Esasen bu değişim dinin doğasında da olan bir değişimdir ki bu durum kutsal metne de aykırı değildir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, dinde değişime açık alanlar olduğu gibi zaman, mekan ve şartlara göre değiştirilemeyen kısımların da olmasıdır.³²⁸ Bu ayrımı bilmemek kimi zaman bireylerin dini yanlış yorumlamasına sebep olabilmektedir.

Çalışma grubumuz, insanın fitratında taşıdığı yorumlama isteğini uyguladıkları teknikleri din ile uzlaştıarak göstermişlerdir. Ancak belirttiğimiz gibi her birey, hayatı kendi zaviyesinden bakarak yorumlamaktadır. Bu yüzden uygulayıcıların tekniğin ne olduğuna dair getirdikleri tanımlamalar, tekniğin dine uygun olup olmadığı hakkındaki yorumları ve tekniği hangi noktadan tutup din ile uzlaştırdıkları genel itibariyle kendi dinî bakış açılarıyla bağlantılıdır.

Teknikler bireyin anlam dünyasında farklı izler bıraktığından ve herkesin dinî hassasiyeti kendi bakış açısıyla bağlantılı olduğundan kimi uygulayıcılar, tekniğin tüm protokollerini kendince yorumlamakta hiçbir sakınca görmezken kimisi bazı protokolleri uygulamaktan kaçınabilmektedir. Yaptığımız gözlemler sonucunda enerji dünyasında birbirinden farklı eğitim alan bireylerin uygulamaları din ile uzlaştıırken daha geniş bir perspektif üzerinden yaklaştıklarını tespit ettik. Başta dinî anlamda emin olamadıkları enerji dünyasına şu anda kalben mutmain olmuş şekilde devam etmektedirler. Bazı uygulayıcıların, teknikleri genel olarak dine aykırı görmedikleri, dine uygun olmayan kısımları da kendi bakış açılarından dine uyarlayarak tekniğin özünü değiştirmeden uyguladıkları görülmüştür.

Theta healing uzmanı Rümeyya Hanım, teknikte dine uyarladığı ifadeleri şöyle açıklamıştır:

“Emrediyorum yerine, talep ediyorum, yaratım ifadesi yerine tezahür, şifâyaya tanık olmak yerine şahit olmak diyorum, 7. seviye yerine huşu frekansı diyorum. Örneğin, Hz.Ali'nin ayağına ok saplandığında, “Ben namaza durayım öyle çıkarın.” diyor. Oradaki huşu hâli.”

³²⁷ Ali Akdoğan, *Dini Hayatı Anlama ve Yorumlama* (İstanbul: Dem Yayınları, 2008), 7-9.

³²⁸ Akdoğan, *Dini Hayatı Anlama ve Yorumlama*, 204.

Rümeysa Hanım, Hz.Ali'nin namazdayken hissettiği istiğrak halini thetanın 7. seviyesine benzetmiştir. Ancak verdiği örneğe bakıldığında, bir tarafta Hz. Ali'nin Allah'a duyduğu bağlılık ve aşk hâli varken diğer tarafta dünyevi bir oluşum bulunmaktadır. Bu durumda, Hz. Ali'nin izlediği yol ile Rümeysa Hanım'ın tarif ettiği yol birbirinden farklı iken aynı sonuca ulaşılabileceği fikri ütöpik bir düşüncedir. Burada uygulayıcıların tekniği uzlaştırırken dinin bazı tecrübelerine ulaşmanın kolay olduğunu, adımları izleyen herkesin ulaşabileceği şekilde sıradanlaştırdığını görmekteyiz. Bu, bize söz konusu uygulamaların uygulayıcıların dinî düşüncelerini değiştirme noktasındaki etkisini göstermektedir. Ayrıca “yaratım” ifadesi yerine “tezahür” kelimesinin kullandığını ifade etse de zaten Stibal'in kitabında da “yaratım (tezahür ettirme)” olarak geçmektedir.³²⁹ Genel olarak teknikte kullanılan yöntemlerin aynı olduğunu, sadece kavram isimlerinin dinî sözcüklerle yer değiştirdiğini görmekteyiz. Ancak dinî sözcüklerin kullanılması tekniğin handikapını ortadan kaldırmamaktadır.

Access bars uygulayıcısı Ceren Hanım tekniği tasavvufi bir bakış açısıyla öğrendiğini, bu sebepten diğer access bars uygulayıcılarına kıyasla tekniği dine çok daha fazla uyarladıklarını düşünmektedir:

“32 bar noktasını 32 farz ile özdeşleştirdik. Seansta temizleme cümlesinde emrediyorum yerine niyet ediyorum diyoruz. Sonunda “Kunfe yekun.” diyoruz. “Bundan daha iyi nasıl olur?” cümlesine “Subhanallah” ekliyoruz. Seans bitiminde burun ucuna gül yağı süreriz. Çünkü, Peygamberimiz'in kokusu da gül kokusudur ve frekansı en yüksek yağ gül yağıdır.”³³⁰

Ceren hanım access bars uygularken yukarıdaki ifadelerin yanında ayet ve esmada kullandığını da belirtmiştir.

Theta healing eğitmeni Handan Hanım, ifadeleri kendi kültürümüze ve inancımıza nasıl uyarladığını şöyle açıklamaktadır:

³²⁹ Stibal, *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*, 346.

³³⁰ Cansız olduğunu düşündüğümüz cisimler bile varlıkları süresince yaşayan varlıklardır. Bu sebepten her varlık birbiriyle bağlantılıdır. Tüm varlıkların bir yaşam enerjisi (Chi) vardır bu enerjilerde sürekli hareket eder. Hareket eden chi'nin ölçüm birimi Hertz'dir (Hz) Evrendeki her şey titreşim halindedir. Titreşim arttıkça frekans artar. Bitkisel yağların titreşimi MegaHertz ile ölçülür. Şifa çalışmalarında ve meditasyonda bitkisel yağlardan titreşimin artması adına faydalanılır. Frekansı en yüksek koku ise gül kokusudur. Frekansı 320 Mhz'dir, Ersin İpek, “Kokuların Frekansı”, *Kuraldışı Dergi* (blog), 04 Mart 2016. <https://dergi.kuraldisi.com/kokularin-frekansi/> (Erişim 12 Eylül 2022)

“Enerji temizleme var. Oradaki aksaklığın gidip yerine Nur’un aktığını imgeliyorum. Aslında rabbitadaki gibi. Seviyeleri Vianna 7 seviye olarak belirlemiş ama katılmak zorunda değiliz. Bediüzzaman hazretleri de birinci mektupta, 4 hayat seviyesi olarak açıklar. Vianna da 4. boyuttan geçerken diğer varlıklar var der. Bunu İslâmi kaynaklarla doğrularız, doğrulamayız, katılırız, katılmayız burası çok ilgilendirmiyor bu Vianna’nın görüşüdür.”

Handan Hanım theta healing uygulamasını dine uyarlamaya çalışan bazı theta healerların, Stibal’in oluşturduğu 7 seviyeden 7.’sini Allah’ın seviyesi olarak düşündüğünü ama İslâm’a göre, Allah’a makam izâfe edilemeyeceğini belirterek uygulayıcıların yaptığı yanlış yorumları eleştirmektedir. Handan Hanım Stibal’in 7 seviyesini Said Nursi’nin risalelerindeki bir bölüm ile uzlaştırmaktadır. *Mektubat*’ta bulunan Birinci Mektub’a bakıldığında ise beş hayat seviyesinden bahsedildiği görülmüştür. Ancak burada konuyla ilgili olan dört tabakaya yer verilecektir:

“Birinci Tabaka: Bizim hayatımızdır ki çok kayıtlarla mukayyedir.

İkinci Tabaka: Hz. Hızır ve Hz. İlyas’ın (aleyhimessem) hayatlarıdır ki bir derece serbesttir. Yani bir vakitte pek çok yerde bulunabilirler.

Üçüncü Hayat Tabakası: Hz. İdris ve Hz. İsa’nın (aleyhimessem) tabaka-i hayatlarıdır ki beşeriyet levazimatından tecerrüd ile melek hayatı gibi bir hayata girerek nurani bir letafet kesbeder.

Dördüncü Hayat Tabakası: Şüheda hayatıdır. Nass-ı Kur’anla şühedanın, ehl-i kuburun fevkinde bir tabaka-i hayatları vardır. Evet şüheda, hayat-ı dünyeviyelerini Tarik-i hakta feda ettikleri için, Cenab-ı Hak, Kemal-i kereminden onlara hayat-ı dünyeviyeye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı âlem-i berzahta onlara ihsan eder. Evet onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar. Yalnız daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar.. Kemal-i saadetle mütelezziz oluyorlar. Ölümdeki firak acısını hissetmiyorlar.”³³¹

Handan Hanım’ın dinî kaynaklara örnek olarak gösterdiği esere bakıldığında, dördüncü boyutta diğer varlıkların değil şehitlerin yer aldığı görülmektedir. Bu eserde yer

³³¹ Said Nursi, *Risale-i Nur Külliyyatından Mektubat* (İstanbul: Rnk Neşriyat, 2008), 5-6.

alan birinci tabaka haricindeki diğer tabakalarda verilen örneklerden biri veli kul diğeri peygamber ve şehitlerdir. Yeni çağ inancı merkezli theta healingteki boyutlarla bu tabakalar arasında bir benzerlik olmamakla birlikte insanın yeni çağ minvalindeki uygulamalarla eserde bahsedilen seviyelere çıkabileceğinin düşünülmesi de ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca Handan Hanım, theta healing eğitiminde öğrencilerin en çok takıldığı *yaratıcıya emretme* ifadesinin de bir çeviri hatası olduğunu, kendisinin öğretmenlik eğitiminde Stibal'den böyle bir kelime duymadığını belirtmektedir:

“Ben İngilizce öğretmeniyim ve öğretmenlik eğitiminde Vianna'nın ağzından hiçbir şekilde order (emretmek) kelimesini duymadım. Hep requested (rica etmek) dedi. Çeviri hatası var, ki Vianna emrediyorum dese de bilinçaltı dilinde emir kipi anlaşılır. Mesela dua da vardır, buradaki emir gramer olarak emir kipidir.”

Bilinçaltının emir kipini anladığı ifade edilse de Allah'a dua edildiğinde kullanılan emir kipi emir niyetiyle olmayıp niyaz eder şekildedir. Ayrıca çalışmamızın birinci bölümünde, Stibal'in “emredilir” ifadesini kullanmanın daha doğru olduğunu düşündüğünden bahsedilmişti. Tekniğin kurucusunun kitabında böyle bir bölüme özellikle yer verilmesi yapılan çevirilerde bir hata olmadığını gözler önüne sermektedir. Bu durumda kurucunun Türkiye'deki eğitimlerinde, “emredilir” ifadesini kullanmaması eğitim verdiği ülkenin hassasiyetine göre davranabileceğini düşündürmektedir.

Bunun yanında, uzlaştırmaların tekniğin özünü değiştirmeden yapılması uygulamadaki anlayışın devam etmesi demektir. Uygulanan teknikte sadece farklı kelimeler kullanılması, tekniği meşru bir uygulamaya dönüştürmemekte ya da bünyesindeki olumsuzlukları silip atmamaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, yeni maneviyat arayışlarının bir yandan kurumsal dinden ayrışma çabası içindeyken diğer yandan gelenekten beslenmeye devam ettiği üzerinde durulmuştu. Aynı durum alternatif tedavi uygulamalarının din ile uzlaştırılmasında da görülmektedir. Din ile uzlaştırma, modern insanın yeni maneviyat arayışı içindeyken bile kurumsal dinin ifadelerinden vazgeçemeyişi olarak yorumlanabilir.

Ancak uzlaştırmalardaki bir soruna değinmek gerekmektedir. Uygulayıcılar tarafından verilen örnekler her zaman dinî anlamda tam bir karşılık bulamamaktadır. Bu da uygulayıcıların verdikleri örneğin özünde ne anlatmak istediği ya da verilen örneğin hangi kaynaktan geldiğini sorgulamadıklarını göstermektedir. Uygulayıcılar, her ne kadar tekniği uzlaştırma ve insanların mantığına bürüme çabasında olsalar da, verilen bilgilerin doğruluğunu kontrol etmelidirler. Çünkü uygulayıcıların din ile yanlış uzlaştırdıkları bir kavram, kendilerinden etkilenen kesimin de düşünce dünyasını etkileyecektir.

Alternatif tedavi uygulamalarında içsel dönüşüm, reenkarnasyon, karma, tekâmül, evren kavramları sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kavramların Uzak Doğu inanışlarından, bizim geleneğimiz olan tasavvuftan ve kuantum fiziğinden geldiği görülmektedir. Hemen hemen tüm alternatif tedavi uygulamalarında kullanılan, bunun yanında alternatif tedavi uygulayıcısı olsun olmasın halk arasında da sıklıkla kullanılmaya başlanan bu kavramların alternatif tedavi uygulayıcılarının zihin dünyasında ne anlama geldiğini bulmak bu araştırma için önem taşımaktadır. Gerek danışan ve öğrencilerine sarf ettikleri gerekse sosyal medya paylaşımlarında kullandıkları kavramlar onları takip eden topluluğun düşünce dünyasını etkileyebilmektedir. Bu sebeple sık kullanılan kavramların uzman ve eğitimciler için neye karşılık geldiğini bulmak, bu kavramların önümüzdeki yıllarda toplumun belli bir çoğunluğu için ne ifade edeceğini bulmak olacaktır.

6.3.1. İçsel Dönüşüm

İçsel dönüşüm, enerjisel olarak kişinin olumsuz düşünce ve olaylardan duygusal anlamda arınması, arındıkça da ruhsal ya da manevi anlamda daha olgun olması kabilinden düşünülse de kavrama başka bir açıdan bakıldığında içsel dönüşüm; zahir olandan batın olana, bedenden ruha, duyuşal alandan ruhsal alana yapılan bir yolculuktur. Bu aşamalar içsel dönüşümün en kıymetli aşamalarıdır. Bu merhalenin sonunda birey, beş duyu organıyla algılayamadığı bir varlığa inanmaya, bu varlığı düşünmeye ve onu sevmeye başlar. Bu aşamada, iç-bene giden yolculuk başlamıştır.³³² Augustinus *İtirafnar* adlı eserinde kendi geçirdiği içsel dönüşüm yolculuğunu şu sözlerle özetlemektedir: “Rabbim, senin kılavuzluğunda yüreğimin derinliklerine daldım.”³³³ Augustinus, görünen

³³² Vefa Taşdelen, “Augustinus ve Yunus Emre’de İç-Ben Alanı”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22 (2012), 59-60.

³³³ Saint Augustinus, *İtirafnar*, çev. Dominik Pamir (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2007), 152.

alemden görünmeyen aleme çıktığı keşfi “yüreğinin derinlikleri” yani “iç benliği” olarak yorumlamaktadır. Çünkü, dış-ben, bedensel iken iç-ben tinsel gerçekliği ortaya koymaktadır. Bu anlamda bizim kültürümüzdeki Yunus Emre'nin “Bir ben vardır bende benden içeri” sözüyle kastettiği de iç-benliktir. Bu benlik, ruhsal benliğe karşılık gelmektedir. İç-benlik'in her daim Tanrı'yla bağlantılı olduğu ve Tanrı'nın huzurunda olduğu realitesi iç-beni aşkın hale getirir; iç benliği fâni, bağımlı ve sınırlı benlik halinden çıkarır. İç-benlik, bedeni göz ardı etmez, fakat onu ruhsal bir bağlam içinde bedeni öne çıkarmayacak tarzda ele alır. Yunus Emre'de bireyin “kendini bilme”si ifadesi, iç-benliğin keşfi açısından temel şarttır. Kendini bilme yolculuğundaki bireyde iç-ben var olmaya başlar. İlim, burada kendini bilmenin yanında kendini oluşturmaktır. Çünkü kendini bilme yolcuğuna adım atmayan birey iç-bene varamaz. Bu sebeple, kendini bilmekle, iç-benini var etmek aynı çizgide ilerler. Kendini bilen birey iç benliğini inşa eder; iç benliğini inşa ettikçe de kendinin kaşifi olur.³³⁴ Augustinus ve Yunus Emre'nin karşılaştırılması Doğu ile Batı düşüncesinin karşılaştırılması niteliğinde olmuştur. Bu karşılaştırma incelendiğinde içsel dönüşümün, İslâm düşüncesinde “Kendini bilen Rabbini bilir.” ifadesiyle vücut bulduğu görülür. Çalışma grubu ise kendi bakış açılarına göre içsel dönüşüm kavramına farklı yorumlar getirmiştir.

Çalışma grubunda, içsel dönüşümün İslâmi karşılığının öze dönüş olduğunu düşünen 5 kişi, “kendini bilen Rabbini bilir.” ifadesini anımsattığını düşünen 5 kişi, farkındalık/kendini okumak olduğunu düşünen 1 kişidir. Ayrıca bu kavramı kullanmadığını söyleyen 3, bilmediğini söyleyen 2 kişi bulunmaktadır. Burada, içsel dönüşüme verilen İslâmi karşılık örneklerinden hareketle alternatif tedavi uygulamalarının gelenekten beslendiği görülmektedir.

Theta healing eğitmeni olan Handan Hanım, içsel dönüşümü öze dönüş olarak ifade etmiştir:

“Peygamberimiz savaştan dönerken küçük cihattan büyük cihada dönüyoruz diyor ya. Oradaki büyük cihat içerdeki dönüşümdür. Ben kendimi değiştirdiğimde Rabbimi tanıyorum.”

³³⁴ Taşdelen, “Augustinus ve Yunus Emre'de İç-Ben Alanı”, 65-66.

Handan Hanım, hadisten örnek vererek içsel dönüşümün aslında nefisle mücadele etmek olduğunu düşünmektedir. Ayrıca bu kavram, alternatif tedavi uygulamalarından sonra, bireylerin içsel bir dönüşüm yaşayacağı vurgusundan hareketle enerji dünyasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, her ne kadar adına içsel dönüşüm denilse de dinî karşılık olarak tekâmül örneğinin verilmesi alternatif tedavi uygulamalarının gelenekten beslendiğinin göstergesidir.

6.3.2. Reenkarnasyon

Reenkarnasyon (reincarnation) kavramı, Fransızca kökenlidir. Yeniden bedenlenme anlamına gelir. Türkçede ise *tenasüh* yani *ruh göçü* ifadesiyle karşılık bulmaktadır. Reenkarnasyon inancı, Hindistan kökenlidir ve MÖ 4800 yılına kadar dayanmaktadır. Reenkarnasyon, bireyin ölümünden sonra ruhun tekrardan insan vücuduna gelmesiyle ruhun başka bir bedende yaşamaya devam etmesi demektir.³³⁵ Ruhun bedenden bedene gezmesi ayrıca eski Yunanlılarda da yaygın olan bir düşüncedir. Dolayısıyla bu düşüncenin oluşmasında Yunan medeniyetinin de katkısı vardır. Ayrıca firavunların da aynı düşünceye sahip olduğu bilinmektedir. Reenkarnasyon, İslâm dini açısından gerçekliği olmayan bir kavramdır. Çünkü İslâm'a göre kabir azâbı ve meleklerin sorgusu gibi iki gerçeklik vardır. Bu gerçekliğin dayanağı ise İslâm'ın iki temel kaynağında yer alan mütevatir haberler aracılığıyla ortaya konulmuştur. Azab ve sual, vefat edenin ruhuna aittir. Çünkü, ruhu kendine özgü olmayan bir insanın sorguya çekilmesi ve bunun sonucunda azap ya da nimetle karşılık bulması düşünülemez. Bu minvalde insan ruhu, yalnızca sahibine aittir. İslâm'a göre reenkarnasyon olmadığı Kur'an-ı Kerim'de de açıkça ifade edilmektedir. *“Nihayet o kafirlerden birine ölüm geldiği zaman şöyle der: “Rabbim, ne olur, beni hayata geri döndür!” “Döndür de, yaşarken yanlış yaptığım ve yapmam gerekirken yapmadığım her hususta sâlih ameller işleyeyim.” Ne mümkün! Bu temennî, onun ağzından çıkan boş bir laftan ibaretir. Kaldı ki, onların önlerinde, tekrar diriltilecekleri güne kadar geri dönmelerine imkan tanımayan bir engel vardır.”*³³⁶ Ayette ruh, bu dünyaya tekrar gelmek istese de gelmelerine engel olunacağı ifade edilmektedir. Bu durumda dünyaya tekrar gelemeyen ruhun, bedenden bedene gezeceğinin düşünülmesi sadece zihinsel bir tasavvurdur.

³³⁵ Fikret Karaman, “Tenasuh veya Reenkarnasyon Üzerine Bir Değerlendirme”, *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2017), 11-12.

³³⁶ el- Mü'minûn 23/99-100, Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 3/485.

Ezcümle İslâma göre, bu dünya hayatını beden ve ruh ile tamamlayan insan, ölümden sonra da haşredilmesi sonucunda, kendi beden ve ruhu ile beraber, sonsuz hayatını yaşayacaktır.³³⁷

Reenkarnasyon, enerji dünyasında bireyin önceki yaşadığı hayatların şimdiki yaşamında getirdiği olumsuzluklar anlamına gelen “geçmiş yaşamların etkisi” şeklinde karşılık bulmaktadır. Hatta insanların hayatında yaşadığı olumsuzluklarda geçmiş yaşamların etkisi olduğu düşünülmekte ve bu etkilerden kurtulmak için çeşitli enerji uygulamaları yapılmaktadır. Bu araştırmada, çalışma grubunun tamamı reenkarnasyona inanmadığını ifade etmiştir. Sadece Seren Hanım, reenkarnasyona inanmamakla birlikte uyku sonrası her uyanmanın bir enkarnasyon olacağını düşünmektedir:

“Bize göre reenkarnasyon yok ama ben şunu düşünüyorum, yeniden doğuş gibi değil de, ruh zaten çok boyutlu her alanda geziyor. Rüya âlemi de bir boyut. Her uyku bir ölümse belki her uyanma da yeniden bir doğum dersem oradaki yaşam da bir reenkarnasyon örneğidir.”

Seren Hanım’ın bu açıklamaları bize yeni çağ inanışlarının ortak özelliği olan çok boyutlu evren anlayışını hatırlatmaktadır. Yeni çağ inanışları çok boyutlu bir dünyada yaşadığımızı savunur. Bu anlayışa göre Tanrı, “saf bir ışık” ya da “ilahi bir ruh” olarak resmedilir. Ayrıca modern bireyin yapay bir yaşam sürdüğü savunulur.³³⁸ Bu anlayıştan hareketle ruhun çok boyutlu olduğunu ifade eden Seren Hanım, yapay bir yaşam ifadesini kullanmasa da her doğumun bir enkarnasyon olabileceğini düşünerek çoklu evren anlayışına vurgu yapmaktadır.

6.3.3. Karma

Enerji dünyasında kullanılan kavramlardan biri *karma*dır. Hatta son zamanlarda halk arasında “kul hakkına girmeyelim” sözü yerine “karmasına girmeyelim/dahil olmayalım” ifadesinin kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Karma, Caynizm, Budizm, Hinduizm gibi dinlerde önemli bir kavramdır. Sanskritçe bir kelime olup fiil, hareket manasına gelir. Hint dinlerine göre, “sebep-sonuç kanunu” dur. Bu inanca göre birey geçmişte ne yaptıysa gelecekte onu yaşayacaktır. Geçmiş ile insanın doğumundan

³³⁷ Ebu Hasen Siraceddin Ali b. Osman el- Ūşî, *Emâli Şerhi I*, çev. Şahver Çelikoğlu (İstanbul: Marifet Yayınları, 2007), 1/125-126.

³³⁸ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, 285.

önce başka bir hayatı olduğuna dair inanç kastedilirken gelecek ile ölümünden sonra bu dünyada yeniden bir hayata sahip olacağı ifade edilir. Çünkü karma inancının temelinde, bireyin ölümden sonra dünyaya yeniden başka bir bedenle gelmesi ve bu ölüp dirilmenin süreklilik arz etmesi durumu vardır. Bu anlamda karma, reenkarnasyon inancıyla da iç içedir.³³⁹ Hint dinlerinde karmanın bir sebep-sonuç yasası olduğuna ve bireye yaptıklarının karşılığının karma kanunu tarafından verileceğine inanılır. Ancak bu kanunu ortaya koyan bir yaratıcının olduğu kabul edilmez. Onlara göre karma kendiliğinden işlemektedir. Bu durumda bireyin bu dünyadaki davranışlarını kim gözlemliyor ve iyi-kötü olduğunun kararını kim veriyor? sorusu ortaya çıkmaktadır. Eğer iddia edildiği gibi bir sonraki hayat planlanıyorsa bu hayatı da düzenleyen mutlak bir kudret olması gerekir. Ancak karma inancında böyle bir güç yoktur. Bunun yanında karmanın varlığına inanan bireyler, kendi inançları bağlamında, karmanın Allah'ın iradesi ile işlediğine inanır. Ancak göz ardı edilen nokta, İslâm dini ile karma inancının çelişmesidir. Çünkü, Allah, birçok ayette iyilik ve kötülüğün ecrini verenin kendisi olduğunu açıkça serdetmektedir.³⁴⁰ “*Sabret; çünkü, Allah iyi davranan ve işini güzel yapanların ecrini zayi etmez.*”³⁴¹, “*Artık kim zerre ağırlığınca bir iyilik yapmışsa, onu görür. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük yapmışsa, onu görür.*”³⁴²

Çalışma grubumuzdaki bireylerden, 1 kişi karmaya inanmadığını, 2'si kavramı bilmediğini ifade ederken, 5'i karmayı atalardan gelen aktarım olarak düşünmekte, ayrıca bu 5 kişiden 1'i aynı zamanda karmayı enerjisel alanda başkasının alanına dâhil olma olarak görmektedir. Çalışma grubumuzun 4'ü karmayı enerjisel anlamda birinin alanına dâhil olmak yani dedikodu vs. ile günah enerjisine girmek şeklinde değerlendirmektedir. Geriye kalan 3 kişi ise karmanın “men dakika dukka”* ifadesiyle karşılık bulduğuna inanmaktadır.

Karmaya inanmadığını söyleyen EFT uzmanı Zeynep Hanım bunun epigenetikle karıştırıldığını şöyle ifade etmektedir:

³³⁹ Adem Yakup, *İslam ve Karma Felsefesi* (İstanbul: Güneş Yayıncılık, 2003), 6.

³⁴⁰ Yakup, *İslam ve Karma Felsefesi*, 44-46.

³⁴¹ Hüd 11/115, Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 2/589.

³⁴² el-Zilzâl 99/6-8, Ömer Çelik, *Hakk'ın daveti Kur'an-ı Kerim: Meali ve Tefsiri* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 5/556.

* Men Dakka Dukka: “Ne ekersen onu biçersin, ne edersen onu bulursun” anlamlarına gelmektedir. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat* (Ankara: Aydın Kitabevi, 2007), 611.

“İnanmıyorum. Dede koruk yer, torunun dişi kamaşır atasözü ise karmayla ilgili değildir. Bu DNA ve RNA ile alakalıdır.”

Atalardan gelen aktarımın doğruluğuna inanan Zeynep Hanım, dedenin yaşadığının torunu etkilemesinin var olan döngünün kırılmasına vesile olabileceğini düşünmektedir. Ancak bu durumun da, tamamen insanın iradesiden bağımsız olmadığını da vurgulamıştır.

Sonuç olarak, karmanın genel itibariyle atalardan gelen aktarım ve gıybet sonucu günahına dâhil olmak ile özdeşleştirildiğini, ancak karma ile ilgili literatüre bakıldığında karma kanunu ile uygulacıların karmaya karşılık verdikleri örneklerin aynı olmadığı görülmektedir. Bu durumda uygulayıcıların genellikle olguları karşılaştırırken kavramın dayandığı kaynağa dair fazla bir araştırma yapmadıklarını, sonuç olarak da yanlış olguları karşılaştırdıkları ortaya çıkmaktadır.

6.3.4. Tekâmül

Arapçada kemâl kökünden türeyen *tekâmül*, kelime olarak mükemmelleşmek, tamamlanmak anlamlarına gelmektedir.³⁴³ Bazı arifler tekâmülü şöyle açıklar: “Âlemdeki tüm yaratılanlar farkında olsa da olmasa da hızlı bir şekilde kemâle doğru hareket eder. Bu anlam tabiatın yasası ve namusudur. Bu hareket sadece insanda iradeye bağlıdır.” Arifler ruh ve nefis basamağında insanın seyr-i sülûkunu sonsuz görmektedir. Yani bireyin sonunun Hak'ta fena bulması ve onun bekasında baki olmasıdır. Felsefi bir terim olarak tekâmül; her yaratılanın varlıksal imkânı derecesinde kemâl merhalelerini katedeceği ve insanın da içinde bulunduğu imkân ölçüsünde erdem kazanmasıyla, kemâl mertebelerini aşarak en üst dereceye kavuşması anlamındadır.³⁴⁴ Tekâmülün hem kelime anlamına, hem de yapılan tasavvufi, felsefi tanımlarına bakınca hepsinde ana tema; daha iyi olmak, gelişmek, dönüşmek ve sonunda en mükemmel olana ulaşmaya çalışmaktır.

Tekâmül kavramının İslâmi karşılığı olarak çalışma grubumuzdaki bireylerden 9'u kâmil insan olma/Seyr-i sülûk yolculuğu olduğunu söylerken bu 9 kişiden 2'si aynı

³⁴³ Mehmet Bayrakdar, “Tekamül Nazariyesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011), 40/337.

³⁴⁴ Seyyid Cafer Seccadi, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Uygur, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007), “Tekamül”, 469-470.

zamanda alternatif tedavi uygulamalarındaki duygu dönüşümü ile tasavvuftaki yolculuğun birbirini tamamlayabileceğini ifade etmektedir. Geriye kalan 7 kişi tekâmülü, kişinin gelişimi veya dünyaya geliş amacı olarak düşünmektedir.

Ceyda Hanım, “*Nefis tabakaları olarak düşünebiliriz.*” ifadesiyle tekâmülü tasavvuf yolculuğuna benzetmektedir.

Ayça Hanım, tekâmülün zihinsel ve ruhsal anlamda ikiye ayrıldığını ifade etmektedir:

“Alternatif olanla zihinsel tekâmül yaparız ama bir de ruhsal tekâmül var. Onun içinde dindarlığa, esma ve zikire ihtiyaç var. Bu teknikleri kullanan insan da bir şeyler yaşıyor. Çünkü Allah hepimize belli programlar koydu ve o zihinsel programları aktive ediyor. Ruhsal tekâmül için de iman gerekir. Ben bunu iki kanat görüyorum.”

Ayça Hanım, tekâmülün iki kanat olduğunu, ancak ruhsal tekâmülde yaşananın doğru yorumlanması için zihinsel tekâmülden faydalanmak gerektiğini ifade etmektedir. Bireyin “Ben oldum” egosuna kapılmasına izin vermeyerek aynı zamanda zihinsel tekâmülü de sağlayan alternatif tedavi uygulamalarına ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Ancak, manevi hal yaşayan, nefis mertebelerini aşan bireylerde, zaten ego’nun kalmadığını ve hiçlik mertebesine ulaştıklarını ya da bu yolda mesafe katettiklerini görmekteyiz. Tasavvuf ehli insan, alternatif tedavi uygulamalarından habersiz de olsa tekâmül basamaklarını bir müşrid rehberliğinde aşabilmektedir. Bu minvalde zihinsel tekâmül olmadan ruhsal tekâmülün de aşamayacağı düşüncesinin dinle uzlaştırma noktasında aşırı bir yorum olduğu kanaatindeyiz. Esasen buradaki ruhsal tekâmül, seyr-i sülûk yolculuğu olarak düşünülebilir ki seyr-i sülûk* yolculuğu da bilindiği üzere bir mürşid gözetiminde olmalı ve Hakk’a ulaşma amacıyla çıkılan bir yol olmalıdır.

* Sülûk kavramı: “Tâlibin bir mürşidin gözetiminde yaptığı mânevî yolculuk anlamında kullanılan bir tasavvuf terimi.”dir. Tasavvuf “sülûk ilmi” olarak da bilinir. Tasavvufun konusu, tasavvuf yolcusunun Hakk’a ulaşma yeteneğini elde etmek amacıyla nefsinin dünyevi kötülüklerden arındırıp, ahlâkını düzelterip güzelleştirmesi gayesiyle Rabbini, nefsinin bilmesidir. Sülûk’un nefisteki ilk durağı olan tövbenin ardından tâlibin kalbinin uyanık (yakaza) hale gelmesi, bunun sonucunda Hakk’a kavuşmasının (fenâfillâh) ardından Hak olan ile bâki olmasıdır (bekâbillâh). Sülûk, tarikat sonrasındaki dönemde genel itibarıyla aynı manaya gelen seyr kelimesiyle beraber kullanılarak seyr-i sülûk anlamını kazanmıştır. Süleyman Uludağ, “Sülûk”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010), 38/127.

Seyr-i sülûk ile tekâmül, çalışma grubunun düşüncesine göre benzer kavramlar olsa da alternatif tedavi uygulamalarındaki tekâmülde bireyin daha çok (haset, öfke, kin vb.) kendini rahatsız eden duygulardan, kurtulmaya çabalayarak, kendi zihin ve ruh dünyasını rahatlatması amaçlanır. Seyrû sülûkte ise amaç Hakk’a ulaşmak olduğundan iki ayrı amaçla çıkılan yolun aynı sonuca ulaştırmayacağı bir gerçektir. Dolayısıyla karşılaştırılan kavramların tam bir karşılığının olmadığı görülmektedir.

Özet olarak çalışma grubunun geneli, içsel dönüşüm ile tekâmülü eş anlamlı olarak düşünseler de tekâmül anlayışları da birbirinden ayrılmaktadır. Birçoğu birden fazla tekâmül olduğunu düşünerek yeni çağ inanışlarındaki holistik yapıyı ortaya koymaktadır.

6.3.5. Evren Kavramı

Alternatif tedavi uygulamalarında sık kullanılan kavramlardan biri evren ifadesidir. Evren; gökyüzündeki varlıkların tümünü ifade eder. Kozmos, kâinat, âlem, cihan gibi eş anlamlıları vardır.³⁴⁵ Başka bir tanıma göre evren; tinsel ve maddesel sistemlerin tamamına verilen genel isimdir. Maddesel evren; astronomi alanına dâhildir. Sonsuz ve sınırsız değişimleri vardır. Maddesel evren manevi evrenin bir kısmını kapsar. Manevi evren ise tüm yaratılanları kapsayan, hakiki ve tanrılık bir kavrayıştır. Ayrıca fiziksel ve maddi evren çeşitli oranlarda yoğunlaşmış bir enerjiden ibarettir. Manevi evren de aynı sistemdedir. Bu sebeple başlangıç noktası enerji olarak ele alındığında her iki evrenin görünümü farklılık arz etse de esasen ikisi de birdir.³⁴⁶ Bu tanımda maddi, manevi evrenin öz itibariyle enerjiden meydana geldiği ifade edilerek hepsinin cevherinin enerji olduğu belirtilmektedir. Buna göre maddi evren manevi olandan sadece görünüm olarak farklı onun dışında “ikisi de aynı”dır. Burada uygulayıcıların da kavramları kullanırken aynı mantıkla hareket ettikleri görülmektedir. İki farklı kavramla kastedilenin aynı olduğu ifade edilerek kavramlardan daha bütüncül olan kullanılmaktadır. Modern toplumda, seküler kesim yanında dindar kesimin de artık bu ve benzeri ifadeleri günlük yaşamda kullandığı görülmektedir. Bu bağlamda dindar bir uygulayıcının yaptığı seansta “evren”

³⁴⁵ Şükrü Halûk Akalın vd. (ed.), *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005), 668.

³⁴⁶ Ergün Arıkdal, *Ansiklopedik Metapsişik Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları, 1984), 62.

ifadesini kullanması dikkat çekmiştir. Bu ifade ile ne kastettiği kendisine ulaşılarak sorulmuştur.

“Orada kastettiğim kâinattı. Evren, kâinat, âlem, nasıl ifade edersen et, hepsi aynıdır, yaşadığımız dünyadır ve yaratan tek ilah Allah’tır. Bazıları “Allah’a şirk koşuyorsun.” dedi. Evreni yaratan da Allah, ben nasıl Allah’a şirk koşarım? Ben, sahip olduğum rızkı ne kadar genişletirsem karşılığı da bana o kadar geri dönecektir. Demek istediğim buydu ama sanki ben şirk koşuyormuşum da rızkı başkasından bekliyormuşum gibi anlaşıldı. Bu da, bir kul hakkıdır aslında. Sen birine iftira attığında kul hakkına giriyorsun. Bizi yaratan bir Allah var ama bizim de bir sorumluluğumuz var ki birçok ayette biz sizin rızkınızı boynunuza asmışızdır, kişinin rızkı çalıştığıının karşılığıdır* denir. Bazı ayetlerde de rızkın çocuk, mal, sağlık olduğu da açıkça söylenir, biz bu kısmı unutuyoruz. Ben, bu sorumluluğu yerine getirmez de oturur rızık beklersem olmaz.”*

Esasen dindar bir uygulayıcı olan hanımefendi, evren kavramını toplumun bu kadar tepkiyle karşılaşmasını bir yerde anladığını, zira bilinçaltı çalışmalarında kullanılan bazı kavramların, insanlarda korku oluşturduğunu, örnek olarak para bolluk-bereket ritüellerinin temeli spiritüelliğe dayandığından insanların bu çalışmalara ön yargıyla yaklaştığını belirtmiştir. Ancak, verdiği ayet örneklerini İsrâ Suresi 13. Ayet ve Necm Suresi 39. ayetlerini incelediğimizde iki ayette de amel anlamı bulunmaktadır. Uygulayıcının, rızkın çocuk, mal, sağlık olduğunu söylemesiyle ilgili ise doğrudan bir ayet olmadığı ancak bunu uygulayıcının bir yorum olarak ifade ettiği düşünülmektedir.

Bizim gözlemlerimize göre, alternatif tedavi uygulamaları sonrasında dindar uygulayıcılar da kavram kullanımında esnek olmaya başlamış, daha spiritüel ve bütüncül olan ifadeler kullanmaya başlamıştır. Bütüncül ifadeler kullanmanın temel sebebi toplu

* el-İsrâ 17/13, “Biz her insanın sevabını ve günahını (amel) boynuna doladık: Öyle ki, kıyâmet günü önüne, her şeyi açık açık kaydedilmiş bulacağı bir defter çıkaracağız.” Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 3/124.

* en-Necm 53/39, “İnsan için yalnız kendi çalıştığıının karşılığı vardır.” Bu ayetin tefsirine bakıldığında çalışma kelimesiyle kast edilen anlamın rızık değil kişinin dünyada yaptığı amelleri olduğu ifade edilmiştir. Ömer Çelik, *Hakk’ın Dâveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Yüce Tefsiri* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 4/686.

uygulamalarda bulunan hem seküler hem de dindar bireylere hitap etmeye imkân tanıma arzusu olabilir.

6.4. Yeni Kazanılan Kavramlara İslâmi Karşılık Üretmek

İnsan, doğası gereği yaşam boyu karşılaştığı olay ve durumları hâlihazırda inandığı din ya da yaşadığı kültürle bağdaştırmaya çalışmaktadır. Böyle bir bağdaştırma sonucunda birey, yeni davranışları zihninde uzlaştırdığından mantıksal bir zemine oturtmuş olur. Alternatif tedavi uygulamalarından sonra, bireyler sadece dinî anlamda değil günlük hayatındaki davranışlarında da değişimler yaşadığını ifade etmektedir. Yeni kazanılan bu davranışlar dengede kalma, akışa teslim olma, olumlu düşünme/konuşma ve yargıya girmemektir. Bunun yanında uygulayıcılar/eğitmenler, kişinin seanslarda travmalardan arındıkça bu özelliklerinin gelişeceğine inanmaktadır. Dindar uygulayıcılar ise bu kavramların İslâm'da bir karşılığı olduğunu ifade ederek din ile uzlaştırmakta ve esasen modern dönemde İslâm'a uygun yaşanmadığı için Allah'ın 21. yüzyılda bu davranışları alternatif tedavi uygulamalarıyla hatırlattığını düşünmektedir. Uygulayıcılar, bu düşünceleriyle hem kavramlara zihin dünyalarında İslâmi bir karşılık vererek mantıksal düzeyde meşrulaştırmakta hem de 21. yüzyılda istenen ama ulaşılamayan meziyetlere alternatif tedavi uygulamalarıyla erişilebileceğini iddia etmektedir.

6.4.1 Dengede Kalma/Ölçülü Olma

Ölçülü olmak, hayatın her döneminde üzerine konuşulan, tartışılan bir değer olmuştur. Nitekim bu konuda filozof ve İslâm düşünürleri çeşitli yorumlar yapmışlardır. Platon'a göre birey, hayatında dengeli olunca iç dünyasında düzeni yakalar, kendiyle barışık ve kendine hâkim olma konusunda başarılı olur. Müzikteki pes, tiz, orta ve diğer ara notaların birbiri arasında uyumlu olması gibi, ruhun üç kısmının birbiriyle uyumlu şekilde işlemesine imkân vererek çokluğun kaosundan sıyrılır ve birbirinden farklı niteliklerin tamamını bir armoniyle tek bir kişinin benliğinde eriterek bütün hâle getirir.³⁴⁷ İslam düşünürleri de benzer şekilde bireyin dengeli ve ölçülü bir yaşam sürerek mutlak mutluluğa ulaşabileceğini düşünmektedir.³⁴⁸ Bu kavram alternatif tedavi uygulamalarında, her duyguyu dengede yaşamak şeklinde açıklanmaktadır. Danışanın

³⁴⁷ Platon, *Devlet*, çev. Sabahattin Eyboğlu - M. Ali Cimcoz (Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1999), 121.

³⁴⁸ Mehmet Demirtaş, "İslam Düşüncesinde 'Ölçülü Ve Dengeli Olmak' Bir Değer Olarak Nasıl Ele Alınmıştır", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (30 Aralık 2017), 201.

olumsuz duygulardan (kin, nefret, öfke vs.) arındıkça veya olumlu duyguların aşırısından kaçındıkça (sevgi, neşe, azim vs.) duygularda dengede kalmanın kolaylaştığını ifade etmektedirler.

Çalışma grubumuzdaki bireylerden, 10’u İslâm’da her şeyin ortasının makbul olduğunu, bu 10 kişinin 4’ü aynı zamanda dengede kalmanın “Ümmeten vasaten” (Bakara-143.) ayetinin karşılığı olduğunu düşünmektedir. Geriye kalan bireylerden 3’ü dengede kalmanın İslâmi karşılığının “sırat-ı mustakim” demek olduğunu, aynı zamanda 1’i her şeyin ortasının makbul olduğunu da ifade ederken, 1’i de dengede kalmayı Hz.Muhammed’in örnek olduğu Muhammedî bilinç yani “dünya ahiret dengesi” olarak açıklamıştır.

Hilal Hanım, dengede kalmayı “*dünya ahiret dengesi, alma verme dengesi*” olarak açıklamaktadır. Alma-verme dengesi uygulamalarda sıklıkla karşımıza çıkan bir kavramdır. Hatta yapılan seansların sonunda istenen yüksek ücretler de alma-verme dengesi ile meşrulaştırılmaktadır. Verilen hizmetin, satılan ürünün bir maliyeti olsa da yapılan her davranış ve iyiliğin alma-verme dengesi ile düşünülmesi, bir süre sonra insanın yaptığı her iyiliğin karşılığını bu dünyada beklemesine ve batınî güzelliklere kendini kapatmasına sebep olabilecektir. Halbuki, uygulamaları savunanlar, bu uygulamaların karşılıksız sevgi, beklentisizlik, olanı olduğu gibi kabul etme ve görünen âlemin ötesindeki görmeye yardımcı olduğunu söylemekte ve uygulamaların bireyi neredeyse dervişane bir aydınlanmaya götüreceğini düşündürmektedirler. Ancak, aynı uygulamaların alma-verme dengesiyle maddeye takılması, alternatif tedavi uygulamalarının ikircikli yapısını ortaya koymaktadır.

Çalışma grubunun genel düşüncesinden hareketle, bireyin yaşadığı duygu durum bozuklukları duyguların dengede tutulamamasından kaynaklanmaktadır. Bunun farkında olan uygulayıcılar da insanların aşamadıkları duygulardan arınmalarında tekniklerin yardımcı olduğunu ifade ederek tekniklerin yaygınlaşmasını sağlamakta, bunu dinî terimlerle güçlendirerek meşrulaştırmaktadır.

6.4.2. Akışa Bırakma

Akışa bırakmak, son yıllarda popülerlik kazanan bir kavramdır. Enerji dünyasında, istenen her şeyin belli tekniklerle kişinin hayatına çekilebileceği savunulur. Bunun nasıl olduğu ise çekim yasası ile açıklanmaktadır. Çekim yasasına göre; düşünülen

şey tecrübe etmeye davet edilen şeydir. İstenilen bir durum hakkında az düşünüldüğünde, çekim yasasıyla o fikir gittikçe büyür; aynı şey istenilmeyen bir durum için de geçerlidir. Birey, onu çekim yasasıyla kendine çeker. Sonuç olarak düşünce büyüdükçe, daha güçlü bir çekime girer ve o düşüncenin gerçek olma durumu daha da netleşir. İstenen ya da istenmeyen durumlar onlara gösterilen ilgi sayesinde bireyin hayatına çekilir. Bu durumda istiyorum ya da istemiyorum demekten çok ilgi duymak önemlidir.³⁴⁹ Bunun yanında alternatif tedavi uygulamalarının savunucularına göre, hiçbir şey için fazla ısrarcı olmamak, elinden geleni yapıp akışa bırakmak gerekir. Çünkü, çok ısrarcı olunan şeyin enerji sıkıştığı için o kişiden kaçacağına inanılır. Bunun nedeni olarak uygulayıcılar, kişinin hayatında devam ettirmesi gereken bir dengenin olduğunu, kişi akışa bırakmadığında bu dengenin bozulacağını ifade ederler. Bazı uygulayıcılarımız, öncesinde akışa bırakmadıkları durumları tekniklerle tanıştıktan sonra akışa bırakabildiklerini ifade etmişlerdir. Çalışma grubunun 12'si akışa bırakmanın İslâmi karşılığının teslimiyet/tevekkül olduğunu, 3'ü zuhûrâta tabi olmak anlamına geldiğini, 1'i ise "ibnu'l vakt"*, anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu 1 kişi, Zeynep Hanım, kendi açıklamasıyla "*yol insanı, zamanın insanı olmak*" derken akışa bırakma ifadesini de çok kullanmadığını da belirtmiştir.

Enerji dünyasında akışa bırakmanın karşılığı olarak daha çok evrene bırakmak, evrene mesaj göndermek gibi karşılıklar verilse de çalışma grubumuzun bu ifadeler yerine dinî ifadeleri kullandıkları görülmektedir.

6.4.3. Olumlu Düşünme/ Konuşma

Alternatif tedavi uygulayıcılarına göre, uygulamalardan sonra olumlu düşünce arttıkça daha olumlu bir hayat yaşanacaktır. Olumlu düşünmek, aslında birçok kültürde yeri olan ve bireye küçük yaşlardan itibaren olumlu düşünme ya da konuşma konusunda büyükler tarafından uyarılar yapılan bir konudur. Ancak olumlu düşünmenin bireyi

³⁴⁹ Esther Hicks - Jerry Hicks, *Çekim Yasası*, çev. Merve Duygun (İstanbul: Doğan Müzik Kitap, 2007), 53.

* Tasavvufi bir terim olan "ibnu'l vakt" kavramı, Kuşeyri'nin eseri olan Risale-i Kuşeyri'de, şu şekilde ifade edilmektedir: Sufî "ibnü'l vakt"dır. (Vaktin oğlu, uşağıdır.) Sufî, her vakitte o vakit içinde yapılması en hayırlı olan şeyi yapar, istenen sorumlulukları yerine getirir. Bu bağlamda, dervişin düşüncesi ve derdi ne geçmiş ne de gelecektir. Onun derdi içinde bulunduğu an/vakittir. Bu sebeple, geçmişte kalan, elden kaçan şeylerle meşgul olmak, ikinci bir vakti de elden kaçırıp, boşa harcamaktır, denilmiştir. Bkz. Abdülkerim Kuşeyri, *Kuşeyri Risalesi*, çev. Süleyman Uludağ (İstanbul: Dergah Yayınları, 1981), 1980.

gerçeklik algısından da uzaklaştırmaması gerekir. Dolayısıyla olumlu düşünme konusunda da bireyin dengeyi koruması esastır. Dinî açıdan bakıldığında ise konuyla ilgili Hucurat Suresi-12. ayet³⁵⁰ gibi örnekler verilebilir.

Olumlu düşünmenin İslâmi karşılığına çalışma grubundan, 4 kişi peygamberlerin hayatından veya âlimlerin sözlerinden örnek verirken, 4 kişi hüsn-ü zan sahibi olmak ve “Zandan Sakınınız.”(Hucurat Suresi-12.) ile 6 kişi hadis/ hadis-i kutsi ile cevaplandırmıştır. 2 kişi de biriyle ilgili olumlu/olumsuz konuşmalarda meleklerin de bizim için aynısını istediğini, o yüzden olumlu konuşmanın önemli olduğunu ifade etmiştir.

Nurdan Hanım, olumlu düşünmeyi “*Ya hayır söyle yahut sus*” hadis-i şerifiyle açıklamıştır.

6.4.4. Yargıya Girmeme

Arapçada “zem” kavramının Türkçedeki karşılığı “bir insanı, bir nesneyi veya davranışı onda bulunan ya da bulunduğu iddia edilen kötü ve çirkin bir niteliği yüzünden yermek, kınamak, ayıplamak” demektir. İslâm bilginleri yargıyı, yargılayanın amacına, yargılananın açısından ise eleştirenin haklılığı ya da haksızlığına, bireyin ahlâki yaşamına olan katkısına göre ele alır. Örneğin; Gazâlî’ye göre yargı üçe ayrılır: İlkinde yargılayan kişi haklı bir eleştiride bulunmuştur ve amacı ona öğüt vermektir. İkincisinde, yargılayan haklı bir eleştiride bulunsa da amacı kişiyi aşağılamak, üzmektir. Sonuncusunda ise yargılayan kişi iftira etmektedir. Yargılanan kişi, ilk durumda aldığı eleştiriden memnun kalıp bu vesileyle kusurlarını düzeltmelidir. İkincisinde, eleştirenin amacına takılmadan yargılanmasına sebep olan hatalarını düzeltmeye çalışmalıdır. Sonuncu durumda ise iftiraya aynıyla karşılık vermek yerine kendisine yöneltilen durumun iftira ve yalandan ibaret olduğunu düşünüp şükretmeli, iftira edenin bireyin günahlarını üstlenmesiyle hafiflediğini fark etmelidir. Burada en faziletli durum, kendisini yargılayan kişinin ahlakını düzeltmesi, onu bağışlaması ve ona merhamet etmesi için Rabbine dua

³⁵⁰ “Ey İman Edenler! Zannın çoğundan sakının: çünkü zannın bir kısmı günahdır...” Çelik, *Hakk'ın Dâveti Kur'an-ı Kerim Meâli ve Yüce Tefsiri*, 4/601.

etmesidir.³⁵¹ Görüldüğü üzere yargılamak, her durumda kötü olsa da İslâm bilginlerine göre, yargılanan kişi hatalarını gördüğünden birey için faydalıdır.

Uygulayıcılar, genel itibariyle uygulamalardan sonra yargıda bulunma davranışlarının azaldığını ya da bittiğini ifade etmektedirler. Uygulamalarda kimseyi yargılamamak, başkasının yaptığı kusurları görmemek, olanı olduğu gibi kabul etmek gerektiği belirtilir. Çalışma grubunun yarısı yargıda bulunmanın İslâmi karşılığının “Zandan sakınınız.” ayeti/hüsn-ü zan olduğunu söylerken, 1’i aynı zamanda “Kınamayınız.” hadisini de örnek vermiştir. Geriye kalanlardan 6 kişi, “Kınamayınız. Kınadığınız şey başınıza gelmedikçe ölmezsiniz” hadisini örnek verirken, 1 kişi, dinimizin yargılamaya hoş bakmadığını ifade etmiş, 1 kişi de “Allah kuluna zulmetmez.” cevabını vermiştir.

Ahsen Hanım, yargıya girmemenin karşılığını Hucurât Suresi 6. ayet ve Peygamberimiz’in hadisiyle açıklamaktadır:

“Hucurât Suresi’nde sana bir fasık bir haber getirdiğinde araştır diyor. Yargılamak değil sadece, İslâm’da kötülüğü kabul etmemek var. Sonuçta “emr-i bil maruf nehy-i anil münker” var. Ama bunu dilinle, elinle, gönlünle yaparsın. Bir sorun varsa Müslüman orayı düzeltir.”

Ahsen Hanım, İslâmda kötülüğü engellemek, iyiliğe teşvik etmek düsturunun olduğunu, bunu da duruma göre üç şekilde yapabileceğimizi ifade ederek önemli bir ayırım yapmıştır. Nitekim ifade ettiği hadis-i şerif Ebû Saîd el- Hudrî’den rivayetle şöyledir: “Sizden kim kötü bir iş görürse, onu eliyle değiştirsin: eğer buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin: buna da gücü yetmezse, kalben karşı koysun: bu imanın asgarî gereğidir.”³⁵² buyurulmuştur. Hadiste de açıklandığı gibi kötülüğe sessiz kalmak İslâm dini tarafından hoş karşılanmamaktadır. Birey elinden geldiği ölçüde kötülüğe engel olmaya çalışmalıdır.

Alternatif tedavi uygulamalarına göre birey, kişiye ya da topluma zarar veren bir davranış dahi yapsa yargılanmamalıdır. Çünkü birey, kendi farkındalığını oluşturmadan,

³⁵¹ Mustafa Çağrı, “Zem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2013), 44/233-234.

³⁵² Muhyiddin en-Nevevi, *Riyâzû’s-Sâlihîn: Metin ve Çeviri*, çev. M. Emin Özafşar - Bünyamin Erul (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013), 1/211.

onun yaşam yolculuğuna karışılmaması gerektiğine, eğer karışılırsa onun “karmasına dahil olunacağına” yani onun imtihanını kendi hayatına çekeceğine inanılır. Fakat, bu anlayış, İslâm’ın sağlıklı bir toplum oluşturma amacıyla örtüşmemektedir. Aksine böylesi bir çaba gösterilmediği zaman kötülük, haksızlık gibi ahlaki problemler bireyden başlayarak topluma yayılacaktır. Bu durumda insanları yargılamamak adına, görülen yanlış davranışlar karşısında sessiz kalmak İslâm ahlakına uymamaktadır. Bu minvalde İslâm’daki zanda bulunma ve kınamama ile uygulamalarda kastedilen farklıdır. Dolayısıyla, yapılan uzlaştırmanın tam bir karşılığı olmadığı görülmektedir.

6.4.5. Arınma

Arınma, dinî anlamda kullanıldığında günahlardan arınmak, kefarete olarak düşünülmektedir. Bunun yanında İslâm dininde sık duyulan bir kavram değildir. Günah olgusu dinden dine değiştiği için, kefarete ve günahattan arınma şekilleri de farklılık arz etmektedir. Dinlerin teolojik anlayışları, kurtuluşa erme anlayışı, dünya ve ahiret terimine yüklenen anlamlar gibi birçok inanç ögesi, günahattan arınma ve günaha yüklenen manayı da etkiler. Hint menşeli dinlerde günah kavramına yüklenen anlam genellikle “samsara” inancı ekseninde şekillenmiş, arınma yöntemleri de bu döngüden çıkmayı sağlayan fonksiyonu içermiştir. Uzak Doğu inançlarında günaha yüklenen mana animist teoloji etrafında gelişmiştir. İlahî dinlerde ise Hristiyanlık’ta mesih menşeli teoloji, Yahudilik’te Yehova ile sözleşme, İslam’da iyiliği ortaya çıkarma anlayışı, kefarete ve arınma anlamını da büyük ölçüde etkilemiştir. Dinlerin kendi inanış tarzları ve kuralları günah ve arınma kavramına yüklenen anlamı da şekillendirmiştir.³⁵³ Dinlerde arınma daha çok günahlardan kurtulma anlamında ele alınırken alternatif tedavi uygulamalarında ise olumsuz duygulardan (kin, nefret, öfke, kaygı, korku, travma vb.) arınma anlamında kullanılarak “bloklardan arınma” şeklinde ifade edilmektedir. Ancak uygulayıcılar, kalp bu olumsuzluklardan arınınca Rabbiyle arasındaki engelin kalktığını ve huşu ile ibadet edebildiğini savunmaktadır. Bunun yanında uygulayıcılar, arınma kavramının da bir İslâmî karşılığı olduğunu düşünmektedir. Arınmanın İslâmî karşılığının, çalışma grubunun 12’si tövbe-istiğfar olduğunu söylerken, geriye kalan 4’ü abdest, namaz, suya

³⁵³ Fatma Demirörs, “Dinlerde Arınma ve Kefarete”, *Din ve Bilim - Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 5/1 (30 Haziran 2022), 23.

okuma, salavat çekme, zihinsel arınma ve Allah'a yaklaşma gibi çeşitli örneklerle ifade etmişlerdir.

Didem Hanım, suya okumanın, namaz kılmanın da bir arınma olduğunu ifade etmektedir:

“Arınmak, negatiflerden özgürleşmek, sirkeli su ile duş, suya okuyup içmek, Theta frekansına geçersin, abdest alır, alfa frekasına geçersin ve ardından namaz kılarırsın, arınma yaşarsın.”

Didem Hanım, amaç blokajlardan arınmak ise bunun birden fazla yolunun olduğunu yeri geldiğinde ritüelle yapılabildiği gibi yeri geldiğinde ibadetle de yapılabileceğini ifade etmiştir. Ancak ibadetler blokajlardan arınmak niyetiyle değil, Allah rızası için yapılmalıdır. Amaçlar birbirine karıştırıldığında bir süre sonra ibadet niyetiyle ritüel de yapılabilir, şeklinde görüşler de ileri sürülebilir. Bu yüzden ibadetin amacı Allah rızası, ritüelin amacı blokajlardan arınmak şeklinde bir ayırım yapılması amaçların karışmaması noktasında kolaylık sağlayacaktır.

6.4.6. Şükretme ve Şükürde Yaşanan Artışın Örnekleri

Şükür, kelime olarak “yapılan bir iyiliği bilmek ve onu dillendirmek, iyilik yapanı yaptığı iyiliklerle övmek ve minnettar olmak” anlamına gelirken, terim olarak; “Allah (c.c) ya da insandan gelen bir iyilik ve nimetten dolayı gönül borcunu dile getirme, nimete eylem ve sözle karşılıkta bulunma, Allah'a taatle bağlanıp günahlardan uzak olmak şartıyla nimetin gereğini eda etme” şeklinde tanımlanmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de, çoğu yerde Allah'ın nimet ve lütuflarından bahsedilmekte, yani bireyin Allah'a şükretmesinin önemi üzerinde durulmakta ve şükredenleri bekleyen mükafatlar bildirilmektedir.³⁵⁴ Şükretmek için öncelikle verilen güzelliklerin ve nimeti verenin Allah olduğunun farkında olmak gerekmektedir. Aksi takdirde nimeti verene değil, nimete aracı olana daha çok minnet ve şükretme yoluna gidilebilir.³⁵⁵ Farkında olmak ise nimeti vereni ve elde edilen nimeti görebilmekle olur. Verilen tüm nimetlerin Allah'tan geldiğini, vesilelerin

³⁵⁴ Mustafa Çağrı, “Şükür”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010), 39/259-260.

³⁵⁵ Bilal Gündüz, *Kur'an'da Küfrün Karşıtı Olarak Şükür* (Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 31.

de Allah'ın emrinde olduğunu bilmek gerekir. Bu durumda verilen nimet de Allah'tan gelmiştir.³⁵⁶

Ancak modern toplumda birey, nimete ulaştırılan araçlara daha çok yoğunlaşırken elde ettiklerine şükretmekten ziyade sahip olamadığı nimetlere karşı özlem duymaktadır. Böylece modern bireyin, şükürden uzaklaştığı görülmektedir. Bunda şehir hayatının karmaşası, iş kaygıları, maneviyat eksikliği, mükemmelliyetçi olma gibi birçok neden örnek verilebilir. Ancak çalışma grubu, alternatif tedavi uygulamalarından sonra danışanların şikâyet modundan çıkıp şükür moduna geçtiklerini belirtmiştir. Şükür kavramının da İslâmi karşılığı olduğunu düşünen uygulayıcılar bunu çeşitli örneklerle açıklamaktadır: Çalışma grubunun, 11'i şükürün İslâmi karşılığını çeşitli ayetlerle açıklarken, 2'si spesifik bir örnek vermese de dinimizde şükürün önemli olduğunu söylemiş, 2'si hadislerden, 1'i de esmalardan örnekler vermiştir. Çalışma grubundan 1'i hariç diğerleri kendi, yakını ya da danışanlarının şikayetten çıkıp şükre yönelişiyle ilgili örnekler sunmuşlardır.

Rümeysa Hanım, dinimizde şükretmekle ilgili ayet olduğunu ifade ederken kendindeki değişimi şöyle açıklamıştır:

“Şükrettiğimiz zaman, nimetlerimizin artacağını söyleyen bir Rabbimiz var. Ben önceden hep söylenen biriydim ama teknikten sonra kendimi ifade etmeyi öğrenince söylenmeyi bıraktım.”

Theta healingten sonra kendini ifade etmeyi öğrendiği için şikâyet etmekten vazgeçtiğini, hatta gıybetten dahi uzaklaştığını ifade eden Rümeysa Hanım, tekniğin dinin öğretilerini yerine getirmeyi kolaylaştırdığını vurgulayarak tekniği din ile uzlaştırmaktadır.

6.4.7. Hislerde Artış İle Kalbe İlham Gelmesi Arasındaki İlişki

Modern dönemde bilindiği üzere salt akılcılık ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla aklın öncelendiği bir eğitim sisteminden geçen birey, aklın sesini öne çıkarırken kalbinin sesini susturmuş ve sonucunda da kalbî bağlantısını kaybetmiştir. Ancak hayatta her şey

³⁵⁶ Taşköprülüzade Ahmed Efendi, *Mevzuat'ul Ulum*, ed. Mümin Çevik (İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1975), 2/1262.

için bir denge söz konusudur. Akıl, bireyin alacağı kararların ne kadar doğru ve mantıklı olduğu noktasında insana yardımcı olurken kalp de, bireyin aldığı kararda niyetinin ne kadar halis olduğunu, ne kadar kararlı olduğunu ortaya koyacaktır. Esasen kalp öğretildiği gibi her zaman insanı yanıltan, zevküsefaya sürükleyen bir unsur değildir. Nitekim bu konuda İmam Gazzâlî'nin *Kalbin Anlaması* adlı eserine göre kalp, Kur'an-ı Kerim'de akıl ve beş duyu ile edinilen bilgileri kavrayan ve dönüştüren bir organ olarak 122 ayette farklı vesilelerle geçer. Kalp, irade ve aklın merkezi olarak zikredilirken kalbin akıldan daha geniş bir manada tefekkür eden, düşünen ve anlayan bir yetiye sahip olduğundan bahsedilmektedir. Böylece kalbî bilgi, yalnızca bir bilgi değil, akli ve duyusal bilgi sürecinin en üst noktasıdır. Kalp, aklın fonksiyonlarına sahip olmanın yanı sıra, duygu, vicdan ve sezginin fonksiyonlarını da içerir. Elbette burada bahsedilen kalp maddi manadaki kalbin de ötesinde olan latif ve rabbani bir yetidir. Bu anlamda kalp bilginin, idrakin, ilmin, imanın, bunun yanında vicdan, duygu ve iradenin merkezidir.³⁵⁷

Ruha açılan bir pencere olan kalp, bireyin içinde bulunduğu durumlara farklı açılardan bakılabileceğini göstermektedir. Ancak, susturulan bir kalbin sesini yeniden ve sahîh yollarla duyabilmek için de nefsi belli bir eğitimden geçirmek gerekmektedir. Çünkü buradaki kalp, maddi anlamın ötesinde Latif ve Rabbani bir yetiyi barındıran kalptir. Kalp, tecrübelerle açık bir yapıdaysa belli ilhamlarla da bezenebilir. Ancak burada hangisinin ilham hangisinin sadece altıncı his olduğunu ayırt etmek önemlidir.

Bu minvalde kalbe ilham gelmesi kavramı, daha tasavvufî bir anlamdayken halk dilinde kullandığımız altıncı his ise bazı insanlarda Allah vergisi bir özellik veya birtakım çalışmalarla artırılabilen bir hissedîştir. İlham kavramı terim itibarıyla, "Allah'ın, direkt veya bir melek vasıtasıyla iyilik aşladığı bilgileri bireyin kalbine iletmesi" demektir. Bazı alimler (Nesefî gibi Maturidî kelamcıları) kalbe gelen ilhamın doğruluğu (geçerli bilgi olması) noktasında şüpheye düşseler de bazı âlimler, takvâ sahibi kişilere gelen ilhamın geçerli ve doğru bir kaynak olacağı görüşündedir. Ancak, kalbin gayb âlemiyle irtibata geçerek doğrudan bilgilere mazhar olabilmesi için kalbini her türlü kötülükten

³⁵⁷ Mevlüt Uyanık, *İslam Bilgi Felsefesinde Kalbin Anlaması: Gazzâlî Örneği* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2005), 82-83.

arındırması ve bu yolda mücadele etmesi gerekir. Bu adımların aşılması durumunda kalbin perdesi kalkar ve kalbe Allah'tan ya da meleklerden bilgi akar.³⁵⁸

Modern dönemde insanın kalbî bağlantısını kaybettiğinden bahsedilmişti. Ancak ruhsal yönü bulunan insan, hayatındaki dengeyi de kaybedince salt aklın yeterli olmadığını farkına vararak kalbinin sesini yeniden duyabilmeyi arzu etmiştir. Nitekim modern dönemdeki bireye bu sesi tekrar duyurmayı vadeden yine modernitenin ürünü olan alternatif tedavi uygulamalarıdır.

Bu bağlamda alternatif tedavi uygulamalarından sonra hislerde artış yaşandığı ifade edilmektedir. Çalışma grubunun bu konudaki görüşleri şöyledir: Çalışma grubundaki bireylerden, 14'ü bu uygulamalardan sonra hislerinde artma olduğunu, 2'si de herhangi bir artış yaşanmadığını düşünmektedir. Bunun yanında çalışma grubunun 13'ü de alternatif tedavi uygulamalarından sonra artan his ile dinî anlamdaki ilhamın aynı olmadığını ifade ederken, 3'ü aynı veya benzer olabileceğini düşünmektedir.

EFT uzmanı Zeynep Hanım, kişinin istidadı varsa hislerde artışın gelişebileceğini ifade etmiştir:

“Terapi sezgiseldir ve kişinin bir yetisi varsa gelişir. Ama bu övüneceği bir durum değildir. Bizde karşılığı Hz. Musa'nın annesinde vardır. Ama dönüşüm yaşayan zihinsel, psikolojik yönde iyileşen tasavvufun kemal yolculuğundaki seyir hâllerini yaşayabilir. Ben psikoterapi için 'modern insanın seyr-i sülûkudur.' derim.”

Zeynep Hanım, tasavvuftaki yolculukla psikoterapideki yolculuğun her ne kadar bütünüyle aynı olmadığını ifade etse de çıkış noktası farklı olan hissetme yetisini seyr-i sülûka benzetmesi İslâmi açıdan doğru değildir. Çünkü âlimler tasavvuftaki ilhamın bile doğruluğu noktasında şüpheye düştükleri hâlde bu tarz uygulamaların modern bir tasavvuf yolculuğu olabileceğinin düşünülmesi uygulayıcıların, bazı düşüncelerinin bu süreçte dönüşüme uğradığının bir göstergesidir.

Bu konu, Merter'in *Dokuz Yüz Katlı İnsan* kitabında, “Kalbe gelen ilhamın çıkış noktası oldukça önemlidir. Bu tip yeni çağ inanışlarının Türkiye'de sunulmuş şekli olan

³⁵⁸ Yusuf Şevki Yavuz, “İlham”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2018), 22/98-99.

alternatif tedavi uygulamalarında nefsin alt katında bulunan duygular bireye ‘yaldızlı kağıt’ arasında ilhammış gibi aksettirilebilir. Çıkış noktasından emin olunmayan yollarla kalbe ulaşmaya çalışanlar sahte rehberlerin peşine düştüğünde kendini olduğu noktadan daha geriye iten bir konuma düşürebilmektedir.”³⁵⁹ şeklinde ifade edilmektedir. Nitekim ilhamın geldiği kaynak belli olmadığında bireyi süreçte daha zorlayıcı durumlar karşılayabilir ve problemlere yol açabilir.

Çalışma grubunun yarısından fazlası, uygulamalardan sonra hislerde artış olduğunu düşünmekle birlikte uygulayıcıların bazıları, tasavvuf yolculuğundaki tecrübe ile uygulamalardan sonraki hissiyat arasındaki ayrımı yaparken, bazı benzer olduğunu belirtmişlerdir. Bu da uygulamalardan sonra bazı bireylerin düşünce dünyasında bir değişim olduğuna işaret etmektedir.

Uygulamalarda öne çıkan dengede kalmak, olumlu düşünmek/konuşmak, akışa bırakmak, yargıya girmemek, şükürde artış gibi ifadelerin ayet, hadis, kıssa gibi örnekler yoluyla dinle uzlaştırılması alternatif tedavi uygulamalarının dindar kesimde de yaygınlaşmaya başladığının göstergesidir. Burada probleme çözüm getirecek olan kavramların İslâmi karşılığını bulmak değildir. Çünkü, sorun teknikleri din ile uzlaştırmak değil asıl sorun İslâm’ın bakış açısına, kurallarına uymayan bir yapıyı İslâm’a uydurmaya çalışmaktır. Nitekim dinle uzlaştırırken bazen karşılaştırılan olguların farklı olması, uygulayıcıların bakış açılarının birbirinden ayrı olmasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak getirilen bu farklı yorumlar, dinin sınırlarının da yanlış anlaşılmasına sebebiyet verebilmektedir.

6.5. Uygulayıcıların İslâmi Kavramları Yeniden Yorumu

Bireyin dine olan bakışı, günlük yaşamındaki davranışlarını ve karşılaştığı durumları yorumlamasını etkilediği gibi aynı zamanda içinde bulunduğu ortam da dine olan bakışını etkileyecektir. Bu etkileşim bireyin dinî düşüncelerini, dinî yorumlarını da zaman içinde dönüştürebilmektedir. Bu minvalde alternatif tedavi uygulamalarıyla tanışan bireyler arasında İslâmi kavramları kendilerince yorumlayanlar olduğu görülmektedir. Çünkü, uygulayıcılar farketmese de bütüncüllüğe vurgu yapan bu uygulamaların tabanında yeni çağ inanışları vardır ve yeni çağ inanışları alternatif tedavi

³⁵⁹ Merter, *Dokuz Yüz Katlı İnsan*, 197.

uygulamaları adıyla kendi düşüncelerini uygulayıcılara aşlamaktadır. İslâmi anlamda ciddi bir dinî bilgiye sahip olmayan uygulayıcılar da, dinî kavramları alana hâkim olmadan yorumlama yanılığına düşmektedir. Bunu da kimi zaman ufkun açılması, bakış açısının genişlemesi, uyanış kavramlarıyla meşru hale getirmektedirler. Âlimler arasında dahi farklı görüşlerin ortaya konduğu bazı dinî konular üzerinde bile, bireyin kendi iradesinin etkili olduğunu düşünenler bulunmaktadır. Bu da alternatif tedavi uygulamalarının sınırsız güce vurgu yapan yeni çağ inanışlarından ne derece etkilendiklerini ortaya koymaktadır.

6.5.1. Atasal Aktarım ve Necm Suresinin-38. Ayeti

Atalardan gelen aktarım enerji dünyasında oldukça önem verilen anlayıştır. Atasal aktarımın savunucularına göre, travmalar ölmez, nesilden nesile aktarılarak devam eder. Birey, kimi zaman kendini bazı olaylara, insanlara karşı -geçmişini anımsatan eski yöntemlerle- tepki verirken yakalayabilir. Bastırılan ve engel olunan tüm yaşam tecrübeleri günlük hayatta jest ve mimikler, davranışlarla gün yüzüne çıkmaktadır. Psikoterapideki yeni akımlar, puzzlein bir parçası olan toplum ve aile geçmişindeki travmatik durumları da içine alarak bireyin kendi yaşadığı travmaların daha da ötesinin olduğunu vurgulamaktadır. Atasal aktarıma inananlara göre, travmalar, yaşanan yoğunluğa ve türe göre değişkenlik gösterirken nesiller boyu aktarılabilir. Bu yüzden epigenetik, nörobilim, gelişim psikolojisi, hücrel biyoloji disiplinlerindeki son buluşlara göre, tekrarlanan acılar ve travma modellerinin arkasında yatan sebepleri bulmak için ailenin en az üç kuşak öncesinin incelenmesi gerekmektedir.³⁶⁰

Bu anlayışa göre, bireyin ailesiyle kurduğu bağ anne karnına düşmeden çok önce başlamaktadır. En baştaki biyolojik fazda birey, daha döllenen yumurta halindeyken anne ve annene ile aynı hücrel ortamı paylaşmaktadır. Bunun nedeni, annene, anneye yirmi haftalık hamileyken gelişimi sağlayan öncü üreme hücrelerinin annenin yumurtalıklarında var olmasıdır. Bu da üç kuşağın aynı biyolojik ortamı paylaştığı anlamına gelmektedir. Bu bilgiye göre, artık anne karnına düşmeden evvel çevreden alınan etkiler bireyi, biyolojik, duygusal, psikolojik anlamda biçimlendirerek tüm yaşamını etkilemektedir.³⁶¹

³⁶⁰ Mark Wolynn, *Seninle Başlamadı*, çev. Mine Madenoğlu (İstanbul: Sola Yayınları, 2019), 21-23.

³⁶¹ Wolynn, *Seninle Başlamadı*, 33-34.

Üst neslin, çocukluğundan getirdiği zorluklar, travmalar veya ilişkilerinde yaşadığı sıkıntılar, sevdiklerini erken kaybetmeleri vb. nesilden nesile geçer. Aile hayatına yön veren olayların içeriği bireyden gizli de tutulsa bu özellikler bireyi etkiler.³⁶²

Söz konusu düşüncelere bakınca, alternatif tedavi uygulamalarının hızlı yayılma sebebi anlaşılmaktadır. Alternatif tedavi uygulamaları, bireyin problemlerini atalardan, anne, babadan gelen aktarımlar şeklinde açıklayınca, bu uygulamalar, ailesinin travmalarından özgürleşmek isteyen birey için biçilmiş kaftan niteliği taşımaktadır. Kaftanının terzisi olan kutsal rehberler de kişinin zihin dünyasından hareketle yeri geldiğinde bilime yeri geldiğinde dine başvurmakta ve atalardan gelen aktarımı meşrulaştırarak tekniği kolaylıkla sunmaktadır.

Atalardan gelen aktarım denildiğinde akla gelen ilk ayet Necm Suresinin 38. ayetidir.³⁶³ Bu ayet ile atalardan gelen aktarım arasında bir çelişki olup olmadığı, genel itibarıyla alternatif tedavi uygulamalarıyla yeni tanışan dindar uygulayıcıların aklını karıştırmaktadır. Bu minvalde uygulayıcıların görüşlerine yer vermeden önce ayetin tefsirine değinmek gerekmektedir:

“Kur’ân-ı Kerîm, yer yer önceki peygamberlere indirilen kitaplara ve sahifelere atıfta bulunarak oralaradaki hikmetli öğütleri ve faydalı bilgileri nakleder. Burada da Hz. Mûsâ’nın sahifelerine yani Tevrat’a ve Hz. İbrâhim’in sahifelerine atıfta bulunarak şu hikmetli kaideleri haber vermektedir:

Birincisi; herkes yaptıklarından mesuldür. Bir şahsın yaptıklarından ancak kendisi sorumludur. Hiç kimse, bir başkasının cezasını çekmeyi kabullenemez. Çünkü onun bu tavrı, asıl suçlunun cezasının hafifletilmesini sağlamayacağı gibi, bunun asıl suçluya bir yararı da olmayacaktır.

İkincisi; her şahıs, yaptığıının karşılığını görecektir. Başkasının yaptığı amellere, kimse ortak olamaz, ancak yapılan amele iştirak edilmişse, mükâfata da iştirak edilebilir. Hiç kimse, yapmadığı amelin karşılığını alamaz...”³⁶⁴

³⁶² Wolynn, *Seninle Başlamadı*, 51.

³⁶³ en- Necm 53/38: “Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez ve onunla yargılanmaz.” Çelik, *Hakk’ın Dâveti Kur’an-ı Kerim Meâli ve Yüce Tefsiri*, 4/686.

³⁶⁴ en- Necm 53/38, Çelik, *Hakk’ın Dâveti Kur’an-ı Kerim Meâli ve Yüce Tefsiri*, 4/686.

Ayetin tefsirinde de belirtildiği gibi atalardan gelen herhangi bir günah aktarımı olmayacaktır. Ancak yine tefsirde vefat edenlerin ardından onlar için sadaka vs. verilmesi vefat edene -eğer imanlıysa- fayda sağlayacağı söylenmektedir.

Çalışma grubunun tamamı atalardan gelen aktarım ve Necm/38 ile arasında çelişki olmadığını düşünmekle birlikte ayetin de doğruluğuna kesin şekilde inanmaktadır. Atalardan gelen aktarımın günah yüklenmek anlamına gelmediği hususunda hemfikir olan çalışma grubu, ata aktarımının olduğunu ama kişi iradeliyse travmayı hayatına çekmediğini düşünmekte, eğer çekmişse farkındalık kazandığında düzeleceğine inanmaktadır. Aynı zamanda atalardan gelen aktarımın imtihanı belirleyici bir unsur olduğunu ve mRNA'nın DNA'yı etkilediğini dolayısıyla atalardan gelen aktarımın bilimsel olduğunu savunmaktadırlar. Sadece bir katılımcımız atalardan gelen aktarımı zihninde oturtamadığını ifade etmiştir. Buna karşın aynı uygulayıcı atalardan gelen aktarıma bilimsel açıdan yaklaşılmaya çalışmıştır.

EFT eğitmeni ve doktor olan Ahsen Hanım, atalardan gelen aktarımın günah yükü anlamına gelmediğini ve bunun bilimsel olduğunu ifade etmiştir:

“Geçmiş nesillerin bilgileri bize aktarılır ki bu da bilimseldir. Günah yüklenme değil de bir imtihan olarak görüyorum. Öyle olmasa biz neden dedemize, ninemize dua edip istiğfar dileyelim. ‘Rabbenağfirli’deki gibi. Bu benim düşüncem.”

Ahsen Hanım'la yaptığımız görüşmede, ayrıca Hz. Peygamber'in (s.a.s) soyunun temiz olduğundan hareketle soy ve asaletin önemli olduğunu, çünkü imtihanın soydan geldiğini ifade etmiştir.

Access bars uzmanı Abdullah Bey, atalardan gelen aktarımla ayetin çelişmediğini ifade ederken atalardan gelen aktarımı da Hz. Davud (a.s) zamanında yaşanan bir olayla açıklamaktadır:

“Estağfirullah, ayet ne diyorsa o ama ayeti yorumlama da farklı bakış açıları olabilir. Nasıl ki tıp camiası genetik üzerine çalışmalar yapıyorsa hakediş tabiriyle bizim şimdi yapıp ettiklerimiz torunlarımızı etkiler. Ama bu nasıl olur; soydaki hastalığın negatif frekansına kişi yaşamında ruhsal bunalıma girerek düşerse olur.”

Abdullah Bey aynı zamanda atalardan gelen aktarımı Mesnevi’de geçen bir kıssayla anlatmıştır. Kıssa özetle şöyledir:

Hız. Davud zamanında tembel derviş olarak bilinen bir adam, komşusunun öküzünü kendi bahçesine girdiği için kesip yemiştir. Bunu fark eden komşusu hakkını isteyince konu Hız. Davud’a intikal etmiştir. Hız. Davud ise bu konunun arka planını kavrayarak öküzün sahibinden hakkından vazgeçmesini ister. Çünkü vakti zamanında bu öküzün sahibinin babası, bu dervişin babasının kölesiymiş. Bu köle babanın mallarına konabilmek için adamın ölümüne sebep olmuş. Bu tembel derviş ise o zamanlar çocukmuş ve köle olarak başkasına verilmiş. Bunun ortaya çıkmasıyla Hız. Davud, öküz sahibinin tüm malını dervişe verdiği gibi kendisi ve eşi dervişin kölesi olmuştur.³⁶⁵

Ancak çalışma grubunun bazı yaklaşımları, atasal aktarımın olmasından ziyade olmadığını düşündürmektedir. İrade örneğinde olduğu gibi, bir insan iradesiyle başına geleni değiştirebiliyorsa orada aktarımın olması mantıklı değildir. Çünkü, nasıl ki genetik hastalıklarda irade etkili değilse atalardan gelen aktarımdan söz edebilmek için de iradenin etkili olmaması gerekir. Ancak görüldüğü gibi alternatif tedavi uygulayıcıları iradeyi de frekans, enerji, bireyin yaşantısı gibi kavramlara bağlamıştır.

6.5.2. Uygulamalara Göre Anne-Babayı Kimin Seçtiği Düşüncesi

Anne-babasını insanoğlunun levh-i mahfuzda kendisinin mi seçtiği yoksa Allah’ın mı tayin ettiği konusu İslâm’da kader inancıyla bağlantılıdır. Kader terim olarak; “Allah’ın meydana gelecek tüm olayları ezeli ilmiyle bilmesi ve belirlemesi.” dir. Kader konusunda bir tarafta Allah’ın irade, ilim ve kudretinin sınırsızlığı, diğer tarafta insanın sorumlu bir varlık olması söz konusudur. Kader bu anlamda iki failin eylemlerinin kesiştiği alandır. Ancak, insan güç ve iradesini çevresel faktörler bağlamında gerçekleştirebilir. Ayrıca insanın gücünü ve iradesini aşan durumlar da bulunmaktadır. Sahip olduğu psikolojik ve fiziki özellikler, dünyaya gelişi, bulunduğu ortam, iradesi dışında olan durumlardan bazılarıdır.³⁶⁶ Görüldüğü üzere insanın dünyaya gelişi kendi iradesiyle olmamıştır. Anne ve baba ise insanın bu dünyaya gelmesine birer vesiledir.

³⁶⁵ Tembel derviş hikayesinin tamamı için bkz.: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerif*, ed. Âmil Çelebioğlu, çev. Süleyman Nahîfi (İstanbul: Timaş Yayınları, 2007), 310-311, 334-342.

³⁶⁶ Yusuf Şevki Yavuz, “Kader”, *Temel İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2019), 4/524.

Alternatif tedavi uygulayıcıları, son yıllarda anne ve babayı seçme hürriyetinin insana Kâlû Bela’da verildiğini düşünmektedir. Çalışma grubumuzun düşüncelerine yer vermeden önce A’râf Suresinin 172. ayetini “Kâlû Bela” ifadesi bağlamında ele almak konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır; “*Hani Rabbin âdemoğullarının bellerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine şahit tutarak: ”Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye sormuştu. Onlar da; “Evet, şahitlik ederiz ki sen bizim Rabbinizsin.” demişlerdi. Böyle yaptık ki kıyâmet günü: “Doğrusu bizim bundan haberimiz yoktu!” demeyesiniz.*” Ayet’e göre, Allah’ın insanları kendi varlığına şahit tutması iki farklı şekilde anlaşılabilir. Hakîki manaya göre; Allah, kâinatı yaratmadan evvel doğacak insanların ruhlarını “elest bezmi” adındaki ruhlar âleminde toplayarak insanları onun varlığına şahit kılmıştır. Sembolik manaya göre; Allah, insanı fitraten, onun Rabliğini kabul edeceği istidatta yaratmıştır. İnsana hissetme, akletme ve iman etme özelliği vermiştir. Bu bağlamda, hem insan varlığına hem kâinata dair deliller koyarak insanın yaratılana bakıp Rabbini bulmasına imkân vermiştir.³⁶⁷

İkinci görüşü benimseyenlerin bazısına göre; bela taahhüdünün ya baba sulbünde yaratılıp daha anne rahmine düşmeden evvel ya büluğ çağında ya da çoğunluğa göre ise zürriyetin baba sulbünden çıkıp ana rahmine düşmesiyle başlamıştır. Gelişim de ayette belirtildiği gibi aşamalar halinde ilerlemiştir. “*Sonra bu nutfeyi bir ‘alaka, ‘alakayı mudğa hâline getirdik. Mudğayı kemikler hâline soktuk ve bu kemiklere et giydirdik. Nihâyet onu başka bir yaratılışla güzel bir insan kıvamında ortaya çıkardık...*”³⁶⁸ Bu ayete göre kişiye ruh üflenerek insan şekline büründüğü zaman belâ taahhüdünün olmasıyla tamam olduğunu ve ergenliğe erince de bu taahhüdü yerine getirme zamanının geldiğini yani görev ve teklifin başlangıç vaktinin olduğunu ifade etmişlerdir.³⁶⁹ İkinci görüşe göre; insan baba sulbünden çıktığında ya da baba sulbünden çıkıp ana rahmine düştüğünde bezm-i elest gerçekleşmişse bireyin, anne-babayı kendi iradesiyle seçmesi mantıken söz konusu olamaz. Kâlû Bela, her insanın kendi annesinin rahminde oluyor ise bu durumda anne-baba zaten kendisi için Allah tarafından tayin edilmiştir ve bireyin bu konuda bir fonksiyonu yoktur.

³⁶⁷ el- A’râf 7/172, Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 2/269-270.

³⁶⁸ el- Mü’minûn 23/14, Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 3/458.

³⁶⁹ el- Mü’minûn 23/14, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili* (İstanbul: Eser Kitabevi, 1982.), 4/2328-2331.

Eğer birinci görüşte olduğu gibi, bu sözleşme zahir anlamda yapılmışsa ayetten yine anne-babanın bireyin kendi iradesiyle seçildiğine dair bir anlam çıkmamaktadır. O halde, Kur'an-ı Kerim'de ifade edilen bezm-i elest ile ilgili müfessirlerin farklı tefsirlerine rağmen, anne-babayı bireyin kendi iradesiyle seçtiğine dair bir kanıt olmadığı halde, "Biz seçtik." şeklinde net bir görüş sunmak gayb ile ilgili bilgilerin gelişigüzel yorumlanması anlamına gelir.

İnsanın anne-babasını kendi iradesiyle seçmesi konusunda çalışma grubundan 1'i bu konuda kararsız olduğunu, 7'si ruhlar âleminde anne-babayı bizim seçtiğimizi, 8'i de anne babanın mutlak kader olarak Yaratıcı tarafından seçildiğini ifade etmiştir.

EFT uzmanı olan Zeynep Hanım mutlak kader olduğunu düşünmektedir:

"Karmada çok söylenen bir ifade olarak biliyorum, ama benim inancıma göre Allah tayin etti."

Zeynep Hanım, anne babayı kendisinin seçtiğine inananların genelde "Neden seçmediğim şeyden imtihan olayım?" düşüncesinde olduklarını, ancak Allah'ın seçtiğine razı olmanın insanlığın bir gereği olduğunu, elest bezminde seçmediği insanla bu dünyada imtihan olmayacağını düşünmenin doğru olmadığını belirtmiştir.

İnci Hanım ise *her insanın ruhlar âleminde anne-babasını kendi iradesiyle seçtiğine* inanmaktadır. İnci Hanım, Kâlû Bela'da seçim yapmayanın dünyaya gelmediğini, Allah'ın seçim hakkını bireye vererek kuluna orada da adaletli davrandığını düşünmektedir. Alternatif tedavi uygulayıcıları arasında bu görüşün yayılma sebebinin yine başka bir alternatif tedavi uygulaması olan aile dizimi olduğu kanaatindeyiz. Çünkü aile dizimi anlayışına göre, ailedeki bir kişi kendi sistemindeki başka bir kişiye kadersel anlamda bağlıdır. Ruhsal tekâmülde, ruha beden giydirilen bireyler birbirini seçerek bu dünyaya gelmektedirler.³⁷⁰ Bu anlayışı savunanlar, ailenin birbirini seçerek bu dünyaya geldiğini, böylece dünyadaki tekâmülün de o aileyle ilgili olacağını en baştan kabul etmiş olduğuna inanmaktadır. Ancak, bu anlayış bireyin başına gelen her şeyin kendi seçimi olduğuna inanmasına sebep olarak uzun vadede bireyin ve toplumun psikolojisine zarar verebilir.

³⁷⁰ Duman, "Bert Hellinger ve Aile Dizimi Terapisi", 116.

Sonuç olarak konuya mantıksal açıdan yaklaşıldığında, anne rahminde oluşmasına kadar varlığından söz edilmeyen bir kişinin dünyaya gelene kadar bir iradesi de olmayacaktır. Dolayısıyla iradesi olmayan bir varlığa seçim hakkının tanındığını düşünmek de mümkün değildir. Öte yandan, bazı peygamberlerin ailesiyle imtihan edildiği bilinmektedir. Örneğin; Hz. İbrahim'in babası, Nemrud'u ilah kabul eden ve putlara tapan bir insandı.³⁷¹ Eğer anne babayı insan kendi iradesiyle seçmiş olsaydı, Hz. İbrahim, kuvvetle muhtemel olarak babasını seçmezdi. Aynı şekilde anne-baba bireyin iradesiyle seçilmiş olsaydı her birey iyi özelliklere sahip ebeveyn isterdi. Bu durum da hem dinî anlamda imtihan kavramına uymazdı, hem de sosyolojik anlamda toplumun yapısıyla zıt düşer, tek tip bir toplum olurdu.

İslâm'da Kâlû Bela'nın nasıl gerçekleştiği hususunda bile farklı görüşler olduğu hâlde, dindar uygulayıcıların Kâlû Bela'da anne babayı kendi iradesiyle seçtiğine inanması, yeni çağ inanışlarındaki her şeyi seçebilme özgürlüğünün uygulamalarda da var olduğunun göstergesidir. Bu düşünceden farkında olmadan etkilenen uygulayıcılarda; “seçmediğimden neden sorumlu/imtihan olayım?” diyerek anne-babasını seçme düşüncesini meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

6.5.3. Theta Healingte Miraç Yorumu

Theta healing eğitimindeki kavramları, İslâm dini ile uzlaştıranlar olduğu gibi İslâmî theta healing eğitimi verenler arasında ayrıca miraç eğitimi açanlar da bulunmaktadır. Bu eğitimi verenler, Theta healing'in yedinci seviyesi ile İslâm'daki *miraç* kavramını uzlaştırmaktadır. Hz. Peygamber'in (s.a.s) yaşadığı ve Miraç tecrübesinin yanında bir de farklı dinî geleneklerde yaşanan yükseliş şekilleri bulunmaktadır. Yapılan karşılaştırmanın doğruluk ya da yanlışlığını ortaya koyabilmek için ilk önce dinî geleneklerdeki *miraç* kavramının ne şekilde olduğuna bakmak yerinde olacaktır. Yükseliş şekilleri; ruhsal, içe doğru, ruhsal-bedensel yükseliş olarak üçe ayrılır. *Ruhsal yükseliş*, birey, sadece ruhsal anlamda bir tecrübe yaşamaktadır. Bireyin bedeni, yeryüzünde kalır. Yeryüzünden yalnızca ruh ile yükseliş şekli genel olarak “dışa doğru bir yükseliş” yani, bireyin kendi dışındaki aşkın âleme olan yolculuğu şeklinde gerçekleşir. *İçe doğru yükselişe göre*; birey, yükseliş tecrübesini dışa doğru değil içe

³⁷¹ Muhammed Ali Sâbûnî, *Ayetler Işığında Peygamberler Tarihi*, çev. Hanifi Akın (İstanbul: Ahsen Yayınları, 2003), 342.

doğru tecrübe eder. Aslolan bireyin, kendi benliğiyle iç dünyasını algılaması ve kendini keşfe çıkmasıdır. Dışa dönük olan yükselişteki aşamalar burada bireyin iç dünyasında aşması gereken basamaklar olarak görülür. Yogizm ve ruhi aydınlanmayı esas alan dinlerde Hristiyanlık, Yahudilik ve İslâm geleneklerinde bunun yanında tasavvuf ve mistisizm akımlarındaki yükselişten içe doğru yükseliş anlaşılır. *Ruhsal-bedensel yükseliş ise*; hem bedensel hem ruhsal şekilde gerçekleşir. Bu yükseliş her zaman dışa doğru olur. Yükselişi yaşayacak kişinin bedeni önceden ilâhî aleme uymayan günah vb. özelliklerden arındırılır. Geleneksel kanaate göre, Hz. Peygamber'in miracı hem ruhsal hem bedenseldir.³⁷²

Öte yandan İslâm dinindeki Miraç hadisesi ele alındığında ise bu olayın ayet ve hadis ile sabit olduğu görülmektedir. İsrâ olayı, İsrâ suresinin 1. ayetinde³⁷³ belirtilirken, İsrâ ve Miraç olayı Buhari-Müslimde geçen rivayetlerde ifade edilir. Buhari'den nakledilen bir hadis şöyledir: *“Resûlulah, Mekke'deyken, evinin damı yarılıp Cibril-i emin nazil oldu, benim göğsümü yardı, zemzemle yıkadı ve sonra içi iman ve hikmetle dolu altın bir kap getirip içindekileri kalbime boşalttı ve sonra kalbimi kapadı ve mühürledi.”*³⁷⁴ Ayrıca Hz. Peygamber'in (s.a.s) Burak adındaki binekle Kudüs'e doğru götürüldüğü bildirilir. Hz. Peygamber'in (s.a.s) peygamberlere namaz kıldırdıktan sonra göğün yedi katını içeren Miraç hadisesi başladı. Her katta belli peygamberlerle görüştükten sonra Sidret'ül-Müntehâ denen kendinden başka kimsenin aşamayacağı durağa yükseldi.³⁷⁵

Bu minvalde, Miraç'ın kelime olarak yükselmek anlamına gelmesi³⁷⁶, peygamberin uyku ile uyanıklık arasında Miraç hadisesini yaşaması³⁷⁷, yedi göğü aşması ve theta'da da yedi seviye olmasından dolayı dindar uygulayıcılar tarafından bu iki kavram uzlaştırılmaktadır. Ancak, theta'nın yedinci seviyesinde hissedilen deneyimlerin

³⁷² Şinasi Gündüz vd., *Dinlerde Yükseliş Motifleri ve İslâm'da Miraç* (Ankara: Vadi Yayınları, 1996), 17-20.

³⁷³ el- İsrâ 17/1, Kulu Muhammed'i bir gece Mescid-i Haram'dan alıp Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah, her türlü kusurdan ve ortaktan uzaktır. O Mescid-i Aksâ ki biz onun etrafını bereketli kıldık ve bu gece yolculuğunu o seçkin kula büyük işaret ve delillerimizden bir kısmını gösterelim diye yaptırıldı. Şüphesiz ki o, evet o, her şeyi hakkıyla işiten, kemâliyle görendir. Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*, 2013, 3/113.

³⁷⁴ İmam-ı Buhari, *Sahih-i Buhari*, çev. Mehmed Vehbi (İstanbul: Sabah Neşriyat, 1966), 1/167.

³⁷⁵ Çağfer Karadaş, “İsra-Miraç Hâdisesi: Mahiyeti ve Gerçekliği”, *Kisbu İlahiyat Dergisi* 1 (15 Haziran 2019), 57-58.

³⁷⁶ Ahmet Ağırakça, “Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı”, *Artuklu Akademi* 1/2 (03 Mayıs 2015), 3.

³⁷⁷ Ağırakça, “Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı”, 5.

Miraç hadisesine benzetilmesi, hem dinî hem de yükseliş motifleri açısından ele alındığında yanlıştır. Dinî açıdan Miraç, Hz. Peygamber'e özgü bir tecrübedir, sıradan insanlar miraç yaşayamazlar. Yükseliş motifleri açısından ele alındığında ise; Hz. Peygamber'in (s.a.s) miracı, hem ruhsal hem bedensel miraca örnek iken theta healing'te 7. seviyeye yükselmek için doğru yükselişe örnek olabilir. Buna göre, Hz. Peygamber'in (s.a.s) Miraç hadisesi ile 7. Seviyenin uzlaştırılması doğru bir yaklaşım olarak görülemez. Ayrıca her fırsatta bu uygulamaların din değil teknik olduğunun altı çizilirken bu yolla dinî bir tecrübenin benzeri ya da aynısının yaşanabileceğini düşünmek uygulamanın kendi içinde çeliştiğini de göstermektedir.

Çalışma grubumuzdan theta healing uygulayıcısı olanlara, Miraç terimini thetadaki yedinci seviye ile özdeşleştirenlerin olduğunu, kendilerinin bu konuda ne düşündüklerini, sorduğumuzda, 4 kişi bu söylemin tamamen yorum olduğunu ifade etmiş, 1 kişi aynı olmadığını, 1 kişi ise konu hakkında bilgisi olmadığını söylemiştir.

Handan Hanım, herkesin kendi "insaniyeti" bağlamında miraç yaşayabileceğini şu sözleriyle ifade etmektedir.

"Bu yorum aslında. Olmayacak bir şey değil, neden? "Namaz müminin miracıdır." hadisi ile bu yol açılmıştır. Gidebileceğimiz en son nokta 'Sidretü'l- Müntehâ' ama Efendimizin değil mi? Benim de gidebileceğim en son nokta diyebilirim. Nefsani noktadan uzaklaştıkça insani tarafım ortaya çıkacağı için bu bir miraç mıdır? Miraç'tır. Herkes kendi insaniyeti çapındaki miracı yaşamaya çalışmalı, bunun yolu da beden, nefsanî boyutundan çıkıp ruhsal tarafımızı ortaya çıkarmak."

Handan Hanım'ın miraç ile ilgili yaptığı yorumda, ruhsal tarafı öne çıkararak Sidretü'l-Müntehâ'nın kendisinin de çıkabileceği nihai nokta olduğunu düşünmesi, İslâm'da Miraç hadisesinin Hz. Peygamber'e (s.a.s) özgü olduğu gerçekliğine uymamaktadır. Thetadaki yedinci seviyenin miraç hadisesiyle meşrulaştırılması, kutsal ile profanın birbirine karıştırıldığının göstergesidir. Kelime-i Şehadet'te bile peygamberin "abd/kul" oluşu, resul oluşundan önce zikredilmektedir. Ancak yeni çağ inanışlarının en büyük sınırlılığı, ahad'ı (İhlas Suresi'ndeki tevhid anlamı) anlayamayıp

insanın sınırlarının ne olduğunu bilmemesidir.³⁷⁸ Yapılan karşılaştırmalar, dindar uygulayıcıların alternatif tedavi uygulamalarıyla tanıştıktan sonra, dinî algılayış ve dinî yorumlarının süreç içinde değişime uğradığını ya da dinî bilgisi yüzeysel olan uygulayıcıların düşüncelerinin daha çabuk değiştiğini göstermektedir.

6.6. Tekniklerde İslami Kavram, Sembol ve Zikirlerin Kullanımı

Alternatif tedavi uygulamalarının yurt dışı kaynaklı olması, içinde İslâm dini ve kültürüne uymayan kavram ve uygulamaların bulunması, dindar uzmanların bu uygulamaları gerek kendi mantıklarına gerekse etrafındaki insanların mantıklarına oturtmak amacıyla dinî kavramlarla kullanmaya yöneltmiştir. Uygulayıcılar, böylece hem kendilerince bu uygulamaların dine ters olmadığını ispatlamış olacak hem de kendi zihin dünyalarında meşru bir zemine bağlayacaktır. Dindar uygulayıcılardan bazıları, din ve tekniği ayrı düşünerek yönteme psikoterapik bir yaklaşım gözüyle bakarken bazıları dinî şifacıların yaptığı gibi uygulamaları adeta bir dua okumaya dönüştürebilmektedir. Bu anlamda danışana ve ihtiyaca göre ayet, esma ve zikirlerden faydalanarak seanslarını gerçekleştiren uygulayıcılar bir hayli fazladır.

6.6.1. Ayetler, Esmâ/ Zikirten Faydalananlar

Kur'an-ı Kerim'de geçen şifa ayetleri, şifa salavatlari ve esmalar İslâm dininde oldukça önemlidir. İslâm'a göre hastalıktan kurtulmak için sebeplere riayet edilir ancak en nihayetinde şifayı verenin Allah olduğu da bilinir. Bu konuyla ilgili bir hadis-i şerifte, "İlaçların en hayırlısı Kur'andır." buyrulmuştur. Buradaki şifa Kur'an'ın ruha, kalbe şifa olması anlamında olabileceği gibi, maddi rahatsızlıklara da şifa verip müminin imanını güçlendirmesi anlamına da gelebilir.³⁷⁹ Yani doktora giden bir kişi şifayı yine Allah'tan beklemektedir. Alternatif tedavi uygulayıcıları da yaptıkları uygulamaların bireyi fiziksel, zihinsel ve ruhsal anlamda şifalandırdığını savunmaktadır. Bu nedenle, yaptıkları uygulamanın gücünü artırmak, şifayı Allah'tan beklemek ya da çeşitli sebeplerle danışanın ihtiyacına göre ayet, dua vb. dinî motifler kullanabildikleri gibi kendilerine gelen danışan/ öğrenciye de kıssa, ayet ve hadislerden örnekler sunabilmektedirler.

³⁷⁸ Merter, *Dokuz Yüz Katlı İnsan*, 145.

³⁷⁹ İbn-i Mace, *Sünen-i İbn-i Mace Tercümesi ve Şerhi*, çev. Haydar Hatipoğlu (İstanbul: Kahraman Yayınları, 1983), 9/263.

Ayet ve hadislerde Allah'ı zikretmenin önemine ayrıca vurgu yapılmaktadır. Ancak Allah'ı zikretmenin ne şekilde yapılacağına dair bir sınır çizilmemiştir. Tasavvufun oluşumuyla beraber zikrin çeşitleri, şekli, faydası ve kuralları hakkında ayrıntılı bilgiler ortaya çıkmıştır. Tarikatlar döneminde, zikir oldukça önem kazanmış ve sâlikin başlangıç noktasından varabileceği son noktaya kadar çekeceği zikirler, sayıları ve çeşitleri mürşid tarafından müride göre belirlenmiştir. Mürid, mürşidinden aldığı zikri onun söylediği sayı ve şekilde icra etmelidir, aksi takdirde istenen fayda sağlanmaz. Bu bilgilere göre; zikrin sayıya uyarak çekilmesinin tavsiye edildiği kanaatine ulaşmaktayız.³⁸⁰

Çalışma grubumuzdaki bazı uygulayıcılar çeşitli dua ve zikirlerden faydalanarak seanslarını gerçekleştirmektedir. Access bars uygulayıcısı Ceren Hanım, seanslarında kullandığı ayetleri şöyle ifade etmektedir:

“Yedi Ayete’l-Kürsi, Felak ve Nas suresi okuruz. Ayaklardaki bar noktasına basarken ayaklarımızı sabit kıl ayetini³⁸¹ ve güzellik ayetini³⁸² okurum. Bir danışanımda musallat vardı. Bakara Suresi’ni okudum. Yâ Halîm, Yâ Fettah, Yâ Kuddüs, Yâ Selâm esmasını kullanır ve Yâ Fettah duasını yaparız.”

Ceren Hanım kendisiyle yaptığımız görüşmede hafız olmanın verdiği avantajla bar noktalarına göre de ayetlerden istifade ettiğini, ayetleri teknikle diğer uygulayıcılara göre daha çok uzlaştırdığını söylemiştir.

Ahsen Hanım esmaları çok sık kullanmasa da bazı zikirlerden faydalandığını ifade etmektedir:

“Esmaların kullanılması uygun değil, zikri bile sayıyla yapmak gerekir, yoksa bulaş olabilir. “Estağfirullah el-azîm” kullanırım. EFT’de versiyon

³⁸⁰ Hatice Çubukçu, “Sayı Sembolizminin Tasavvuftaki Zikir Sayılarına Etkisi”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 60 (01 Mayıs 2017), 2-4.

³⁸¹ Âl-i İmrân 3/147, “Ağızlarından dökülen söz sadece şuydu: “Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde gösterdiğimiz taşkınlıkları bağışla, ayaklarımızı sâbit kıl! Şu kâfirler topluluğuna karşı bize yardım ve zafer ihsân eyle!” Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 1/479.

³⁸² Yunûs 10/26, “İyi ve güzel işler yapan mü’minlere mükâfatların en güzeli ve bir de tahmin edemeyeceğiniz fazlası vardır. Onların yüzlerine ne bir karalık bulaşır, ne de yüzlerini aşağıya eğdirecek bir zillete maruz kalırlar! Onlar cennetin yârân ve yoldaşlarıdır; orada ebedi kalacaklardır. Ömer Çelik, *Hakkın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 2/26.

çalışması var. Tövbe ederken geçmiş versiyon kullanırım. Cennet versiyonu yaptırırım.”*

Ahsen Hanım kendisiyle yaptığımız görüşmede, esmaları yeni doğum yapan kadınların durumlarına göre örneğin; sütü az ise Yâ Rezzâk şeklinde kullandığını bildirmiştir. Esmaları kullanırken danışana rabıtada* olduğunu hissetmesini söylemektedir. Esasen kendisiyle yaptığımız görüşmede dinî ifadelerle çok yer vermediğini, dinî anlamda sadece alıntısında yer verilen ifadeleri kullandığını söylemiştir. Rabıta kavramının kullanılması sanki EFT seansında insanın rabıtadaki gibi bir yükselişte olduğu hissini uyandırmaktadır. Bu uzlaştırmadan hareketle, EFT'nin de aslında tam anlamıyla bir psikoloji tekniği olmadığını, içinde enerji kavramı ve spiritüelliğin de olduğunu görmekteyiz.

6.6.2. Ayet/ Hadis/ Alim ve Peygamber Hayatından Örnekler Sunma

Çalışma grubu, kendine gelen danışan/öğrenciye onların isteği ölçüsünde gerek ayet ve hadislerden gerekse kıssalardan örnekler vererek uygulamaları din ile uzlaştırmaya çalışmaktadır. Ancak, bu durumun danışana göre tercih edilmesi, yeni çağ inanışlarındaki *spiritüel süpermarketi* hatırlatmaktadır. Dindar uygulayıcılar, müşterinin dünya görüşüne göre, dindar bir kişi geldiğinde dinî, seküler dünya görüşüne sahip bir kişi geldiğinde ise bilimsel materyaller sunarak tekniklerini karşısındakine benimsetme çabasına girmektedirler. Eğitimciler bu esnekliği sağlayan yine uygulamaların senkretik-eklektik özelliğidir. Bu bağlamda, uygulamaların tam anlamıyla dinî temele dayandırılmadığını, boşluk olan noktalardan bilim, enerji, frekans gibi kavramların rahatlıkla yerleştirilebildiğini görmekteyiz. Tüm bu çıkarımlar, uygulamaların yeni çağ inanışlarından arınık olmadığını, bilakis seküler algılanan bireye verilen örnekler ele alındığında yeni çağ inanışlarıyla iç içe olduğunu göstermektedir.

Uygulayıcılardan/eğitmenlerden 2'si danışanlara uygulamayı anlatırken dinî ifadelerle yer vermediğini, 1'i danışanlarına vermese de öğrencilerine dinî örnekler verdiğini söylemiştir. Geriye kalan 12 kişi, danışanlarına/öğrencilerine çeşitli örnekler

* Versiyon çalışması: Danışanın, duygusal sıkışıklık yaşadığı zamana ,yaşa, olaya giderek orada yaşadığı travmayı, duyguyu bulup bireyi o duygudan özgürleştirmektir. Geçmiş ve gelecek olarak iki türlü versiyon çalışması yapmak mümkündür

* Rabıta: Süfilere göre kalbi malayani düşüncelerden arındırmak ve korumaktır, müridin müridinden feyz alarak onun aracılığıyla Allah'ı hatırlamasıdır. Necdet Tosun, "Rabıta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2007), 34/378.

verdiğini ifade etmiştir. Çalışma grubunun 9’u danışana göre verdiği bu örneklerin ayet, hadis, alim ve peygamber hayatından seçtiğini belirtmiştir. Geriye kalanı ise dinin diğer öğelerinden faydalanarak örnekler vermektedir.

Access bars uygulayıcısı Abdullah Bey, danışanlarına verdiği örnekleri şöyle açıklamaktadır:

“Access’te yaşadığımız hayatın bir oyun olduğu, insanların oyun arkadaşı olduğu söylenir. Burada Ankebût 64 ile³⁸³ yargulamamanın öneminden bahsederken de, İsrâ 84 ile³⁸⁴ anlatırım. Öğrencilere Allah için çalışın derim. Risale’deki bismelenin tefsirinde: Bir zatın selamı ile bir yere gittiğinde falanın selamıyla geliyorum dersin farklı karşılıklar ama direkt ben geldim dediğinde sen kimsin derler. Bu da onun gibi.”

Abdullah Bey, kendisiyle yaptığımız görüşmede farklı düşüncelere sahip danışanların olduğunu belirterek “şerbet tadında” ifadesiyle danışanlarının tarzına uygun şekilde ve faydalanabilecekleri kadarıyla dinî örnekler sunduğunu belirtmiştir. “Allah rızası için çalışın”, ifadesiyle enerji dünyasında sık kullanılan niyetin önemine vurgu yapmaktadır. Bu göz ardı edildiğinde ise yerine başka enerjilerin karışabileceğini, yine enerji dünyasındaki “Evren boşluk kabul etmez.” ifadesiyle açıklamıştır. Allah rızası için çalışmak ve şifayı kendinden bilmemek gerektiğini söylemiş ve Said Nursi’nin Birinci Söz’ünden³⁸⁵ de örnek vererek ifadesini desteklemiştir.

Her üç tekniğin uygulayıcısı olan Seren Hanım, danışanlarının aklında tekniğin dine uygunluğu anlamında soru işareti olduğu zaman onlara teknikleri ilk ayetle açıkladığını belirtmektedir.

“Danışanın ihtiyacına göre anlatırım, ilk ayet "oku" dur. Bize "oku" denmiş. Belki de buradaki "oku"nun anlamı kendini okumaktı. Orada inen şey de sana giden teknikti. Belki Kur'an bile bir teknikti. Senin yaşam yolculuğunda da bu teknik belki uygulamalardır ama teknikler kul yapımıdır, din değil.”

³⁸³ el- Ankebût 29/64, “İyi bilin ki, şu dünya hayatı boş bir oyalanma ve oyundan başka bir şey değildir. Ahiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur. Keşke bunu bilmiş olsalardı!” Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 3/748.

³⁸⁴ el- İsrâ 17/84, “De ki: Herkes fitrat ve mizacına göre hareket eder. Fakat kimin daha doğru bir yolda olduğunu en iyi Rabbiniz bilir.” Çelik, *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, 2013, 3/167.

³⁸⁵ Bkz. Said Nursi, *Risale-i Nur Külliyyatından Sözler* (İstanbul: Rnk Neşriyat, 2008), 5-6.

Seren Hanım, Alak Suresi'nin ilk ayetini "kendini okumak" olarak yorumlamıştır. Ayetin tefsirinde "Oku" ifadesinden kastedilen anlam şöyle açıklanmaktadır: "*(Oku) emri, sadece zâhir anlamda bir okuma emri değildir. Esasen kalbin, mânevî terbiye, tezkiye ve tasfiye netîcesinde kitap ve hikmetin mâna ve işaretlerini alıcı hâle gelmesidir. Bununla, tecellîlerin yansıma mahalli olan kalple her şeyi okuyabilmek kastedilmektedir. Yâni kâinatın bir kitap hâline gelmesi, kalbin kâinat sayfalarını çevirip hikmetleri ve ilâhî sırları okuyabilmesidir. Hâsılı insanın kâinatı, kendini, Kur'an-ı Kerim'i okuması, anlaması ve yaşamasıdır.*"³⁸⁶

Seren Hanım'ın yorumu, ayetin tefsiriyle belirli ölçüde uyumaktadır. Ancak "*Belki Kur'an bile bir tekniktir.*" ifadesinin Kur'an-ı Kerim için çok basit bir vasıflandırma olacağını ve bunun İslâmî anlamda kabul edilemeyeceğini belirtmek yerinde olacaktır. Seren Hanım, "*Allah kuluna kendini okumasını söylerken kişinin kendine giden yol belki bu tekniklerdir.*" ifadesiyle neredeyse teknikleri kutsallaştırmaktadır. Birden fazla enerji tekniği eğitimi alan Seren Hanım, yaptığımız gözlemlere göre diğer uygulayıcılarımıza nazaran daha evrensel ve farklı bir bakış açısına sahiptir. Bu da uygulamaların bireyin düşüncelerini zaman içinde dönüştürdüğünü gösterdiği gibi bu alanda ne kadar farklı teknikler öğrenilirse düşüncelerin o denli değişime uğradığını da göstermektedir.

³⁸⁶ Çelik, *Hakk'ın daveti Kur'an-ı Kerim: Meali ve Tefsiri*, 5/527.

SONUÇ

Alternatif tedavi uygulamalarından EFT, theta healing ve access bars tekniklerinin din ile uzlaştırılması araştırmamızın konusudur. Bu uygulamalar yurtdışı kaynaklı olduğundan dindar kesim tarafından başta tereddütle karşılansa da bazı uygulayıcılar, eğitimi aldıktan sonra ikilemde kalmayı gerektirecek bir durum olmadığını, zira bu uygulamaların yalın bir teknik olduğunu savunmaktadır. Ancak, yapılan araştırmalar sonucu yeni çağ inanışlarının ve bu araştırma çerçevesindeki alternatif tedavi uygulamalarının özellikleri mukayese edildiğinde uygulamaların bünyesinde dinî unsurlar ve yeni çağ inanışlarının öğretilerini taşıdığı bilgisi elde edilmiştir.

Araştırma konumuz dâhilindeki theta healing ve access bars'ın kurucuları, tekniğin bilgisini sıradışı hâller ile öğrendiğini, Yaradan ile konuştuğunu ifade etseler de, tekniğin bazı uygulayıcıları kurucuların bilgi ve tecrübesine güvenebilmektedir. Ancak, kurucuların bu bilgiyi elde edebilmek için takip ettikleri rotanın ne kadar doğru, yaşadığı tecrübenin ise ne derece gerçek olduğu genellikle bazı uygulayıcılar tarafından sorgulanmamaktadır. Teknik, kurucularının yaratıcıyla konuşma, kanallık yoluyla bilgi elde etme ifadesi benzer şekilde yeni çağ inanışlarında da bulunmaktadır. Konuya bu minvalde yaklaşıldığında uygulamalar ile yeni çağ inanışları arasındaki benzerlik ortaya konulmuştur.

Son yıllarda ölkemizde de yaygınlaşan alternatif tedavi uygulamalarına başvuru sebeplerine bakıldığında, araştırmamızda çoğunlukla spiritüel alana, psikolojiye ve kişisel gelişim alanına ilgi ön plana çıkmaktadır. Kişisel gelişim kitaplarıyla toplumun düşünce yapısında değişim sağlandıktan sonra bireyin alternatif tedavi uygulamalarını daha kolay benimsediği görölmektedir. Uygulamalara başvurma sebeplerinden bir diğeri ise fiziksel hastalık veya duygusal problemlerden bir çıkış yolu bulma ve hayatını düzene sokma amacıdır. Çevresi tarafından ötekileştirilen insan, bir çıkış yolu ararken arkadaş tavsiyesi ya da katıldığı başka bir eğitim gibi çeşitli vesilelerle bizim kanaatimizce “yeni bir sen” vadeden bu uygulamalarla yolu keşişmiştir. Uygulamalardan sonra bireydeki değişimi duyan ya da gören kişiler de bu uygulamaları öğrenmenin yolunu aramışlardır.

Alternatif tedavi uygulamalarının toplum arasındaki yaygınlığı ele alındığında sadece belli bir kesimde değil, katılım oranı değişmekle birlikte bu uygulamaların her kesimde yaygınlık kazandığı görölmüştür. Bu duruma etki eden sebep, uygulayıcıların

anlatımında kimseyi ötekileştirmeyen bütüncül bir üslup kullanmasıdır. Çalışmanın ana konusu uygulamaların din ile uzlaştırılması olsa da teknikler her kesime hitap etmektedir. Bu yüzden, seküler kesimin etkilenmesi için de kuantum fiziğinden, bilimsel verilerden örnekler sunarak uygulayıcıların mantığına oturtulmaya çalışılmıştır. Ugulayıcıların, teknikleri hem dinî hem seküler anlamda ele almasına esasen uygulamaların yapısı izin vermektedir. Zira, uygulamalar yeni çağ inanışları gibi senkretik ve eklektik bir yapıya sahip olduğundan hem seküler hem dindar çevrenin kendinden bir parça bulacağı ögeler taşımaktadır. Bu husus da uygulamaların temelinde yeni çağ inanışlarının bulunduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Dindar uygulayıcılardan seçilen çalışma grubumuz, tekniği anlatırken dinî terim, ayet, hadis ve İslâm âlimlerinin hayatlarından örnekler vererek ve bazı dinî düşüncelerine dinî kitaplardan deliller getirerek uygulamayı din ile uzlaştırmaktadır. Öte yandan alternatif tedavi uygulayıcıları, teknikteki bir kavram ile İslâmi bir kavramı karşılaştırarak uygulamayı dinî anlamda yorumlarken, aynı zamanda seküler ya da başka bir dine ait olan kavrama da İslâmi bir karşılık bulmaya çalışmaktadır. Görüldüğü gibi dindar uygulayıcıların çoğu, teknikleri din ile uzlaştırma noktasında aktif bir tavır sergilemektedir. Dindar uygulayıcılar, bu uzlaştırmaları tekniği meşrulaştırmak, anlaşılır kılmak ve dinî hassasiyetleri sebebiyle yapmaktadır. Ancak, din ile uzlaştırma aynı zamanda çalışma grubundaki bazı uygulayıcıların tekniklerden sonra düşünce dünyalarında bir değişim yaşayabildiğini de göstermektedir. Çünkü, yapılan bu uzlaştırmalardan bazıları İslâmi çerçeveye uygun değildir. Hz. Peygamber'in Miraç olayı gibi toplumun genelinin kutsal kabul ettiği bir hadisenin dahi uygulamadaki bir öge ile bağdaştırılması dinî inançların ne derece basite indirgendini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak araştırmadan elde ettiğimiz verilere göre, dindar uygulayıcıların, tekniklere ve İslâm ile arasındaki ilişkiye bakışı üç tip altında ele alınabilir: Din ile tekniği birbirinden ayrı tutanlar, tekniğin dine uygun olmayan kısımlarını uygulamayanlar, tekniği kabul edip dine göre yorumlayanlar, yani uygulamalardaki ifadeleri dinî ifadeyle değiştiren, ayet, hadis vb. dinî kavramlardan faydalananlar.

Araştırmadan elde ettiğimiz başka bir sonuca göre, alternatif tedavi uygulamalarına daha çok kadınlar ve eğitimli bireyler ilgi göstermektedir. Bunun bir nedeni, kadının fitrat itibarıyla kendini geliştirmeye daha yatkın olması örnek verilebilir.

Bu bağlamda başka çalışmalardan elde edilen bulgulara yer vermek gerekirse Cengiz vd.'nin, *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar* adlı eserinde, kadınların erkeklere göre, kendini keşfetme konusunda daha cesur olması ve fitraten bir sorun yaşadığında muhtemel nedeni bulmaya yatkın olması gibi etkenler, kadınların spiritüel alanda daha baskın olmasının sebeplerindendir.³⁸⁷ Söz konusu çalışmanın bulgularına göre, kadınlar spiritüel alanda bu ve bunun gibi sebeplerden dolayı daha aktiftir. Araştırmamızın bulgularına göre, bireyi uygulamalara yönlendiren başka bir sebep de “merak” duygusunun baskınlığıdır. Çalışma grubumuzun 15'inin kadın olduğu göz önüne alınırsa, kadınları uygulamalara yönlendiren güçlü sebeplerden biri merak duygusudur. Bu minvalde Ahmedi'nin çalışmasında benzer bulgular ortaya konulmuştur. Nitekim, söz konusu çalışmadaki “cinsiyet ile yeni çağ inanışları ilişkisi” testine göre, kadınların yeni çağ inanışlarında baskın olmasının bir sebebi geleceğe merak duymalarıdır.³⁸⁸ Bu çalışmada alternatif tedavi uygulamalarının tabanında yeni çağ inanışlarının olduğu ortaya konulduğundan bizim çalışmamızdaki bulgularla Ahmedi'nin çalışmasındaki bulgular benzerlik taşımaktadır.

Bunun yanında alternatif tedavi uygulamalarına, eğitilmiş bireylerin ilgi duymasının muhtemel sebebi ise salt akılcı bir eğitim sisteminden geçen bireyin manevi alandaki boşluğunu alternatif tedavi uygulamalarıyla doldurma isteği olabilir. Başka araştırmalardaki verilere yer verecek olursak, Doğan'ın *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* adlı çalışmasında da katılımcıların yarıdan fazlasının lisans mezunu olduğu ortaya konulmuştur.³⁸⁹ Bizim çalışmamız bu yönüyle Doğan'ın araştırmasıyla benzerdir.

Nitekim alternatif tedavi uygulamalarıyla, yeni çağ inanışları arasında güçlü bir bağlantı olduğu, uygulamaların dindar uygulayıcıların çoğu tarafından din ile uzlaştırıldığı görülmüştür. Bazı uygulayıcıların, uygulamanın eğitimini aldıktan sonra dinî kavramları farklı yorumlayabildiği ve enerji alanında çeşitli eğitimler alanların dinî kavramlara nispeten daha çoğulcu yorumlar getirebildiği ortaya konulmuştur.

³⁸⁷ Cengiz vd., *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb*, 217-218.

³⁸⁸ Ahmedi, “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”, 144.

³⁸⁹ Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, 106.

Çalışmamızla birçok yönden benzerliği olan Doğan'ın araştırmasıyla bizim araştırmamız arasındaki en önemli fark, söz konusu araştırmada “şifacı grupların sosyo-ekonomik ve kültürel tabanı üzerine bir inceleme” yapılırken bizim araştırmamız “alternatif tedavi uygulamalarının din ile uzlaştırılması” üzerine yapılmıştır. Bu minvalde bizim çalışmamız, Doğan'ın çalışmasından bu yönüyle ayrılmaktadır. Ancak, her iki çalışmada da bu uygulamaların tabanında yeni çağ inanışlarının olduğu ortaya konulmuştur. Bu yönüyle de benzerlik taşımaktadır.

Araştırmamız ile diğer araştırmalar arasındaki benzerlik ve farklılıklara değindikten sonra, yeni yapılacak akademik çalışmalarla ilgili öneri sunmak yerinde olacaktır. Alternatif tedavi uygulamalarıyla ilgili yapılacak yeni çalışmalarda kozmopolit şehir ile nispeten daha küçük şehirlerdeki uygulayıcıların tekniğe ve dinî kavramlara bakışı karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Ayrıca çok geniş araştırma sahası olan alternatif tedavi uygulamalarında yeni çağ inanışları üzerinde durulduktan sonra tek bir teknik, tek bir grup üzerinden araştırmalar da yapılabilir.

BİBLİYOGRAFYA

- ACAR, Rümeyya. *New Age Hareketi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- AĞIRAKÇA, Ahmet. “Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı”. *Artuklu Akademi* 1/2 (03 Mayıs 2015), 1-30.
- AHMEDİ, Ekber Şah. “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 135-152.
- AK, Muammer. “Türk Halk Dindarlığı ve Evliya İnancı: Sosyolojik Bir Yaklaşım”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 86 (2018), 95-110.
- AK, Sakine. *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- AKALIN, Şükrü Halûk vd. (ed.). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 10. Basım, 2005.
- AKDOĞAN, Ali. *Dini Hayatı Anlama ve Yorumlama*. İstanbul: Dem Yayınları, 2008.
- AKINCI, Adem. “Hayata Anlam Vermede Dinî Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 3/9 (2005), 7-24.
- AKSOY, Ahmet - Aksoy, Nilüfer. *EFT (Tepeleme)*. İstanbul: Engin Matbaacılık, 2011.
- ALBASAN, Metin. *Yeni Çağ'da İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı*. İstanbul: New Age Yayınları, 2006.
- ALBAYRAK, Kadir. “Adana’da Uzakdoğu Kökenli Dinî ve Felsefi İnanışların İzdüşümleri: Sahaja Yoga ve Reiki Örneği”. *Erciyes Akademi* 35/Özel Sayı (2021), 874-893.
- ALGUR, Hüseyin vd. “Ailede Din Eğitimi”. *Din Eğitimi*. ed. M. Fatih Genç. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2020.
- ALTUNTAŞ, Semra - DÜZGÜNER, Sevde. “Duygusal Özgürleşme Tekniği (EFT) ile Destek Alan Kadınlarda Bireysel, Sosyal ve Manevi Değişim Üzerine Nitel Bir

- Araştırma”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 61/2 (2020), 453-492.
- ALTUNTAŞ, Semra. *EFT (Duygusal Özgürleşme Tekniği) Psikoterapi Tekniği İle Destek Alan Kişilerde Dini Tutum Ve Davranışlar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- ARIKDAL, Ergün. *Ansiklopedik Metapsişik Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları, 2.Basım, 1984.
- ARSLANTÜRK, Zeki. “Dindarlığın Bağımsız Değişkenleri”. *Dindarlık Olgusu Sempozyumu*. ed. Hayati Hökelekli. İstanbul: Kur’an Araştırmaları Vakfı, 2004, 239-257.
- ASLAN, Mustafa. “Postmodern Yeni Dinsel Kimlik ve Paranormal İnançlar”. *Milel ve Nihal* 12/2 (01 Temmuz 2015), 55-72.
- AUBYN, Lorna St. *New Age (Yeni Çağ Akımı)*. çev. Nuray Mines - Ercan Arısoy. İzmir: Ege Meta Yayınları, 1998.
- AUGUSTINUS, Saint. *İtirafılar*. çev. Dominik Pamir. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2. Basım, 2007.
- AYDIN, Ali Rıza. “İnanma İhtiyacı ve Dinî Ritüellerin Psikolojik Değeri”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/2 (2009), 87-99.
- AYDIN, Cüneyd. *Dinsel Fundamentalizm İle Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- AYDIN, Cüneyd. *İnsanlığın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- AYDIN, M. Şevki. *Din Eğitimi Bilimi*. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2017.
- AYDIN, Mehmet. *Dinler Tarihine Giriş*. Konya: Literatürk, 5. Basım, 2010.
- BAHADIR, Abdülkerim. *İnsanın Anlam Arayışı ve Din*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2002.

- BAHADUR, Merve - ÇAPÇIOĞLU, İhsan. “Dijitalleşen Dünyada Anlam Arayışı: Altın Çağ Şifa Teknikleri Örneği”. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi* 6/4 (2021), 147-177.
- BAŞKAYA, Şafak. *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- BAYRAKDAR, Mehmet. “Tekamül Nazariyesi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 40. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011, 337-339.
- BERGER, Peter L. *A Far Glory: The Quest For Faith in an Age of Credulity*. New York: The Free Press, 1992.
- BERGER, Peter L. *Kutsal Şemsiye*. çev. Ali Coşkun. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2000.
- BERGER, Peter L. - Luckmann, Thomas. *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi: Modern İnsanın Yönelimi*. çev. Mustafa Derviş Dereli. Ankara: Heretik Yayınları, 2015.
- BERGER, Peter L. “Sekülerleşme Yanlışlandı”. çev. Mehmet Ali Kirman. *Sekülerleşme Klasik Ve Çağdaş Yaklaşımlar*. Ankara: Otto Yayıncılık, 2015, 223-234.
- BIRKENBILH, Vera F. *Sayılar Işığında Geleceğimiz*. çev. Esat Nermi. İstanbul: Say Yayınları, 1980.
- BİÇER, Ramazan. “Heretik Bir New Age Tarikatı Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı”. *EKEV Akademi Dergisi* 29 (2006), 27-50.
- BİLECİK, Sümeyra. “Anne Baba Tutumlarının Bireylerin Din Algısına Etkisi”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 15/33 (07 Temmuz 2017), 7-38.
- BİLGİN, Vejdi. *Bizi Kuşatan Toplum*. Bursa: Emin Yayınları, 10.Basım, 2021.
- BİLGİN, Vejdi. *Din ve Toplum*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2.Basım, 2021.
- BİLGİN, Vejdi. *Sosyal Çözülme Ve Din*. Samsun: Etüt Yayınları, 1997.
- BOZKALE, Lütfi. “Dini Çoğulculuk Üzerine”. *Diyanet İlmî Dergi* 50/3 (2014), 43-62.
- BUHARİ, *Sahih-i Buhari*. çev. Mehmed Vehbi. 4 Cilt. İstanbul: Sabah Neşriyat, 1966.

- BRYAN, S. Turner. "Talcott Parson's Sociology of Religion and the Expressive Revolution: The Problem of Western Individualism". *Journal of Classical Sociology*, 5/3 (2005), 303-318.
- CENGİZ, Kurtuluş vd. *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb.*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- CEVİZCİ, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 5.Basım, 2015.
- ÇAĞRICI, Mustafa. "Şükür". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, 259-261.
- ÇAĞRICI, Mustafa. "Zem". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 44. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2013, 233-235.
- ÇAKAN, İsmail Lütfi. *Hurafeler ve Batıl İnanışlar*. İstanbul: Marifet Yayınları, 1981.
- ÇELİK, Celaleddin. "Sekülerleşmenin Kuramsal Sosyolojik Serüveni". *İslami Araştırmalar* 28/3 (2017), 209-223.
- ÇELİK, Ömer. *Hakkın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*. 5 Cilt. İstanbul: Erkam Yayınları, 2013.
- ÇEVİK Gürel vd. "Epigenetik ve Kanser". *Türkiye Klinikleri J Radiat Oncol*. 2/1 (21 Ekim 2016), 45-51.
- ÇINAR, Fadime - ASLAN, Fatma Eti. "Spiritualism And Nursing The Importance and Spirit". *Journal of Academic Research in Nursing* 3/1 (2017), 37-42.
- ÇUBUKÇU, Hatice. "Sayı Sembolizminin Tasavvuftaki Zikir Sayılarına Etkisi". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 60 (01 Mayıs 2017), 1-15.
- DALFİDAN, Büşra. *Tanrı Tasavvuru Ve Mutluluk İlişkisi*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- DEBAS, Haile T. vd. "Complementary and Alternative Medicine". *Disease Control Priorities in Developing Countries*. ed. Dean T. Jamison vd. Washington (DC): World Bank, 2. Basım, 2006.
- DEMİRÖRS, Fatma. "Dinlerde Arınma ve Kefaret". *Din ve Bilim - Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 5/1 (30 Haziran 2022), 21-40.

- DEMİRİSOY, Nilüfer. “Eski Uygarlıklardan Günümüze Yansıyan Holistik Tıp Uygulamaları”. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 22/3 (2014), 106-119.
- DEMİRİTAŞ, Mehmet. “İslam Düşüncesinde ‘Ölçülü Ve Dengeli Olmak’ Bir Değer Olarak Nasıl Ele Alınmıştır”. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (30 Aralık 2017), 191-202.
- DERİN, Serkan. *Sahaja Yoga: İçeriği, Amacı ve Türkiye’deki Faaliyetleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 24.Basım, 2007.
- DOĞAN, Elif. *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- DUMAN, Nesrin. “Bert Hellinger ve Aile Dizimi Terapisi”. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi* 2/2 (2020), 114-119.
- DÜZGÜN, Şaban Ali. “Tanrı Tasavvurları ve Sosyal Hayata Yansımaları Sempozyumu”. *Allah Tasavvurlarına Dair Tartışmanın Problematikliği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2005.
- EDEN, Donna - FEINSTEIN, David. *Enerji Tıbbı*. çev. Merve Duygun. İstanbul: Butik Yayıncılık, 2019.
- EKŞİ, Halil vd. “İyi Oluşun Spiritüel Göstergesi: Bir Ölçek Uyarılama Çalışması”. *Sağlık Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd. İstanbul: Dem Yayınları, 2019.
- ESEN, Ayşe Didem. “Tamamlayıcı Tıp Yöntemleri ve Homeopati Konusunda Aile Hekimliği Uzman ve Asistanlarının Bilgi ve Görüşler”. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi* 3/2 (2020), 131-139.
- ESMEZ, Zeynep. *Duygusal Özgürleşme Tekniğini (Emotional Freedom Techniques – EFT) Öğrenen Uygulayıcıların Tekniği Algılayışları*. İzmir: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

- FRANKL, Victor E. *İnsanın Anlam Arayışı*. çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Yayınevi, 2. Basım, 1992.
- FREUD, Sigmund. *Art and Literature*. New York: Penguin Books, 1990.
- GÂZÂLÎ, *Esmâü'l Hüsnâ Kitabı*. çev. İshak Doğan. İstanbul: İlke Yayıncılık, 2016.
- GLOCK, Y. Charles. “Dindarlığın Boyutları Üzerine”. *Din Sosyolojisi*. ed. Yasin Aktay, M. Emin Köktaş, Ankara: Vadi Yayınları, 1998, 252-274.
- GÖRGÜN, Tahsin. “Siyasallaşan Dünyada Dini İlimlerin Değişen Statüleri”. *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri*. ed. İsmail Kara - Asım Öz. 175-183. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi, 2013.
- GÜNAY, Nasuh. *Türkiye’de Yeni Çağ İnançları*. Isparta: Manas Yayınevi, 2011.
- GÜNAY, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 3. Basım, 2000.
- GÜNDÜZ, Bilal. *Kur’an’da Küfrün Karşıtı Olarak Şükür*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- GÜNDÜZ, Şinasi vd. *Dinlerde Yükseliş Motifleri ve İslâm’da Miraç*. Ankara: Vadi Yayınları, 1996.
- GÜNDÜZ, Turgay. *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi*. Bursa: Düşünce Kitabevi, 2002.
- GÜRBÜZ, Gamze. *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları, Etkileri, Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- HARİ, Emre vd. “Ayna Nöron Sistemi ve Fonksiyonlara Klinik Yaklaşım”. *Journal of Istanbul Faculty of Medicine* 84/3 (31 Temmuz 2021), 430-438.
- HARTMANN, Silvia. *Enerji EFT*. çev. Duru Ekin. İstanbul: Pegasus Yayınları, 2016.
- HARTSHORNE, Charles. “Din ve Felsefeye Göre Tanrı”. çev. Mehmet Aydın. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/1-2 (01 Haziran 1981), 205-220.
- HAY, Louise. *Düşünce Gücüyle Tedavi*. çev. Nil Gün. İstanbul: Altın Kitaplar, 2019.
- HAY, Louise. *Tüm Hastalıkların Zihinsel Nedenleri ve İyileşmenizi Sağlayacak Düşünce Modelleri*. çev. Semra Ayanbaşı. İstanbul: Akaşa Yayıncılık, 2. Basım, 2000.

- HEER, Dain. *Kendin Ol Dünyayı Değiştir (Zamanı Şimdi mi?)*. çev. Sertaç Dilekcan. İstanbul: Bilince Erişim, 2. Basım, 2013.
- HICKS, Esther - HICKS, Jerry. *Çekim Yasası*. çev. Merve Duygun. İstanbul: Doğan Müzik Kitap, 2007.
- HICK, John. “Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları”. çev. Mahmut Aydın. *Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları*. 51-72. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2005.
- İBN-İ Mace. *Sünen-i İbn-i Mace Tercümesi ve Şerhi*. çev. Haydar Hatipoğlu. 10 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 1983.
- İLHAN, Şahin. *Kaderin Kuantumun İçinde (Kalemi Senin Elinde)*. İstanbul: Azim Dağıtım Yayıncılık, 2022.
- KANAT, Tayfun. “Aromaterapi”. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research 3/GETAT Özel Sayı (2019)*, 67-73.
- KAPLAN, Melike. *Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın -Ankara Kent Örneğinde Kuşaklar Arası Çalışma-*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- KARADAŞ, Cağfer. “İsra-Miraç Hâdisesi: Mahiyeti ve Gerçekliği”. *Kisbu İlahiyat Dergisi 1 (15 Haziran 2019)*, 55-73.
- KARAMAN, Fikret. “Tenasuh veya Reenkarnasyon Üzerine Bir Değerlendirme”. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 8/1 (2017)*, 9-34.
- KAVAS, Erkan. “Dini Tutum - Stresle Başa Çıkma İlişkisi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 37 (01 Haziran 2013)*, 143-168.
- KAYA, Elif - Altınbilek, Turgay. “Osteopati Yaklaşımı; Bel Ve Boyun Ağrılarında Yeri”. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research 3/Özel Sayı (2019)*, 85-90.
- KAYA, Mevlüt- AYDIN Cüneyd. “Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 35/35 (2013)*, 5-19.
- KAYIKLIK, Hasan. *Din Psikolojisi*. Adana: Karahan Kitabevi, 2011.

- KİRMAN, Mehmet Ali. *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.
- KİRMAN, Mehmet Ali. *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*. Ankara: Birleşik Yayınevi, 2010.
- KİRMAN, Mehmet Ali. “Yeni Dinî Hareketleri Tanımlama Problemi Ve Tipolojik Yaklaşımlar”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 3/1 (01 Şubat 2003), 27-43.
- KOR, Gamze - ADAR, Çağhan. “Mim Kemal Öke Ve Müzik Terapi Üzerine Düşünceleri”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi* 2/4 (2016), 1-12.
- KÖSE, Ali. *Milenyum Tarikatları*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2020.
- KÖSE, Ali. “Sekülerden Kutsala Yolculuk”. *Kutsalın Dönüşü 21. Yüzyılda Dinin Geleceği*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014, 128-145.
- KURT, Abdurrahman. *Din Sosyolojisi*. Bursa: Sentez Yayıncılık, 13.Basım, 2012.
- KURT, Abdurrahman. “Dindarlığı Etkileyen Faktörler”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (01 Haziran 2009), 1-26.
- KUŞEYRİ, Abdülkerim. *Kuşeyri Risalesi*. çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergah Yayınları, 2. Basım, 1981.
- KÜÇÜKCAN, Talip - KÖSE, Ali. *Doğal Afetler ve Din: Marmara Depremi Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2000.
- LUCKMANN, Thomas. *Görünmeyen Din Modern Toplumda Din Sorunu*. çev. Ali Coşkun vd. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016.
- LUKES, Steven. *Bireycilik*. çev. İsmail Serin. Ankara: Ark Yayınevi, 1995.
- MADAN, T.N. “Secularism in Its Place”. *The Journal of Asian Studies* 46/4 (01 Kasım 1987), 747-759.
- MERTER, N. Mustafa. *Dokuz Yüz Katlı İnsan: Tasavvuf ve Benötesi Psikolojisi (Transpersonal Psikoloji)*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 10. Basım, 2012.

- MEVLÂNÂ, Celâleddin-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf*. ed. Âmil Çelebioğlu. çev. Süleyman Nahîfi. İstanbul: Timaş Yayınları, 2007.
- MİRZA, Gözde Aynur. *Yeni Dinselleşme Eğilimleri Ve Maneviyat Arayışları*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2018.
- NELSON, Bradley. *Duygu Şifresi*. çev. Tornay Pelin. İstanbul: Omega Yayınları, 2012.
- en-NEVEVÎ, Muhyiddin en-. *Riyâzü's-Sâlihîn: Metin ve Çeviri*. çev. M. Emin Özafşar - Bünyamin Erul. 3 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- NİRUN, M. Ata. *Geçmişten Geleceğe Kıyamet Almanığı*. İstanbul: Kozmik Kitaplar, 2005.
- OCAK, Ahmet Yaşar. *Türk Sufiliğine Bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.
- ORTNER, Nick. *EFT İle Mucizevi İyileşme*. çev. Handan Ünlü Haktanır. İstanbul: ÖZEN KUTAN, Rana-ALPASLAN, Sümeyra. “Feng Shui İle Daha Ergonomik Ofis Dizaynına Doğru”. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources* 10/1 (2008), 68-76.
- ÖZKAN, A. Rafet. *Kıyamet Tarikatları*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- ÖZKAN, Tuba Koç - Balcı, Serap. “Çocuklarda Ağrı Kontrolünde Akupresür Kullanımı”. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 7/1 (2018), 234-239.
- ÖZTÜRK, Didem. *Türkiye’de Yeni Çağ Ruhaniyeti Ve Pratikleri: Evren Tasarımı, Birey Ve Olumlama*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- ÖZTÜRK, Yunus Emre vd. “Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımı”. *Bütünleyici ve Anadolu Tıbbı Dergisi* 1/3 (2020), 23-35.
- PAKER, Kamile Oya. “Postmodern Bilgelik: Yeni Çağ Söyleminde Kişisel Gelişim ve ‘Ruhsal Alıştırmalar’”. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi* 31/0 (2011), 64-104.
- PEKER, Hüseyin. “Ailede Din Eğitiminin Psikolojik Esasları”. *Diyanet İlmî Dergi* 21/1 (1985), 21-26.

- PINARBAŞI, Gülenay. *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından- İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- PLATON, *Devlet*. çev. Sabahattin Eyboğlu - M. Ali Cimcoz. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1999.
- RAJNEESH, Osho. *Ben Dini Değil Dindarlığı öğretiyorum*. çev. Nur Yener. İstanbul: Okyanus Yayıncılık, 2003.
- RITZER, George- STEPNIISKY Jeffery. *Sosyoloji Kuramları*. çev. Himmet Hülür. Ankara: De Ki Basım Yayım, 2018.
- ROBBINS, Antony. *İçindeki Devi Uyandır*. çev. Belkıs Çorakçı Dişbudak. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2003.
- ROSZAK, Theodore. *Bilincin Evrimi*. çev. Bedirhan Mühib. İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.
- RUHSELMAN, Bedri - KADREC, Allan. *Neo Spiritizm Modern Spiritizm*. ed. Haluk Egemen Sarıkaya. İstanbul: Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, 1978.
- RUHSELMAN, Bedri. "Tekamülün Amacı". *Ruh ve Madde Dergisi*, 629, 4-9.
- es-SÂBÛNÎ, Muhammed Ali. *Ayetler Işığında Peygamberler Tarihi*. çev. Hanifi Akın. İstanbul: Ahsen Yayınları, 2003.
- SAİD Nursi. *Risale-i Nur Külliyyatından Mektubat*. İstanbul: Rnk Neşriyat, 3. Basım, 2008.
- SAİD Nursi. *Risale-i Nur Külliyyatından Sözler*. İstanbul: Rnk Neşriyat, 3. Basım, 2008.
- SALİH, Aidin. *Gerçek Tıp*. İstanbul, 2008.
- SALİH, Güney. *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 4. Basım, 2008.
- SAYAR, Kemal. *Ruhun Labirentleri*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2017.
- SECCADİ, Seyyid Cafer. *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007.

- SÖNMEZ ALTUNSU, Özlem. “Dindarlığın Ölçülebilirliği Üzerine Geliştiren Dindarlık Ölçekleri”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 36 (2016), 557-578.
- STIBAL, Vianna. *ThetaHealing Sıra Dışı Bir Enerji Yaklaşımına Giriş*. çev. Begüm Karace. İstanbul: Nemesis Kitap, 4. Basım, 2019.
- STIBAL, Vianna. *İleri ThetaHealing Var Olan Her Şeyin Gücünü Kullanmak*. çev. Begüm Karace. İstanbul: Nemesis Kitap, 4. Basım, 2019.
- SÜRME, Yeliz - ÇÜRÜK, Gülsüm Nihal. “Yara Bakımında Fitoterapi: Çay Ağacı Yağı”. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 7/2 (2021), 35-41.
- TAPLAMACIOĞLU, Mehmet. “Yaşlara göre Dini Yaşayışın Şiddet ve Kesafeti Üzerinde bir Anket”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (1962), 141-152.
- TAŞDELEN, Vefa. “Augustinus ve Yunus Emre’de İç-Ben Alanı”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22 (2012), 54-86.
- TAŞKÖPRÜLÜZADE Ahmed Efendi. *Mevzuat’ul Ulum*. ed. Mümin Çevik. 2 Cilt. İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1975.
- TEMİZER, Aydın. “Osmanlıda Huzur Dersi Örnekleri Tahlil ve Tenkitli Tefsir Metni Neşirleri I”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/28 (2013), 65-92.
- TOSUN, Necdet. “Rabıta”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 34. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2007, 378-379.
- TURAN, Süleyman - UZUN, Sema Nur. “Yeni Dini Hareketlerin Taraftar Kazanma Yöntemleri.” *Nedenleriyle ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler*. ed. Süleyman Turan, Faruk Sancar. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık, 2018.
- TÜMER, Günay-KÜÇÜK Abdurrahman, Dinler Tarihi. Ankara: Ocak Yayınları, 4. Basım, 2002.
- UĞURLUER, Gamze vd. “Ayaktan Kemoterapi Ünitesinde Tedavi Alan Hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamalarına Başvurma Sıklığı ve Nedenleri”. *Van Tıp Dergisi* 14/3 (2007), 68-73.

- ULUDAĞ, Süleyman. “Sülûk”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, 127-128.
- URAN, Bülent. *Hipnozun Kitabı Ayakta Uyutulmak İstemeyenler İçin*. Ankara: Pusula Yayınevi, 4. Basım, 2018.
- URAN, Bülent. *Regresyon Hipnoterapisi Seans Kayıt Çözümlenmeleri*. Ankara: Pusula Yayınevi, 2. Basım, 2017.
- URAN, Bülent - ÇALIK, Nilgün. *EFT İle İyileşin İyileştirin*. Ankara: Pusula Yayınevi, 2018.
- el-ÛŞÎ, Ebu Hasen Siraceddin Ali b. Osman el-. *Emâlî Şerhi* I. çev. Şahver Çelikoğlu. 3 Cilt. İstanbul: Marifet Yayınları, 2007.
- UYANIK, Mevlüt. *İslam Bilgi Felsefesinde Kalbin Anlaması: Gâzâlî Örneği*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2005.
- UYSAL, Emre. *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- ÜNAL, Mehmet Süheyl. *Dinsel Bireycilik*. İstanbul: Açılım Kitap, 2011.
- ÜNALAN TURAN, Sümeyra-BİLGİN Vejdi. “Tıbb-ı Nebevi Uygulamalarının Toplumsal ve Ekonomik Boyutu Üzerine Nitel Bir Araştırma”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21/1 (31 Mart 2021), 99-141.
- VARLI, Nazife. “Üçüncü Gözün Hatırlamadaki Yeri Açısından Ruh-Beden İlişkisi”. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8/16 (16 Haziran 2020), 84-110.
- VERGOTE, Antoine. “Çocuklukta Din”. çev. Fırat Erdoğan. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/1 (1978), 315-329.
- WOLYNN, Mark. *Seninle Başlamadı*. çev. Mine Madenoğlu. İstanbul: Sola Yayınları, 26. Basım, 2019.
- WYNNE, Abby. *Enerji Şifası*. çev. Emre Boyacıoğlu. İstanbul: Ganj Yayıncılık, 2017.
- YALVAÇ ARICI, Handan. “Modern Şifacılık Yönelimleri”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2021), 291-324.

- YAKUP, Adem. *İslam ve Karma Felsefesi*. İstanbul: Güneş Yayıncılık, 2003.
- YAPICI, Asım. “Dinî Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 2/2 (01 Haziran 2002), 75-117.
- YAVUZ, Yusuf Şevki. “İlham”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2018, 98-100.
- YAVUZ, Yusuf Şevki. “Kader”. *Temel İslam Ansiklopedisi*. C. 4. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2019, 520-524.
- YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. 10 Cilt. İstanbul: Eser Kitabevi, 1982.
- YILDIRIM, Ali-ŞİMŞEK Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 11. Basım, 2018.
- YİTİK, Ali İhsan. “Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik: Türkiye Örneği”. *Nedenleriyle ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler*. ed. Süleyman Turan - Faruk Sancar. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık, 2018.
- ZEREN, Zehra. *Hint Kökenli Dinlerde Tanrı Tasavvuru*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ZUKAV, Gary. *Mutlak Gücün Yolu*. çev. Nedret Şanlı. İstanbul: Akaşa Yayıncılık, 3. Basım, 2011.

İnternet Bibliyografyası:

- Access Consciousness. “Tüm Türkiye’yi Kolaylık, Neşe Ve İhtişama Davet Ediyoruz”, 23 Mayıs 2019. <https://tur.accessconsciousness.eu/tum-turkiye/>.
- “Akupunktur Hakkında Geniş Bilgi”. Erişim 31 Mayıs 2022. <https://www.doktorsaliheken.com/akupunktur-hakkinda-genis-bilgi>.
- Alternatif Terapi. “Masaj Terapisi”. Erişim 31 Mayıs 2022. <http://www.alternatifterapi.com/icerik/masaj-terapisi-nedir-tpoqu>.
- Altın Çağın Şifa Teknikleri. “FS ALTIN ÇAĞIN ÇOCUKLARI 33”. Erişim 05 Haziran 2022. <http://ferhansezer.com/fs-altin-cagin-cocuklari-33/>.

- BAŞMAN Cenap, Axoy RA Bilgelik Öğretisi. “Cenap Başman Kimdir? Göksel Varlığı”. Erişim 19 Mayıs 2022. <https://axoyrabilgelikogretisi.com/>.
- BEKDİK Canan, “Access Bars Nedir?” (blog) (Erişim 25 Mayıs 2022). <https://cananbekdik.com/access-bars-nedir/>.
- “Bilinçaltı Dili ve Mucizeler Sistemi - Refik Korkmaz | Bilinçaltı Dili ve Mucizeler”. Erişim 23 Haziran 2022. <https://refikkorkmazmucizeler.com/bilincalti-dili-ve-mucizeler-sistemi/>.
- hipnoterapi. “Naturopati Nedir? - Hipnoterapi.com”. 19 Kasım 2018. Erişim 22 Haziran 2022. <https://www.hipnoterapi.com/naturopati-nedir/>.
- “Inner-Speak (İç Benlikle Konuşma Yöntemi) Eğitimi - Reikiturk.com”. 25 Aralık 2019. Erişim 04 Haziran 2022. <https://www.reikiturk.com/inner-speak-ic-benlikle-konusma-yontemi-egitimi/>.
- “Instagram’da İslami Astroloji: ‘16 Şubat’ta, Türkiye saatine göre akşam 19:57 de 27 derece Aslan Burcunda dolunay...’”. Erişim 20 Haziran 2022. <https://www.instagram.com/p/CaBBRlotSM48Vzsdc57BD90ItqcBhce-zlhJnk0/>.
- “İnna Goloviznina TDM kurucusu Titreşimlerle Dönüşüm Metodu hakkında”. Erişim 12 Eylül 2022. <http://titresimlerledonusum.tilda.ws/inna>.
- İPEK Ersin, “Kokuların Frekansı”. Kuraldışı Dergi (blog), 04 Mart 2016. Erişim 6 Mayıs 2022 <https://dergi.kuraldisi.com/kokularin-frekansi/>.
- KAŞ Gülşen, “Kuantum Düşünce Tekniği”. İndigo Dergisi (blog), 12 Ocak 2007. Erişim 04 Haziran 2022 <https://indigodergisi.com/2007/01/kuantum-dusunce-teknigi-r-sanal-gunseli-bilinc/>.
- KORKUNÇ Rana, “Rana Korkunç | Temel EFT Eğitimi | GoE | İstanbul”. Rana Korkunç (blog). Erişim 21 Haziran 2022. <https://ranakorkunc.com/temel-eft-egitimi/>.
- KÜÇÜK Fulden, “Renk Terapisi Nedir? Faydaları Nelerdir? |”. Erişim 21 Haziran 2022. <https://www.fuldenkucuk.com/renk-terapisi-nedir-faydalari-nelerdir/>.

- Live to Bloom. “Duygusal Özgürleşme Tekniği: Tapping Nedir, Nasıl Yapılır?”, 14 Aralık 2021. Erişim 21 Haziran 2022, <https://livetobloom.com/tapping-nedir-nasil-yapilir/>.
- morkurdele. “Access Arınma Cümlesi”. Erişim 27 Mayıs 2022. <https://namiksaahin6.wixsite.com/morkurdele/boluk-c1a0j>.
- Nefes ve Ötesi. “Garry Douglas & Dain Heer”. Erişim 28 Mayıs 2022. <https://nefesveotesi.com/garry-douglas-dain-heer/>.
- Nightingale, Grup Florence. “Hidroterapi Nedir? (Havuz Terapisi)”. Grup Florence Nightingale. Erişim 31 Mayıs 2022. <https://www.florence.com.tr/su-ici-yurume-egitimi-ve-hidroterapi>.
- Nightingale, Grup Florence. “Kayropratik Tedavisi Nasıl Yapılır?” Grup Florence Nightingale. Erişim 27 Mayıs 2022. <https://www.florence.com.tr/kayropratik-nedir>.
- ÖZKAN Serkan - ThetaHealing® Nedir ?” Erişim 03 Eylül 2022. <http://www.serkanozkan.com.tr/Icerik.aspx?id=220>.
- Radia Gelişim. “Evrensel Kanallık ve Şifa”. Erişim 10 Ekim 2022. <http://www.radiagelisim.com/egitimdetay.php?id=186>.
- “Refleksoloji Nedir? Refleksoloji Masajı Nasıl Uygulanmalıdır? - Medicaana Sağlık Grubu”. Erişim 21 Haziran 2022. <https://www.medicaana.com.tr/saglik-rehberi-detay/10495/refleksoloji-nedir-refleksoloji-masaji-nasil-uygulanmalidir>.
- Reiki Yaşam. “Yaratıcı İmgeleme Nedir”. Erişim 03 Eylül 2022. <https://www.reikiyasam.com/genel/her-telden/18-yaratici-imgeleme-nedir.html>.
- “Sık Sorulan Sorular”. Erişim 04 Haziran 2022. <https://mucizeyim.com/s-s-s-3/>.
- TORUN Dilek, “Holoterapi Bilinçaltı Nefes Terapisi Hakkında”. Erişim 31 Mayıs 2022. <http://www.dilektorun.com.tr/holoterapi-hakkinda-bilinmesi-gerekenler/>.
- “Yoga Terapi Nedir | Eda Uslu | Mindfulness Eğitimi”. Erişim 21 Haziran 2022. <https://www.edauslu.com/yoga-terapi/yoga-terapi-nedir/>.

Şekiller Bibliyografyası:

ATAR, Makbule. “Access Bars Eğitimleri”. Makbule Öztürk Atar (blog). Erişim 25 Haziran 2022. <http://makbuleatar.com/access-bars-egitimleri/>.

KORKUNÇ, Rana. “Rana Korkunç | Temel EFT Eğitimi | GoE | İstanbul”. Rana Korkunç (blog). Erişim 21 Haziran 2022. <https://ranakorkunc.com/temel-eft-egitimi/>.

EKLER

Ek.1: Katılımcı Listesi

- Ahsen Hanım : S. E. 52, Kadın, Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, EFT eğitmeni, hipnoterapi.
- Abdullah Bey : Y. Z. A. 34, Erkek, İlahiyat fakültesi mezunu, koçluk- eğitmenlik, access bars uzmanı, biyoenerji, refleksoloji.
- Ayça Hanım : R. A. 32, Kadın, DKAB Öğretmeni, theta healing eğitmeni, bilinçaltı sembol dili, koçluk- NLP- kuantum (3'lü paket).
- Ceren Hanım : L. H. 49, Kadın, Ev Hanımı, access bars uzmanı, bilinçaltı.
- Ceyda Hanım : E. A. A. 49, Kadın, Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, access bars uzmanı, reiki.
- Didem Hanım : İ. M. 26, Kadın, Enerji uzmanı. EFT uzmanı, theta healing, access bars, biyoenerji, sarkaç.
- Feyza Hanım : G. G. 42, Kadın, EFT eğitmeni. aile dizimi, sarkaç, inner speak, enneagram, recall healing.
- Handan Hanım : B. A. 39, Kadın, theta healing eğitmeni. NLP, EFT, nöroformat.
- Hilal Hanım : H. K. 50, Kadın, Pedagog, theta healing eğitmeni, bilinçaltı sembol dili.
- İnci Hanım : E. D. 50, Kadın, Öğretmen, access bars uzmanı.
- Nurdan Hanım : B. İ. 29, Kadın, Psikolog, EFT uzmanı, EMO, sarkaç.
- Nuray Hanım : D. K. 47, Kadın, profesyonel yaşam koçu, access bars uzmanı, EFT, recall healing, rüya terapistliği, sarkaç.
- Rümeysa Hanım : E. P. 40, Kadın, theta healing uzmanı, EFT, spiritüel dowsing, recall healing, sarkaç, numeroloji.
- Seren Hanım : A. G. 34, Kadın, Enerji uzmanı, EFT, theta healing, access bars uzmanı, aile danışmanlığı, sarkaç, numeroloji, JAAS, yaşam koçluğu, spiritüel dowsing, resetting, hipnoz.

Zehra Hanım : K. T. S. 42, Kadın, firma yöneticisi, theta healing uzmanı, altın çağın çocukları, yaşam çiçekleri, titreşimlerle dönüşüm.

Zeynep Hanım : S. A. 37, Kadın, Din psikolojisi uzmanı, EFT uzmanı.

Ek.2: Mülakat Soruları

1. Yaşınız.
2. Eğitim durumunuz.
3. Medeni durumunuz.
4. Mesleğiniz, işiniz.
5. Aylık geliriniz. Ailenizde kaç kişi çalışıyor?
6. Yetiştüğünüz bölge ve yerleşim yerinin özellikleri nelerdir?
7. Aile yapınız nasıldı? Ailenizin dini yaşayış ve geleneklerle ilişkisi nasıldır?
8. Aileniz sizi okul dışında dini eğitim almanız için yönlendirdi mi? (Kur'an-ı Kerim öğrenmeniz için yaz kursuna gönderme, camiye gitme vs. gibi)
9. Kendinizi spiritüel olarak mı dindar olarak mı tanımlarsınız?
10. Din sizin hayatınızda ne yoğunlukta yer alıyor? Dinin hayatınızda önem derecesi nedir? Ne tür dini adetleriniz veya uygulamalarınız vardır? Ne tarz uygulamaları yaparsınız?
11. Alternatif tedavi uygulamalarıyla nasıl tanıştınız?
12. Access bars/ theta healing/ EFT sizin için ne anlam ifade ediyor?
13. Alternatif tedavi uygulayıcısı olmaya nasıl karar verdiniz? Ne kadar süredir uyguluyorsunuz?
14. Alternatif tedavi uygulamalarının Tanrı tasavvuru nasıldır? (Örneğin: Tanrı enerjidir, Tanrı bizim içimizdedir gibi.)
15. Alternatif tedavi uygulamalarından sonra insanların dini yaşayış/algılayışlarında değişim olduğu söyleniyor. Siz bir değişim görüyor musunuz?
16. Alternatif tedavi uygulamalarında farklı kültürlerin etkisi var. Yani genellikle kurucuları farklı bir dine mensup oluyor. Siz bir alternatif tedavi uygulayıcısı olarak din ile uyguladığınız teknik arasında bir bağlantı kurabiliyor musunuz?

-Evet ise EFT/Access Bars/ThetaHealing Seans uygulamanızda dini ifadeler ne sıklıkta ve ne şekilde yer veriyorsunuz?

17. Danışanlarınıza tekniği anlatırken dini örnekler vererek açıklıyor musunuz?

Evet ise: Ne gibi örnekler verirsiniz? Bu konudaki dini bilgi durumunuz nedir?

18.İçsel dönüşüm, reenkarnasyon, karma, tekâmül gibi kavramlar hakkındaki düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?

19.Bazı alternatif tedavi uygulamalarında atalardan ve geçmişten gelen aktarımlardan dolayı insanın olumsuzluklar yaşadığı, bu olumsuzluklardan arınmak içinde çeşitli seanslar yapılması gerektiği söylenir ve uygulanır. Ancak Kur'an-ı Kerim'de de "Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenmez." (Necm Suresi 38.Ayet) ayeti yer almaktadır. Size göre bu durumda ayet ile atalardan aktarım olduğu inancı çelişmekte midir?

21.Alternatif tedavi uygulamalarındaki "arınma"nın İslam dininde bir karşılığı var mıdır? Varsa ne yönde bir karşılık olduğunu açıklar mısınız? Arınma mistik bir deneyim midir?

22. Bazı alternatif tedavi uygulamalarında " Annemizi babamızı biz seçtik." ifadesi ile İslâm'daki küll-i irade (Allah'ın iradesinde olan bizim irademizde olmayan) arasında bir çelişki var mı?

23. Enerji tekniklerini alanlar bir süre sonra hislerinin arttığını ve kalplerine ilham gelebildiğini ifade ediyorlar. Siz hislerdeki artış ve kalbe ilham gelme duygusuna katılıyor musunuz? Katılıyorsanız nasıl yorumlarsınız? Bu durumların dinimizde örnekleri var mıdır?

24.Acess Bars/ ThetaHealing/ EFT eğitim/seans aldıktan sonra danışan, uygulayıcıların hayata ve diğer insanlara bakış açısında (affetme, zanda bulunma, hoşgörü vs.) bir değişim yaşandığı söyleniyor. Sizin gözlemlerinize göre böyle bir değişim yaşanıyor mu?

25.Alternatif tedavi uygulamalarında insanın ruhen dengede kalmasının hedeflendiği söyleniyor. Ölçülü olmak / Dengede kalmak kavramlarının İslam dininde bir karşılığı var mıdır? Varsa açıklayabilir misiniz?

26.Enerji dünyasında “akışa bırakmak, olumlu düşünmek/ konuşmak, yargıya girmemek” ifadeleri çok sık kullanılmaktadır. Bu kavramların İslam dininde bir karşılığı var mıdır ?

27.Alternatif tedavi uygulamalarında yapılan seanslardan sonra blokajların çözülerek şikayet etmekten uzaklaşıp şükür durumuna geçildiği söyleniyor. İslam dininde şükretmenin bir karşılığı var mıdır? Varsa kendinizde ya da danışanlarınız üzerindeki gözlemlerini bizimle paylaşır mısınız?

28. “İslam’a aykırı olduğunu düşündüğünüz için almaktan vazgeçtim.” dediğiniz veya tam tersi “İslam’a uygun olduğunu öğrendim, bu tekniğin eğitimi alabilirim.” dediğiniz bir teknik var mı?

Ek.3: Etik Kurul İzni

Ek:3 Etik Kurul Kararı

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı:E-92662996-044-49614

07.03.2022

Konu: Kübra Nur SÖNMEZ'in Etik Kurul Kararı

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 15.02.2022 tarihli ve E-86162157-302.99-9395 sayılı yazınız.

Enstitünüz, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi 701921023 numaralı Kübra Nur SÖNMEZ'in Prof. Dr. Vejdi BİLGİN'in danışmanlığında "Alternatif Tedavi Uygulamalarının Din İle Uzlaştırılması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" adlı tez çalışması, BUÜ Araştırma ve Yayın Etiği Kurulları Başkanlığı (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) nın 25 Şubat 2022 tarih ve 2022-02 sayılı oturumunda görüşülmüş olup, alınan karar ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ferudun YILMAZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

e Doğrulama Kodu:8EcROID1VEWt4KkjcPo4lg

Belge Doğrulama Adresi: <https://udos.uludag.edu.tr/Teyit/>

Rektörlüğü Görükle Kampüsü 16059 Nilüfer/BURSA

Bilgi için: Fatma Özkan KORU

İletişim No: 0224 2755150

Faks No: (0224)294 05 91

E-posta: etik@uludag.edu.tr

İnternet Adresi: <https://uludag.edu.tr/etikuru>

Adresi: uludag.rektorluk.hs03.kep

Telefon No: 0224 2755150

e UDOS ile hazırlanmıştır.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTISI

OTURUM TARİHİ
25 Şubat 2022

OTURUM SAYISI
2022-02

KARAR NO 30: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi 701921023 numaralı Kübra Nur SÖNMEZ'in Prof. Dr. Vejdi BİLGİN'in danışmanlığında "Alternatif Tedavi Uygulamalarının Din İle Uzlaştırılması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" adlı tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi 701921023 numaralı Kübra Nur SÖNMEZ'in Prof. Dr. Vejdi BİLGİN'in danışmanlığında "Alternatif Tedavi Uygulamalarının Din İle Uzlaştırılması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" adlı tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.